

# Jaarstukken 2018



gemeente  Berkelland





## INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave .....	4
Programma's	
Ontwikkelprogramma Veranderende samenleving, vernieuwd bestuur .....	5
Ontwikkelprogramma Demografische ontwikkelingen .....	8
Ontwikkelprogramma Plattelandsontwikkeling .....	12
Ontwikkelprogramma Jeugd en Zorg.....	20
Ontwikkelprogramma Economie en werkgelegenheid.....	30
Ontwikkelprogramma Energie en duurzaamheid.....	42
Ontwikkelprogramma Omgevingswet .....	49
Cultuur .....	53
Sport .....	59
Recreatie en toerisme.....	66
Wonen .....	71
Leefomgeving.....	77
Integrale veiligheid .....	88
Financiën.....	93
Paragrafen	
Bedrijfsvoering.....	100
Grondbeleid .....	105
Lokale heffingen.....	115
Weerstandsvermogen .....	121
Verbonden partijen.....	124
Financiering.....	141
Onderhoud kapitaalgoederen.....	144
Reserves .....	147
Jaarrekening.....	155

# ONTWIKKELPROGRAMMA VERANDERENDE SAMENLEVING, VERNIEUWD BESTUUR

## Ontwikkelprogramma Veranderende samenleving, vernieuwd bestuur

"Inwoners doen naar vermogen en vanuit hun eigen kracht mee in de samenleving"

### Wat speelt er?

- De Doe-het-samen-samenleving gaat over aansluiten op kennis, inzet, ervaring en behoefte van inwoners. De gemeente bepaalt en regelt minder, gaat 'naar buiten' en is partner in de samenleving.
- De Doe-het-samen-samenleving vraagt om een andere rol van de gemeentelijke organisatie, om bestuurlijke vernieuwing en inzet van inwoners, college, gemeenteraad en medewerkers.
- Het ontwikkelprogramma biedt ruimte om te experimenteren met hoe de eigentijdse rol van de gemeente er uit kan zien bij verschillende initiatieven.

### Speerpunten

#### 1. Dienstbaarheid

Wat willen we bereiken?

- Initiatiefnemers zijn tevreden over de uitvoering van regels bij de uitvoering van hun projecten.
- Inwoners zijn tevreden over het meedenken en meedoen van de gemeente bij hun initiatieven en vragen.

### Wat gaan we daarvoor doen?

**Bij alle projecten evalueren we onze rol (houding en gedrag) met behulp van de Participatiemonitor.**

De medewerkers en teams leren via de Participatiemonitor van ervaringen uit en bij projectinitiatieven.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut



#### Kwaliteit

We spiegelen ons gedrag en onze activiteiten voortdurend om te leren en aan te sluiten op wat er leeft bij onze inwoners. O.a. de 'Participatiemonitor' helpt ons hierbij. Het instrument is in 2018 verder doorontwikkeld en zal in 2019 verder ingezet worden.



#### Tijd

#### Gemeentelijke projecten pakken we samen met inwoners, bedrijven en organisaties op

Gemeentelijke projecten zijn onder meer: de groenprojecten (bijvoorbeeld in wijk De Koppel/Cycloonpark Borculo), het bestemmingsplan Buitengebied, de Omgevingswet, het Energie Uitvoeringsprogramma, Centrumplannen Eibergen en Borculo. Ook worden de ervaringen en kennis van de pilot met de inwoners en organisaties in Beltrum (match woonwensen en woningaanbod) doorvertaald naar andere projecten met inwoners en organisaties in de (kleine) kernen.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Gerjan Teselink, Joost van Oostrum, Maikel van der Neut, Marijke van Haaren



#### Kwaliteit

Dit is inmiddels helemaal ingebed in onze werkprocessen.



#### Tijd



#### Geld

**Met samenleving, college, raad en de gemeentelijke organisatie in contact over de nieuwe rol van de gemeente in de veranderende samenleving.**

O.a. door dialooggesprekken, via de contactpersonen uit het gebiedsteam, social media, Voormekaar teams, inloopuren, collegebezoeken (aan kernen, wijken, buurten, bedrijven, organisaties en bijeenkomsten). We organiseren leer-netwerk en kennis bijeenkomsten met partners in de samenleving (zoals de Berkellanddag en het bezoek met maatschappelijke betrokken inwoners en organisaties aan Oost Groningen/Drenthe in 2017).

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

**■ Kwaliteit**

Er is veel aandacht geweest voor onze rol in de samenleving. Zo is er een start gemaakt met wijk- en kerngericht werken en zijn er afspraken gemaakt voor een vervolg in de nieuwe bestuursperiode.

**■ Tijd**

**■ Geld**

**Toekomstgericht, effectief en innovatief leren omgaan met veranderde posities en dagelijkse dilemma's van de participatiemaatschappij door mee te doen in de leerkring/het onderzoek "Ambtelijk vakmanschap in de participatiemaatschappij".**

De leerkring wordt getrokken door de Universiteit van Tilburg. Specifieke vragen die in de leerkring aan bod komen zijn: Hoe wordt de verbinding gelegd tussen bewonersparticipatie en de interne processen in de gemeente? Hoe kunnen ambtenaren omgaan met spanningen tussen initiatieven en beleid of regelgeving? Waar liggen de grenzen tussen loslaten, faciliteren en sturen en hoe kies of schakel je als ambtenaren tussen deze rollen? Hoe betrek je collega's, raad en college bij initiatieven? En hoe kunnen nieuwe werkpraktijken worden ingebed in de bestaande ambtelijke functies? Hoe combineer en deel je als ambtenaar professionele en lokale kennis op een effectieve manier? En hoe moeten democratische waarden (gelijkheid en inclusie, verantwoording, deliberatie) gestalte krijgen in de context van maatwerk en initiatief?

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

**■ Kwaliteit**

De gemeente Berkelland stelt de samenleving centraal in haar uitgangspunten en dat heeft invloed op de werkpraktijken en de samenwerking met ambtenaren, oftewel hun ambtelijk vakmanschap. We doen samen met vijf andere gemeenten mee aan een onderzoek van de Universiteit Tilburg naar Ambtelijk Vakmanschap. Daarnaast is er in het verlengde van dit onderzoek een intern project gestart om het ambtelijk vakmanschap verder te ontwikkelen. Het onderzoek van de Universiteit Tilburg draagt hier aan bij.

**■ Tijd**

Het onderzoek naar "Ambtelijk vakmanschap in de participatiemaatschappij" loopt meerdere jaren en is opgezet als een leerkring. In 2018 zijn er meerdere momenten geweest waarop de deelnemende gemeenten en andere partners, zoals het A&O fonds en het Ministerie van Binnenlandse zaken bij elkaar kwamen. Op 16 januari 2019 is de slotconferentie georganiseerd. Hierin zijn de uitkomsten van het onderzoek gedeeld. In de zomer van 2019 wordt er een essay verwacht met de uitkomsten van het onderzoek.

**■ Geld**

## 2. Samenwerking

Wat willen we bereiken?

- Inwoners waarderen de wijze waarop de gemeente samenwerking zoekt en inwoners betreft in 2018 met een 6,5 (Burgerpeiling waar staat je gemeente, 2016: 6,2, landelijk gemiddelde 2016: 6,1 ).
- De gemeente doet - waar nodig - actief mee met initiatieven en projecten die inwoners belangrijk vinden.
- De aanpak van gemeente brede vraagstukken doen we samen in een transparant proces.

## Wat gaan we daarvoor doen?

Leren met voorbeeldprojecten en deze evalueren.

We sluiten aan op wat er leeft. De doelen van initiatiefnemers en hun proces en tempo zijn daarbij leidend (denk aan projecten voormalige rioolwaterzuiveringen in Neede en Borculo).

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

- Kwaliteit**
- Tijd**
- Geld**

We gaan de dialoog met inwoners en maatschappelijke organisaties aan.

We gaan de dialoog aan met de samenleving. We organiseren of faciliteren hiertoe bijeenkomsten en gaan verder met onze buurt- en wijkaanpak. Andere voorbeelden zijn de Ontwikkelagenda's van de kernen, innovatief wegbeheer en de Maatschappelijke agenda. Ook kijken we hoe we het best kunnen aansluiten op burgerinitiatieven.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

- Kwaliteit**  
Deze werkwijze is inmiddels vast onderdeel geworden van onze werkprocessen en zal in de komende jaren nog verder vormgegeven worden o.a. door wijk- en kerngericht werken.
- Tijd**
- Geld**

## Wat mag het kosten?

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Primitieve begroting 2018	Gewijzigde begroting	Realisatie 2018
Lasten						
Veranderde samenleving, vernieuwd bestuur	-31	-54	-33	-50	-50	-45

## Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	Vastgesteld
Plan van aanpak Actief in de Doe-het-samen samenleving	Gemeenteraad 15 april 2015

# ONTWIKKELPROGRAMMA DEMOGRAFISCHE ONTWIKKELINGEN

## Ontwikkelprogramma Demografische ontwikkelingen

"Vitale en leefbare kernen in Berkelland"

### Wat speelt er?

- Het aantal huishoudens daalt na 2020, waardoor er meer aanbod van woningen zal zijn dan vraag. Doordat de samenstelling ook verandert, komt er ook een andere vraag naar woningen.
- In 2025 is 28% van de inwoners 65+, terwijl het aantal kinderen en werkende mensen daalt met 34%. Deze veranderingen hebben effect op onder meer scholen, vrijwilligers, arbeidsmarkt en zorg.
- We worden bewuster dat veranderingen om andere oplossingen vragen dan we gewend zijn.
- We zijn actief aan de slag om de kansen die de demografische ontwikkelingen biedt ook te benutten. Zo werken we voor de grote kernen aan een ontwikkelagenda, schrijven kleine kernen een nieuwe toekomstvisie en denken scholen en verenigingen na over een fusie.

### Speerpunten

1. Bewustwording en erkenning van de effecten van de demografische ontwikkelingen

Wat willen we bereiken?

- De cijfers en mogelijke effecten van de demografische ontwikkelingen in Berkelland zijn per thema in beeld en worden actief naar buiten gebracht;
- Er is afstemming over de gevolgen van de demografische ontwikkelingen op verschillende beleidsterreinen binnen de gemeente.

### Wat gaan we daarvoor doen?

**We sluiten aan bij actuele projecten en onderzoeken over de demografische ontwikkelingen in de Achterhoek, om zo ook als regio de leefbaarheid te vergroten**

Denk hierbij aan projecten die spelen in de Achterhoek Agenda 2020, zoals het Algemeen Woonwensen- en Leefbaarheidsonderzoek, onderzoek naar de VAB's (Vrijkomende Agrarische Bebouwing) en het opzetten van een regionaal bewustwordingstraject demografische ontwikkelingen.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

#### **Kwaliteit**

Als Berkelland werken we actie mee aan Achterhoek2030. Via de verschillende thematafels sluiten we aan bij projecten en onderzoeken om de leefbaarheid in de regio te vergroten, onder meer op thema's als wonen (Achterhoeks woonwensen- en leefbaarheidsonderzoek en leegstandsonderzoek) en platteland (IBP Platteland).

#### **Tijd**

#### **Geld**

**We verbinden verschillende beleidsterreinen op onderwijs-arbeidsmarkt en wonen-zorg met als doel afstemming over gevolgen van de demografische ontwikkelingen.**

We organiseren onder meer bijeenkomsten om ervaring en kennis te delen. Zo ontstaat samenhang tussen de beleidsterreinen. Bij wonen en zorg is er nu een Regietafel (zie programmalijn wonen en zorg).

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut



**Kwaliteit**

*Wonen en Zorg*

Met de komst van de Regietafel Wonen en Zorg een aantal jaren geleden zijn er grote stappen gezet in het integraal oppakken van vraagstukken rondom wonen en In 2018 is er door de Regietafel een ontwikkelperspectief wonen-zorg per kern geschreven. Ook is er een Kader WoonZorg initiatieven Berkelland ontwikkeld, dit is een vervolgstap voor een meer vraaggerichte aanpak. In november 2018 is het kader vastgesteld en het zal in 2019 verder uitgewerkt worden.

*Onderwijs en Arbeidsmarkt*

Met de werkgroep werkgelegenheid, school en bedrijf van Platform BV Berkelland vindt goede afstemming plaats tussen de verschillende partijen op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt. De werkgroep zet ook actief in op onder meer stageplekken en kennismaking van jongeren met Berkellandse bedrijven.

**Tijd**

**Geld**

**We zorgen voor actuele cijfers over de bevolkingsprognose van Berkelland en analyseren per thema de gevolgen van de demografische ontwikkelingen**

De cijfers worden periodiek geactualiseerd door ABF / CBS / Provincie Gelderland.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

**Kwaliteit**

In 2018 is gewerkt aan de Voortgangsrapportage Demografische ontwikkelingen Berkelland. Deze is in januari 2019 ter kennisname naar de gemeenteraad verstuurd. Hierin staan de nieuwste cijfers en prognoses en de laatste stand van zaken van projecten en aanpakken van de verschillende thema's uit de Uitvoeringsagenda Demografische Ontwikkelingen.

**Tijd**

**Geld**

2. De kansen die de demografische ontwikkelingen biedt worden actief en integraal opgepakt

Wat willen we bereiken?

- De ontwikkelagenda's van de kernen zijn actief opgepakt.
- We benutten oplossingen om de leefbaarheid in kernen en buitengebied te behouden.
- Dorpsorganisaties nemen in (dorps-)visies de effecten van bevolkingsverandering mee.

## **Wat gaan we daarvoor doen?**

**De komende twee jaar ligt het accent in ondersteuning van activiteiten op de terreinen: daling ledenaantal verenigingen, arbeidsmarkt en langer zelfstandig thuis wonen.**

We verbinden de verschillende beleidsterreinen zoals wonen, economie en scholen, om zo efficiënt mogelijk te sturen op kansen en mogelijkheden.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

**Kwaliteit**

*Campagne Heerlijk thuis in huis*

Het afgelopen jaar is de Campagne Heerlijk thuis in huis opgezet. In oktober 2018 is het officiële startschot gegeven en werken de vier partijen (Prowonen, Kruiswerk, Energieloket en de Gemeente) samen om inwoners te ondersteunen bij de vraag hoe zo lang mogelijk zelfstandig thuis te kunnen wonen.

*Daling ledenaantal*

Berkelland stimuleert besturen van dorpshuizen en verenigingen om met elkaar in gesprek te gaan over de toekomst. De Sportfederatie Berkelland heeft hierin een belangrijke ondersteunende rol. Via Achterhoek in Beweging wordt ingezet op het stimuleren van 'open clubs, ook in Berkelland zijn er verenigingen die zich in die richting ontwikkelen. Op dit moment loopt er in samenwerking met

Sportfederatie Berkelland een traject om de financiële situatie bij sportverenigingen te analyseren. Resultaten worden ondertussen intern geanalyseerd. In het eerste kwartaal van 2019 worden de eerste conclusies verwacht.

*Arbeidsmarkt*

Bij het Platform BV Berkelland is er een werkgroep werkgelegenheid, school en bedrijf die zich ook in 2018 heeft bezig gehouden met het kennis laten maken van jongeren met Berkellandse bedrijven, het vinden en communiceren van stageplekken, samenwerking en afstemming met het Platform Onderwijs Arbeidsmarkt (POA) en het Innovatielokaal. Ook zijn we aangesloten bij SmartHub Achterhoek om de regio op de kaart te zetten als stage- en afstudeerregio van Nederland.

- Tijd
- Geld

**Samen met inwoners, ondernemers en organisaties maken we de ontwikkelagenda's van de grote kernen concreet.**

De integrale ontwikkelagenda is een dynamische agenda waarin de belangrijkste ruimtelijke gebiedsopgaven, keuzes en prioritaire projecten voor de vier grote kernen, de zeven kleine kernen en het buitengebied staan.

Verantwoordelijke:

- **Kwaliteit**  
2x per jaar actualiseren we de ontwikkelagenda. De laatste actualisatie is op 31 oktober 2018 besproken in de Commissie Bestuur en Ruimte.
- **Tijd**
- **Geld**

**We ondersteunen betrokkenen, vanuit (dorps-)organisaties, bedrijven en inwoners, in het zoeken naar oplossingen en sturingsmogelijkheden.**

We helpen dorpsorganisaties, wanneer noodzakelijk, om in de (dorps-)visies de effecten van de bevolkingsverandering mee te nemen.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

- **Kwaliteit**  
We zoeken actief het contact met initiatiefnemers. We verbinden hen met elkaar en faciliteren hen waar we kunnen. Daarnaast helpen we hen bij het zoeken naar partners en financiële middelen (Onder meer door het programma vind subsidies.). We hebben in 2018 onder meer dorpen ondersteunt in het traject van de woonvisies en het vraagstuk van accommodaties.
- **Tijd**
- **Geld**

**We werken met een herstructureringsfonds om nadelige gevolgen van krimp tegen te gaan. Investeren in de openbare ruimte en bestaand vastgoed is noodzakelijk.**

Met lokale co-financiering kunnen we samen met andere eigenaren en gebruikers van het gebied bijdragen aan projecten die kwaliteit toevoegen aan de leefomgeving. Ook zoeken we regionaal naar mogelijkheden om een sloop- /transformatiefonds in te stellen.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

- **Kwaliteit**  
Uit de herstructureringsreserve zijn in 2018 twee projecten gedekt. Een herstructureringsproject binnen Borculo Leef en het Busplein Neede. Verdere toelichting kunt u vinden bij de herstructureringsreserve
- **Tijd**
- **Geld**

## Wat mag het kosten?

Het werkbudget voor de programmalijs demografische ontwikkelingen zal besteed worden aan verder kwalitatief onderzoek (cijfers / analyse e.d.), projecten en eventuele tijdelijke ondersteuning op het terrein van demografische ontwikkelingen. Om zo de doelen die in de programmabegroting staan te behalen.

### Financiële ontwikkelingen in de begroting

De begroting wordt beïnvloed door de krimp. Net als de krimp zelf zal deze ontwikkeling zich geleidelijk voordoen. Het is daarbij lastig om aan te geven of een stijging of een daling van een budget rechtstreeks het gevolg is van de demografische ontwikkelingen. Ook andere factoren kunnen een rol spelen. Als indicatie kunnen we aangeven dat onze algemene uitkering met het aantal inwoners en huishoudens van 2035 €1,8 miljoen lager zou kunnen zijn.

De Regio Achterhoek is aangemerkt als een krimpregio. Dit betekent dat de Regio Achterhoek ook geld van het Rijk krijgt om krimpvraagstukken op te lossen. Het gaat om ongeveer €1.000.000 per jaar (2016-2020). Een deel van het geld wordt onder meer ingezet voor de aanpak integrale leegstand en een plausibiliteitstoets VAB's.

### Kosten Woningbouw

Er is rekening gehouden met een voorziening voor afwaardering van gemeentelijke bouwgronden.

De bestemmingsreserve herstructurering ondersteunt initiatieven die gericht zijn op leefbare en vitale dorpen. Dit kan door procesondersteuning, het instellen van een fonds of het geven van een investeringsbijdrage. Enkele voorbeelden van initiatieven zijn : wijk en buurtplannen zoals in de Koppel en de Berg, het veranderen van een bestemming om leegstand aan te pakken, vermindering van het aantal woningen door sloop en nieuwbouw of ouderen langer zelfstandig te laten wonen.

De maximale omvang van deze reserve is €7 miljoen.

### Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)

Het aantal aansluitingen zal de komende jaren dalen. Wel moeten dezelfde (investerings-)kosten gedragen worden door het lagere aantal aansluitingen. Los van andere ontwikkelingen zou hierdoor in 2040 het tarief met 10% omhoog moeten. In het nieuwe GRP of Watertakenplan (eind 2018 / begin 2019) worden alternatieven aangereikt om het tarief minder hard te laten stijgen.

### Overige belastingen

Wat betreft de demografische ontwikkelingen verwachten wij geen stijging van de afvalstoffenheffing. Minder inwoners zou ook tot minder afval en lager inzamel- en verwerkingskosten moeten leiden. Voor de OZB zal de belastingdruk bij het huidige beleid waarschijnlijk stijgen, omdat dezelfde opbrengst met minder gebouwen moet worden gerealiseerd.

## Wat mag het kosten?

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Primitieve begroting 2018	Gewijzigde begroting	Realisatie 2018
Lasten						
Demografisch onderzoek	0	0	-35	-30	-30	-32

## Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Beschrijving
Demografische druk	%	2017	Berkelland	81,8	CBS - Bevolkingsstatistiek	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.
		2017	Nederland	69		

# ONTWIKKELPROGRAMMA PLATTELANDSONTWIKKELING

## Ontwikkelprogramma Plattelandsontwikkeling

"Een vitaal en innovatief buitengebied in Berkelland"

### Wat speelt er?

- In de landbouw stoppen boeren met als gevolg vrijkomende agrarische bebouwing. Sommige doorgaande boerenbedrijven groeien binnen ruimte die op bedrijfsniveau beschikbaar is (Wet natuurbescherming, Meststoffenwet).
- In opdracht van de provincie moet de gemeenteraad Plussenbeleid vaststellen voor niet grondgebonden veehouderij. Daarbij spelen onderwerpen als duurzaamheid, leefbaarheid, goede inpassing en dialoog met de omgeving.
- Vraagstukken in het buitengebied zijn onder andere leegstand/hergebruik van stallen, duurzame energie, asbestdaken en circulaire landbouw. Er is aandacht voor het behoud en versterking van het coulissenlandschap als drager van ecologische en landschappelijke kwaliteit. Het coulissenlandschap draagt ook bij aan kwaliteit van initiatieven.
- Het platteland kent veel verenigingen, buurtschappen enzovoort. Veel voorzieningen worden zelf georganiseerd. De samenwerking binnen en tussen inwoners en kleine kernen wordt sterker. Vrijwilligers in het buitengebied en de kleine kernen zijn steeds moeilijker te vinden.

### Speerpunten

1. (Agrarisch) ondernemen is basis voor een vitaal buitengebied

Wat willen we bereiken?

- Economisch sterke en duurzame landbouwbedrijven.
- Duidelijke beleidskaders voor vergunningverlening en het maken van bestemmingsplannen.
- Ontstening van het buitengebied door sloop of hergebruik van leegstaand (voormalig agrarisch) vastgoed.
- Passende nieuwe functies versterken de gebruiksmogelijkheden in het buitengebied.

### Wat gaan we daarvoor doen?

**Initiatiefnemers van nieuwe activiteiten in het buitengebied helpen bij de ontwikkeling hiervan.**

We ondersteunen multifunctionele initiatieven in het buitengebied. Voor passende initiatieven voeren we ruimtelijke procedures.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren



#### Kwaliteit

Initiatiefnemers worden geïnformeerd over de mogelijkheden via 1 op 1-contacten en algemene voorlichting (bewustwording via bijvoorbeeld een Berkellanddag) Deze informatieverstrekking aan initiatiefnemers gebeurt bijna dagelijks, denk hierbij bijvoorbeeld aan informatie over mogelijkheden voor energieopwekking in het buitengebied of functieveranderingsbeleid.



#### Tijd



#### Geld

Er is € 17.288 betaald aan subsidies voor de aanleg van breedband in het buitengebied. Deze lasten dekken we uit de reserve bestuurlijke claims.

**Toepassen van het sloopfonds.**

We volgen de ontwikkelingen van groeiende en stoppende bedrijven.

De Bovenplanse sloop-bonusregeling is uitgebreid met een financiële regeling (sloopfonds en subsidieregeling).

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

**Kwaliteit**

Er is veel belangstelling voor subsidie voor het slopen van asbesthoudende schuren (in 2018 is er €144.000 uitgekeerd) en daarnaast is er in 2018 € 36.000 gestort in het sloopfonds.

**Tijd**

**Geld**

Het sloopfonds is meerjarig, er is nog voldoende geld voor de komende jaren

**We maken een nieuw bestemmingsplan buitengebied dat zo veel mogelijk ruimte biedt aan duurzame ontwikkeling.**

Het "Voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2016" heeft ter inzage gelegen. Het nieuwe bestemmingsplan legt vooral de bestaande situatie in het buitengebied vast. Daarbij kent het Voorontwerp een regeling die voorkomen moet dat de uitstoot van stikstof vanuit het plangebied toeneemt. We werken in 2018 verder aan het bestemmingsplan.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

**Kwaliteit**

**Tijd**

In het voorjaar van 2017 is het "Voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2016" verschenen. Gedurende de periode 19 april tot 14 juni 2017 lag het Voorontwerp ter inzage in het kader van de inspraakprocedure. Er is ruim gebruik gemaakt van de mogelijkheid om in te spreken. Beantwoording van de inspraakreacties is voorlopig opgeschort en houdt verband met het volgende. Op 27 juni 2017 nam de gemeenteraad een motie aan over de herijking van het geurbeleid. Dit had gevolgen voor de verdere procedure voor het bestemmingsplan. Bij het opstellen van een bestemmingsplan voor het buitengebied moet namelijk een Plan-MER worden opgesteld. Daarbij is het milieueffect dat uitgaat van de agrarische sector een belangrijk onderdeel dat op een goede manier in de regels van het bestemmingsplan moet worden verwerkt. Op 18 september 2018 heeft de gemeenteraad besloten het al geldende geurbeleid ongewijzigd te laten.

Verder is in 2017 duidelijk geworden dat de gemeente Plussenbeleid moet ontwikkelen. De opdracht komt voort uit de Omgevingsverordening Gelderland. Wanneer een gemeente geen Plussenbeleid vaststelt, dan kan zij geen medewerking verlenen aan uitbreidingen van het agrarische bouwvlak voor een niet-grondgebonden veehouderij. Als het wenselijk is om in het bestemmingsplan een regeling op te nemen voor het vergroten van agrarische bouwvlakken voor de niet-grondgebonden veehouderij, dan is het nodig om dit eerst vast te stellen in gemeentelijk Plussenbeleid. Nadat de gemeenteraad op 23 oktober 2018 instemde met het concept heeft de structuurvisie Plussenbeleid van 7 november tot 18 december 2018 volgens de inspraakprocedure ter inzage gelegen. Er zijn ruim 20 zienswijzen ingediend. De uitkomsten van deze inspraakprocedure zullen wij met een voorstel voorleggen aan de gemeenteraad. Volgens planning gaat dit plaatsvinden in maart 2019.

Inmiddels is ook gestart met de inventariseren van bestaande situaties van dubbele en gesplitste woningen en werken we de voorwaarden voor woningsplitsing uit. Op deze manier willen we tegemoet komen aan de wens om woningsplitsing onder voorwaarden mogelijk te maken in het buitengebied en bestaande situaties van dubbele en bewoning en gesplitste woningen vast te leggen.

Hierna zullen wij een nieuw Voorontwerp-bestemmingsplan Buitengebied en een nieuw Plan-MER laten opstellen. Daarbij zal zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van het vorige Plan-MER en het vorige Voorontwerpbestemmingsplan, maar dan aangepast aan inmiddels gewijzigde wetgeving en jurisprudentie. en ook aan het Plussenbeleid, dat dan inmiddels is vastgesteld. Vervolgens kan het nieuwe Voorontwerpbestemmingsplan ter inzage worden gelegd in het kader van de inspraakprocedure.

**Geld**

Er blijft geld over voor het project bestemmingsplan buitengebied. De oorzaak hiervan is dat voordat aan het daadwerkelijk bestemmingsplan kon worden begonnen het geurbeleid en het plussenbeleid

moesten worden vastgesteld. We stellen voor het bedrag dat overblijft in 2019 uit de algemene reserve te halen.

### **We organiseren netwerkbijeenkomsten, zoals de Berkellanddag, voor bewustwording en kennisdelen over verdienmodellen in het buitengebied.**

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

#### **Kwaliteit**

De Berkellanddag over verduurzaming op het platteland is in oktober 2018 weer goed verlopen en goed bezocht. Daarnaast faciliteren we belangenorganisaties en initiatiefnemers met plannen voor nieuwe verdienmodellen. En lobbyen we landelijk om aandacht te krijgen voor onze specifieke situatie van een buitengebied met grote opgaven voor de toekomst. Zo hebben we in 2018 onder meer actief aandacht gevraagd voor de problematiek rondom asbest en vrijkomende agrarische bebouwing.

#### **Tijd**

#### **Geld**

Op het project Asbestsanering is ongeveer € 77.000 uitgegeven. Op het project Vrijkomende Agrarische Bebouwing is € 29.000. Daarmee blijven de lasten gezamenlijk ongeveer € 95.000 achter bij de begroting. De overblijvende bedragen hebben we zoals in bij de najaarsnota besloten in de reserve bestuurlijke claims gestort. Dit is terug te vinden in het programma financiën en de paragraaf reserves.

## 2. Het platteland blijft sociaal vitaal

Wat willen we bereiken?

- Er ontstaan nieuwe vormen van samenwerking in en tussen de kleine kernen.
- Inwoners van de kleine kernen weten wat voor hun dorp belangrijk is en wat zij daarvoor gaan doen.
- Inwoners komen met initiatieven om de leefbaarheid te bevorderen.

## **Wat gaan we daarvoor doen?**

### **Alle kleine kernen en Neede hebben een dorpsvisie met uitvoeringsprogramma.**

We onderhouden actief contacten met dorpsorganisaties. We volgen samen met de dorpsorganisatie het realiseren van de uitvoeringsprogramma's. We stimuleren inwoners om zelf verantwoordelijkheid te nemen in en voor hun leefomgeving.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Maikel van der Neut

#### **Kwaliteit**

De kleine kernen hebben een dorpsvisie/uitvoeringsprogramma. Daarnaast wordt er met alle kleine kernen een woonvisie opgesteld met bijbehorende actiepunten. In 2018 hebben bijna alle kleine kernen het woonvisie traject afgerond. Bij de kernen Noordijk en Haarlo worden de dorpsvisies daarna geactualiseerd mede op basis van de uitkomsten van het woonvisietraject. Bij de kern Neede is er nog geen sprake van een dorpsvisie. Wel zijn er een aantal onderwerpen in het kader van het wijkgericht werken met de gemeenschapsraad opgepakt en gaan we verder met de gemeenschapsraad in gesprek over de uitkomsten van en actiepunten uit het onderzoek van Companen.

#### **Tijd**

#### **Geld**

Er zijn op deze activiteit huurinkomsten begroot. Deze huurinkomsten zijn echter ergens anders verantwoord.

### **Bevorderen van het indienen van LEADERprojecten.**

Jaarlijks maken inwoners en instellingen in Berkelland gebruik van LEADER. We faciliteren aanvragers waar mogelijk en gebruiken daarvoor ons netwerk.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

#### **Kwaliteit**

Er zijn in totaal in 2018 twee Berkellandse projecten aangevraagd; Liefdespad en Kronenkamp Neede. We werken daarnaast mee aan een aantal regionale projecten; Day for change en Ark voor hoogstamboomgaarden.

**Tijd**

**Geld**

De belangrijkste afwijking is het nog niet invullen van de co-financiering voor Leader projecten in totaal is hier voor de hele periode € 477.500 beschikbaar gesteld. Op 1 januari 2018 was hiervan nog € 437.500 beschikbaar. In 2018 is voor €97.403 aan cofinanciering uitgekeerd omdat er niet meer projecten waren die voor cofinanciering in aanmerking kwamen er blijft dus een overschot van € 340.097 over in 2018. Hiertegenover staat dat we ook een lagere onttrekking doen aan de reserve.

**We bevorderen een jaarlijkse kennisuitwisseling tussen dorpsbelangenorganisaties en lokale verenigingen en stichtingen.**

Kennisuitwisseling gebeurt in enkele kernen. We bevorderen met het beschikbaar stellen van informatie over de inwonersamenstelling en ontwikkeling de bewustwording over de toekomst van de kleine kernen.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

Er is binnen de kernen al vaak contact tussen verenigingen en het bestuur van de belangenverenigingen. Ze hebben allemaal met dezelfde problematiek te maken in het dorp. Wij stimuleren de samenwerking in het dorp om het dorp leefbaar te houden. Hierbij verwijzen wij ook naar andere kernen en naar organisaties die daarbij kunnen helpen zoals DKK en de SFB. Zo ondersteunt de DKK Rekken en Neede met het accommodatie vraagstuk.

**Tijd**

**Geld**

**We faciliteren de jaarlijkse netwerkbijeenkomst van dorpsorganisaties.**

We faciliteren leer-netwerken om nieuwe vormen van samenwerking en kennisoverdracht te bevorderen.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

Er is een jaarlijkse bijeenkomst met alle besturen van alle kleine kernen. Hier worden ervaringen uitgewisseld en gemeenschappelijke onderwerpen opgepakt. De laatste jaren blijft het niet bij deze ene bijeenkomst maar worden er ook onderwerpen bij de kop gepakt (zoals de beschikbaarheid van vrijwilligers of het vraagstuk rondom wonen). De contactpersonen zijn vertegenwoordigd bij die bijeenkomsten en denken actief mee.

Binnen de afzonderlijke kernen zijn er ook netwerkbijeenkomsten om elkaar te informeren, ondersteunen en de onderlinge samenwerking te vergroten.

**Tijd**

**Geld**

**We maken nieuwe afspraken over de samenwerking met de dorpsorganisaties.**

Het huidige convenant loopt in 2018 af. We gaan in overleg over de rol van de gemeente. In het huidige convenant met de dorpsorganisaties staat aangegeven dat elk dorp een actuele dorpsvisie moet hebben.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

In 2018 is dit niet opgepakt, omdat het convenant met de kleine kernen in 2019 vernieuwd wordt.

**Tijd**

**Geld**

**We voeren de strategische agenda van de P10 uit op de thema's Aantrekkelijk Platteland, Maatwerk Platteland, Samenspel met Stad.**

De P10 inventariseert haar parels, (kleine, innovatieve, moderne voorbeelden van bedrijven, instellingen etc.) die het platteland waarde geven voor de stad. We inventariseren tevens de knelpunten die P10 gemeenten

ondervinden bij het vestigen van nieuwe economische ontwikkelingen. Op basis van deze inventarisatie gaan we samen met kennisinstellingen, de VNG en het IPO op zoek naar oplossingen.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

**Kwaliteit**

De P10 heeft haar jubileum gevierd in 2018. Ter gelegenheid daarvan is opdracht gegeven voor een onderzoek naar leefbaarheidsinitiatieven op het platteland. Berkelland heeft meegedaan aan dit onderzoek. De dorpen Rekken en Noordijk zijn geïnterviewd.

Het rapport is aangeboden aan het ministerie van BZK.

**Tijd**

**Geld**

### 3. Initiatieven versterken ons prachtige landschap

Wat willen we bereiken?

- Cultuurhistorische waarden blijven bewaard en worden versterkt.
- Natuur- en landschapswaarden blijven bewaard en zijn versterkt.

## Wat gaan we daarvoor doen?

**Beschermen van de cultuurhistorische en landschappelijke waarden.**

Bij vergunningverlening houden we rekening met deze waarden. Onder andere door toetsing aan het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en de Gelderse Groene Ontwikkelingszone (GO). We handhaven actief op deze waarden.

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum, Marijke van Haaren

**Kwaliteit**

- De borging van alle landschapselementen, bossen en natuurterreinen is reeds weer gegeven op de bestemmingsplanbuitengebied plankaarten. De afstemming van de aangepaste planregels voor bos, natuur en landschapselementen is nog niet gebeurd in verband met de vertraging van het gehele proces van het bestemmingsplan buitengebied.
- Een bedrijf heeft op verzoek van de gemeente Berkelland in 2018 met speciale software, luchtfoto's en met behulp van infrarood een overzichtskaart gemaakt van de kap van houtopstanden in geheel Berkelland. Op deze luchtfotokaart is te zien welke houtopstanden op illegale en legale zijn gekapt tot op boomkruin nivo in de periode van 2011 tot heden. De gekapte houtopstanden kleuren dan rood. Rond de zomer van 2019 gaan we met deze kaart aan de gang.

**Tijd**

**Geld**

**Delen van gemeente-eigendom (b.v. bermen) die in gebruik zijn bij de landbouw terugbrengen naar hun oorspronkelijke functie.**

We werken aan een meer ecologisch bermbeheer in samenwerking met de Vereniging Agrarisch Natuurbeheer. We zaaien een deel van de bermen met een bloemenmengsel bijen- en vlindervriendelijk in.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Joost van Oostrum

**Kwaliteit**

Diverse gedeelten wegberm, die door derden in beheer waren genomen, zijn in overleg met deze derden opnieuw uitgezet en met bloemenmengsels ingezaaid. Momenteel wordt er een plan uitgewerkt voor het invoeren van ecologisch bermbeheer. Hierbij worden de bermen ingedeeld in zogenaamde doeltypes met daaraan gekoppeld een beheertype. De focus op het terugvorderen van 'aangeboerde wegbermen zal in eerste instantie liggen op de vanuit ecologie meest waardevolle en potentierijke bermen.

**Tijd**



**Geld**

**Stimuleren van aanleg van nieuwe natuur en landschapsbeheer.**

We faciliteren initiatieven voor duurzaam natuur- en landschapsbeheer en aanleg, gericht op biodiversiteit. Betrokkenen zijn eigenaren, de Vereniging Agrarische Landschap Achterhoek en de lokale agrarische natuurbeheerverenigingen.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

**Kwaliteit**

Er zijn 14 projecten uitgevoerd voor aanleg en herstel van landschapselementen vanuit de landschapsregeling in 2018. Bij het akkerranden en patrijzenproject is totaal 9 hectare ingezaaid met een akkerrandenmengsel verdeeld over 56 locaties verspreid in Berkelland. Bij het Weidevogelproject Berkelland zijn in totaal zijn op 280 hectare 320 nesten gevonden. Er zijn o.a. vergoedingen uitgekeerd voor kuikenstroken en braakliggende akkers. In november 2018 was de ophaaldag van Geesteren in het Groen. In totaal haalden 26 deelnemers 6730 stuks inheemse beplanting op om het buitengebied van Geesteren te verfraaien. Er is in 2018 een avond georganiseerd over Biodiversiteit waar onder meer het collegeprogramma, natuur-inclusieve landbouw en biodiversiteit in Berkelland werd besproken. Er is een project 'bloeiend Berkelland' gestart speciaal voor o.a. wilde bijen in Rekken door Stichting landschapsbeheer Gelderland. Het project heeft veel uitstraling naar de directe leefomgeving. Veel bewoners sluiten zich aan om ook een leefgebied te optimaliseren voor o.a. de wilde bijen. In gebruik genomen bermen weer kadastraal uitgezet vanuit groene handhaving. Op 5 locaties zijn houtsingels weer veilig gesteld en/of is het landschapselement berm hersteld. In totaal 10.000m<sup>2</sup>

**Tijd**

**Geld**

Hier hebben we een nadeel van € 8.000. Oorzaak ligt in een groter aantal aanvragen voor de landschapsregeling 2015-2018.

**Wat mag het kosten?**

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Primitieve begroting 2018	Gewijzigde begroting	Realisatie 2018
<b>Lasten</b>						
Initiatiefnemers van nieuwe activiteiten in het buitengebied helpen bij de ontwikkeling hiervan	0	0	-54	0	0	-17
We maken een nieuw bestemmingsplan buitengebied.	-27	-49	-88	0	-130	-3
Alle kleine kernen en Neede hebben een dorpsvisie met uitvoeringsprogramma	-28	-34	-29	-42	-42	-29
Het stimuleren van aanleg van nieuwe natuur en landschapsbeheer	-62	-82	-100	-71	-71	-77
We organiseren netwerkbijeenkomsten zoals de Berkellandddag voor bewustwording en kennisdelen dover duurzame landbouw	-16	-32	-50	-43	-243	-128
Rente en afschrijving van het programma Plattelandsontwikkeling	-39	-17	-35	-38	-64	0
Bevorderen van het indienen van LEADERprojecten	0	0	0	0	-438	-97
<b>Totaal Lasten</b>	<b>-171</b>	<b>-213</b>	<b>-356</b>	<b>-193</b>	<b>-987</b>	<b>-351</b>
<b>Baten</b>						
Alle kleine kernen en Neede hebben een dorpsvisie met uitvoeringsprogramma	0	31	0	29	29	0
Het stimuleren van aanleg van nieuwe natuur en landschapsbeheer	0	0	0	18	0	0
We organiseren netwerkbijeenkomsten zoals de Berkellandddag voor bewustwording en kennisdelen dover duurzame landbouw	0	0	25	0	0	0
<b>Totaal Baten</b>	<b>0</b>	<b>31</b>	<b>25</b>	<b>47</b>	<b>29</b>	<b>0</b>
<b>Resultaat</b>	<b>-171</b>	<b>-182</b>	<b>-331</b>	<b>-146</b>	<b>-958</b>	<b>-351</b>

### Alle kleine kernen en Neede hebben een dorpsvisie met uitvoeringsprogramma.

Er zijn op deze activiteit huurinkomsten begroot. Deze huurinkomsten zijn echter ergens anders verantwoord.

### Bevorderen van het indienen van LEADERprojecten.

De belangrijkste afwijking is het nog niet invullen van de co-financiering voor Leader projecten in totaal is hier voor de hele periode € 477.500 beschikbaar gesteld. Op 1 januari 2018 was hiervan nog € 437.500 beschikbaar. In 2018 is voor €97.403 aan cofinanciering uitgekeerd omdat er niet meer projecten waren die voor cofinanciering in aanmerking kwamen er blijft dus een overschot van € 340.097 over in 2018. Hiertegenover staat dat we ook een lagere onttrekking doen aan de reserve.

### Initiatiefnemers van nieuwe activiteiten in het buitengebied helpen bij de ontwikkeling hiervan.

Er is € 17.288 betaald aan subsidies voor de aanleg van breedband in het buitengebied. Deze lasten dekken we uit de reserve bestuurlijke claims.

### Stimuleren van aanleg van nieuwe natuur en landschapsbeheer.

Hier hebben we een nadeel van € 8.000. Oorzaak ligt in een groter aantal aanvragen voor de landschapsregeling 2015-2018.

### Toepassen van het sloopfonds.

Het sloopfonds is meerjarig, er is nog voldoende geld voor de komende jaren

### We maken een nieuw bestemmingsplan buitengebied dat zo veel mogelijk ruimte biedt aan duurzame ontwikkeling.

Er blijft geld over voor het project bestemmingsplan buitengebied. De oorzaak hiervan is dat voordat aan het daadwerkelijk bestemmingsplan kon worden begonnen het geurbeleid en het plussenbeleid moesten worden vastgesteld. We stellen voor het bedrag dat overblijft in 2019 uit de algemene reserve te halen.

### We organiseren netwerkbijeenkomsten, zoals de Berkellanddag, voor bewustwording en kennisdelen over verdienmodellen in het buitengebied.

Op het project Asbestsanering is ongeveer € 77.000 uitgegeven. Op het project Vrijkomende Agrarische Bebouwing is € 29.000. Daarmee blijven de lasten gezamenlijk ongeveer € 95.000 achter bij de begroting. De overblijvende bedragen hebben we zoals in bij de najaarsnota besloten in de reserve bestuurlijke claims gestort. Dit is terug te vinden in het programma financiën en de paragraaf reserves.

### Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	Vastgesteld
Plan van Aanpak bestemmingsplan Buitengebied Berkelland 2016	2015
Uitgangspuntennotitie bestemmingplan Buitengebied Berkelland 2016	januari 2016
Beleidsregel kleinschalige horeca in het buitengebied	2014
Structuurvisie 2025	2010
Regeling Landschap	2015
Uitvoeringsagenda 2.0 Achterhoek 2020	2016
Voorontwerp Bestemmingsplan buitengebied 2016	in procedure
Structuurvisie bovenplanse sloop-bonus regeling	2017
Beleidsregels Ruimtelijke ordening en duurzame energie	2017

## ONTWIKKELPROGRAMMA JEUGD EN ZORG

### Ontwikkelprogramma Jeugd en Zorg

"Inwoners doen naar vermogen en vanuit hun eigen kracht mee in de samenleving"

#### Wat speelt er?

- **Voormekaar organisatie**  
Met de vaststelling van het Koersdocument Doorontwikkeling Voormekaar is de positie van Voormekaar bepaald. In de taakuitvoering ligt nu de focus op het versterken van de netwerken en innovatie van zorg en ondersteuning aan inwoners. Inwoners kunnen vaak net zo goed of zelf beter hun boontjes doppen. Daarom speelt de gemeente Berkelland in op de behoeften en initiatieven van de inwoners. Eigen kracht en regie van de inwoners en ondersteuning op maat worden voorop gesteld, zonder de aandacht te verliezen voor mensen die kwetsbaar zijn.
- **Toestroom van nieuwkomers**  
Toestroom nieuwkomers met integratievraagstukken, oorlogstrauma's en taalproblemen zorgen voor nieuwe uitdagingen bij gemeente en netwerkpartners (zoals de 'Voormekaarteam's', jeugdzorg, scholen en de SDOA)
- **Gebruik bestaande voorzieningen**  
Regelmatige communicatie over het bestaande voorzieningenaanbod blijft nodig om inwoners goed bekend te houden met de ondersteuningsmogelijkheden.
- **Openbare Geestelijke Gezondheidszorg**  
De geldstromen voor de ondersteuningstaken van de doelgroepen uit de geestelijke gezondheidszorg (inclusief personen met verward gedrag) gaan veranderen. Nu wordt deze taak nog bekostigd en uitgevoerd door centrumgemeente Doetinchem. Omdat op termijn de individuele gemeenten zelfstandig worden bekostigd zullen die keuzes moeten maken over deze taakuitvoering.
- **Maatschappelijke agenda en preventie**  
In de maatschappelijke agenda en het beleidsplan sociaal domein zijn de kaders voor uitvoering vanaf 2018 geschetst. De kaders werken we verder uit in concrete uitvoeringsprogramma's. Dit kunnen wij niet alleen. Samen met maatschappelijke partners gaan wij aan de slag. Daarbij ligt een nadrukkelijk accent op het versterken van preventie. Om beleidsintensiveringen, voortvloeiend uit de uitvoeringsprogramma's, te kunnen financieren zal de raad het voorstel worden gedaan om een ontwikkelbudget (lumpsum) uit de reserve nadelen decentralisaties beschikbaar te stellen.

#### Speerpunten

##### 1. Welzijn nieuwe stijl

Wat willen we bereiken?

- Welzijnswerk dat inwoners en maatschappelijke partners verbindt om inwoners in de samenleving mee te laten doen naar vermogen en vanuit hun eigen kracht. Deze brede algemene ondersteuning zal de noodzaak van het verstrekken van individuele voorzieningen moeten verkleinen.
- De infrastructuur voor vrijwilligerswerk en mantelzorgondersteuning is verbeterd en sluit meer aan bij de initiatieven en behoeften uit de samenleving.
- We willen op een integrale manier de gezondheid van onze inwoners, waaronder in het bijzonder de jongeren, senioren en inwoners met een beperking, beschermen en bevorderen.

#### Wat gaan we daarvoor doen?

**Uitvoering geven aan de maatschappelijke agenda.**

Belangrijke onderdelen daarvan zijn jeugd- en jongerenwerk, mantelzorgondersteuning en vrijwilligers(werk)beleid.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

**Kwaliteit**

De Maatschappelijke Agenda Berkelland op zichzelf is niet actief uitgevoerd; het vormde een belangrijke bouwsteen voor het nieuwe beleidskader sociaal domein. De onderwerpen jeugd- en jongerenwerk, mantelzorg en vrijwilligers zijn in het Beleidskader 'Samen denken, Samen doen' verwerkt en worden op dit moment via het uitvoeringsprogramma opgepakt en uitgevoerd.

**Tijd**

**Geld**

**Via algemene voorzieningen stimuleren wij onze inwoners om tot een actieve en gezonde levensstijl te komen.**

Dit doen wij onder andere door consultatiebureau Yunio publieke gezondheid GGD en de combinatiefunctionarissen hier op in te zetten.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

**Kwaliteit**

De algemene voorzieningen die wij inzetten zijn onder andere YUNIO (jeugdgezondheidszorg), de GGD en de combinatiefunctionarissen. Hierin wordt de verbinding gezocht met andere maatschappelijk organisaties en samenwerkingsverbanden zowel regionaal als lokaal.

**Tijd**

**Geld**

Het resultaat op de activiteit gezonde levensstijl wordt vrijwel volledig verklaard door de ingezette bezuiniging op subsidie aan Betula. De verlaging van de subsidie blijft onderdeel uitmaken van het programma, maar blijft apart geregistreerd. Dit om mogelijke nieuwe algemene voorzieningen dekking te geven.

Daarnaast is er sprake van onderbesteding op enkele kleinere subsidieposten.

**Wij geven invulling aan mantelzorgwaardering.**

Dit doen wij door het verstrekken van het mantelzorgcompliment (€ 100) en het organiseren van een mantelzorg-verwendag.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

**Kwaliteit**

Inwoners hebben ook in 2018 de mogelijkheid gehad om een mantelzorgwaardering aan te vragen voor hun mantelzorger. Dit kan gedurende het hele jaar zowel digitaal als telefonisch. De aanvrager ontvangt een bedrag van 100,00 euro. Met dit bedrag kan de aanvrager zijn/haar mantelzorger een blijk van waardering geven. In 2018 hebben 634 inwoners gebruik gemaakt van de mantelzorgwaardering. Daarnaast hebben we ook dit jaar in november een mantelzorg verwendag georganiseerd.

**Tijd**

**Geld**

2. Aanjagen verdere innovatie vanuit het sociaal domein

Wat willen we bereiken?

- Inwoner krijgt zorg en ondersteuning die aansluit bij zijn behoefte en mogelijkheden om zelfstandig te kunnen functioneren.
- Vroegtijdig problematiek signaleren en passende ondersteuning bieden.

## Wat gaan we daarvoor doen?

### De gemeente biedt maatwerk voor inwoners met een chronische ziekte en/of beperking.

Dit doen we via de collectieve zorgverzekering. Voor het jaar 2017 is besloten deze zorgverzekering uit te breiden met het meeverzekeren van het eigen risico in het zwaarste pakket. In 2018 vindt uitbreiding plaats qua aantal zorgverzekeraars.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

- Kwaliteit**  
Inwoners met een inkomen tot 130% kunnen gebruik maken van de collectieve zorgverzekering via Menzis of Salland verzekeringen. Sinds 2017 heeft de gemeente het meest uitgebreide pakket afgenomen. Op deze manier geven we lokaal invulling aan de afgeschafte landelijke regeling wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten. In Berkelland maken 1538 inwoners hier gebruik van.
- Tijd**
- Geld**

### Een laagdrempelige vorm van cliëntenparticipatie opzetten met ouders en jongeren die gebruik maken van jeugdzorg om hun behoeftes en ideeën mee te nemen in beleid en uitvoering van beleid.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

- Kwaliteit**  
De Jongerenraad is begin 2019 geïnstalleerd. We geven tijd en ruimte aan de Jongerenraad om zich te ontwikkelen. Wij kunnen ons voorstellen dat de Jongerenraad op termijn een platform kan zijn om met jongeren en ouders over de jeugdzorg in gesprek te komen.  
Ook vinden veel jongeren die jeugdhulp krijgen hun weg naar Jimmy's. Wij verwachten dat we op termijn via Jimmy's de ervaring van jongeren en hun ouders met jeugdhulp kunnen ophalen.
- Tijd**
- Geld**  
Geen specifiek budget voor gereserveerd. Er zijn nauwelijks kosten gemaakt voor de ontwikkeling van de Jongerenraad.

### Een slimme infrastructuur organiseren van inwoners en partners die problematiek vroegtijdig kunnen signaleren.

Er zijn veel contacten met 0de,1e en 2e lijns ondersteuners en organisaties. Door deze contacten met samenwerkingsafspraken binnen kernen, maar zeker ook binnen Berkelland, te bestendigen, kunnen we beter op elkaar inspelen en worden signalen tijdig gedeeld, waardoor er eerder en beter passende interventie plaatsvindt. Goede voorbeelden daarvan die in 2018 een verdiepingsslag krijgen : de verbinding tussen de wijkverpleegkundigen en Voormekaar, versterking van de preventieve functie van de jeugdgezondheidszorg, de pilot met een praktijkondersteuner (POH) jeugd GGZ die de gemeente samen met een huisarts uitvoert. Daarnaast start in 2018 een pilot met partners om tot creatieve oplossingen te komen voor huishoudens die in de knel zitten als gevolg van systemen die onvoldoende op elkaar aansluiten.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

- Kwaliteit**  
Door als gemeente kerngericht te werken (Voormekaar en het gebiedsteam) beogen we een sterk netwerk van inwoners en professionals in de kern te bevorderen. Zo zijn we bijvoorbeeld als Voormekaar met een contactpersoon verbonden aan alle basisscholen. Ook is de samenwerking met de wijkagenten, jeugdgezondheidszorg (consultatiebureau en schoolarts) en huisartsen in de kernen verstevigd. Inwoners kunnen hun signalen of zorgen aan deze professionals doorgeven.
- Tijd**
- Geld**

### **Het vormgeven van een onafhankelijk meldpunt voor alle vormen van onvrede in het sociale domein.**

In het koersdocument doorontwikkeling Voormekaar staat deze ambitie beschreven. In 2018 zal dit nader uitgewerkt worden.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

#### **Kwaliteit**

Voor inwoners die ontevreden zijn met de jeugdhulp is het AKJ (Advies en Klachtenbureau Jeugdzorg) de organisatie die zij kunnen benaderen. Zij zijn onafhankelijk: zij hebben geen verbinding met jeugdhulporganisaties, de Raad voor de Kinderbescherming, pleegzorgorganisaties of jeugd- en wijkteams. Het aantal bezwaarschriften dat bij de bezwarencommissie wordt ingediend is de afgelopen jaren sterk afgenomen. In 2018 waren dit er 2 (Jeugd) en 6 (Wmo).

#### **Tijd**

#### **Geld**

### **In 2018 geven we een impuls aan het contractmanagement en wordt sterker gestuurd op de kwaliteit van de geleverde zorg.**

Er zijn samenwerkingsafspraken gemaakt om in het verlengde van het lokale contractmanagement op regionale schaal het contractmanagement voor de regionale aanbieders te intensiveren.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

#### **Kwaliteit**

De contractmanager Sociaal Domein heeft de contracten goed in beeld en onder controle. Daar waar nodig worden, eventueel in overleg en samenwerking met het regionale contractteam, gesprekken met leveranciers gevoerd. Er wordt sterk gestuurd op kwaliteit en rechtmatigheid

#### **Tijd**

Alles loopt via planning.

#### **Geld**

n.v.t.

### **In 2018 wordt de (regionale) inkoop voor de jaren 2019 en verder voorbereid.**

Bij de (regionale) inkoop blijft de nadruk liggen op productontwikkeling en preventie. Doel is om producten aan te laten sluiten bij de behoefte en mogelijkheden van inwoners in plaats van bij de behoefte van aanbieders.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

#### **Kwaliteit**

Wat lokaal kan, doen we lokaal.

Er is structureel overleg met de regiogemeenten over onderwerpen die beter zijn om regionaal op te pakken.

#### **Tijd**

Structureel is er overleg met de regiogemeenten.

#### **Geld**

n.v.t.

### **Meer samenwerking realiseren op de uitvoering van Participatiewet, Wmo en Jeugdwet en gerelateerde terreinen, zoals Sport, Onderwijs, Cultuur en Gezondheidszorg.**

Integraal werken is cruciaal om innovatie in de (jeugd)zorg te realiseren. Daarbij staat integrale ondersteuning door brede vraagverheldering en inzet op zelfredzaamheid en het sociale netwerk en samenwerking tussen partners uit verschillende leefdomenies voorop. We sporen bijvoorbeeld vanuit verschillende dimensies mensen aan tot een actieve en gezonde levensstijl.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

#### **Kwaliteit**

Op het gebied van preventie en vroegsignalering zijn breed samenwerkingspartners betrokken.

Er zijn in het kader van brede samenwerking SDOA - Voormekaar twee proeftuinen gestart. Dit betreft proeftuin maatwerk en proeftuin intake. Uitgangspunt is om de dienstverlening zo optimaal mogelijk in te richten voor de inwoners. De proeftuinen zijn nog niet afgerond.

Met inzet van combinatiefunctionarissen is de verbinding gelegd tussen sport, cultuur, onderwijs en sociaal domein.

Daarnaast zijn diverse projecten van Achterhoek in Beweging (Aangepast Sporten, Vitale senioren, Gezonde Jeugd ) uitgevoerd.  
Zorg en onderwijs worden met elkaar verbonden door subsidiëring van trajectbegeleiders van het ROC in het kader van hulpverlening.

■ **Tijd**

■ **Geld**

#### **Ondersteuning Thuis wordt ook in 2018 voortgezet.**

Ondersteuning Thuis biedt voor de inwoner een integraal aanbod van huishoudelijke hulp en begeleiding. Doel is 'minder gedoe' rondom de inwoner en meer kwaliteit. Ook streven wij met Ondersteuning Thuis naar innovatie op de werkvloer.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

■ **Kwaliteit**

Een groot aantal doelen is in 2018 behaald: monitoren en borgen van de werkwijze, verbetering samenwerking, casusbespreking en elkaar vinden en overnemen. De opleiding Ondersteuning Thuis heeft meegedaan aan een landelijke pilot en is vanaf april 2019 is het een landelijk erkende opleiding. Vanaf dat moment zal de gemeente Berkelland de opleiding niet meer financieren. In 2018 hebben wij contacten gelegd met diverse gemeenten in Nederland, zoals de gemeente Zwolle, gemeente Den Haag, gemeente Renkum en de gemeente Bronckhorst om te kijken hoe zij indiceren op resultaten.

■ **Tijd**

We zien bij het aantal indicaties die afgegeven worden dat de beschikkingen bij uren & minuten afnemen en bij resultaten toenemen. Ondersteuning Thuis is een doorlopend traject. We hebben op dit moment te maken met de Rechterlijke Uitspraken van november en december 2018 waarin wordt aangegeven dat indiceren op resultaten prima is, maar dat er voor de inwoner ook zeker uren & minuten beschreven moeten worden.

■ **Geld**

#### **Vergroten van de eigen opvoedingskracht en –vaardigheden van ouders.**

Door alle organisaties in de ondersteuningsketen wordt ingezet op het vergroten van de opvoedvaardigheden van ouders. Ook nemen wij deel aan preventieplatform Jeugd in de Oost-Achterhoek, waarin o.a. een aanbod is ontwikkeld om vechtscheidingen te voorkomen.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

■ **Kwaliteit**

Vanuit het Preventie Platform Jeugd Oost Achterhoek is het project 'Ouderteam.nu' geïnitieerd. Deze door de Hogeschool Leiden ontwikkelde methodiek versterkt de partnerrelatie van toekomstige ouders. Uit onderzoek is namelijk gebleken dat kinderen vooral gezond en veilig opgroeien in een gezin waarin de ouders elkaar goed aanvullen. Opvoedingsvaardigheden zijn daarin van ondergeschikt belang.

■ **Tijd**

Momenteel zijn in de regio van het PPJ 10 jeugdverpleegkundigen geschoold om de training aan ouders te verzorgen. De werving van ouders is dit jaar gestart.

■ **Geld**

#### **Wij bieden de ouders/verzorgers de mogelijkheid tot een persoonsgebonden budget om jeugdhulp en ondersteuning zelf in te kopen (Jeugdwet – pgb)**

De gemeente is op grond van de wet verplicht om inwoners de keuze te bieden om zorg en ondersteuning zelf in te kopen

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

■ **Kwaliteit**

In de verordening jeugdhulp is opgenomen dat inwoners met een PGB zelf jeugdzorg kunnen inkopen.



- **Tijd**  
Maakt deel uit van de reguliere taken van Voormekaar.

- **Geld**  
Ten aanzien van het Persoonsgebonden budget is het resultaat vrijwel nihil. Het verschil dat bestaat wordt veroorzaakt door een nadeel van de afrekening over 2017 die net iets negatiever uitpakt dan tijdens de vaststelling van de rekening 2017 is aangenomen.  
In de afgelopen boekjaren is het budget voor PGB fors afgenomen en vervangen voor Zorg in Natura. Het boekjaar 2018 geeft samen met 2017 een beeld dat de huidige omvang van de PGB realistisch en structureel is.

**Wij bieden onze inwoners de mogelijkheid tot een persoonsgebonden budget om maatschappelijke ondersteuning zelf in te kopen (Wmo – pgb).**

De gemeente is op grond van de wet verplicht om inwoners de keuze te bieden om zorg en ondersteuning zelf in te kopen.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

- **Kwaliteit**  
Bij het keukentafelgesprek wordt gekeken welke maatwerkvoorziening het meest passend is bij de vraag van de inwoner. Daarbij wordt de mogelijkheid geboden om de ondersteuning zelf in te kopen middels een persoonsgebonden budget (PGB).
- **Tijd**
- **Geld**  
Zie voor een toelichting de tekst bij Jeugd PGB.

**Wij bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning indien zij niet op eigen kracht en/of met hulp van hun omgeving voldoende zelfredzaam zijn of kunnen participeren (Wmo - zorg in natura)**

Voorbeelden hiervan zijn: Ondersteuning Thuis, huishoudelijke hulp en begeleiding, woonvoorzieningen en vervoersvoorzieningen.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

- **Kwaliteit**  
Bij het keukentafelgesprek wordt gekeken welke maatwerkvoorziening het meest passend is bij de vraag van de inwoner. Daarbij wordt de mogelijkheid geboden om de ondersteuning te ontvangen van een zorgaanbieder waar de gemeente een contract mee heeft. Dit wordt ook wel zorg in natura (ZIN) genoemd.
- **Tijd**
- **Geld**  
Ten opzichte van de begroting na de najaarsnota is er een stijgend gebruik van Ondersteuning Thuis zichtbaar. Hoewel in absolute zin en in combinatie met Huishoudelijke Hulp er geen absolute stijging zichtbaar is van het beroep op deze voorzieningen, blijkt wel dat de tarieven en met name ook de zwaarte van de ingezette voorzieningen leidt tot een overschrijding van de begroting.  
Ook is opvallend dat er sprake is van een overschrijding op de “oude” WMO voorzieningen vervoer en woningaanpassingen. Ook de eigen bijdrage blijft achter bij de prognose.  
Tot slot is onder deze activiteit de last geregistreerd die voortkomt uit het uitvoeringsprogramma “samen denken, samen doen”. Deze last wordt zichtbaar als een overschrijding, maar is gedekt door een beroep op de reserve “nadelen decentralisaties”.

**Wij bieden onze jonge inwoners en/of hun ouders/verzorgers jeugdhulp en ondersteuning (Jeugdwet - zorg in natura).**

Voorbeelden hiervan zijn: ambulante jeugdhulp, pleegzorg, jeugd-GGZ, jeugdbescherming en jeugdreclassering.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

- **Kwaliteit**  
Onze partners voor de jeugdgezondheidszorg (Yunio en GGD), huisartsen, scholen en Voormekaar zorgen samen met de ouders en jeugdigen voor een goede inschatting van wat een jeugdige kan en nodig heeft. Indien nodig verzorgen zij deze hulp zelf of wordt een aanbieder van specialistische jeugdzorg ingezet.

■ **Tijd**

■ **Geld**

Op deze totale activiteit is sprake van een nadeel van € 60.000. Dit is het resultaat van verschillen op diverse zorgvormen met een totale omvang van ruim € 9.3 mln. Op dit moment maken vrijwel alle zorgaanbieders in de jeugd gebruik van het landelijk standaard, het gegevensknooppunt. Dit is ten goede gekomen aan de voorspelbaarheid en de kwaliteit van de registratie van de lasten. Het voordeel op de baten bestaat vrijwel volledig uit de verevening jeugdzorg met betrekking tot het boekjaar 2017, die daadwerkelijk in 2018 is afgewikkeld.

### 3. De nieuwe Jeugdbescherming

Wat willen we bereiken?

- Tijdig passende ondersteuning voor kinderen in kwetsbare situaties.

## Wat gaan we daarvoor doen?

**Wij dragen bij een intensivering van de samenwerking tussen de partners binnen het veld van jeugdbescherming, o.a. gecertificeerde instellingen en Veilig Thuis. Zowel op regionale als lokale schaal**

Dit doen wij door samenwerkingsprotocollen met deze instellingen te herzien en te evalueren, maar ook door het opdrachtgeverschap richting Veilig Thuis te verbeteren.

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

■ **Kwaliteit**

Veilig Thuis en Voormekaar evalueerden eind 2018 de gemaakte samenwerkingsafspraken. Door dit gezamenlijk te doen konden beide partijen elkaar daarna makkelijker vinden. Met de Gecertificeerde Instellingen zijn tevens samenwerkingsafspraken gemaakt. In 2019 worden deze op regionaal niveau schriftelijk vastgelegd.

■ **Tijd**

Op lokaal niveau willen wij de samenwerkingsafspraken met GI's evalueren.

■ **Geld**

## Wat mag het kosten?

*Bedragen x1000*

Exploitatie	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Primitieve begroting 2018	Gewijzigde begroting	Realisatie 2018
<b>Lasten</b>						
De gemeente biedt maatwerk voor inwoners met een chronische ziekte en/of beperking	0	0	0	-400	0	0
Een slimme infrastructuur organiseren van inwoners en partners die problematiek vroegtijdig kunnen signaleren.	-54	-84	-83	-171	-171	-155
Via algemene voorzieningen stimuleren wij onze inwoners om tot een actieve en gezonde levensstijl te komen.	-5.430	-6.997	-6.515	-6.091	-2.568	-2.209
Wij bieden de ouders/verzorgers de mogelijkheid tot een persoonsgebonden budget om jeugdhulp en ondersteuning zelf in te kopen (Jeugdwet PGB)	-3.138	-1.293	-981	-1.300	-393	-388
Wij bieden onze inwoners de mogelijkheid tot een persoonsgebonden budget om maatschappelijke ondersteuning zelf in te kopen (Wmo PGB)	0	0	0	0	-652	-679
Wij bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning indien zij niet op eigen kracht en/of met hulp van hun omgeving voldoende zelfredzaam zijn of kunnen participeren (Wmo- zorg in natura)	-6.488	-5.883	-8.278	-5.619	-9.075	-9.609
Wij bieden onze jonge inwoners en/of hun ouders/verzorgers jeugdhulp en ondersteuning (Jeugdwet- zorg in natura)	-7.509	-8.670	-8.589	-7.760	-9.342	-9.717
Loonkosten van het programma Decentralisaties en transities	0	0	-716	-2.509	-3.809	-3.811
Rente en afschrijving van het programma Decentralisaties en transities	-115	0	0	0	0	0
<b>Totaal Lasten</b>	<b>-22.734</b>	<b>-22.926</b>	<b>-25.161</b>	<b>-23.849</b>	<b>-26.009</b>	<b>-26.568</b>
<b>Baten</b>						
Via algemene voorzieningen stimuleren wij onze inwoners om tot een actieve en gezonde levensstijl te komen.	3	40	8	2	2	10
Wij bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning indien zij niet op eigen kracht en/of met hulp van hun omgeving voldoende zelfredzaam zijn of kunnen participeren (Wmo- zorg in natura)	756	-34	665	800	695	651
Wij bieden onze jonge inwoners en/of hun ouders/verzorgers jeugdhulp en ondersteuning (Jeugdwet- zorg in natura)	0	0	0	0	0	123
<b>Totaal Baten</b>	<b>759</b>	<b>6</b>	<b>673</b>	<b>802</b>	<b>697</b>	<b>785</b>
<b>Resultaat</b>	<b>-21.976</b>	<b>-22.920</b>	<b>-24.488</b>	<b>-23.048</b>	<b>-25.313</b>	<b>-25.783</b>

### Via algemene voorzieningen stimuleren wij onze inwoners om tot een actieve en gezonde levensstijl te komen.

Het resultaat op de activiteit gezonde levensstijl wordt vrijwel volledig verklaard door de ingezette bezuiniging op subsidie aan Betula. De verlaging van de subsidie blijft onderdeel uitmaken van het programma, maar blijft apart geregistreerd. Dit om mogelijke nieuwe algemene voorzieningen dekking te geven. Daarnaast is er sprake van onderbesteding op enkele kleinere subsidieposten.

## Wij bieden de ouders/verzorgers de mogelijkheid tot een persoonsgebonden budget om jeugdhulp en ondersteuning zelf in te kopen (Jeugdwet – pgb)

Ten aanzien van het Persoonsgebonden budget is het resultaat vrijwel nihil. Het verschil dat bestaat wordt veroorzaakt door een nadeel van de afrekening over 2017 die net iets negatiever uitpakt dan tijdens de vaststelling van de rekening 2017 is aangenomen.

In de afgelopen boekjaren is het budget voor PGB fors afgenomen en vervangen voor Zorg in Natura. Het boekjaar 2018 geeft samen met 2017 een beeld dat de huidige omvang van de PGB realistisch en structureel is.

## Wij bieden onze inwoners de mogelijkheid tot een persoonsgebonden budget om maatschappelijke ondersteuning zelf in te kopen (Wmo – pgb).

Zie voor een toelichting de tekst bij Jeugd PGB.

## Wij bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning indien zij niet op eigen kracht en/of met hulp van hun omgeving voldoende zelfredzaam zijn of kunnen participeren (Wmo - zorg in natura)

Ten opzichte van de begroting na de najaarsnota is er een stijgend gebruik van Ondersteuning Thuis zichtbaar. Hoewel in absolute zin en in combinatie met Huishoudelijke Hulp er geen absolute stijging zichtbaar is van het beroep op deze voorzieningen, blijkt wel dat de tarieven en met name ook de zwaarte van de ingezette voorzieningen leidt tot een overschrijding van de begroting.

Ook is opvallend dat er sprake is van een overschrijding op de “oude” WMO voorzieningen vervoer en woningaanpassingen. Ook de eigen bijdrage blijft achter bij de prognose.

Tot slot is onder deze activiteit de last geregistreerd die voortkomt uit het uitvoeringsprogramma “samen denken, samen doen”. Deze last wordt zichtbaar als een overschrijding, maar is gedekt door een beroep op de reserve “nadelen decentralisaties”.

## Wij bieden onze jonge inwoners en/of hun ouders/verzorgers jeugdhulp en ondersteuning (Jeugdwet - zorg in natura).

Op deze totale activiteit is sprake van een nadeel van € 60.000. Dit is het resultaat van verschillen op diverse zorgvormen met een totale omvang van ruim € 9.3 mln. Op dit moment maken vrijwel alle zorgaanbieders in de jeugd gebruik van het landelijk standaard, het gegevensknooppunt. Dit is ten goede gekomen aan de voorspelbaarheid en de kwaliteit van de registratie van de lasten.

Het voordeel op de baten bestaat vrijwel volledig uit de verevening jeugdzorg met betrekking tot het boekjaar 2017, die daadwerkelijk in 2018 is afgewikkeld.

## Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	Vastgesteld
3D Beleidskader 'Voormekaar in Berkelland 2015-2016	28 oktober 2014
Beleidskader Participatiewet	28 oktober 2014
Visienota 'Meedoen naar vermogen'	2 april 2013
Lokaal gezondheidsbeleid 'Voorkomen is beter dan genezen'	26 juni 2013
Koersdocument Doorontwikkeling Voormekaar	13 december 2016

## Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Beschrijving
Jongeren met delict voor rechter	%	2015	Berkelland	1,47	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
		2015	Nederland	1,45		
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 10.000 inw	2016	Berkelland	47	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 180 deelnemende gemeenten.
		2016	Nederland	62		

% kinderen in armoede	%	2015	Berkelland	2,91	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
		2016	Nederland	6,58		
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2016	Berkelland	9,1	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.
		2016	Nederland	10,7		
Jongeren met jeugdreclassering	%	2016	Berkelland	0,3	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).
		2016	Nederland	0,5		
Jongeren met jeugdbescherming	%	2016	Berkelland	1	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
		2016	Nederland	1,2		
Relatief verzuim	per 1.000 inwoners van 5 - 18 jaar	2016	Berkelland	12,36	Ingrado	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners van 5 - 18 jaar.
		2016	Nederland	26,88		
Absoluut verzuim	per 1.000 inwoners van 5 - 18 jaar	2016	Berkelland	0,98	Ingrado	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners van 5 - 18 jaar.
		2016	Nederland	2,01		

## ONTWIKKELPROGRAMMA ECONOMIE EN WERKGELEGENHEID

### Ontwikkelprogramma Economie en werkgelegenheid

"Meedoen en werk voor iedereen"

#### Wat speelt er?

- **Bereikbaarheid**  
Fysieke en digitale bereikbaarheid in heel Berkelland zijn noodzakelijk voor zowel inwoners als bedrijven. Dit bepaalt mede of werknemers of bedrijven hier blijven, doorgroeien of zich hier vestigen. Daarom blijft bereikbaarheid een topprioriteit.
- **Ontwikkeling werkgelegenheid**  
Hoewel de werkgelegenheid weer iets toeneemt, is het voor veel werklozen nog steeds lastig om werk te vinden. Ook op de langere termijn blijft er sprake van een ruime arbeidsmarkt (meer werkzoekenden dan vacatures) Door een veranderende samenstelling van de beroepsbevolking en veranderingen in de vraag naar werknemers is het van groot belang om alles in het werk te stellen om het aanbod te laten matchen op de vraag. Ook kwetsbare groepen krijgen kansen en doen mee.
- **Samenwerking en regionale profilering**  
We kunnen meer bereiken als ondernemers, organisaties en lokaal, regionale, euregionale overheden en provincie met elkaar samenwerken. Zo wordt er door deze partijen hard gewerkt aan een nieuwe profilering van de Achterhoek als SmartHub Achterhoek: de Achterhoek excelleert in Smart Industry, waarvan niet alleen de maakindustrie de vruchten plukt, maar ook andere sectoren zoals de zorg en de agrofood.

#### Speerpunten

1. Aansluiting onderwijs op arbeidsmarkt is goed

Wat willen we bereiken?

- Samenwerking en overleg zorgt voor een betere aansluiting van het onderwijs op de (lokale, regionale) arbeidsmarkt. Er zal sprake zijn van een betere doorstroming naar het bedrijfsleven en dit is een belangrijk wapen tegen de (jeugd) werkloosheid.

#### Wat gaan we daarvoor doen?

**Bewaken dat er een goede verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt is.**

Jonge mensen worden opgeleid in vakgebieden waarin daadwerkelijk werk te vinden is. We ontwikkelen samen met het Platform Onderwijs en Arbeidsmarkt Achterhoek (POA) en in de toekomst mogelijk het Werkbedrijf een regionaal netwerk om een goede verbinding te krijgen tussen Onderwijs en Arbeidsmarkt. Dit doen we ook op lokaal niveau door samenwerking binnen het Platform BV Berkelland en de lokale onderwijsinstellingen. We monitoren via de cijfers van de lokale onderwijsinstellingen en (in vergelijking met) de bestandcijfers van het UWV en de SDOA of de aansluiting op de arbeidsmarkt zich verbeterd.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink



#### Kwaliteit

De projectgroep "Werkgelegenheid, School en Bedrijf" (Vanuit Platform BV Berkelland) is een onderzoek gestart over het vinden van stageplekken in de Achterhoek en met name Berkelland. In 2019 is de afronding. Ook werd deelgenomen aan de "Zeepkistenrace". Een samenwerking tussen Assink Lyceum, bedrijfsleven en gemeente om leerlingen een praktische opdracht binnen het bedrijfsleven te laten vervullen. Als gemeente waren wij ook partner in deze opzet en hebben ook aan het traject mee gedaan. De VO - scholen binnen de gemeente Berkelland hebben weer het traject

"Koekel(o)eren" samen opgepakt en de leerlingen hebben weer een "kijkje in de keuken kunnen nemen" bij de lokale bedrijven.

Op regionaal niveau is de thematafel Onderwijs en arbeidsmarkt van start gegaan (Het Platform Onderwijs en Arbeidsmarkt is hierin opgegaan.)

■ **Tijd**

■ **Geld**

Een gedeelte van de hier begrote lasten is gebruikt voor projecten bij de activiteit. Deze houden nauw verband met elkaar.

### **Doorontwikkelen van het Onderwijsplein**

Het onderwijsplein zal in samenwerking met bedrijfsleven leergangen beter op elkaar laten aansluiten. Daarnaast zetten we in op praktische samenwerking (stages / innovatielokaal)

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

■ **Kwaliteit**

Ook in 2018 is de samenwerking tussen het onderwijs(plein) en het bedrijfsleven (en andere organisaties en inwoners) verder versterkt. Buitenschools leren is hierbij de doorlopende gedachtegang. Naast deze samenwerking is er ook voor gekozen om in relevante projectgroepen, zoals 'Werkgelegenheid, School, Bedrijf' en 'Regio, Euregio', van het Platform BV Berkelland (directie)leden van het onderwijsplein op te nemen.

■ **Tijd**

■ **Geld**

### **Investeren in mensen en kennis voor de toekomst.**

Tussen 2016 en 2020 is er behoefte aan kennis die door (jeugd)werkloosheid verloren dreigt te gaan. We moeten deze kennis en kunde vasthouden.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

■ **Kwaliteit**

Er is/was grote behoefte aan geschoold/technisch personeel. Bedrijven moeten in een steeds vroeger stadium op zoek naar gekwalificeerd personeel of het personeel zelf opleiden.

In samenwerking met kennisinstellingen en het bedrijfsleven is (en wordt) geprobeerd om voldoende geschoolde mensen te ontwikkelen, aan te trekken (stageplaatsen) en vast te houden (zie ook andere activiteiten in dit programma) Smart Industry was en is hierbij een belangrijk leidend thema.

■ **Tijd**

■ **Geld**

Er is een nadeel van €60.000. Dit is het gevolg van de afspraken over de huur van een van de scholen deze waren niet goed verwerkt in de begroting. Voor 2019 is dit hersteld.

### **Promoten van technische beroepen.**

Binnen Berkelland en de regio is er nu en in de toekomst veel vraag naar mensen met een technische opleiding of achtergrond. Dit past ook bij Berkelland als onderdeel van de Smarthub regio. We werken bijvoorbeeld mee aan de Techniekdag, Open bedrijvendag etc.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

■ **Kwaliteit**

Het Technieklokaal was ook in 2018 van groot belang voor de eerste kennismaking met techniek (PO groep 7 / 8). Het (nieuwe) bestuur heeft zichzelf ook ten doel gesteld om op zoek te gaan naar mogelijke subsidies, nieuwe sponsors en (andere) samenwerkingsverbanden. Dit om ook voor 2019 en verder het Technieklokaal in stand te kunnen houden c.q. te kunnen uitbouwen.

De regionale techniekdag is weer op 16 maart 2019. Dit jaar in Zelhem. Wellicht het jaar er op weer in Berkelland en dan is de gedachte om dit te koppelen aan een Open Bedrijvendag.

Vanuit het Platform BV Berkelland / de Projectgroep "Werkgelegenheid, School en Bedrijf" was wederom aandacht aan vooral het buitenschools leren. In overleg met VO - instellingen en bedrijfsleven is gezorgd voor praktijklessen en stageplekken bij het lokale bedrijfsleven. In 2019 zal er een Open Bedrijvendag in Neede worden georganiseerd, waarbij leerlingen van het Assink Lyceum en

de MaxX zullen helpen en praktijkopdrachten kunnen uitvoeren in het kader van kennis maken met het lokale bedrijfsleven.

10 VMBO - scholen in de Achterhoek vormen samen met het bedrijfsleven, 4 opleidingsbedrijven en het ROC de STERA (Smart Technical Education Regio Achterhoek) -leerroute: een netwerk van opleidingsplaatsen, waardoor deze VMBO - scholen hun leerlingen elk technische keuzevak naar wens kunnen aanbieden.

■ **Tijd**

■ **Geld**

## 2. Bedrijventerreinen en winkelgebieden hebben aantrekkingskracht

Wat willen we bereiken?

- We willen aantrekkelijke bedrijventerreinen en winkelgebieden, compact en zonder leegstand, waarbij de fysieke en digitale bereikbaarheid optimaal zijn.

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Doorontwikkelen Regionaal Programma Bedrijventerreinen (RPB).

Samenwerken met andere gemeenten in de regio bij plannen en programmeren van bedrijventerrein. Door samenvoeging van de economische visies in de Oost- en West Achterhoek geven we aan een nieuw RPB inhoud.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

■ **Kwaliteit**

Zie onderdeel: actualiseren Regionaal Programma Bedrijventerreinen (RPB)

■ **Tijd**

■ **Geld**

### Investeren in bedrijventerrein de Laarberg.

Het bedrijventerrein biedt kansen voor Berkelland. Er is in potentie nog ruimte beschikbaar. Het nieuwe Regionaal Programma Bedrijventerreinen moet duidelijkheid geven over de ontwikkelingsmogelijkheden gerelateerd aan de totale vraag / aanbod in de Achterhoek.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

■ **Kwaliteit**

Er was in 2018 sprake van toenemende interesse in kavels op de Laarberg. De Regionale Programmering Werklocaties (RPW) laat in de eerste uitkomsten ook zien dat er een groeiende vraag is naar (grote) kavels. Er is dan ook een bestemmingsplanprocedure in voorbereiding voor 15 hectare (binnen het bestaande plangebied).

■ **Tijd**

■ **Geld**

### Lokale winkelgebieden compact en aantrekkelijk maken.

Er is blijvende aandacht voor de aantrekkelijkheid van de centra in de vier grote kernen. Het centrum van Eibergen wordt vanaf 2017 gerevitaliseerd. Voor Borculo bereiden we de tweede fase voor. In Neede ronden we de revitalisering af. Van revitalisering in Ruurlo is op dit moment geen sprake.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

■ **Kwaliteit**

Neede: De Transformatievisie die is ontwikkeld in co-creatie met de Gemeenschapsraad Neede en de Ondernemersvereniging Neede is opgesteld en wordt in de raadsvergadering van 19 maart 2019 aan



de orde gesteld. Wanneer de raad instemt met de transformatievisie kan de Oudestraat worden getransformeerd.

De locatie Busplein heeft ook de volle aandacht gekregen. De skihut is van de gemeente en het plan is het gebied te revitaliseren (realiseren seniorenwoningen, verplaatsen fietsenstalling, slopen voormalige "skihut").

Borculo: Eind 2018 is er een Taskforce opgericht in Borculo (Leef!). De Taskforce heeft veel informatie/wensen, met betrekking tot het centrum, vanuit de inwoners van Borculo opgehaald. In de eerste helft van 2019 wil de Taskforce een visie op het centrum gereed hebben.

Eibergen: De revitalisering van het centrum Eibergen, fase 1, is gereed (omgeving Kiffen en Jumbo). Fase 2 is nagenoeg gereed (Hagemanstraat, deel Grotestraat). De voorbereidingen voor fase 3 zijn in volle gang zodat de uitvoering in 2019 plaats kan vinden (deel Grotestraat, Hagen, Kerkstraat, Kleine Hagen). Voor fase 4 starten de voorbereidingen in 2019.

Onderdeel van de revitalisering is de aanleg en ontwikkeling van Berkelbeach. Deze wordt in 2019 aangelegd. Een paviljoen, waarvoor inmiddels een half miljoen subsidie is verkregen, wordt gerealiseerd in 2020. Onderdeel daarvan is ook de ontwikkeling van een virtuele Berkelgame.

Ruurlo: Gedacht wordt aan de oprichting van een Taskforce Ruurlo. Verder werd/wordt gewerkt aan een verbinding tussen kasteel Ruurlo en het centrum. In 2019 worden daarvoor gronden verworven. Een schetsplan voor definitieve inrichting is in ontwikkeling.

 **Tijd**

 **Geld**

Op deze activiteit is een tekort van € 15.000. Dit wordt veroorzaakt door de hogere energielasten die aan de weekmarkten worden toegerekend.

#### **Stimuleren van duurzame, innovatieve en zelfvoorzienende bedrijventerreinen.**

In samenwerking met onze partners wordt er meer aandacht geschonken aan verduurzaming van bedrijventerreinen. Dit is immers faciliterend voor de economische ontwikkeling van onze bedrijven. Het pilot project in Ruurlo zal dan ook verder worden uitgerold op de andere bedrijventerreinen in Berkelland.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

 **Kwaliteit**

De pilot "Duurzaam, Innovatief en Zelfvoorzienend Bedrijventerrein" van Ruurlo is/wordt ook uitgerold over de andere kernen van Berkelland.

Groot doel in 2018 was om zoveel mogelijk ondernemers (Achterhoek Onderneemt Duurzaam) te mobiliseren om in het belang van de eigen onderneming en het (lokale) bedrijvenpark de eerste stap te zetten. Hiertoe zijn de lokale ondernemers namens de voorzitters van de bedrijvenparken opgeroepen. Daarnaast heeft de Industriële Kring Berkelland in oktober een ledenbijeenkomst gehouden bij Timmerije (Noordijk) met als thema "Innovatie en Duurzaamheid". De eerste serie van 60 DOE - scans zijn uitgevoerd en men is nu bezig met de tweede serie van 60 bedrijven.

Naast bovenstaande is ook de voorbereiding gestart op het project "Zonnige Daken", waarbij er wordt gekeken naar bedrijven met een groot en geschikt dakoppervlak voor het plaatsen van zonnepanelen. Om ondernemers enthousiast te maken en (duurzaam) mee te laten denken over de toekomst is er in Eibergen een werkgroep gestart die bezig is met visie en innovatie. Er wordt nagedacht over waar het bedrijvenpark over 20,30 of 40 jaar wil staan en wat daarvoor nodig is. Daarna uitrol Berkelland breed en wellicht Achterhoek breed.

 **Tijd**

 **Geld**

#### **Versterken van industrieterreinen.**

Zorgen voor aantrekkelijke, duurzame terreinen met een goede ontsluiting. Keurmerk Veilig Ondernemen speelt een grote rol in het aantrekkelijk houden/maken van bedrijventerreinen door de veiligheid en leefbaarheid te vergroten. Contacten met bedrijvenparkverenigingen zijn daarbij van groot belang.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

**Kwaliteit**

Met name vanuit de samenwerking binnen de projectgroep "IKB - Bedrijvenparken" (Platform BV Berkelland) is er goed naar de verdere ontwikkeling van bedrijventerreinen gekeken; bijvoorbeeld verdere inrichting (AED's / beveiligingscamera's / bebording e.d.) en verduurzaming van de bedrijvenparken.

We zijn gestart met het ontwikkelen van de "Bedrijvenatlas" voor de gemeente Berkelland. Hiermee zijn we de tweede gemeente in Nederland die een bedrijvenatlas heeft. De bedrijvenatlas geeft (via de website van de gemeente) inzicht in beschikbare (zakelijke) kavels en panden op bedrijventerreinen en in de centra's. De "Bedrijvenatlas" zal in het tweede kwartaal van 2019 in gebruik worden genomen. De nieuwe N18 zorgt ervoor dat met name het regionale bedrijventerrein Laarberg, maar ook de lokale bedrijventerreinen in Eibergen en Neede zich goed ontwikkelen.

**Tijd**

**Geld**

Op deze activiteit is een tekort van € 100.000. Dit wordt deels veroorzaakt door de resultaten van de bedrijfsterreinen in de grondexploitaties en deels doordat wij nog hebben bijgedragen aan het keurmerk veilig ondernemen. Voor de resultaten van de grondexploitaties verwijzen we u naar de paragraaf grondbeleid.

**3. Bereikbaarheid, fysiek en digitaal, is sterk verbeterd**

Wat willen we bereiken?

- Breedbandvoorzieningen zijn noodzakelijk voor inwoners, bedrijven en buitengebied. Glasvezel in het buitengebied is aangelegd en we zijn op koers met de aanleg ervan op bedrijventerreinen.
- Fysieke bereikbaarheid is ook van groot belang en een goede, veilige wegverbinding van de Laarberg naar de A1 versterkt dit. Bovendien zorgt het voor de ontwikkeling van de Laarberg, voor een verbetering van het ondernemersklimaat en groei van werkgelegenheid.

## **Wat gaan we daarvoor doen?**

### **Bereikbaarheid winkelgebieden en bedrijventerreinen verbeteren.**

Voldoende parkeerplaatsen, bewegwijzering en wegen (aanrijroutes) zorgen voor een goede bereikbaarheid voor zowel bewoners als voor bestemmingsverkeer en toerisme.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

### **Inzetten op snelle uitwisseling van data.**

Voor een snelle uitwisseling van data zal worden ingezet op glasvezel in woonwijken, bedrijventerreinen en het buitengebied.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

**Kwaliteit**

Alle bedrijventerreinen zijn voorzien van glasvezel. Project is afgerond.

**Tijd**

**Geld**

### **Ontsluiten van bedrijventerrein "De Laarberg".**

Omdat het economisch gezien belangrijk is dat de Laarberg een goede bereikbaarheid heeft, zal de wegverbinding tussen de Laarberg (Groenlo) en A1 (Lochem – Laarberg) en de verbinding met het Duitse

achterland (A 31) op de agenda komen van het Portefeuillehouders Overleg Duurzame Economie en Portefeuillehouders Overleg Mobiliteit.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Gerjan Teselink

**Kwaliteit**

De ontsluiting van de Laarberg heeft in 2018 een positieve ontwikkeling doorgemaakt. Door de ingebruikname van de nieuwe N18 is er nu sprake van volwaardige op- en afritten naar het regionale bedrijventerrein vanuit zowel de Achterhoek als vanuit Twente.

Het onderwerp "bereikbaarheid / ontsluiting Laarberg" is in het voormalige POHO Mobiliteit aan de orde geweest en aangemerkt als een onderwerp van regionaal belang. In de nieuwe regionale structuur zal behandeling in 2019 plaats vinden aan de Thematafel "Mobiliteit".

**Tijd**

**Geld**

#### 4. Goede samenwerking tussen de drie O's (Ondernemers, maatschappelijke Organisaties en Overheden)

Wat willen we bereiken?

- De samenwerking die de afgelopen jaren heeft plaatsgevonden dient verder te worden uitgebouwd. Zowel op lokaal als (eu)regionaal niveau. We hebben elkaar nodig om de juiste doelen te stellen en deze te prioriteren.

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Faciliteren van een ondernemersfonds in 2018.

Ondernemers willen zo de slagkracht met eigen middelen vergroten. Zogenaamde "free riders" gaan meebetalen.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

**Kwaliteit**

Het invoeren van reclamebelasting voor een Ondernemersfonds is besloten in de raad van 19 september 2017. De werkgroep vanuit de gemeente Berkelland, Platform BV Berkelland en het GBT heeft gezorgd voor (technische) invoering van het Ondernemersfonds (en bijbehorende invoering van reclamebelasting) per 1 januari 2018. In oktober 2018 heeft de werkgroep Ondernemersfonds een evaluatie gehouden om de stavaza te bespreken en om richting toekomst een lijn te bepalen. Er zijn een aantal onvolkomenheden geconstateerd die vooral met de invoering te maken hadden. Deze zijn aangepakt. In 2019 wordt opnieuw geëvalueerd.

**Tijd**

**Geld**

### Profileren en stimuleren van de maakindustrie (en andere sectoren) via Smart Industry.

Het concept Smart Industry (innovatief met behulp van ICT, flexibel en op maat produceren) past bij het Achterhoekse bedrijfsleven en biedt enorme kansen, niet alleen voor de maakindustrie, maar bijvoorbeeld ook voor de zorg en agro/food. Bovendien maakt een "Smart" profilering de Achterhoek aantrekkelijk voor studenten, (nieuwe) ondernemers en werkzoekenden.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

**Kwaliteit**

In 2018 is dit onderwerp actief opgepakt. Naast de Achterhoek agenda 2030 is er afstemming geweest met "SmartHub Achterhoek" om als gemeente Berkelland onze organisatie hieraan te verbinden. Intern is er vooral ook in de Projectgroep IKB / Bedrijvenparken (van het Platform BV Berkelland) aandacht aan de profilering geschonken.

**Tijd**

**Geld**

**Samenwerken met Duitsland.**

Contacten met Stadt Vreden, Kreis Borken en Euregio gaan we intensiveren, zodat samenwerking, vooral op het gebied van ondernemerschap, ontstaat.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

**Kwaliteit**

Ook in 2018 is er veel aandacht geweest voor de Euregionale samenwerking (Duitsland). Hierbij valt naast het bestuurlijk Euregionaal overleg te denken aan :

- Wederzijdse raadsbezoeken;
- Grenz(s)hoppers. Deelname (ambtelijk) vanuit Berkelland in de werkgroepen Economie / Wirtschaft en Toerisme / Tourismus. Kansen met elkaar verkennen, kennisdeling en netwerken;
- Projectgroep (nieuwe opzet) Regio / Euregio. Vanuit deze projectgroep (vertegenwoordigers onderwijs, bedrijfsleven, overheid) zijn er meerder zaken opgepakt als: busverbinding Eibergen - Haaksbergen - Enschede; gasten aan tafel vanuit (Duitse) onderwijs (Projectleiders projecten "STERA" en "Leren zonder Grenzen - Lernen ohne Grenzen"), afstemming onderwijsstelsel NL - Dld en samenwerking VO - scholen over de grens; netwerkverbreding tussen ondernemersorganisaties beide kanten van de grens.

**Tijd**

**Geld**

We houden op deze activiteit € 12.000 over. Dit geld hebben we ingezet voor de activiteit 'Stimuleren van ontwikkeling van bestaande en nieuwe bedrijven.'

**Stimuleren van onderzoek en ontwikkeling op het gebied van duurzame economie.**

Bijvoorbeeld door samenwerkingsverbanden met kennisinstellingen, universiteiten, hogescholen, bedrijven en andere duurzame regio's aan te gaan.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

**Kwaliteit**

Zie onderwerp " Stimuleren van duurzame, innovatieve en zelfvoorzienende bedrijventerreinen"

**Tijd**

**Geld**

We houden op deze activiteit € 20.000 over. Dit geld hebben we ingezet voor de activiteit 'Stimuleren van ontwikkeling van bestaande en nieuwe bedrijven.'

**Stimuleren van ontwikkeling van bestaande en nieuwe bedrijven.**

Via een structurele samenwerking met ondernemers creëren we kansen en een uitdagend ondernemersklimaat.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

**Kwaliteit**

In 2018 hebben de (ver)nieuw(d)e projectgroepen van het Platform BV Berkelland een ontwikkeling doorgemaakt, waarbij er nu gewerkt wordt met vooraf bepaalde doelstellingen. Alle projectgroepen gaan daarbij uit van een vast aandachtsgebied zoals: Werkgelegenheid, School en Bedrijf; Regio - Euregio; IKB - Bedrijvenparken; Centrum - Evenementen - Toerisme.

Daarnaast hebben twee afzonderlijke projectgroepen zich bezig gehouden met het Ondernemersfonds en De Dag voor de Berkellandse Ondernemer. De Dag voor de Berkellandse Ondernemer heeft afgelopen jaar plaatsgevonden bij "De Heikamp" (Ruurlo) met als thema "Innoveren van je burens leren" en "Noaberschap". Wederom een uitstekende dag met een grote opkomst (ruim 150

aanwezig) waarbij ontwikkeling van bedrijven (en ondernemers) centraal stond. Komend jaar (september) zal deze dag in Eibergen plaatsvinden.

Tenslotte is er ook een start gemaakt met de nieuwe Economische Agenda die in het najaar van 2019 gereed zal zijn. Dit zal ook een coproductie worden van het Platform BV Berkelland (ondernemers, IKB, onderwijs, LTO, gemeente) met het Team Economische Zaken van de gemeente.

Vanuit team Economische Zaken vonden (2018) en vinden zeer veel gesprekken met ondernemers plaats. Het gaat hier om uitbreiding- dan wel vestigingsvraagstukken en wij merken dat de lijnen kort zijn en er in samenspraak goede ontwikkelingen zijn.

**Tijd**

**Geld**

Op deze activiteit komen we € 30.000 tekort. Dit tekort hebben we gedekt door gebruik te maken van de middelen uit de activiteiten 'Samenwerken met Duitsland' en 'Stimuleren van onderzoek en ontwikkeling op het gebied van duurzame economie'. Dit hebben we gedaan omdat de activiteiten veel overeenkomsten vertonen.

## 5. Kwetsbare groepen doen mee

Wat willen we bereiken?

- Er zijn inwoners die door allerlei oorzaken kwetsbaar zijn. Het doel is om deze inwoners zichtbaar te maken en te ondersteunen bij hun deelname in de samenleving, waarbij gestreefd wordt naar betaalde arbeid.
- Iedereen levert naar vermogen inbreng. We blijven actief in zowel de samenwerking met de SDOA en het bedrijfsleven als met eigen lokale (proef) projecten.
- We hebben verscherpt aandacht voor de nieuwe instroom van inwoners die onder de Participatiewet vallen (voormalig Wajong en WSW) zodat ook deze mensen een passende werkplek krijgen.
- De ontmanteling Hameland is zo goed als afgerond. De detacheringen zijn over naar de SDOA, de lokale landing medewerkers "werken binnen" is gaande en de ontmanteling van de WGR-regeling zal eind 2018 zijn voltooid.

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Voortdurend koppelen van werkgevers aan werkzoekenden (werkgeversbenadering).

De gemeente maakt hierbij gebruik van het WerkgeversServicePunt Achterhoek (Oost) bij de Sociale Dienst Oost Achterhoek (SDOA). Voor de brede doelgroep van werkzoekenden benaderen we rechtstreeks de ondernemers en maatschappelijke organisaties om werkplekken te vinden voor (kwetsbare) mensen.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

**Kwaliteit**

De werkgeversbenadering is een doorlopend proces waarbij we inzetten op een aantal werkbezoeken per maand. Tijdens deze bezoeken wordt er gekeken of de SDOA kan voorzien in een bepaalde vraag bij bedrijven met betrekking tot personeel.

In 2018 zijn er een aantal mensen geplaatst bij verschillende bedrijven in Berkelland.

Naast het feit dat er regelmatig mensen zijn geplaatst bij bedrijven waar we een bezoek aan hebben gebracht is er ook aandacht besteed aan andere zaken die bij het bedrijf spelen, waarbij overleg met de gemeente nodig is.

**Tijd**

**Geld**

We houden ongeveer € 1.000.000 over op deze activiteit. Dit heeft te maken met een voordeel op het bijstandsbesluit zelfstandigen en de bijzondere bijstand. Daarnaast zijn op deze activiteit wel de lasten geraamd voor reïntegratie maar zijn de lasten verantwoord bij de activiteit "We bewaken dat de SDOA voor de inwoners met een SW indicatie een goede werkplek vindt. Dit omdat een groot gedeelte van de reïntegratie ook op deze groep van toepassing is.

**We bewaken dat de SDOA voor de inwoners met een sociale werkvoorziening indicatie een goede werkplek vindt.**

We spreken het bedrijfsleven en de maatschappelijke organisaties erop aan dat zij inwoners met een arbeidsbeperking een passende werkplek bieden. Als gemeente geven we het daarbij het goede voorbeeld door zelf ook deze werkplekken aan te bieden.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

**Kwaliteit**

Er is in 2018 efficiënt uitvoering gegeven aan het beschut werk, waarbij veilige werkplekken (Werkbaan Oost en lokale initiatieven) zijn gecreëerd die de ontwikkeling van de doelgroep stimuleert.

Dit zijn inwoners met een SW indicatie vanuit de voormalige wet Sociale Werkvoorziening die per 1-1-2015 is opgegaan in de Participatiewet.

**Tijd**

Eind 2018 is de projectgroep gestart vanuit de drie gemeenten met de opdracht om het beschut werk structureel te borgen.

**Geld**

Bij deze activiteit hebben we een nadeel van € 783.000. Dit wordt met name veroorzaakt door de bijdrage aan de SDOA voor activering die begroot is bij de activiteit Koppelen werkgevers aan werkzoekenden

**We zien er op toe dat de SDOA de nieuwe instroom van inwoners met een arbeidsbeperking op een passende wijze begeleidt naar werk.**

Het betreft een doelgroep die binnen de SDOA relatief nieuw is. We zien er op toe dat deze doelgroep adequaat bediend wordt.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

**Kwaliteit**

De SDOA heeft in 2018 inwoners met een arbeidsbeperking die zich hebben gemeld, passend begeleidt naar werk.

**Tijd**

**Geld**

De detacheringsofbrengsten voor SW'ers vallen tegen. Dit levert een nadeel op van € 211.063

**We zoeken o.a. samen met andere partijen naar werkplekken liefst in de eigen woonomgeving voor medewerkers die voorheen bij Hameland, Beschut Binnen, werkten.**

In 2016 is de pilot Neede gestart. We kijken naar wat werkt en wat niet. We blijven onverminderd zoeken naar mogelijkheden.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

**Kwaliteit**

Er zijn diverse beschutte werkplekken beschikbaar bij de lokale Berkellandse initiatieven.

Eind 2018 is een onafhankelijk onderzoek gestart naar de lokale initiatieven uitvoering beschut werk/ nieuwe beschut werk binnen de gemeente Berkelland. Hierbij is met name de lokale continuïteit in verband met de kwetsbare doelgroep onderwerp van onderzoek.

**Tijd**

Er wordt een externe evaluatie uitgevoerd door een onafhankelijk bureau. Het betreft een evaluatie huidig beschut en nieuw beschut lokale initiatieven binnen de gemeente Berkelland.

**Geld**

Er is een voordeel van € 330.000. Dit heeft twee oorzaken. Ten eerste vallen de kosten voor het personeelsbeheer van de SW groep dit jaar lager uit dan verwacht. Met name de kosten voor arbo en bedrijfsgezondheidszorg. Daarnaast valt ook de bijdrage aan Werkbaan Oost lager uit dan begroot. Dit komt doordat er hogere omzetten zijn gerealiseerd.

## Wat mag het kosten?

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Primitieve begroting 2018	Gewijzigde begroting	Realisatie 2018
<b>Lasten</b>						
Kwetsbare groepen kunnen meedoen.	-4	-124	-250	-30	-30	-224
Goede samenwerking tussen Organisaties, Ondernemers en Overheden	-39	-69	-40	0	0	0
Bewaken dat er een goede verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt is	-33	-61	-11	-31	-31	-11
Lokale winkelgebieden compact en aantrekkelijk maken.	-20	-52	-41	-15	-15	-32
Faciliteren van een ondernemersfonds	0	0	0	-15	-185	-174
Samenwerken met Duitsland.	0	0	0	-12	-12	0
Stimuleren van onderzoek en ontwikkeling duurzame energie	0	0	0	-20	-20	0
Stimuleren van ontwikkelingen van bestaande en nieuwe bedrijven.	0	0	0	-30	-30	-60
Voortdurend koppelen van werkgevers aan werkzoekenden (werkgeversbenadering)	-11.117	-10.855	-14.382	-14.034	-12.384	-10.729
We zoeken samen met andere partijen naar werkplekken voor medewerkers die voorheen bij Hameland, beschut binnen, werkten	-9.153	-8.916	-1.373	-1.075	-677	-347
We stimuleren de ontwikkeling van duurzame en innovatieve bedrijventerreinen in samenwerking met ondernemers (in navolging op de pilot Ruurlo)	-238	-443	-49	-390	-390	-497
Investeren in mensen en kennis voor de toekomst	-826	-788	-897	-716	-758	-827
We bewaken dat de SDOA voor de inwoners met een SW indicatie een goede werkplek vindt	0	0	-294	-259	-2.068	-3.160
Loonkosten van het programma Economie en werkgelegenheid	0	0	-7.600	-7.832	-7.862	-7.413
Rente en afschrijving van het programma Economie en werkgelegenheid	-2.556	-2.952	-2.014	-1.763	-1.803	-1.579
<b>Totaal Lasten</b>	<b>-23.986</b>	<b>-24.261</b>	<b>-26.950</b>	<b>-26.224</b>	<b>-26.267</b>	<b>-25.053</b>
<b>Baten</b>						
Kwetsbare groepen kunnen meedoen.	0	77	115	30	30	33
Goede samenwerking tussen Organisaties, Ondernemers en Overheden	0	0	11	0	0	0
Bewaken dat er een goede verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt is	0	0	0	0	0	0
Lokale winkelgebieden compact en aantrekkelijk maken.	57	56	60	54	54	59
Faciliteren van een ondernemersfonds	0	0	0	0	170	164
Voortdurend koppelen van werkgevers aan werkzoekenden (werkgeversbenadering)	8.172	7.698	8.332	8.377	8.983	8.616
We zoeken samen met andere partijen naar werkplekken voor medewerkers die voorheen bij Hameland, beschut binnen, werkten	32	30	1.409	1.467	1.594	1.915

We stimuleren de ontwikkeling van duurzame en innovatieve bedrijventerreinen in samenwerking met ondernemers (in navolging op de pilot Ruurlo)	515	659	130	501	501	180
Investeren in mensen en kennis voor de toekomst	264	544	302	143	143	181
We bewaken dat de SDOA voor de inwoners met een SW indicatie een goede werkplek vindt	0	0	4	0	0	2
<b>Totaal Baten</b>	<b>9.039</b>	<b>9.062</b>	<b>10.364</b>	<b>10.573</b>	<b>11.475</b>	<b>11.149</b>
<b>Resultaat</b>	<b>-14.946</b>	<b>-15.199</b>	<b>-16.587</b>	<b>-15.651</b>	<b>-14.791</b>	<b>-13.904</b>

### Bewaken dat er een goede verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt is.

Een gedeelte van de hier begrote lasten is gebruikt voor projecten bij de activiteit. Deze houden nauw verband met elkaar.

### Investeren in mensen en kennis voor de toekomst.

Er is een nadeel van €60.000. Dit is het gevolg van de afspraken over de huur van een van de scholen deze waren niet goed verwerkt in de begroting. Voor 2019 is dit hersteld.

### Lokale winkelgebieden compact en aantrekkelijk maken.

Op deze activiteit is een tekort van € 15.000. Dit wordt veroorzaakt door de hogere energielasten die aan de weekmarkten worden toegerekend.

### Samenwerken met Duitsland.

We houden op deze activiteit € 12.000 over. Dit geld hebben we ingezet voor de activiteit 'Stimuleren van ontwikkeling van bestaande en nieuwe bedrijven.'

### Stimuleren van onderzoek en ontwikkeling op het gebied van duurzame economie.

We houden op deze activiteit € 20.000 over. Dit geld hebben we ingezet voor de activiteit 'Stimuleren van ontwikkeling van bestaande en nieuwe bedrijven.'

### Stimuleren van ontwikkeling van bestaande en nieuwe bedrijven.

Op deze activiteit komen we € 30.000 tekort. Dit tekort hebben we gedekt door gebruik te maken van de middelen uit de activiteiten 'Samenwerken met Duitsland' en 'Stimuleren van onderzoek en ontwikkeling op het gebied van duurzame economie'. Dit hebben we gedaan omdat de activiteiten veel overeenkomsten vertonen.

### Versterken van industrieterreinen.

Op deze activiteit is een tekort van € 100.000. Dit wordt deels veroorzaakt door de resultaten van de bedrijfstreinen in de grondexploitaties en deels doordat wij nog hebben bijgedragen aan het keurmerk veilig ondernemen. Voor de resultaten van de grondexploitaties verwijzen we u naar de paragraaf grondbeleid.

### Voortdurend koppelen van werkgevers aan werkzoekenden (werkgeversbenadering).

We houden ongeveer € 1.000.000 over op deze activiteit. Dit heeft te maken met een voordeel op het bijstandsbesluit zelfstandigen en de bijzondere bijstand. Daarnaast zijn op deze activiteit wel de lasten geraamd voor reïntegratie maar zijn de lasten verantwoord bij de activiteit "We bewaken dat de SDOA voor de inwoners met een SW indicatie een goede werkplek vindt. Dit omdat een groot gedeelte van de reïntegratie ook op deze groep van toepassing is.



## We bewaken dat de SDOA voor de inwoners met een sociale werkvoorziening indicatie een goede werkplek vindt.

Bij deze activiteit hebben we een nadeel van € 783.000. Dit wordt met name veroorzaakt door de bijdrage aan de SDOA voor activering die begroot is bij de activiteit Koppelen werkgevers aan werkzoekenden

## We zoeken o.a. samen met andere partijen naar werkplekken liefst in de eigen woonomgeving voor medewerkers die voorheen bij Hameland, Beschut Binnen, werkten.

Er is een voordeel van € 330.000. Dit heeft twee oorzaken. Ten eerste vallen de kosten voor het personeelsbeheer van de SW groep dit jaar lager uit dan verwacht. Met name de kosten voor arbo en bedrijfsgezondheidszorg. Daarnaast valt ook de bijdrage aan Werkbaan Oost lager uit dan begroot. Dit komt doordat er hogere omzetten zijn gerealiseerd.

## Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	Vastgesteld
Economische Agenda 2016-2020	Vastgesteld door de raad op 14 juni 2016

## Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Beschrijving
Banen	per 1.000 inwoners 15-64jr	2016	Berkelland	598,3	LISA	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
		2016	Nederland	744		
Vestigingen	per 1.000 inwoners 15-64jr	2016	Berkelland	142	LISA	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
		2016	Nederland	134		
Netto arbeidsparticipatie	%	2016	Berkelland	65,3	CBS - Arbeidsdeelname	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.
		2016	Nederland	65,8		
Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten)	index	2013	Berkelland	115	Atlas voor Gemeenten	Bruto gemeentelijk product (BGP) is het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente. De verhoudingswaarde tussen verwacht BGP en gemeten BGP geeft aan of er boven verwachting (<100) of beneden verwachting (>100) wordt ge
		2013	Nederland	100		
Functiemenging	%	2016	Berkelland	45,9	LISA	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
		2016	Nederland	52,1		
Bijstandsuitkeringen	per 1.000 inwoners 18jr eo	2016	Berkelland	20,5	CBS - Participatie Wet	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners.
		2016	Nederland	41,3		
Aantal re-integratievoorzieningen	per 1.000 inwoners 15-65jr	2016	Berkelland	39,9	CBS - Participatie Wet	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar
		2016	Nederland	25,5		
% Jeugdwerkloosheid	%	2015	Berkelland	0,85	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).
		2015	Nederland	1,52		

## ONTWIKKELPROGRAMMA ENERGIE EN DUURZAAMHEID

### Ontwikkelprogramma Energie en duurzaamheid

"Berkelland is duurzaam en bruist van de energie"

#### Wat speelt er?

##### Energie

- Er is veel steun om in 2019 één derde van het energieverbruik duurzaam op te wekken en/of te besparen t.o.v. 2011. Ook is het energie uitvoeringsprogramma 2015 tot en met 2018 (EUP) vastgesteld medio mei 2016;
- We werken aan een energieneutraal Berkelland in 2030, zoals met de Achterhoekse gemeenten in 2013 is afgesproken bij de Tafel van Groenlo;
- De samenleving zoekt steeds meer naar energiebesparing en duurzame ontwikkelingen zoals opwekking van energie met biogas, wind en zonne-energie;
- Naast het akkoord van Parijs en het nationale Energieakkoord heeft ook de provincie Gelderland het Gelders Energieakkoord opgesteld (GEA). Als gemeente moeten we daarop inspelen.
- De samenwerking van de Achterhoekse gemeenten krijgt steeds meer vorm en inhoud in bijvoorbeeld het Verduursaamenergieloket.nl. Er zijn steeds meer samenwerkingskansen en -mogelijkheden;
- Groene energie wordt steeds goedkoper en productie van groene elektriciteit en groen gas biedt steeds meer kansen voor duurzaam ondernemen.

##### Grondstoffeninzameling en verwerking

- Afval wordt steeds meer gezien als grondstof omdat de mogelijkheden tot hergebruik fors zijn toegenomen. Daarom wordt nu gesproken over grondstoffen en ook het Grondstoffenbeleid. De landelijke VANG ('Van Afval Naar Grondstof') doelstelling is dat in 2020 niet meer dan 100 kilogram restafval per inwoner ingezameld wordt en een afvalscheiding van meer dan 75%.

#### Speerpunten

1. De gemeente neemt haar rol door een voorbeeld te zijn voor energiebesparing en energieopwekking te faciliteren.

Wat willen we bereiken?

- We maken de openbare verlichting versneld energiezuiniger met LED's en dimmers. Op 1 januari 2018 is 26,5 % van de openbare verlichting energiezuinig.
- Gebouwen die de gemeente in gebruik houdt worden energieneutraal.
- Ons gemeentelijk wagenpark wordt duurzamer in gebruik.
- Een nieuw Energie Uitvoeringsprogramma per 31 december 2018.
- Braakliggende gronden van de gemeente worden gebruikt voor opwekking van duurzame energie.

#### Wat gaan we daarvoor doen?

**Verlengen van de uitbreiding van de formatie (met 1,0 fte) voor de periode juni tot december 2018.**

Dit is nodig voor uitvoering van de doelstelling om in 2030 energieneutraal te zijn.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

- Kwaliteit**  
De formatie is structureel uitgebreid.
- Tijd**
- Geld**

**Vervangen van extra 690 lantaarnpalen met LED en dimmers tot 2019.**

Gestreefd wordt de vervanging te intensiveren met 230 LED lantaarnpalen met dimmers per jaar. Dit gaat bovenop het bestaande vervangingsregime met LED en dimmers.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

**We onderzoeken welke gemeentelijke gronden ingezet kunnen worden voor de opwekking van duurzame energie.**

Zonder uitputtend te zijn kan het dan bijvoorbeeld gaan om industriegrond die niet nodig is, voormalige woningbouwlocaties of meervoudig ruimtegebruik van bijvoorbeeld parkeerplaatsen of voormalige agrarische percelen.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

Dit doen we niet actief maar pas als er initiatiefnemers zijn daarom vragen.

**Tijd**

**Geld**

**We stellen een nieuw Energie Uitvoeringsprogramma op voor de periode vanaf 1 januari 2019 inclusief een bijbehorend formatieplan.**

Bij de opstelling van EUP II in de loop van 2018 wordt participatie actief ingezet om betrokkenheid en draagvlak in de samenleving te realiseren en vindt afstemming plaats met alle betrokken teams, ODA en Achterhoekse gemeenten en het Gelders Energie Akkoord (GEA).

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

We zijn gestart met de voorbereidingen en de analyse van de resultaten van het 'oude' EUP. Maar het is niet gelukt om een nieuw EUP in 2018 klaar te hebben. Besluitvorming daarover vindt plaats in 2019.

**Tijd**

**Geld**

Van het totale budget van € 1,8 miljoen voor het EUP 2015-2018 is inmiddels ruim € 1 miljoen uitgegeven. Bij de vaststelling van EUP 2019-2022 in het voorjaar van 2019 maken we opnieuw de balans op. We doen u dan een voorstel over hoe om te gaan met het eventuele restantbudget van EUP1.

**We voeren een energieaudit uit voor het energieneutraal maken van de gemeentelijke gebouwen die we nodig hebben voor onze bedrijfsvoering**

In een uitvoeringsplan wordt afstemming gezocht met regulier onderhoud en sanering van asbestdaken. De energieaudit is verplicht op basis van de EED (European Energy Directive) waarbij we in ieder geval alle maatregelen moeten uitvoeren die zich binnen 5 jaar terugverdienen. Ook woon-werkverkeer, dienstreizen en het gemeentelijke wagenpark maken onderdeel uit van de energieaudit.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

2. Vlieg wiel in beweging zetten bij energiebesparing en opwekking van duurzame energie in woningen, instellingen en bedrijven

Wat willen we bereiken?

- Duurzame energie-opwekinstallaties die robuust en zichtbaar bijdragen aan onze ambitie.
- Draagvlak en goede randvoorwaarden scheppen voor opwekking en besparing van energie.
- Stimuleren om voor 2019 85 miljoen kilowattuur (elektriciteit) en 13 miljoen m3 aan aardgasverbruik (warmte) duurzaam op te wekken en/of te besparen. Dit realiseren we door te faciliteren dat tot 2019 bij 1500 woningen (van voor 1980) een energierenovatie wordt uitgevoerd. Ook bieden we goede randvoorwaarden voor 7000 aansluitingen voor zonne-energie bij woningen en bedrijven.
- Realiseren van verbindingen van het EUP met de woonagenda en ontwikkelagenda's voor de 4 kernen. Ook verbanden leggen met het ontwikkelprogramma plattelandsontwikkeling, de agenda van de OGO en de economische agenda.

## Wat gaan we daarvoor doen?

**Faciliteren van energie initiatieven op basis van de beleidsuitgangspunten RODE (Ruimtelijke Ordening en Duurzame Energie).**

Er is een gebiedsgerichte aanpak met een overzichtskaart en een inpassingsmatrix waarop is aangegeven waar en hoe installaties voor opwekking van duurzame energie mogelijk zijn. Daarnaast is er een matrix met regels en voorschriften waarin een verband is gelegd tussen gebiedstypen en typen opwekinstallaties.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Marijke van Haaren

### **Kwaliteit**

Sinds de vaststelling van het RODE beleidskader op 18 februari 2018 zijn een twintigtal initiatieven in behandeling. Dertien daarvan zitten in een actief begeleidingstraject vanuit de gemeente naar vergunningverlening.

De eerste ervaringen hebben geleid tot een aanvullend toetsingskader. Het gaat om inspanningen van de initiatiefnemer in het participatieproces, de financiële participatie en duidelijker eisen over de verbetering van de biodiversiteit en de landschappelijke inpassing.

### **Tijd**

### **Geld**

**Optimaliseren van regels en wettelijke kaders voor realisatie van installaties voor duurzame energieopwekking met als doel deze sneller en goedkoper realiseerbaar te maken, maar wel goed ruimtelijk ingepast.**

Voorbeelden zijn herziening van de Welstandsnota, de legesverordening, binnenplannen vrijstellingen in bestemmingsplannen en vrijstellingen van de omgevingsvergunning.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

### **Kwaliteit**

### **Tijd**

Het betreft de aanbevelingen (niet de beleidsuitgangspunten) die voortkomen uit het vastgestelde RODE beleid. Deze pakken we op in 2019.

### **Geld**

**Uitvoeren energiescans bedrijven en instellingen.**

We faciliteren bedrijven, sportaccommodaties, buurt- en cultuurhuizen en verenigingsgebouwen via DOE scans met subsidie voor energiescans. Deze energiescans zijn voorzien van investeringsramingen en fiscaal advies. De subsidie is verbonden aan het daadwerkelijk investeren in maatregelen die leiden tot aantoonbare energiewinst. We stemmen hierin af met Platform BV Berkelland en de ODA voor wat betreft de handhaving.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

- **Kwaliteit**  
De 2e tranche met 120 bedrijven wordt in samenwerking met de andere regio Achterhoek en SIKa gemeenten uitgevoerd. De scans en investeringen door bedrijven in besparings- of opwekmaatregelen komen traag op gang. Van de 180 scans in 1e en 2e tranche zijn er 62 scans uitgevoerd
- **Tijd**  
IKB overlegt met de stuurgroep om scans en investeringen te stimuleren
- **Geld**

#### **We stimuleren door subsidie duurzame technische innovaties bij en door Berkellandse bedrijven.**

De innovatie moet aantoonbaar bijdragen aan de doelstelling door energiebesparing en/of duurzame opwekking in m<sup>3</sup> en/of kWh

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

- **Kwaliteit**  
Het blijkt lastig om een regeling te maken voor subsidie aan innovaties die rechtstreeks bijdragen aan besparing en of opwekking in Berkelland. Wordt meegenomen in de evaluatie ten behoeve van EUP2
- **Tijd**
- **Geld**

### 3. Hergebruik van afval/grondstoffen

Wat willen we bereiken?

- Huishoudelijk afval wordt op een duurzame wijze hergebruikt of verwerkt.
- In 2020 zamelen we niet meer dan 100 kilogram restafval per inwoner in en is de afvalscheiding meer dan 75%.

## **Wat gaan we daarvoor doen?**

**We werken samen met onze inwoners het nieuwe grondstoffenplan uit in maatregelen die afvalbeperking en afvalscheiding bevorderen.**

Het Plan 'Van afval naar grondstof' 2018-2022 is in 2017 voorbereid. In 2018 voeren we onderdelen van het plan in.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

- **Kwaliteit**  
Er is een Afvalpanel. De leden denken mee over de nieuwe manier van afvalscheiding en op welke manier het doel 'Van Afval naar Grondstof' het best kan worden overgebracht op de inwoners van Berkelland. Inwoners kunnen de afvalapp raadplegen en we hebben een 'Tip van de week' die we op social media plaatsen. Ook bij de uitvoering van het plan Van Afval Naar Grondstof werken we waar mogelijk samen met inwoners.
- **Tijd**
- **Geld**

**We zorgen er voor dat inwoners hun afval gescheiden kunnen aanbieden.**

We plaatsen inzamelcontainers voor glas en we subsidiëren het inzamelen van papier. We hebben een apart contract met de inzamelaar en per reststoffenstroom met een afvalverwerker. Het contract met de inzamelaar is met een jaar verlengd tot en met 2018. De contracten met de afvalverwerkers hebben verschillende looptijden. Het contract voor het huishoudelijk restafval loopt tot en met 2018.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

In de raadsvergadering van 23 januari 2018 is het geamendeerde plan 'Van Afval Naar Grondstof' vastgesteld. De nieuwe manier van het inzamelen van huishoudelijk afval is bekend. We hebben de uitvoering volgens planning opgepakt.

**Tijd**

**Geld**

In totaal zijn de inkomsten wat hoger dan de kosten. Dit overschot voegen we toe aan de egalisatiereserve afval. In 2019 kijken we hoe de nieuwe manier van inzamelen uitpakt. We kijken ook naar de hoogte van de egalisatiereserve. Als we (op lange termijn) meer overhouden dan we uitgeven, zullen we dit laten terugvloeien naar onze inwoners via het afvalstoffentarief.

#### 4. Zwerfafval terugdringen

Wat willen we bereiken?

- De mate van zwerfafval in het straatbeeld en het openbaar groen voldoet aan de vastgestelde beeldkwaliteit in de openbare ruimte. Afhankelijk van de locatie is dat beeldkwaliteit niveau B of C.

### Wat gaan we daarvoor doen?

#### Adaptatie van afvalbakken in de openbare ruimte door inwoners

Aansluitend op de bestaande pilots bekijken we samen met buurtbewoners of bestaande afvalbakken geadopteerd worden door onze inwoners of verenigingen.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

#### Halfjaarlijks monitoren wij het zwerfafval in de openbare ruimte

Dit gebeurt door middel van een schouw.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

Twee keer per jaar onderzoeken wij de aanwezigheid van zwerfafval in de openbare ruimte. Het onderzoek geeft aan dat er over het algemeen weinig zwerfafval is in onze gemeente.

**Tijd**

**Geld**

In 2018 hebben we iets minder uitgegeven dan we aan inkomsten (van NEDVANG) hebben gekregen. In 2019 gebruiken we dit geld om op basis van een nieuw plan van aanpak bepaalde vormen van zwerfafval nog beter aan te pakken.

#### Terugdringen hondenpoep in de openbare ruimte

Aansluitend op de bestaande pilots bekijken we samen met buurtbewoners de mogelijkheid voor uitbreiding van hondenpoepbakken. We werken door gerichte controle en handhaving aan gedragsbeïnvloeding van hondeneigenaren.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

in 2019 onderzoeken we hoe we hondenpoep kunnen verminderen in de openbare ruimte. Enerzijds vanuit handhaving anderzijds het beschikbaar stellen van afvalbakken voor hondenpoep (zoals wijk De Berg in Neede en Koppeldijk in Borculo)

**Tijd**

## Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Primitieve begroting 2018	Gewijzigde begroting	Realisatie 2018
<b>Lasten</b>						
Halfjaarlijks monitoren wij het zwerfafval in de openbare ruimte.	-44	-47	-44	-54	-54	-33
We werken samen met onze inwoners het nieuwe grondstoffenplan uit in maatregelen die afvalbeperking en afvalscheiding (grondstofscheiding) bevorderen.	-2.419	-2.869	-2.584	-3.020	-3.277	-2.535
We stellen een nieuw Energie Uitvoeringsprogramma op	-25	-23	-151	-154	-155	-88
Loonkosten van het programma Energie en duurzaamheid	-337	0	-395	-238	-406	-406
Rente en afschrijving van het programma Energie en duurzaamheid	-37	-39	-30	-48	-48	-28
<b>Totaal Lasten</b>	<b>-2.862</b>	<b>-2.978</b>	<b>-3.204</b>	<b>-3.514</b>	<b>-3.939</b>	<b>-3.091</b>
<b>Baten</b>						
Halfjaarlijks monitoren wij het zwerfafval in de openbare ruimte.	44	47	44	54	54	42
We werken samen met onze inwoners het nieuwe grondstoffenplan uit in maatregelen die afvalbeperking en afvalscheiding (grondstofscheiding) bevorderen.	3.420	3.432	3.613	3.957	3.957	3.523
We stellen een nieuw Energie Uitvoeringsprogramma op	0	0	16	0	0	10
<b>Totaal Baten</b>	<b>3.464</b>	<b>3.479</b>	<b>3.673</b>	<b>4.011</b>	<b>4.011</b>	<b>3.575</b>
<b>Resultaat</b>	<b>603</b>	<b>502</b>	<b>469</b>	<b>497</b>	<b>72</b>	<b>484</b>

### We stellen een nieuw Energie Uitvoeringsprogramma op voor de periode vanaf 1 januari 2019 inclusief een bijbehorend formatieplan.

Van het totale budget van € 1,8 miljoen voor het EUP 2015-2018 is inmiddels ruim € 1 miljoen uitgegeven. Bij de vaststelling van EUP 2019-2022 in het voorjaar van 2019 maken we opnieuw de balans op. We doen u dan een voorstel over hoe om te gaan met het eventuele restantbudget van EUP1.

### We zorgen er voor dat inwoners hun afval gescheiden kunnen aanbieden.

In totaal zijn de inkomsten wat hoger dan de kosten. Dit overschot voegen we toe aan de egaliseringsreserve afval. In 2019 kijken we hoe de nieuwe manier van inzamelen uitpakt. We kijken ook naar de hoogte van de egaliseringsreserve. Als we (op lange termijn) meer overhouden dan we uitgeven, zullen we dit laten terugvloeien naar onze inwoners via het afvalstoffentarief.

### Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	Vastgesteld
EUP 2015-2018	2015
Beleidsregels RODE	2017
Subsidieregeling Achterhoek bespaart	2016
Duurzaamheidslening particulieren 2016	2016
Stimuleringslening MKB bedrijven, instellingen en agrariërs	2016
Verordening subsidieregeling Energie Uitvoerings Programma Berkelland 2016-2018	2017

Grondstoffenplan 2018-2022 Berkelland	2017
Bestuursakkoord VANG doelstelling	2017

## Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Beschrijving
Hernieuwbare elektriciteit	%	2015	Berkelland	4,1	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.
		2015	Nederland	11,8		
Fijn huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2015	Berkelland	245	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.
		2015	Nederland	200		



## ONTWIKKELPROGRAMMA OMGEVINGSWET

### Ontwikkelprogramma Omgevingswet

Aan de slag met de Omgevingswet!

#### Wat speelt er?

- De Omgevingswet komt er aan. In deze wet worden 26 bestaande wetten opgenomen en het aantal Algemene maatregelen van Bestuur teruggebracht van 120 naar 4.
- Het gaat om alle onderwerpen die te maken hebben met de fysieke leefomgeving (ruimtelijke ordening, milieu, lucht, water, natuur, klimaat, verkeer, veiligheid, welzijn, gezondheid, enzovoort).
- Het is de bedoeling dat door de nieuwe wet:
  - plannen en regels inzichtelijker en voorspelbaarder zijn dan nu het geval is
  - de leefomgeving van mensen meer als totaal wordt bekeken
  - het gemeentebestuur meer ruimte krijgt om zelf belangen af te wegen
  - besluiten sneller kunnen worden genomen
- De wet heeft ook gevolgen voor onze manier van besturen, communiceren en (samen)werken.
- We hebben tijd om ons voor te bereiden op de nieuwe wet. Minister Schulz heeft laten weten dat de datum van inwerkingtreding (juli 2019) niet wordt gehaald. We wachten op een nieuwe datum.

#### Speerpunten

1. Werken volgens de nieuwe wet

Wat willen we bereiken?

- Integrale benadering van de gehele leefomgeving
- Snelle en volledig digitale afhandeling van de vergunningaanvraag met accent op voorbereiding die aansluit op de wensen van inwoners
- Bevoegdheden zijn duidelijk
- Efficiënte werkprocessen

#### Wat gaan we daarvoor doen?

**We overleggen en stemmen af met ketenpartners (zoals buurgemeenten, VNOG, ODA, provincie, Waterschap, GGD).**

Ook onze ketenpartners zijn bezig met hun voorbereiding op de nieuwe wet. Het is belangrijk om van elkaar te weten waar zij mee bezig zijn en om af te stemmen.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut



##### **Kwaliteit**

Er is maandelijks overleg met Regiogemeenten over de implementatie van de Omgevingswet. Daarbij proberen we ook zoveel mogelijk ketenpartners aan te laten schuiven.

Concrete afstemming vindt plaats in het kader van visie- en planvorming.



##### **Tijd**



##### **Geld**

**We richten werkprocessen waar nodig opnieuw in.**

Om te kunnen beoordelen waar en hoe werkprocessen moeten worden veranderd hebben we meer duidelijkheid nodig van de wetgever. Deze actie is dus afhankelijk van de voortgang van invulling van de Omgevingswet en het digitaal stelsel.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

**Kwaliteit**

Het was in 2018 nog te vroeg om werkprocessen aan te passen.  
Het beleidskader RODE wordt aangevlogen op de Omgevingswet-manier. Dat betekent een goede voorbereiding met een vooroverleg en een participatieproces.

**Tijd**

**Geld**

## 2. Ontwikkelen visie en plan voor de hele gemeente

Wat willen we bereiken?

- Een visie en plan die passen bij de ambities en uitdagingen van Berkelland

## Wat gaan we daarvoor doen?

**We experimenteren met een Omgevingsplan en/of -visie voor een bepaald gebied om van te leren.**

Voorbeelden:

- Samen met het Waterschap werken we aan een van de bouwstenen voor de gemeentelijke Omgevingsvisie. Het gaat om waterkwaliteit, maar ook om onze visie op klimaatontwikkeling (hittestress, hoosbuien) en de maatregelen die daarvoor nodig zijn in de fysieke leefomgeving.
- Een nog te maken dorpsvisie/-plan voor een van de kleine kernen zouden we op de nieuwe manier kunnen aanpakken.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

**Kwaliteit**

Na de gemeenteraadsverkiezingen is een nieuwe Raads werkgroep Omgevingswet gestart. Afgesproken is dat we eerst de ambitie van de gemeenteraad bepalen, voordat we gaan experimenteren.

**Tijd**

**Geld**

**We treffen voorbereidingen voor een nota van uitgangspunten voor het opstellen van een Omgevingsvisie (reikwijdte, planning, samenwerking andere overheden, betrekken stakeholders en inwoners)**

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

**Kwaliteit**

We hebben een concept plan van aanpak voor de omgevingsvisie gemaakt en bij de voorbereiding van het ambitiedocument is een aantal uitgangspunten geformuleerd. Wordt vervolgd in 2019.

**Tijd**

**Geld**

## 3. Cultuur, gedrag en competenties

Wat willen we bereiken?

- Gemeenteraad, college en medewerkers hebben actuele kennis over wat de Omgevingswet inhoudt en voor hen betekent.
- Bestuur en medewerkers zijn geoefend in de digitale, pro-actieve, innovatieve en integrale(re) manier van werken.
- De samenleving is bekend met de veranderingen die de Omgevingswet brengt.
- Meer eigen verantwoordelijkheid van initiatiefnemers voor het gesprek met “de omgeving”.

## Wat gaan we daarvoor doen?

**We maken een communicatieplan en zorgen ervoor dat inwoners, bedrijven, partners en medewerkers op tijd geïnformeerd worden.**

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

**Kwaliteit**

We hebben een communicatieplan. Dat is op dit moment vooral nog intern gericht. Het is nog te vroeg voor externe communicatie over de Omgevingswet.

**Tijd**

**Geld**

**We organiseren bijeenkomsten voor gemeentebestuur en medewerkers.**

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

**Kwaliteit**

De raads werkgroep Omgevingswet heeft diverse bijeenkomsten georganiseerd met raads-, commissie- en collegeleden om te komen met een ambitiedocument. Dat deden we met begeleiding van iemand van VNG-realisatie.

Ook zijn er diverse bijeenkomsten geweest voor medewerkers.

**Tijd**

**Geld**

**We zorgen dat medewerkers en (nieuwe) raad en college ervaringen opdoen en indien nodig bijgeschoold worden.**

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

**Kwaliteit**

Dit hebben we gedaan in het kader van de voorbereiding van het ambitiedocument.

**Tijd**

**Geld**

4. Digitalisering; de gemeentelijke informatievoorziening moet aansluiten op de landelijke voorziening.

Wat willen we bereiken?

- Tijdige aansluiting op het landelijke digitale stelsel.
- Ondersteuning van proactieve en innovatieve dienstverlening, passend bij de doelen van de Omgevingswet, met aandacht voor digitaal minder vaardige mensen.

## Wat gaan we daarvoor doen?

**We brengen de gevolgen van verplichting tot digitaal werken in beeld en passen onze systemen op tijd aan.**

Deze actie is afhankelijk van de voortgang van het Digitaal Stelsel Omgevingswet.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

**Kwaliteit**

We volgden de ontwikkelingen op landelijk niveau op de voet. Noodzakelijke aanpassingen van onze systemen zijn op hoofdlijnen geïnventariseerd. In 2019 en 2020 volgt uitvoering

**Tijd**

**Geld**

**We stemmen informatie-uitwisseling en archivering met ketenpartners af op de (nieuwe) taakverdeling.**

Uitstel van de inwerkingtreding van de Omgevingswet betekent waarschijnlijk dat we deze actie in 2018 nog niet kunnen uitvoeren.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

**Kwaliteit**

**Tijd**

Geen urgentie in 2018. Pas in 2020.

**Geld**

## Wat mag het kosten?

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Primitieve begroting 2018	Gewijzigde begroting	Realisatie 2018
Lasten						
We richten werkprocessen waar nodig opnieuw in	0	0	0	-577	-50	-38

## CULTUUR

### Cultuur

"Alle inwoners kunnen cultuur beleven. Cultuur gaat om kunst, muziek, lezen, evenementen, monumenten, erfgoed en ons landschap"

### Wat speelt er?

- **Cultuur is van iedereen.**  
Cultuur is van essentieel belang voor onze samenleving. Ook voor onze nieuwkomers is het belangrijk dat zij in aanraking komen met het Berkellandse culturele leven.
- **Cultuur is divers**  
Cultuur is verweven met onze tradities, monumenten en het landschap en kan lokaal (per kern) verschillen.
- **Cultuur voor alle kinderen.**  
Alle kinderen komen in aanraking met lezen en muziek.
- **Initiatieven vanuit de samenleving.**  
Cultuur is alles wat mensen verbindt. De gemeente ondersteunt initiatieven van inwoners en organisaties zodat het culturele aanbod zo breed mogelijk is.

### Speerpunten

1. Alle kinderen maken kennis met en beleven cultuur

Wat willen we bereiken?

- Het beleven van cultuur versterkt de sociale en emotionele ontwikkeling van kinderen. Het is belangrijk dat alle kinderen in Berkelland in aanraking komen met cultuur. Bijvoorbeeld door algemene muzikale vorming op de basisschool en toegang tot de bibliotheek. Via de combinatiefuncties 2017-2021 gaat extra aandacht uit naar de kinderen in de leeftijd 0-4 jaar.

### Wat gaan we daarvoor doen?

**Door samenwerking in combinatiefuncties realiseren we samen met onze partners een goede vorm van (basis)muziekonderwijs, kunstzinnige vorming en leesbevordering van 0 t/m 12 jarigen.**

Uw raad heeft in 2017 de kadernotitie 'Inzet Combinatiefunctionarissen Brede Impuls Berkelland' vastgesteld. Binnen deze door u gestelde kaders, worden de combinatiefuncties in de periode 2017-2021 o.a. gefinancierd vanuit de "Brede Impuls" budgetten. Wij faciliteren partijen door het beschikbaar stellen van gemeentelijke en rijksmiddelen en voeren regie op "werken in een netwerkomgeving" (verbinding en samenwerking).

Verantwoordelijke: Anjo Bosman



#### Kwaliteit

Wij faciliteren de combinatiefunctionarissen die worden ingezet op het snijvlak van cultuur, kunst en onderwijs. In Berkelland krijgt elke basisschool leerling de kans om kennis te maken met muziek, kunst en cultuur. Dit hebben we vormgegeven in een nieuwe beleidskader.

Daarnaast kunnen alle scholen van de inzet van de 'leesmedia coach' gebruik maken.



#### Tijd



#### Geld

**Met de Bibliotheek Oost Achterhoek subsidiëren om een fysieke en digitale 2.0 bibliotheek op te zetten voor leesvaardige, mediawijze kinderen en voor participerende burgers.**

Via jaarplannen wordt afgestemd welke activiteiten worden uitgevoerd. Hierbij ligt het accent op: waarborgen van een fysieke bibliotheek, ontmoetingsplaats voor participerende burgers, voorkomen van laaggeletterdheid en digibetisme (op jonge leeftijd) en taalontwikkeling/leesbevordering en mediawijdsheid van kinderen.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

De uitgevoerde activiteiten zijn in lijn met het beleidsnotitie 'Meer waarde boeken: Hoofdpijnen beleidsrichting 2015-2018 Bibliotheek Oost-Achterhoek'. De subsidie voor het project 'Gezond met Taal' is in 2018 toegekend. In 2019 wordt gestart met het uitvoeren van het project.

**Tijd**

**Geld**

**Ondersteunen en faciliteren vrijwilligers van de dorpsböke om leesbevordering met het basisonderwijs tot stand te brengen en ontmoetingsplek voor gemeenschap te zijn.**

Met een jaarlijkse subsidie aan de dorpsböke en de inzet van de combinatiefunctie (bibliotheek) werken de dorpsböke, de bibliotheek, de kinderopvang en het basisonderwijs samen aan de leesbevordering van 0 t/m 12 jarigen.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

Met een jaarlijkse subsidie aan de dorpsböke en de inzet van de combinatiefunctionarissen (bibliotheek) hebben de dorpsböke, de bibliotheek, de kinderopvang en het basisonderwijs samen gewerkt aan de leesbevordering van 0 t/m 12 jarigen.

**Tijd**

**Geld**

**Voortzetten van de samenwerking tussen scholen en met Stichting Muziek en KunstWijs waarin de scholen samenwerken per 01-08-2017, na het schooljaar '16-'17.**

In 2017 is de samenwerking met 1 jaar verlengd. In het nieuwe beleidskader muzikale vorming zal samenwerking voor een langere periode vastgesteld worden.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

In mei 2018 heeft de Raad het nieuwe beleidskader muziek-, kunst en cultuuronderwijs vastgesteld. Met dit nieuwe beleidskader houden we aansluiting bij de ontwikkelingen binnen het cultuuronderwijs. Met ingang van het schooljaar 2018-2019 zijn daarmee nieuwe kaders gesteld voor wat betreft subsidiëring aan Stichting Muziek- en KunstWijs en het Berkellands Muziek Overleg (BeMO).

**Tijd**

**Geld**

Er is minder subsidie gevraagd dan we van te voren hadden geraamd. Dit levert een voordeel op van € 14.000.

**2. Inwoners en hun verbanden blijven culturele initiatieven ontwikkelen**

Wat willen we bereiken?

- De gemeente vertrouwt erop dat volwassenen zelf hun weg vinden op het gebied van cultuur. Zij stimuleert en geeft ruimte aan nieuwe ideeën en ontwikkelingen en zal deze zo nodig (financieel) ondersteunen.
- We willen cultuur (inclusief de monumenten, erfgoed, landschap en archeologie) verbinden met andere programmalijnen, zoals leefomgeving, recreatie en toerisme en ruimtelijk beleid.

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Behouden van kennisoverdracht en communicatie over (de waarde van) erfgoed en het subsidiëren van het Erfgoedcentrum Achterhoek-Liemers.

Verbinden van erfgoed-stakeholders en initiatieven, bijvoorbeeld erfgoedkoepel, eigenaren, musea. Inzetten op ruimtelijke kwaliteit en de gedeelde verantwoordelijkheid daarvoor. Eigentijdse erfgoedzorg.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

 **Kwaliteit**

 **Tijd**

 **Geld**

Geen opmerkingen.

### Deelnemen aan het Cultuur- en Erfgoedpact.

Het Cultuur- en Erfgoedpact 2017-2020 is een samenwerkingsverband tussen provincie Gelderland, de acht Achterhoekse gemeenten en Doesburg. Doel van het Cultuur- en Erfgoedpact is het steviger inzetten van cultuur en erfgoed om de regionale identiteit te versterken.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

 **Kwaliteit**

Met het 'Cultuur- en Erfgoedpact Achterhoek' werken 9 Achterhoekse gemeenten samen om de culturele identiteit te versterken en zichtbaar te maken. Binnen de thema's 'toerisme', 'innovatie', 'educatie erfgoed' en participatie zijn diverse projecten uitgevoerd, ook in Berkelland. Voorbeelden zijn het 'Stilleven' project van kunstenaar Louise te Poule, het 'Liefdespad' in Ruurlo, de OER-ondernemers in Geesteren, het educatie erfgoedproject Natuurpark Kronenkamp en het grensproject rondom de 'stormramp' in Borculo.

 **Tijd**

 **Geld**

### In stand houden van gemeentelijke monumenten, archeologische monumenten en Rijksmonumenten.

Instandhouding van gemeentelijke, archeologische en (Rijks)monumenten in eigendom alsmede de instandhouding van gemeentelijke, archeologische en (Rijks)monumenten in eigendom van particulieren wordt via diverse regelingen mogelijk gemaakt.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

 **Kwaliteit**

Er zijn in 2018 18 subsidieverzoeken gehonoreerd. Binnen 24 maanden moeten de werkzaamheden afgerond zijn. Daarnaast is een verzoek om een eenmalige bijdrage voor de restauratie van muurschilderingen gehonoreerd en is op basis van afspraken een jaarlijkse bijdrage verstrekt voor de exploitatie van de Eibergse Molens.

 **Tijd**

 **Geld**

Onder deze activiteit is ook het project Borculo Leeft geplaatst. Hiervoor is € 80.000 begroot, te dekken uit de reserve herstructurering. Het project is nog in de beginfase en er zijn in 2018 nog geen uitgaven gedaan. Dit is dan ook de belangrijkste oorzaak van het overschot.

Het resterende overschot is het gevolg van het feit dat aanvragers van subsidie voor onderhoud van monumenten 2 jaar de tijd hebben het onderhoud uit te voeren. Dat heeft tot gevolg dat we het ene jaar iets overhouden op het budget en het andere jaar iets tekort komen.

### Nieuwe en onverwachte verbindingen en projecten van de diverse lokale partners aanjagen en faciliteren op zowel maatschappelijke cohesie als ook verdiencapaciteit.

Enkele lokale partners: Muziek en KunstWijs, BeMO, Segnocollectief, stichting Berkelland Cultuur, kunstkringen, erfgoedkoepel, musea, archeologie, bibliotheek e.d.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

Met de inzet van combinatiefunctionarissen zijn diverse nieuwe verbindingen en samenwerking tot stand gebracht tussen sport, cultuur, onderwijs en diverse partners uit bijvoorbeeld het Sociaal Domein.

**Tijd**

**Geld**

**Toegankelijk maken / ontsluiten van de cultuurhistorische en archeologische waardenkaarten.**

In 2018 zullen deze documenten voor onze inwoners en hun verbanden digitaal toegankelijk zijn.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

Geen bijzonderheden. De cultuurhistorische waardenkaarten worden vooral gebruikt bij ruimtelijke initiatieven.

**Tijd**

**Geld**

**We ondersteunen via subsidiëring diverse lokale culturele activiteiten en/of verbanden.**

Het gaat hier om onder meer de subsidiëring aan de BeMO, diverse muziek- en culturele verenigingen en jaarlijkse culturele evenementen en de regionale omroep.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

Alle inwoners van Berkelland hebben te maken met cultuur, als maker, toeschouwer, volger of deelnemer. In ons prachtige landschap en omgeving vol historie en erfgoed zorgen ze samen voor een groot aanbod aan culturele activiteiten. Om dit allemaal toekomstbestendig te maken moeten we ook (door)ontwikkelen. In 2018 zijn we gestart met het in kaart brengen van het 'culturele speelveld'. Dit ter voorbereiding op het maken van een nieuwe cultuurnota in 2019. De cultuurnota moet een samenhangende visie opleveren met duidelijke subsidiekaders.

**Tijd**

**Geld**

De overschrijding is een gevolg van de maatwerkoplossingen voor dorps- en cultuurhuizen van € 215.000. Deze zijn in de loop van 2018 zijn geëffectueerd. Deze lasten worden zoals afgesproken gedekt uit de algemene reserve.

## Wat mag het kosten?

*Bedragen x1000*



Exploitatie	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Primitieve begroting 2018	Gewijzigde begroting	Realisatie 2018
<b>Lasten</b>						
Door samenwerking in combinatiefuncties realiseren we samen met onze partners een goede vorm van basismuziekonderwijs en leesbevordering van 4 t/m 14 jarigen	-232	-222	-282	-232	-362	-355
De bibliotheek Oost Achterhoek subsidiëren om een fysieke en digitale 2.0 bibliotheek op te zetten voor leesvaardige, mediawijze kinderen en voor participerende burgers.	-623	-578	-580	-561	-595	-591
We ondersteunen de (vrijwilligers van de) Dorpsbōke	-17	-35	-35	-35	-35	-35
Voortzetten van de samenwerking tussen scholen en Stichting Muziek en KunstWijs	-200	-220	-220	-220	-235	-221
Behouden van kennisoverdracht en communicatie over (de waarde van) erfgoed en het subsidiëren van het Erfgoedcentrum Achterhoek-Liemers.	-230	-230	-230	-230	-230	-230
Deelnemen aan het Cultuur- en erfgoedpact	-9	-8	-9	-11	-11	-12
In stand houden van gemeentelijke monumenten, archeologische monumenten en Rijksmonumenten	-379	-433	-416	-277	-367	-355
We ondersteunen via subsidiëring diverse lokale culturele activiteiten en/of verbanden	-175	-234	-191	-186	-191	-374
Loonkosten van het programma Cultuur	0	0	-154	-173	-173	-173
Rente en afschrijving van het programma Cultuur	-19	-17	-9	-9	-12	-14
<b>Totaal Lasten</b>	<b>-1.885</b>	<b>-1.978</b>	<b>-2.127</b>	<b>-1.933</b>	<b>-2.211</b>	<b>-2.360</b>
<b>Baten</b>						
De bibliotheek Oost Achterhoek subsidiëren om een fysieke en digitale 2.0 bibliotheek op te zetten voor leesvaardige, mediawijze kinderen en voor participerende burgers.	14	5	0	5	5	0
In stand houden van gemeentelijke monumenten, archeologische monumenten en Rijksmonumenten	110	121	81	38	38	80
We ondersteunen via subsidiëring diverse lokale culturele activiteiten en/of verbanden	31	0	0	0	0	0
<b>Totaal Baten</b>	<b>154</b>	<b>126</b>	<b>81</b>	<b>43</b>	<b>43</b>	<b>80</b>
<b>Resultaat</b>	<b>-1.731</b>	<b>-1.853</b>	<b>-2.047</b>	<b>-1.891</b>	<b>-2.168</b>	<b>-2.280</b>

### In stand houden van gemeentelijke monumenten, archeologische monumenten en Rijksmonumenten.

Onder deze activiteit is ook het project Borculo Leeft geplaatst. Hiervoor is € 80.000 begroot, te dekken uit de reserve herstructurering. Het project is nog in de beginfase en er zijn in 2018 nog geen uitgaven gedaan. Dit is dan ook de belangrijkste oorzaak van het overschot.

Het resterende overschot is het gevolg van het feit dat aanvragers van subsidie voor onderhoud van monumenten 2 jaar de tijd hebben het onderhoud uit te voeren. Dat heeft tot gevolg dat we het ene jaar iets overhouden op het budget en het andere jaar iets tekort komen.

### Voortzetten van de samenwerking tussen scholen en met Stichting Muziek en KunstWijs waarin de scholen samenwerken per 01-08-2017, na het schooljaar '16-'17.

Er is minder subsidie gevraagd dan we van te voren hadden geraamd. Dit levert een voordeel op van € 14.000.

## We ondersteunen via subsidiëring diverse lokale culturele activiteiten en/of verbanden.

De overschrijding is een gevolg van de maatwerkoplossingen voor dorps- en cultuurhuizen van € 215.000. Deze zijn in de loop van 2018 zijn geëffectueerd. Deze lasten worden zoals afgesproken gedekt uit de algemene reserve.

## Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	Vastgesteld
<u>Archeologie in de gemeente Berkelland</u>	2015
<u>kaartbijlage 3, blad 1</u>	"
<u>kaartbijlage 3, blad 2</u>	"
<u>kaartbijlage 3, blad 3</u>	"
<u>kaartbijlage 3, blad 4</u>	"
<u>kaartbijlage 3, blad 5</u>	"
<u>Berkelland beschreven</u>	2011
<u>Archeologie met beleid</u>	2012
<u>Cultuurvisie</u>	2008
<u>Beleidsvisie Bibliotheek Oost-Achterhoek</u>	2015
Kadernotitie 'Inzet Combinatiefunctionarissen Brede Impuls Berkelland'	2017
Beleidskader Algemene Muzikale Vorming 2018-2022	2017

## SPORT

### Sport

"Een leven lang met plezier en verantwoord sporten"

### Wat speelt er?

- Berkelland staat bekend om haar vitale verenigingsleven. Het lidmaatschap van sportverenigingen in de gemeente Berkelland loopt sinds 2011 geleidelijk terug. Op 1-1-2016 waren 12.761 inwoners lid van een sportvereniging.
- Het aantal jeugdleden blijft stabiel; dit is gezien de 'ontgroening' en 'vergrijzing' van onze samenleving een positief feit.
- Ontmoeten van mensen is een belangrijke voorwaarde voor een sterke samenleving. Vernieuwende vormen van samenwerking (synergie) en naoberschap binnen sportverenigingen zijn nodig om sportverenigingen vitaal te houden.
- Naast fysieke en mentale effecten hebben sport en bewegen ook sociaal maatschappelijke effecten. In de visie van positieve gezondheid komen een aantal elementen terug: eigen regie, zingeving, maatschappelijke participatie, sociale activering, welzijn, fysieke/mentale gezondheid en een gezonde leefstijl.
- Er is meer ruimte voor eigen initiatieven van inwoners, bedrijven en verenigingen. (Sport)verenigingen worden steeds zelfstandiger en toekomstbestendiger. Hierdoor wordt de taak en financiële bijdrage van de gemeente kleiner.
- De privatisering en revitalisering van buitensportaccommodaties is afgerond.

### Speerpunten

1. Er is een actieve en gezonde leefstijl onder alle inwoners

Wat willen we bereiken?

- Meer inwoners voldoen aan de Nederlands Norm Gezond Bewegen.
- Meer inwoners hebben een gezond gewicht.
- De sportparticipatie van inwoners (zowel jeugd als volwassenen) is minstens gelijk gebleven.

### Wat gaan we daarvoor doen?

**Inzet van sport en beweging om gezondheidsachterstanden in Berkelland te verkleinen.**

Via de combinatiefuncties wordt in de periode 2017-2021 uitvoering gegeven aan het projectplan 'meer meedoen met sport en bewegen' waarin er specifieke aandacht is voor ouderen, nieuwkomers, volwassenen die te maken hebben met multiproblematiek (armoede, werkloosheid, verslaving, sociaal isolement) en jeugd en jongeren met gedragsproblemen en/of een beperking. De GIDS-middelen uit de voorgaande jaren zijn hiervoor ingezet.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman



#### Kwaliteit

Met de inzet van de combinatiefunctionarissen worden voor een brede groep (kwetsbare) inwoners projecten en activiteiten uitgevoerd. Het doel is sport en bewegen voor alle inwoners toegankelijk te maken en als middel in te zetten om maatschappelijke doelstellingen te bereiken, bijvoorbeeld op het gebied van preventie en een gezonde leefstijl.



#### Tijd



#### Geld

De afspraken over de indexatie van de subsidie voor zwembad 't Spilbroek zijn gebaseerd om meer componenten dan de overige subsidies, zoals huisvesting en gas. De gasprijs weegt daarin zwaar mee. Hierdoor valt de indexatie hoger uit n verwacht.

### We faciliteren combinatiefuncties op het gebied van sport.

De besteding van “De Brede Impuls” budgetten zijn in 2016 geëvalueerd en toegekend voor een nieuwe projectperiode (2017-2021). De aanbesteding van de combinatiefuncties is in 2017 afgerond. We faciliteren 11,7 FTE combinatiefuncties; deze functionarissen zijn actief op het gebied van sport, cultuur en welzijn en leggen de verbinding met het sociaal domein. Wij stellen gemeentelijke en Rijksmiddelen beschikbaar en voeren regie op “werken in een netwerkomgeving” (verbinding en samenwerking). Tot slot, de inzet van middelen voor de combinatiefuncties is terug te vinden onder de programmalijs Cultuur.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Gerjan Teselink

- Kwaliteit**  
Met de inzet van combinatiefunctionarissen worden verbindingen gelegd tussen sport, cultuur en het sociaal domein. Met diverse projecten en activiteiten wordt sport als middel ingezet ten behoeve van een gezonde leefstijl, preventie en (kwetsbare) inwoners meer mee laten doen.
- Tijd**
- Geld**

### We subsidiëren jeugdleden van sportverenigingen.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Gerjan Teselink

- Kwaliteit**  
Wij subsidiëren onze sportverenigingen aan de hand van het aantal jeugdleden. Per jeugdlid ontvangen zij een bedrag van € 9,-. In totaal hebben wij in 2018 hebben wij 4.847 jeugdleden gesubsidieerd.
- Tijd**
- Geld**  
Deze verleende subsidies zijn uitbetaald.

### Wij faciliteren Achterhoek in Beweging (AiB).

Wij zetten uren en cofinanciering in op regionale projecten die zich richt op versterken van sportverenigingen in de richting van marktgericht denken, bredere samenwerking en duurzame sportaccommodaties.

Voorbeelden van regionale projecten zijn ‘Gezonde Jeugd’ en ‘Uniek Sporten’. In het project Gezonde Jeugd zetten we in op:

1. het versterken van bestaande interventies
2. het zoeken naar nieuwe effectieve interventies
3. het hebben van een preventienetwerk overgewicht jeugd (sport en gezondheid)

Binnen het project ‘Uniek Sporten’ wordt er in regionaal verband een loketfunctie georganiseerd waardoor het voor mensen met een beperking mogelijk maakt om te sporten. Wij stellen tijdelijk financiële middelen beschikbaar voor dergelijke initiatieven. In 2018 faciliteren wij de Special Olympics die zullen plaatsvinden in de Achterhoek.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Gerjan Teselink

- Kwaliteit**  
Met zowel een financiële bijdrage als personele inzet werken wij met de 8 Achterhoekse gemeenten intensief samen binnen ‘Achterhoek in Beweging’. Achterhoek in Beweging stelt de kracht van sport, bewegen en een gezonde leefstijl centraal in de Achterhoek. We leggen verbindingen tussen verenigingen, zorg, onderwijs, bedrijfsleven, overheid en sport. Dit alles vanuit de filosofie: “regionaal aanjagen, lokaal uitvoeren”.  
In 2018 is er vanuit het thema ‘Uniek Sporten’ extra ingezet op het organiseren van de ‘Special Olympics Achterhoek 2018’.
- Tijd**
- Geld**

## 2. Gemeentelijke (binnen) sportaccommodaties zijn verzelfstandigd

Wat willen we bereiken?

- Voor de binnensport grijpen wij natuurlijke momenten aan om de binnensport anders te organiseren.

### Wat gaan we daarvoor doen?

#### Beheren van gemeentelijke (binnen) sportaccommodaties.

Wij beheren en exploiteren 4 gymzalen en 3 sporthallen. Hier tegenover staan inkomsten.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Gerjan Teselink

##### **Kwaliteit**

Wij exploiteren 3 sporthallen en 6 gymzalen. Hier tegenover staan inkomsten uit verhuur. De exploitatie van de De Pickerhal in Eibergen is tijdelijk extern belegd.

##### **Tijd**

##### **Geld**

Op deze activiteit is er een tekort van €60.000. Dit is het gevolg van de laatste gedeelte van de afkoopsom van het sportcomplex in Lochuizen. Dit bedrag dekken we uit de reserve bestuurlijke claims. Daarnaast hebben we minder uitgegeven aan onderhoud, maar hebben we wel eenmalig de sportverenigingen gecompenseerd voor een wijziging in de wetgeving. Daarnaast hebben we met de belastingdienst een afrekening afgesproken voor het ten onrechte terugvorderen van BTW. Het ging om de teruggeworde BTW voor het gebruik van sportzalen door het onderwijs. Ten slotte hebben wij minder huren ontvangen dan verwacht.

#### Voor binnensport zoeken we per kern naar maatwerkoplossingen.

Mogelijkheden die wij verkennen zijn: verzelfstandiging, afstoting of vervreemding. In Ruurlo loopt hieromtrent een verkenning naar aanleiding van het collegebezoek in 2017.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Gerjan Teselink

##### **Kwaliteit**

In 2017 is n.a.v. College on Tour een verkennend onderzoek gestart naar de toekomstbestendigheid van de binnensportaccommodaties in Ruurlo, de verwachting is dat het resultaat hiervan begin 2019 wordt opgeleverd.

Ook heeft er in 2018 een voorverkenning naar de situatie rondom De Pickerhal in Eibergen plaatsgevonden, dit krijgt in 2019 een vervolg.

##### **Tijd**

Het verkennende onderzoek heeft meer tijd in beslag genomen dan voorzien. De resultaten zijn medio maart 2018 beschikbaar gekomen. Dit geeft aanleiding tot een haalbaarheidsonderzoek.

##### **Geld**

Op basis van de resultaten van het verkennend onderzoek zal een financiële doorvertaling volgen. Voor het haalbaarheidsonderzoek is door het college binnen bestaand budget € 25.000 beschikbaar gesteld.

## 3. Iedereen kan meedoen aan een leven lang actief sporten en bewegen

Wat willen we bereiken?

- De financiële positie van inwoners is geen belemmering voor sportdeelname.
- Met Achterhoek in Beweging willen wij de Achterhoek beter positioneren op het gebied van sport, bewegen en gezondheid.
- Een beperking is geen belemmering voor sportdeelname.

### Wat gaan we daarvoor doen?

#### De gemeente neemt deel aan het Jeugdsportfonds Nederland.

Dit loopt, in tegenstelling tot eerdere berichtgeving, t/m 2018. Wij stellen jaarlijks maximaal € 6.000 beschikbaar. Met deze deelname kunnen wij de kinderen van ouders met een inkomen tussen de 110 en 120%

van het sociaal minimum ook bedienen. Eind 2018 wordt opnieuw een besluit genomen voor de periode 2019 en verder.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Gerjan Teselink

■ **Kwaliteit**

Wij monitoren de deelname van het Jeugdsport Nederland via de kwartaalrapportage van de Gelderse Sport Federatie. Daarnaast is het vast agendapunt in het reguliere bestuurlijk overleg met Sport Federatie Berkelland.

■ **Tijd**

Wij nemen tot en met 31 december 2018 deel aan het jeugdsportfonds, eind 2018 heeft een evaluatie plaatsgevonden en is besloten dat onze deelname wordt verlengd tot en met 2019. We gaan naast sport ook deelnemen aan Jeugdfonds Cultuur.

■ **Geld**

**In het minimabeleid is ruimte voor sportdeelname.**

Binnen de bijzondere bijstand kunnen minderdraagkrachtige ouders / verzorgers (tot maximaal 110% van het sociaal minimum) in aanmerking komen voor:

1. maximaal € 200 per kind voor lidmaatschap verenigingen
2. voor het behalen van het diploma A maximaal € 250 per kind

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

■ **Kwaliteit**

We zorgen dat er voorzieningen zijn waardoor het sport- en beweegaanbod voor kinderen uit minder draagkrachtige gezinnen toegankelijk blijft. Via de kindregelingen komen kinderen uit deze gezinnen (tot een maximum van 110% van het sociaal minimum) in aanmerking voor een lidmaatschap bij verenigingen.

■ **Tijd**

■ **Geld**

**Wij onderzoeken of wij in 2018 gaan deelnemen aan het Meedoen-arrangement, een initiatief van de gemeente Doetinchem.**

Via het Meedoen-arrangement kunnen minder draagkrachtige inwoners via een puntensysteem bijvoorbeeld korting krijgen bij sportverenigingen.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Gerjan Teselink

■ **Kwaliteit**

Via de Meedoenarrangement kunnen minder draagkrachtige inwoners via een Meedoen-applicatie (puntensysteem) deelnemen aan een divers aanbod aan maatschappelijke activiteiten op onder andere het gebied van sport, cultuur, welzijn en scholing. In 2018 is er door de SDOA onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor de implementatie van een Meedoenapplicatie. Hierover is ook een principe besluit genomen, de uitwerking wordt in 2019 verder opgepakt.

■ **Tijd**

■ **Geld**

**4. Toekomstbestendige sportverenigingen**

Wat willen we bereiken?

- Bewustwording bij en ondersteuning van sportverenigingen om te anticiperen op de effecten van krimp van ledenaantallen.
- Sterke en vitale sportverenigingen

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Wij faciliteren de Sport Federatie Berkelland (SFB).

Wij subsidiëren SFB en hebben 3 x per jaar regulier overleg

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Gerjan Teselink

#### **Kwaliteit**

Wij subsidiëren de Sport Federatie Berkelland in de taak te zorgen voor een brede ondersteuning en ontwikkeling van sportverenigingen. Hierover vindt drie keer per jaar een bestuurlijk overleg plaats en wordt tussentijds een warm contact onderhouden zodat actief kan worden ingespeeld op behoefte, kansen en mogelijkheden.

#### **Tijd**

#### **Geld**

Bij deze activiteit zijn ook de lasten van het project gezonde jeugd opgenomen. Deze zijn niet begroot. Hierdoor ontstaat een nadeel op deze activiteit.

### Wij faciliteren de verenigingsondersteuning.

Dit doen wij door het subsidiëren van jeugdleden van sportverenigingen en het faciliteren van Achterhoek in Beweging. Daarnaast is naar aanleiding van de motie M16-07 er voor gekozen om de verenigingsondersteuning op twee onderdelen uit te breiden:

1) Een eenmalige aanjaagsubsidie van 500 euro voor de administratie. Deze aanjaagsubsidie kan aangevraagd worden door verenigingen/stichtingen op het terrein van sport, cultuur en welzijn die na 1 juli 2016 hun (gedeeltelijke, specialistische) administratie aan de markt uitbesteden. Het doel is om de vrijwilligers van de verenigingen op administratief gebied te ondersteunen en te ontlasten.

2) Bestuurskracht en samenwerking tussen verenigingen versterken. Bij veel verenigingen is er een behoefte aan versterking van de bestuurskracht. Via een regiefunctionaris wordt hier op ingezet.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Gerjan Teselink

#### **Kwaliteit**

Wij faciliteren de Sport Federatie Berkelland om de bestuurlijke- en organisatiekracht van verenigingen te ontwikkelen. Ook faciliteren we 'Achterhoek in Beweging' en zetten combinatiefunctionarissen (onder andere) op dit thema in.

Daarnaast subsidiëren we jeugdleden van verenigingen en hebben we tijdelijk een eenmalige aanjaagsubsidie om verenigingen/stichtingen te ondersteunen en ontlasten in administratieve taken. In 2018 hebben 25 verenigingen hiervan gebruik gemaakt. De regeling komt na 2018 te vervallen.

#### **Tijd**

#### **Geld**

## Wat mag het kosten?

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Primitieve begroting 2018	Gewijzigde begroting	Realisatie 2018
<b>Lasten</b>						
Er is een actieve en gezonde leefstijl onder alle inwoners	-23	-14	-27	-20	-20	-33
Loonkosten van het programma Sport	0	0	-138	-174	-174	-174
Rente en afschrijving van het programma Sport	-189	-209	-209	-176	-176	-172
Beheren van gemeentelijke (binnen)sportaccommodaties	-1.082	-824	-720	-419	-948	-1.008
Inzet van sport en beweging om gezondheidsachterstanden te verkleinen	-925	-966	-1.011	-947	-1.013	-1.022
We ondersteunen, adviseren en begeleiden verenigingen om toekomstbestendig te worden.	-108	-90	-92	-82	-86	-89
Wij faciliteren de Sport Federatie Berkelland	-68	-79	-83	-79	-80	-90
<b>Totaal Lasten</b>	<b>-2.395</b>	<b>-2.182</b>	<b>-2.280</b>	<b>-1.896</b>	<b>-2.497</b>	<b>-2.588</b>
<b>Baten</b>						
Beheren van gemeentelijke (binnen)sportaccommodaties	263	262	253	269	585	495
<b>Resultaat</b>	<b>-2.132</b>	<b>-1.921</b>	<b>-2.027</b>	<b>-1.627</b>	<b>-1.912</b>	<b>-2.093</b>

### Beheren van gemeentelijke (binnen) sportaccommodaties.

Op deze activiteit is er een tekort van €60.000. Dit is het gevolg van de laatste gedeelte van de afkoopsom van het sportcomplex in Lochuizen. Dit bedrag dekken we uit de reserve bestuurlijke claims. Daarnaast hebben we minder uitgegeven aan onderhoud, maar hebben we wel eenmalig de sportverenigingen gecompenseerd voor een wijziging in de wetgeving. Daarnaast hebben we met de belastingdienst een afrekening afgesproken voor het ten onrechte terugvorderen van BTW. Het ging om de teruggevorderde BTW voor het gebruik van sportzalen door het onderwijs. Ten slotte hebben wij minder huren ontvangen dan verwacht.

### Inzet van sport en beweging om gezondheidsachterstanden in Berkelland te verkleinen.

De afspraken over de indexatie van de subsidie voor zwembad 't Spilbroek zijn gebaseerd om meer componenten dan de overige subsidies, zoals huisvesting en gas. De gasprijs weegt daarin zwaar mee. Hierdoor valt de indexatie hoger uit n verwacht.

### Voor binnensport zoeken we per kern naar maatwerkoplossingen.

Op basis van de resultaten van het verkennend onderzoek zal een financiële doorvertaling volgen. Voor het haalbaarheidsonderzoek is door het college binnen bestaand budget € 25.000 beschikbaar gesteld.

### We subsidiëren jeugdleden van sportverenigingen.

Deze verleende subsidies zijn uitbetaald.

### Wij faciliteren de Sport Federatie Berkelland (SFB).

Bij deze activiteit zijn ook de lasten van het project gezonde jeugd opgenomen. Deze zijn niet begroot. Hierdoor ontstaat een nadeel op deze activiteit.

### Kaders die de raad heeft vastgesteld



Beleidskaders	Vastgesteld
<u>Sportkader Achterhoek in Beweging 2016-2020</u>	Collegebesluit dec 2015 en gemeenteraad v.k.a. jan. 2016
<u>Uitvoeringsagenda Achterhoek in Beweging</u>	2015
<u>Revitalisering sportpark De Bijenkamp</u>	Oktober 2013
Kadernotitie 'Inzet Combinatiefunctionarissen Brede Impuls Berkelland'	2017

## Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	regio	Waarde	Bron	Beschrijving
% Niet-wekelijkse sporters	%	2012	Berkelland	47	Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)	Percentage niet-wekelijks sporters
		2012	Nederland	46,6		

## RECREATIE EN TOERISME

### Recreatie en toerisme

"Berkelland heeft grote aantrekkingskracht"

#### Wat speelt er?

- Het kleinschalige en diverse aanbod van dag- en verblijfstoerisme bundelen in een aantal thema's.
- Het bedrijfsleven heeft ongeveer 5 jaar (crisis) achterstand van nieuwe investeringen op bedrijfsniveau. Het kwaliteitsniveau van het toeristisch en recreatief aanbod loopt daardoor achter.
- Recreanten willen telkens iets nieuws beleven.
- Nieuwe technieken bieden nieuwe ICT toepassingen voor de sector.
- Groei van bestedingen komt van senioren en opkomende markten.
- Veelbelovende initiatieven vragen om financiële en eenmalige ondersteuning van de gemeente.

#### Speerpunten

##### 1. Uitvoeren van de vrijetijdsagenda

Wat willen we bereiken?

- Op maat gesneden belevingsconcepten voor recreanten.

#### Wat gaan we daarvoor doen?

**We dragen bij aan het project digitale beleving in de Achterhoek.**

Digitale ontsluiting van locaties die niet toegankelijk zijn. Beleving op maat (juiste locatie, juiste doelgroep, tijd- en weerafhankelijk). Innovatie en vernieuwingslag bestaande en nieuwe TOP's als lokale economische motoren voor toeristische ontwikkelingen en als digitale knooppunten voor real-time toeristisch aanbod.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Marijke van Haaren

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

##### 2. Het versterken van het kwaliteitsniveau van het vrijetijdsaanbod

Wat willen we bereiken?

- Het aanbod voldoet aan de behoeften van de gast.
- Er zijn meer overnachtingen en bestedingen van dag- en verblijfstoerisme.
- Investeren om de kwaliteit te verhogen.
- Innovatie van producten en businessmodellen.
- Bewerkstelligen van crossovers / koppelen van aanbod.
- Investeren in mensen, vakmanschap en waardering van de gast.

#### Wat gaan we daarvoor doen?

**We dragen financieel en inhoudelijk bij aan het project Mobiliteit als beleving met de E-Kar.**

De Achterhoek als één beleving ervaren. Ondernemers organiseren laagdrempelige (convenience) mobiliteit. Denk aan ontsluiting van stations (sterk element in de Achterhoekse infrastructuur) met groene fietsen, scooters of een (Achterhoekse) e-kar. Dit zijn elektrische vervoersmiddelen met een Made in the Achterhoek en met een unieke Achterhoekse signatuur/look and feel.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Marijke van Haaren

**Kwaliteit**

Er is een projectleider actief om het project samen met de projectpartners vorm te geven en uit te voeren. Nextbike levert de fietsen. Bureau Sterk is ingehuurd om een projectnaam te kiezen en het concept uit te werken. Het is een belevingsconcept waarbij reizen door de Achterhoek centraal staat met de fiets als middel.

**Tijd**

**Geld**

**We dragen financieel en inhoudelijk bij aan projecten op het gebied van routestructuren.**

Stichting Achterhoek Toerisme onderhoudt de bewegwijzering van de fiets- en wandelnetwerken. Renovatie van de Graafschap MTB-route, samen met de gemeenten Lochem, Bronckhorst en evt. Zutphen  
Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Marijke van Haaren

**Kwaliteit**

**Tijd**

De update van de mountainbikeroute De graafschap heeft vertraging opgelopen; de medewerking verkrijgen van de grondeigenaren kostte meer tijd dan ingeschat. We verwachten in 2019 vorderingen te kunnen maken.

**Geld**

Op deze activiteit houden we € 24.000 over. Voor € 4.000 komt dit doordat we minder subsidieaanvragen hebben gekregen. Voor € 20.000 komt dit doordat er onvoldoende projecten zijn ingediend die voor een bijdrage van onze kant in aanmerking komen. Zoals in de najaarsnota is besloten storten we het laatste gedeelte van het overschot in de reserve bestuurlijke claims zodat het budget in 2019 gebruikt kan worden.

**We faciliteren financieel en inhoudelijk een cursus ambassadeurs voor het landschap van IVN voor inwoners en recreatieondernemers.**

Service bieden door kennis van het gebied te delen met de gast.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Marijke van Haaren

**Kwaliteit**

De cursus ambassadeur voor het landschap van IVN voor recreatieondernemers is afgerond. Er is een "zoekkaart" gemaakt dat gratis wordt meegegeven aan toeristen die verblijven op de bedrijven. In het najaar van 2018 is er nog een bijeenkomst geweest, met aandacht voor storytelling. De ondernemers zijn enthousiast over de uitgebrachte zoekkaart. We oriënteren ons nog op een vervolgcursus.

**Tijd**

**Geld**

**3. Meerwaarde door samenwerking**

Wat willen we bereiken?

- Faciliteren dat ondernemers nieuwe verdienmodellen ontwikkelen door het bijdragen aan verbindingen tussen ondernemers en arrangementen.
- Grensoverschrijdend samenwerken op vier thema's: cultuur, toerisme, educatie en economie.

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Jaarlijks organiseren wij een ontmoetingsdag voor vrijetijdsondernemers.

In samenwerking met de regiocoördinator organiseren wij voor de tweede keer een ontmoetingsdag voor vrijetijdsondernemers in Berkelland. We delen op regelmatige basis arbeidsmarktinformatie met elkaar (monitor 2015, nulmeting 2013) De monitor wordt om de twee jaar gehouden.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Marijke van Haaren



#### **Kwaliteit**

In 2018 is geen ontmoetingsdag gehouden. In het najaar 2018 is wel een Berkellanddag gehouden, ook voor recreatieondernemers. Ook is er een klankbordbijeenkomst geweest waar ook Berkellandse ondernemers aan hebben deelgenomen.



#### **Tijd**



#### **Geld**

### We doen mee in het Duits-Nederlandse netwerk 'Grensoverschrijdende Euregionale samenwerking'.

Duitse en Nederlandse grensgemeenten bundelen hun krachten, delen lopende projecten met elkaar, bespreken mogelijke aansluitingen, delen netwerken en zetten samen activiteiten op.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Marijke van Haaren



#### **Kwaliteit**

We verkennen volop de mogelijkheden die deelname aan het Grenzhoppersnetwerk biedt en we bekijken op basis van deze verkenning welke activiteiten we zullen blijven bijwonen. Er zijn verschillende werkgroepen actief die activiteiten ontplooiën.



#### **Tijd**



#### **Geld**

### We faciliteren Achterhoek Toerisme financieel en inhoudelijk.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Marijke van Haaren



#### **Kwaliteit**



#### **Tijd**



#### **Geld**

### We faciliteren de regiocoördinator inhoudelijk en financieel.

De regiocoördinator in Berkelland heeft in samenspraak met Berkellandse ondernemers een nieuw activiteitenprogramma gemaakt. Dat voeren we uit.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman



#### **Kwaliteit**

Wegens interne verschuiving binnen Achterhoek Toerisme is er een nieuwe regiocoördinator aangesteld. Hij is volop in gesprek met de ondernemers.



#### **Tijd**



#### **Geld**

De Regio Achterhoek heeft ons minder lasten in rekening gebracht dan waar we rekening mee hebben gehouden. Hierdoor blijft er ongeveer € 32.000 over.

### We faciliteren een makelaar Vrijtijdsconomie die de regionale Vrijtijdsagenda uitvoert.

De recent aangestelde VE-makelaar begeleidt het proces om samen met ondernemers projecten uit te voeren. Knelpunten wegwerken en stimuleren innovaties. We stellen regionaal cofinanciering beschikbaar voor projecten die toerisme en recreatie aanjagen.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Marijke van Haaren

**Kwaliteit**

De makelaar heeft verschillende projecten in de steigers gezet waaronder SMAAS en digitale beleving in de Achterhoek. Beide projecten worden via Gebiedsopgaven gesubsidieerd. We bekijken hoe we de makelaar ook voor de volgende jaren in kunnen zetten voor een vervolg op de Vrijtijdsagenda Achterhoek.

**Tijd**

**Geld**

**We faciliteren het Berkeldalproces.**

Elkaar en elkaars agenda kennen is van belang om projecten tot stand te brengen en uit te voeren. We werken aan een gedeeld toekomstbeeld voor het Berkeldal.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Marijke van Haaren

**Kwaliteit**

Binnen het berkeldalproces is de Duits-Nederlandse samenwerking actief opgepakt naar aanleiding van een initiatief voor een berkelfestival. Het Berkelfestival is eind augustus gehouden en door stichting Berkelfestival georganiseerd met energie in het gebied. Langs de Berkel tot aan de grens zijn er tal van activiteiten geweest.

Er is een Interreg-aanvraag ingediend "Berkeln 2018-2021", in samenwerking met vijf Duitse gemeenten langs de Berkel. De Interreg-aanvraag is gericht op langjarige samenwerking tussen burgers en verenigingen tussen Duitsland en Nederland. Bij de aanvraag is uitgegaan van de thema's uit het berkeldalproces. De aanvraag is gehonoreerd. Het project is van start.

**Tijd**

**Geld**

**Wat mag het kosten?**

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Primitieve begroting 2018	Gewijzigde begroting	Realisatie 2018
<b>Lasten</b>						
We dragen financieel en inhoudelijk bij aan projecten op het gebied van routestructuren	-118	-75	-129	-96	-96	-72
We faciliteren de regiocoördinator inhoudelijk en financieel	-111	-127	-147	-153	-153	-120
Loonkosten van het programma Recreatie en toerisme	0	0	-370	-363	-363	-363
Rente en afschrijving van het programma Recreatie en toerisme	-21	40	-22	0	-29	-18
<b>Totaal Lasten</b>	<b>-250</b>	<b>-162</b>	<b>-667</b>	<b>-612</b>	<b>-641</b>	<b>-574</b>
<b>Baten</b>						
We faciliteren de regiocoördinator inhoudelijk en financieel	0	0	0	2	2	0
<b>Resultaat</b>	<b>-250</b>	<b>-162</b>	<b>-667</b>	<b>-610</b>	<b>-639</b>	<b>-574</b>

**We dragen financieel en inhoudelijk bij aan projecten op het gebied van routestructuren.**

Op deze activiteit houden we € 24.000 over. Voor € 4.000 komt dit doordat we minder subsidieaanvragen hebben gekregen. Voor € 20.000 komt dit doordat er onvoldoende projecten zijn ingediend die voor een

bijdrage van onze kant in aanmerking komen. Zoals in de najaarsnota is besloten storten we het laatste gedeelte van het overschot in de reserve bestuurlijke claims zodat het budget in 2019 gebruikt kan worden.

**We faciliteren de regiocoördinator inhoudelijk en financieel.**

De Regio Achterhoek heeft ons minder lasten in rekening gebracht dan waar we rekening mee hebben gehouden. Hierdoor blijft er ongeveer € 32.000 over.

## WONEN

### Wonen

"Een aantrekkelijke woningvoorraad in Berkelland"

#### Wat speelt er?

- Na 2020 zal na het aantal inwoners ook het aantal huishoudens dalen, waardoor meer aanbod van woningen ontstaat. Dit kan verhoogde leegstand, waardedaling en vermindering van de kwaliteit van de leefomgeving veroorzaken.
- De woningmarkt gaat over gemeentegrenzen heen. Er is daarom een Regionale Woonagenda Achterhoek 2015-2025 opgesteld. Aanvullend is er ook een Lokale Woonagenda 2016-2020 opgesteld.
- In Berkelland kunnen tussen 2010 en 2025 570 woningen worden gebouwd. Er zijn tot 2017378 woningen toegevoegd. Er is dus nog ruimte voor 192 woningen. Extra nieuwbouw hier bovenop is alleen mogelijk als daar sloop tegenover staat of door het toevoegen van tijdelijke woningen.
- Het gaat steeds meer om het investeren in de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad. Dit kan door het verduurzamen of levensloopbestendig maken van bestaande woningen.
- Er is in het centra (kernwinkelgebied) van kernen enige ruimte voor transformatie van bestaand vastgoed naar woningen om leegstand en verpaupering in het centrum tegen te gaan.

#### Speerpunten

1. Een toekomstbestendige bestaande woningvoorraad

Wat willen we bereiken?

- In 2019 zijn in de particuliere woningvoorraad 1500 energierenovaties uitgevoerd.
- Ouderen kunnen langer zelfstandig blijven wonen.
- De bestaande woningmarkt is bereikbaar voor starters.
- De kwaliteit van wijken is verbeterd.

#### Wat gaan we daarvoor doen?

**Beschikbaar stellen blijverslening voor particulieren. Hiermee kunnen zij ingrijpende verbouwingen/aanpassingen aan de eigen woning financieren.**

Met de Blijverslening kunnen meer ingrijpende verbouwingen aan de eigen woning worden gefinancierd, zoals een uitbreiding op de begane grond met slaapkamer en badkamer. Het levensloopbestendiger maken draagt bij aan het langer zelfstandig blijven wonen.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut



##### Kwaliteit

De Blijverslening is slechts één keer benut. Het is niet duidelijk waarom deze lening niet wordt benut. Gezien de vergrijzing is het levensloopgeschikter maken van woningen belangrijk om langer zelfstandig te kunnen wonen. Wellicht is er bij de doelgroep terughoudendheid om leningen aan te gaan. In 2018 hebben we de lening verschillende keren onder de aandacht gebracht, in Berkelbericht, bij de seniorenbeurs in Haarlo en bij bijeenkomsten rondom wonen. Om het geld niet onbenut te houden, is in november 1 miljoen euro overgeheveld naar de nieuwe Kluswoninglening. Deze lening loopt erg goed. In 2019 evalueren we de SVn-leningen. Belangrijk punt daarbij is hoe deze leningen het beste kunnen bijdragen aan het toekomstbestendig maken van de bestaande woningvoorraad.



##### Tijd



##### Geld

**Beschikbaar stellen van een starterslening voor starters om op de woningmarkt de overbrugging tussen de koopprijs en de maximale hypotheek bij banken te overbruggen.**

De starterslening is bedoeld voor de financiering van bestaande woningen tot een aankoopprijs van € 200.000. In de kleine kernen kan de lening ook ingezet worden voor de bouw van een nieuwe woning. Het landelijke Stimuleringsfonds Volkshuisvesting ([www.svn.nl](http://www.svn.nl)) verzorgt de uitvoering.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

**Kwaliteit**

In 2018 zijn 11 startersleningen verstrekt, met een gemiddeld bedrag van € 23.591. Opvallend is dat in 9 gevallen sprake is van 1 aanvrager. De starterslening lijkt daarmee vooral te voorzien in de financieringsbehoefte van alleenstaanden. Er zijn 7 leningen voor woningen in Eibergen verstrekt, 3 voor woningen in Neede en 1 voor een woning in Borculo. Per 31 december 2018 is het beschikbare budget nog € 750.801. Sinds de invoering van de starterslening in 2014 hebben 70 starters hier gebruik van gemaakt.

**Tijd**

**Geld**

**Voor meer informatie over energierenovaties in de particuliere woningvoorraad zie ontwikkelprogramma Energie en Duurzaamheid.**

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

**Voor meer informatie over het herstructureringsfonds voor investeringen in bestaand vastgoed en openbare ruimte zie ontwikkelprogramma demografische ontwikkelingen.**

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

**We onderzoeken of en waar er kleinschalige (extramurale) woonvormen voor ouderen gerealiseerd kunnen worden.**

We bevorderen de samenwerking tussen vastgoedeigenaren en zorgleveranciers door het faciliteren van een regietafel. Bij deze regietafel staat het wonen centraal van die inwoners die niet langer zonder ondersteuning thuis kunnen blijven wonen. Doel is gezamenlijk zicht te krijgen op vraag- en aanbodontwikkelingen per kern.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut, Marijke van Haaren

**Kwaliteit**

Op basis van de agenda uit het Ontwikkelperspectief Wonen en Zorg (Regietafel Wonen en Zorg) is in 2018 verder gewerkt aan het beter aansluiten van het aanbod op de vraag van wonen voor ouderen. Deels zijn deze al concreet (Bundeling in Ruurlo en Andriessenhuis in Borculo) of in ontwikkeling (Hassinkhof in Beltrum, Meergaarde in Eibergen en Hofmaat / Bloesen in Neede). Daarnaast is eind 2018 het Kader Woonzorg Initiatieven Berkelland door de raad vastgesteld. Dit kader geeft ruimte aan kleinschalige initiatieven die aansluiten op de lokale vraag.

**Tijd**

**Geld**



## 2. Het aantal en type woningen past bij de behoefte

Wat willen we bereiken?

- 185 woningen zijn er in Berkelland per saldo toegevoegd tussen 2015 en 2025
- De overcapaciteit aan plannen is teruggebracht naar 0
- Inzicht in de woonbehoeftes van inwoners in de kernen nu en in de toekomst

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Ondersteuning van projecten en onderzoeken rondom wonen

Denk hierbij aan (regionale) onderzoeken zoals het woonwens- en leefbaarheidsonderzoek en projecten rondom wonen en zorg en kerngerichte woonopgaven.

Verantwoordelijke:

### We bewaken de gemeentelijke grondexploitaties. Voor het afwaarderen van plannen treffen we maatregelen.

Het terugdringen van plannen heeft ook effecten op het aantal uit te geven kavels voor nieuwbouw. Een aantal plannen is inmiddels afgewaardeerd. Ook wordt met minder verwachte opbrengsten rekening gehouden. Herverkaveling of een andere invulling van de locatie heeft soms ook gevolgen voor de kosten voor het bouw- of woonrijp maken.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

#### **Kwaliteit**

#### **Tijd**

#### **Geld**

We verwijzen u voor een uitgebreide toelichting naar de paragraaf grondbeleid. Aan de batenkant zien we minder inkomsten als gevolg van achterblijvende bouwleges. Dit komt gedeeltelijk door het niet kunnen vragen van bouwleges voor oude bestemmingsplannen, maar ook door het achterblijven van het aantal aanvragen.

### We houden woonbehoefte onderzoeken in de kleine kernen in 2018

In de kleine kernen die hier interesse in hebben zal naar voorbeeld van de Pilot Beltrum een woonbehoefte onderzoek gestart worden. Doel is een kwalitatief goede en passende woningvoorraad in de kernen nu en in de toekomst. De uitkomsten dienen ook als basis voor de structuurvisies kleine kernen.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

#### **Kwaliteit**

Na de pilot woonvisie in Beltrum zijn vanaf eind 2017 ook alle andere kleine kernen aan de slag gegaan met het woonvisie traject.

Begin 2018 was gestart in Rekken en Geesteren. Zij hebben het traject met succes afgerond en zijn nu bezig om de exacte behoefte te peilen onder inwoners naar CPO (Collectief Particulier Opdrachtgever) woonprojecten in hun dorp voor ouderen en starters.

Midden 2018 is dit proces ook gestart in Haarlo en Gelselaar. Voor Haarlo zijn de volgende woonuitdagingen geformuleerd: Energiezuinig en levensloop geschikt maken van de huidige woningvoorraad. Verbeteren samenwerking tussen verenigingsleven en overige organisaties in het dorp voor een goed behoud van 20 tot 50-jarige inwoners in het dorp. Deze groep houdt het dorp levendig en draagt zorg voor het behoud van de school en het verenigingsleven. Voor Gelselaar zijn als woonuitdagingen geformuleerd: Doorstroming realiseren op de woningmarkt. Energiezuinig en levensloop geschikt maken van de huidige woningvoorraad. Jongeren woonperspectief bieden. Goed wonen voor ouderen en wonen met zorg

In Noordijk en Rietmolen is eind 2019 gestart met het proces om tot een visie op wonen te komen. In die dorpen hebben ze dit gelijk laten oplopen met het opstellen van een nieuw dorpsvisie plan voor meerdere jaren.

#### **Tijd**

**Geld**

**We monitoren regionaal en lokaal de ontwikkelingen op de woningmarkt.**

Jaarlijks informeren we de raad via de regionale monitor en de lokale voortgangsrapportage over de woningmarkt, de bestaande voorraad en ontwikkelingen rond nieuwbouw en sloop. Daarnaast anticiperen we op de resultaten van het in 2017 uitgevoerde AWLO (Achterhoeks Woonwens- en Leefbaarheidsonderzoek).

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

**Kwaliteit**

**AWLO**

In maart 2018 kwamen de uitkomsten van het Achterhoeks Woonwensen en Leefbaarheidsonderzoek beschikbaar. Deze zijn te vinden op [www.awlo.nl](http://www.awlo.nl). Meer dan 11.500 reacties uit de Achterhoek geven een goed beeld van de woonwensen van de inwoners van de gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk.

**Lokale en regionale woonmonitor**

In juni 2018 is de lokale woonmonitor over het jaar 2017 uitgebracht en later in het jaar de regionale woonmonitor over 2017. Na jaren van crisis op de woningmarkt is de dynamiek nu groot. Na een piek in het aantal transacties in 2017 nam het koopaanbod in 2018 af. De gemiddelde koopsom stijgt. De gemiddelde theoretische verkooptijd was in het vierde kwartaal van 2018 7,6 maanden (vergelijk 4e kwartaal 2013: 47,7 maanden). Gemiddeld stonden er in het vierde kwartaal van 2018 265 woningen te koop (vergelijk: 748 in het vierde kwartaal van 2013). De woningmarkt in Berkelland is omgeslagen naar een 'verkopersmarkt'. Ook in de huursector neemt de vraag en daarmee de zoektijd toe. In verschillende segmenten/kernen is een tekort aan beschikbaar aanbod ontstaan. Daarnaast sluit het beschikbare aanbod kwalitatief niet altijd aan bij de vraag. Er ligt een grote opgave in de bestaande woningvoorraad, zowel in kwaliteitsverbetering als in vervanging/ transformatie.

**Tijd**

**Geld**

**We vertalen de uitkomsten van het stoplichtmodel in Structuurvisies Wonen per kern en voor het buitengebied. Deze vormen het kader voor nieuwe bestemmingsplannen.**

De overcapaciteit van bestaande bestemmingsplannen is ruim 600 woningen. Per kern geven we in de Structuurvisies Wonen aan welke plannen we verantwoord vinden. We overleggen met belanghebbende partijen over mogelijk andere invulling van de overtollige plannen. Niet gebruikte vergunningen worden na een half jaar ingetrokken, daarnaast is er transformatieruimte naar wonen beschikbaar in de centra.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

**Kwaliteit**

In november 2018 stemde de raad in met het omzetten van de structuurvisies Wonen naar bestemmingsplannen. Om ruimte te creëren voor nieuwe plannen die goed aansluiten bij de actuele en toekomstige behoefte, én bijdragen aan de gewenste transformatie van de bestaande woningvoorraad, wil de gemeente Berkelland de verouderde plannen die ook na een jaar van voorzienbaarheid niet voorzien in de behoefte, weg bestemmen. Dit is geheel in lijn met de structuurvisies.

Dit is ook de essentie van het plan van aanpak 'Ruimte voor Kwaliteit, onderweg naar wendbaar woonbeleid' zoals dat in januari 2018 door de raad is vastgesteld. Na vaststelling van het Plan van aanpak 'doorvertaling Structuurvisies Wonen' door de gemeenteraad worden op basis hiervan bestemmingsplannen opgesteld. Alvorens een (voor)ontwerp bestemmingsplan in procedure wordt gebracht, wordt deze aan het college voorgelegd met het voorstel om deze voor inspraak ter inzage te leggen.

**Tijd**

**Geld**

## Woningmarktonderzoek: hieruit blijkt woningbouwbehoefte naar type en locatie. Analyseren of huidige woningbouwplannen hierbij passen met het regionaal stoplichtmodel.

Voor het analyseren gebruiken wij het regionale stoplichtmodel. Het regionale stoplichtmodel is een hulpmiddel om woningbouw plannen te beoordelen. Op grond van een set volkshuisvestelijke, ruimtelijke en financieel-juridische argumenten kunnen plannen worden gekwalificeerd. Deze regionale methodiek maakt lokale kwalitatieve afweging van plannen mogelijk. En geeft daarmee onderbouwing aan de visie: doorgaan (groen), heroverwegen op inhoud en/of locatie (oranje), stopzetten (rood).

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

### ■ **Kwaliteit**

Het Achterhoeks Woonwensen en Leefbaarheidsonderzoek leverde veel informatie op over de huidige en toekomstige woningbehoefte. Jongeren kunnen moeilijk een instapklare en betaalbare woning vinden. Voor ouderen zijn er te weinig levensloopgeschikte woningen beschikbaar. Aan de andere kant is de verwachting dat er een overschot gaat ontstaan in vrijstaande koopwoningen. Per kern is de opgave verschillend. In navolging op Beltrum zijn in 2018 ook in de andere kleine kernen woontrajecten uitgevoerd. Per kern zijn de woonuitdagingen geformuleerd en projecten gestart. Voor de hoofdkernen zijn de kwalitatieve opgaven opgenomen in de structuurvisie. In 2018 is gewerkt aan een 'wendbaarder' woonbeleid, om nieuwe plannen mogelijk te maken, in combinatie met wegbestemmen van plannen die niet in een behoefte voorzien. Omdat over enkele jaren de huishoudensgroei stagneert en zal omslaan in een daling, betekent een extra woning ook sparen voor toekomstige sloop. We zijn daarom gestart met een onderzoek hoe nieuwbouw kan bijdragen aan toekomstige transformatie van de bestaande woningvoorraad.

### ■ **Tijd**

### ■ **Geld**

Het voordeel dat op deze activiteit ontstaat komt voort uit het nog lopende (vervolg)project Beltrum. De lasten die voor dit project zijn geraamd worden uitgespreid over meerdere jaren. Het restantbudget is in 2019 nog beschikbaar omdat dekking plaats vindt uit de reserve bestuurlijke claims.

## Wat mag het kosten?

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Primitieve begroting 2018	Gewijzigde begroting	Realisatie 2018
<b>Lasten</b>						
Loonkosten van het programma Wonen	-55	0	-1.322	-1.423	-1.423	-1.429
Rente en afschrijving van het programma Wonen	-192	-93	-135	-140	-380	-127
We bewaken de gemeentelijke grondexploitaties	-930	-312	-1.197	-956	-1.006	-1.279
Woningmarktonderzoek	0	0	-17	-70	-311	-148
<b>Totaal Lasten</b>	<b>-1.176</b>	<b>-405</b>	<b>-2.670</b>	<b>-2.589</b>	<b>-3.120</b>	<b>-2.983</b>
<b>Baten</b>						
We bewaken de gemeentelijke grondexploitaties	1.472	785	2.211	1.800	1.800	1.792
<b>Resultaat</b>	<b>295</b>	<b>380</b>	<b>-459</b>	<b>-790</b>	<b>-1.321</b>	<b>-1.191</b>

## We bewaken de gemeentelijke grondexploitaties. Voor het afwaarderen van plannen treffen we maatregelen.

We verwijzen u voor een uitgebreide toelichting naar de paragraaf grondbeleid. Aan de batenkant zien we minder inkomsten als gevolg van achterblijvende bouwleges. Dit komt gedeeltelijk door het niet kunnen vragen van bouwleges voor oude bestemmingsplannen, maar ook door het achterblijven van het aantal aanvragen.

## Woningmarktonderzoek: hieruit blijkt woningbouwbehoefte naar type en locatie. Analyseren of huidige woningbouwplannen hierbij passen met het regionaal stoplichtmodel.

Het voordeel dat op deze activiteit ontstaat komt voort uit het nog lopende (vervolg)project Beltrum. De lasten die voor dit project zijn geraamd worden uitgespreid over meerdere jaren. Het restantbudget is in 2019 nog beschikbaar omdat dekking plaats vindt uit de reserve bestuurlijke claims.

### Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	Vastgesteld
Regionale Woonagenda 2015-2025	Gemeenteraad, mei 2015
Verordening Starterslening gemeente Berkelland 2015	Gemeenteraad, december 2015
Verordening Blijverslening gemeente Berkelland	Gemeenteraad, juni 2016
Structuurvisie Wonen Eibergen	Gemeenteraad, februari 2016
Energie Uitvoeringsprogramma 2015-2018	Gemeenteraad, mei 2016
Lokale Woonagenda	Gemeenteraad, december 2016
Woningmarktmonitor 2017	Gemeenteraad, juni 2017

### Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron	Beschrijving
Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2017	Berkelland	658	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisoude betaalt aan woonlasten.
		2017	Nederland	644		
Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2017	Berkelland	796	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuisoude betaalt aan woonlasten.
		2017	Nederland	723		
WOZ-waarde woningen	dzt euro	2016	Berkelland	198	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
		2016	Nederland	209		
Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	2014	Berkelland	5	ABF - Systeem Woningvoorraad	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.
		2014	Nederland	6		

## LEEFOMGEVING

### Leefomgeving

"Een schone, aantrekkelijke en veilige woon- en leefomgeving met bijbehorende voorzieningen in de gemeente Berkelland"

### Wat speelt er?

- **Bereikbaar met auto, fiets en bus**  
Ook in de toekomst is het belangrijk dat onze winkelcentra, wijken, bedrijven en voorzieningen goed en veilig zijn te bereiken voor iedereen. De regiotaxi en buurtbus worden steeds belangrijker voor het vervoer in onze gemeente en regio. We verzorgen het vervoer naar bijzondere of speciale scholen.
- **Betrokken bij je eigen leefomgeving**  
Het is belangrijk dat inwoners zich betrokken en verantwoordelijk voelen voor hun eigen buurt of wijk. We halen bij inwoners op welke zaken zij prioriteit geven en waar zij zich voor willen inzetten. Voor de lange termijn kaders gebruiken we de ontwikkelagenda die uit de kernenfoto's is opgesteld.
- **Gebouwen**  
De gemeente is verantwoordelijk voor het onderhoud en beheer van een aantal gebouwen met een maatschappelijke functie. Het gemeentehuis en de werf zijn nodig voor de eigen taakuitvoering. Voor de overige panden die we niet zelf in gebruik hoeven te hebben zoeken zo veel mogelijk andere eigenaren.
- **Riolering**  
De riolering als deel van het (afval)watersysteem is onderdeel van een grotere zorgplicht voor afvalwater, hemelwater en grondwater. Met de komst van de Omgevingswet vervalt de verplichting van een Gemeentelijk RioleringsPlan. In plaats daarvan komt een Gemeentelijk Watertakenplan voor een veilige en goed functionerende (afval)waterkringloop aangepast aan de klimaatverandering.
- **Begraven**  
De gemeente is wettelijk verplicht de mogelijkheid tot begraven te bieden. Jaarlijks neemt het aantal begravingen af. Dit heeft gevolgen voor de kostendekkendheid van begraafplaatsen. De betrokkenheid van bewoners bij het beheer van begraafplaatsen groeit.
- **Beheer en onderhoud van het openbaar groen**  
De gemeente zorgt voor een basiskwaliteit openbaar groen dat is vastgelegd in een groenbeheersplan. We steunen initiatieven van buurt- en wijkbewoners om zelf groen in hun woonomgeving op een hoger kwaliteitsniveau in te richten, te beheren en te onderhouden.
- **Beheer en onderhoud van wegen, straten en pleinen**  
Het wegennet in Berkelland is de basis voor bereikbaarheid van woningen, bedrijven en voorzieningen. Met inzet van assetmanagement werken we aan zo veilig mogelijk gecombineerd gebruik, zoals door ouderen of schoolgaande kinderen. Goed onderhoud is de basis voor veilig weggebruik.

### Speerpunten

#### 1. Bereikbare woningen, bedrijven en voorzieningen

Wat willen we bereiken?

- Alle woningen, bedrijven en voorzieningen in Berkelland zijn voor iedereen bereikbaar, ook zonder eigen auto of ander eigen vervoer.
- De gemeentelijke wegen zijn duurzaam veilig.

## Wat gaan we daarvoor doen?

**Bij de aanpassing van de bestaande N18 en de N315 brengen we de belangen van de inwoners en wegverbindingen van Berkelland in.**

We voeren ons deel van de realisatieovereenkomst nieuwe N18 uit (de overdracht en aanpassing van de bestaande N18) en we bevorderen dat de provincie de N315 verbetert met en voor omwonenden.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

■ **Kwaliteit**

■ **Tijd**

■ **Geld**

**Het wettelijke doelgroepenvervoer en een deel van het openbaar vervoer samen met buurgemeenten regionaal organiseren en optimaliseren.**

De regionale uitvoeringsorganisatie (het team opdrachtgeving) is ondergebracht in Winterswijk

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Gerjan Teselink, Marijke van Haaren

■ **Kwaliteit**

Het WMO vervoer en leerlingenvervoer worden uitgevoerd door ZOOV. In 2018 is dit zonder problemen en naar wens verlopen. Er zijn in 2018 stappen gezet voor doorontwikkeling, bijvoorbeeld door het invoeren van het klanttevredenheidsonderzoek of het inzetten op terugdringen van de wachttijd bij het callcenter.

■ **Tijd**

■ **Geld**

We hebben minder aanvragen gekregen en toegekend. Hierdoor houden we € 114.000 over op dit onderdeel.

**Particuliere initiatieven de ruimte geven.**

Bijvoorbeeld 'Gedeeld Mobiel' in Beltrum en Haarlo

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

■ **Kwaliteit**

In 2018 is er veel aandacht geweest voor particuliere initiatieven. Niet in de zin van het invullen van wensen door de gemeente of het overnemen van het initiatief maar door het aanschuiven bij de initiatiefnemers in het kader van de werkwijze bij het wijk en kerngericht werken. Hierbij lag de nadruk op handreikingen bij het zoeken van draagvlak in de omgeving, het zoeken naar partners en het aangeven van gemeentelijke kaders en doelstellingen.

■ **Tijd**

Er is een start gemaakt met deze werkwijze maar zal in de komende jaren verder worden uitgebreid.

■ **Geld**

In 2018 konden de initiatieven goed worden ondersteund met middelen uit het budget voor burgerinitiatieven en het handgeld.

Er is voor de komende in de basis geld beschikbaar in de vorm van bedragen voor wijk en kerngericht werken/het Noaberfonds. Dit moet in 2019 verder vorm krijgen in concrete budgetten.

**Vrijwilligersvervoer stimuleren en helpen ontwikkelen, ook in de doorontwikkeling.**

Vlearmoebus

Naoberbus

Vervoerdienst Berkelland

Inzet bus Rode Kruis voor bijzonder vervoer

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

■ **Kwaliteit**

In 2018 zijn de eerste stappen gezet voor de doorontwikkeling van het vrijwilligersvervoer. In 2019 gaan we daarmee verder.

■ **Tijd**

## ■ Geld

### 2. Inwoners voelen zich verantwoordelijk voor eigen buurt of wijk

Wat willen we bereiken?

- Dorpsnetwerken (buurt- en dorpsorganisatie) in de vier grotere kernen.
- De dorpsnetwerken leveren een eigen agenda aan.
- De dorpsnetwerken zijn verantwoordelijk voor de uitvoering en verantwoording van de eigen agenda in samenspel met andere partijen, waaronder de gemeente.
- Buurt- en dorpsorganisaties zorgen zelf voor inrichting of onderhoud van hun leefomgeving met eigen buurtbudgetten.
- Er is extra aandacht voor de kwaliteit van de openbare ruimte in de centra.
- Kinderen kunnen veilig spelen in de buurt.

## Wat gaan we daarvoor doen?

**Dorpsnetwerken leggen aan de dorpsgemeenschap verantwoording af over voortgang van hun activiteiten en werken aan een duurzame positie van dorpsnetwerken in de kernen.**

We stimuleren op een duurzame manier de gemeenschapskracht van een kern en leggen de verantwoordelijkheden op de juiste plaats vanuit onze visie op de doe-het-samenleving

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

### ■ Kwaliteit

In de grote kernen is gestart met het opzetten van dorpsnetwerken. Er is nog vrijwel geen sprake van een echt dorpsnetwerk in de grote kernen.

In de kleine kernen is er sprake van een dorpsnetwerk. Er is een grote mate van en toegenomen besef bij de dorpsbelangenorganisaties dat het behoud van leefbaarheid een zaak is van het hele dorp.

### ■ Tijd

Door de ontwikkelingen en knelpunten in het dorp is er een toenemend besef van de noodzaak tot onderlinge samenwerking en afstemming in het dorp. Dit moet in de komende jaren nog verder uitgewerkt worden.

### ■ Geld

**Dorpsnetwerken maken een gebiedsagenda en handelen initiatieven uit eigen gebied af. Gemeente stelt samen met dorpsnetwerken spelregels op om initiatieven te stimuleren.**

De gemeente beheert de middelen en stelt samen met de dorpsnetwerken spelregels op om initiatieven te stimuleren uit hun eigen gebied. Uitgangspunt is dat kernen zelf in staat zijn om initiatieven te beoordelen en verder te brengen vanuit hun eigen agenda en gemeenschapskracht.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

### ■ Kwaliteit

In de grote kernen is in 2018 verder gegaan met het leggen van contacten met wijken en organisaties. Er is in de grote kernen nog geen sprake van een dorpsnetwerk. Wel is er met een groot aantal wijken goed en regulier contact en uit die contacten zijn projecten voortgekomen waarbij de inwoners het initiatief hadden.

In de kleine kernen is een ontwikkeling aan de gang dat de besturen van de belangenverenigingen een coördinerende rol spelen bij ontwikkelingen en initiatieven in het dorp. Zij laten steeds meer het initiatief bij de initiatiefnemers en nemen daarbij steeds meer een verbindende en faciliterende/coördinerende rol. Dit doen ze in overleg met gemeente vanuit de reguliere contacten tussen gemeente en belangenverenigingen.

### ■ Tijd

### ■ Geld

**We faciliteren de start van dorpsnetwerken en geven de kernen de ruimte om zichzelf te organiseren in representatieve dorpsnetwerken.**

In drie grote kernen ontbreekt het aan organisatiegraad, waardoor de gemeenschapskracht onvoldoende kan worden geactiveerd. Hier gaan we een impuls aan geven.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

**Kwaliteit**

In 2018 is er hard gewerkt aan een visie op het kern- en wijkgericht werken, deze is in januari 2019 afgerond. Met het uitdragen van onze wijk- en kerngerichte benadering spreken we veel inwoners en stimuleren hen om samen te werken. In 2019 zullen we hier actief verder mee aan de slag gaan.

**Tijd**

**Geld**

**We overleggen met centrumondernemers over het (groen)onderhoud.**

Uitgangspunt is dat centrumgebieden schoon en intact zijn en dat ondernemers een deel van het (groen-) onderhoud zelf te doen

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

**We overleggen met inwoners en maatschappelijke organisaties over vormen van buurtverantwoordelijkheid.**

We verkennen bestaande vormen van buurtverantwoordelijkheid op verschillende terreinen. Onder andere over groen en speelruimte. We geven op basis van de ervaringen van de pilots inwoners inzicht in de mogelijkheden en werkbudgetten voor inrichting of onderhoud van hun openbare ruimte.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

In 2018 is er gewerkt aan het voorbereiden van de doorontwikkeling wijk- en kerngericht werken. Buurtverantwoordelijkheid is een onderwerp dat ook bij overleggen met inwoners en maatschappelijke organisaties aan de orde is geweest. Dit, om te peilen hoe zij hier in staan en om te stimuleren om op dat vlak activiteiten te ondernemen.

**Tijd**

**Geld**

**We overleggen met inwoners over speelplekken.**

We stimuleren buurten en wijken ambassadeurs te worden voor speelplekken. Het totaalaanbod van speelmogelijkheden (denk aan schoolpleinen en speeltuinen) staat centraal.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

De kosten van de projecten zijn iets hoger uitgevallen dan verwacht en dit levert een nadeel op van € 11.000.

**3. Onderhouden gemeentelijke gebouwen**

Wat willen we bereiken?

- De gemeentelijke gebouwen die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de gemeentelijke taken worden onderhouden en beheerd.



## Wat gaan we daarvoor doen?

### We onderhouden de gebouwen die in eigendom zijn van de gemeente.

Zie ook de activiteit 'We maken een plan hoe we ons eigen vastgoed verduurzamen en in welk tempo' in het programma 'Actief met duurzaamheid en energie'.

Verantwoordelijke:

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

Het onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen is duurder uitgevallen dan verwacht. Hierdoor ontstaat een nadeel van €60.000.

### We stoten gebouwen af die we niet zelf in gebruik hoeven te hebben.

We werken volgens een prioriteitenlijst. In de lijst houden we rekening met de verkoopbaarheid van de panden.

Verantwoordelijke:

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

Enmalige extra opbrengst door verkoop van de boerderij aan de Binnemansdijk 1 in Ruurlo, € 442.600,-

#### 4. Een veilige en goed functionerende (afval)waterkringloop

Wat willen we bereiken?

- Een veilige en goed functionerende (afval)waterkringloop aangepast aan de klimaatverandering.

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Opstellen van een visie voor het op te stellen Watertakenplan

De visie en het Watertakenplan maken we samen met het Waterschap Rijn en IJssel en onze inwoners.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

In 2018 is in samenwerking met het Waterschap Rijn IJssel de Watervisie opgesteld en door de gemeenteraad vastgesteld. Een tot dusver unieke samenwerking tussen waterschap en gemeente.

**Tijd**

**Geld**

### We beheren, onderhouden, vernieuwen of renoveren de riolering.

We werken volgens het door de gemeenteraad vastgestelde Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP). We vernieuwen of renoveren delen van de riolering op basis van inspecties en herinrichtingsplannen voor wegen.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

Het reinigen en inspecteren van de riolering is aanbesteed. De laagste inschrijving bleek veel te hoog voor de beschikbare middelen. Daarom hebben wij de aanbesteding teruggetrokken. Begin 2019 besteden we de werkzaamheden opnieuw aan. Dit doen we dan voor de jaren 2018 én 2019. We verwachten dat het kiezen van een ander moment voor en de omvang van de aanbesteding de prijs

mogelijk positief zal beïnvloeden en dus wel binnen de beschikbare kredieten valt. We willen de post 'Reiniging en inspectie vrijvervalriolering' van 2018 overhevelen naar 2019.

**Geld**

Door een capaciteitsprobleem is er dit jaar minder werk weggezet op het gebied van riolering. Veel tijd en aandacht is gegaan naar het opstellen van de watervisie en het watertakenplan. Doordat er minder werk is weggezet blijft er geld over. De opbrengsten vielen mee. Deze beide ontwikkelingen zorgen ervoor dat meer geld gestort moet worden in de voorziening Riolering. Dit is als een last opgenomen bij deze activiteit waardoor het uiteindelijk lijkt alsof er meer geld is uitgegeven in 2018.

## 5. Begraafmogelijkheden

Wat willen we bereiken?

- Bieden van verschillende begraafopties.

## Wat gaan we daarvoor doen?

**We onderhouden de gemeentelijke begraafplaatsen en zorgen voor ruimte voor nieuwe begravingen.**

We steunen initiatieven van inwoners om zelf actief betrokken te zijn bij inrichting en onderhoud van de gemeentelijke begraafplaatsen.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

Het onderhoud aan de gemeentelijke begraafplaatsen is duurder uitgevallen dan begroot. Hierdoor ontstaat een tekort van € 40.000. Doordat ook de inkomsten hoger zijn dan verwacht blijven we hier wel binnen het budget.

**We steunen initiatieven van inwoners om zelf actief betrokken te zijn bij het onderhoud van gemeentelijke begraafplaatsen.**

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

## 6. Onderhouden openbaar groen

Wat willen we bereiken?

- Het openbaar groen wordt door inwoners, bedrijven en bezoekers als verzorgd ervaren. .

## Wat gaan we daarvoor doen?

**We beheren en onderhouden het openbaar groen.**

We onderhouden het openbaar groen volgens de uitgangspunten die de gemeenteraad in het Groenstructuurplan heeft vastgelegd. Het groenonderhoud besteden we uit. Het uitvoeren van opdrachten uit Meldingen Openbare Ruimte doen we met een eigen serviceteam. Een deel van het groenonderhoud gebeurt door met mensen met een beperking / afstand tot de arbeidsmarkt.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

 **Tijd**

 **Geld**

Door de overname van de SW medewerkers van Hacron naar de gemeente ontstaat een verschuiving in de budgetten. Dit leidt tot minder uitvoeringsbudgetten en meer loonkosten.

**We geven ruimte voor groenonderhoud door inwoners, bedrijven of instellingen in buurt en-/of de wijk.**

Inwoners mogen bepaalde delen van het groen in hun eigen woonstraten aanpassen aan hun wensen als ze zelf het jaarlijkse onderhoud doen.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

 **Kwaliteit**

 **Tijd**

 **Geld**

7. Onderhouden wegen, straten en pleinen

Wat willen we bereiken?

- De gemeentelijke infrastructuur is veilig en toereikend voor het gebruik ervan.

## **Wat gaan we daarvoor doen?**

**We brengen samen met inwoners en gebruikers in beeld of huidige wegfuncties nog passen bij het huidige gebruik.**

We starten met een pilot Lintveldseweg in Eibergen.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

 **Kwaliteit**

De herinrichting van de Lintveldseweg in Eibergen is samen met bewoners en andere betrokkenen succesvol opgepakt.

 **Tijd**

 **Geld**

**We evalueren en actualiseren het Gladheidsbestrijdingsplan.**

Het gaat om aanpassingen van gladheidsbestrijdingsroutes als gevolg van de aanleg van de nieuwe N18 en de overdracht van wegen aan Rijk en Provincie.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

 **Kwaliteit**

 **Tijd**

 **Geld**

We hebben vaker uit moeten rukken om de gladheid te bestrijden. Omdat we de gladheidsbestrijding ook deels inhuren heeft dit tot een overschrijding van € 10.000 geleid.

**We houden de Wegenlegger actueel.**

We bereiden o.a. de aanpassingen van de wegenlegger als gevolg van de nieuwe N18 voor.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

 **Kwaliteit**

 **Tijd**

**Geld**

De kosten voor het actualiseren van de wegenlegger worden gedekt uit de reserve bestuurlijke claims.

**We onderhouden onze infrastructuur.**

We werken volgens het door het college vastgestelde 'Wegbeheer gemeente Berkelland Beleidskeuzes en beheerkosten 2015-2019'. Het wegennet in Berkelland is divers. Voor de veiligheid is onderhoud noodzakelijk. Jaarlijks bepalen we op basis van inspecties welke wegen we dat jaar onderhouden of welke we gaan vervangen.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

We hebben dit jaar meer uitgegeven aan het onderhoud van wegen. Doordat we op last van de accountant een ander moment van starten met de afschrijving van investeringen hanteren blijven we wel binnen het totale budget.

## **Wat mag het kosten?**

*Bedragen x1000*

Exploitatie	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Primitieve begroting 2018	Gewijzigde begroting	Realisatie 2018
<b>Lasten</b>						
Het wettelijk doelgroepenvervoer en een deel van het openbaar vervoer samen met buurgemeenten regionaal organiseren en optimaliseren	-703	-665	-518	-703	-703	-589
We overleggen met inwoners over speelplekken	-77	-91	-96	-82	-82	-93
We onderhouden de gebouwen die in eigendom zijn van de gemeente	-349	-384	-4.631	-273	-311	-372
We beheren, onderhouden, vernieuwen of renoveren de riolering	-1.481	-2.176	-1.920	-1.517	-1.580	-2.148
We onderhouden de gemeentelijke begraafplaatsen en zorgen voor ruimte voor nieuwe begravingen	-304	-514	-269	-246	-172	-215
We beheren en onderhouden het openbaar groen en de gemeentelijke begraafplaatsen	-1.127	-1.199	-1.495	-1.718	-2.123	-1.634
We brengen samen met inwoners en gebruikers in beeld of huidige wegfuncties nog passen bij het huidige gebruik	-25	-53	-3	-69	-69	-62
We evalueren en actualiseren het Gladheidsbestrijdingsplan	-47	-57	-81	-72	-72	-79
We houden de Wegenlegger actueel	-18	-9	0	0	0	-9
We onderhouden onze infrastructuur	-3.098	-3.046	-3.039	-3.012	-2.971	-3.365
Loonkosten van het programma Leefomgeving	-847	0	-3.095	-3.208	-3.040	-3.243
Rente en afschrijving van het programma Leefomgeving	-5.225	-4.991	0	-4.732	-4.703	-5.587
<b>Totaal Lasten</b>	<b>-13.301</b>	<b>-13.185</b>	<b>-15.148</b>	<b>-15.632</b>	<b>-15.827</b>	<b>-17.397</b>
<b>Baten</b>						
Het wettelijk doelgroepenvervoer en een deel van het openbaar vervoer samen met buurgemeenten regionaal organiseren en optimaliseren	0	0	0	1	1	0
We onderhouden de gebouwen die in eigendom zijn van de gemeente	320	235	791	124	567	596
We beheren, onderhouden, vernieuwen of renoveren de riolering	6.133	6.141	6.384	6.046	6.096	6.449
We onderhouden de gemeentelijke begraafplaatsen en zorgen voor ruimte voor nieuwe begravingen	270	225	295	264	264	305
We beheren en onderhouden het openbaar groen en de gemeentelijke begraafplaatsen	59	122	135	48	66	190
We brengen samen met inwoners en gebruikers in beeld of huidige wegfuncties nog passen bij het huidige gebruik	10	0	0	1	1	0
We evalueren en actualiseren het Gladheidsbestrijdingsplan	0	0	0	0	0	0
We onderhouden onze infrastructuur	294	377	248	204	204	248
<b>Totaal Baten</b>	<b>7.087</b>	<b>7.100</b>	<b>7.853</b>	<b>6.689</b>	<b>7.199</b>	<b>7.787</b>
<b>Resultaat</b>	<b>-6.214</b>	<b>-6.085</b>	<b>-7.295</b>	<b>-8.943</b>	<b>-8.627</b>	<b>-9.610</b>

### **Het wettelijke doelgroepenvervoer en een deel van het openbaar vervoer samen met buurgemeenten regionaal organiseren en optimaliseren.**

We hebben minder aanvragen gekregen en toegekend. Hierdoor houden we € 114.000 over op dit onderdeel.

### **Particuliere initiatieven de ruimte geven.**

In 2018 konden de initiatieven goed worden ondersteund met middelen uit het budget voor burgerinitiatieven en het handgeld.

Er is voor de komende in de basis geld beschikbaar in de vorm van bedragen voor wijk en kerngericht werken/het Noaberfonds. Dit moet in 2019 verder vorm krijgen in concrete budgetten.

### **We beheren en onderhouden het openbaar groen.**

Door de overname van de SW medewerkers van Hacron naar de gemeente ontstaat een verschuiving in de budgetten. Dit leidt tot minder uitvoeringsbudgetten en meer loonkosten.

### **We beheren, onderhouden, vernieuwen of renoveren de riolering.**

Door een capaciteitsprobleem is er dit jaar minder werk weggezet op het gebied van riolering. Veel tijd en aandacht is gegaan naar het opstellen van de watervisie en het watertakenplan. Doordat er minder werk is weggezet blijft er geld over. De opbrengsten vielen mee. Deze beide ontwikkelingen zorgen ervoor dat meer geld gestort moet worden in de voorziening Riolering. Dit is als een last opgenomen bij deze activiteit waardoor het uiteindelijk lijkt alsof er meer geld is uitgegeven in 2018.

### **We evalueren en actualiseren het Gladheidsbestrijdingsplan.**

We hebben vaker uit moeten rukken om de gladheid te bestrijden. Omdat we de gladheidsbestrijding ook deels inhuren heeft dit tot een overschrijding van € 10.000 geleid.

### **We houden de Wegenlegger actueel.**

De kosten voor het actualiseren van de wegenlegger worden gedekt uit de reserve bestuurlijke claims.

### **We onderhouden de gebouwen die in eigendom zijn van de gemeente.**

Het onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen is duurder uitgevallen dan verwacht. Hierdoor ontstaat een nadeel van €60.000.

### **We onderhouden de gemeentelijke begraafplaatsen en zorgen voor ruimte voor nieuwe begravingen.**

Het onderhoud aan de gemeentelijke begraafplaatsen is duurder uitgevallen dan begroot. Hierdoor ontstaat een tekort van € 40.000. Doordat ook de inkomsten hoger zijn dan verwacht blijven we hier wel binnen het budget.

### **We onderhouden onze infrastructuur.**

We hebben dit jaar meer uitgegeven aan het onderhoud van wegen. Doordat we op last van de accountant een ander moment van starten met de afschrijving van investeringen hanteren blijven we wel binnen het totale budget.

### **We overleggen met inwoners over speelplekken.**

De kosten van de projecten zijn iets hoger uitgevallen dan verwacht en dit levert een nadeel op van € 11.000.

### Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	Vastgesteld
<u>Rapportage groenbeheer</u>	2009
<u>Speelruimteplan</u>	2007
<u>Groenstructuurplan</u>	
<u>Speelruimtebeleid</u>	2009

## INTEGRALE VEILIGHEID

### Integrale veiligheid

"Veiligheid is van en voor ons allemaal"

#### Wat speelt er?

- **Waakzaamheid en sociale controle**  
Er is een toenemende bereidheid om deel te nemen aan buurtpreventie door het oprichten van WhatsApp groepen.
- **Bedrijven willen investeren in KVO (Keurmerk Veilig Ondernemen)**  
Bedrijven kunnen zelf veel doen aan de eigen veiligheid. En nog meer in hun bedrijfsomgeving als bedrijven op bedrijventerreinen samenwerken. Ook hier geldt dat de eigen inzet voorwaarde is voor veiligheidsprofessionals om hun werk goed te kunnen doen.
- **Integer bestuurders en medewerkers zijn noodzakelijk voor vertrouwen in openbaar bestuur**  
Voor een groot vertrouwen in de overheid is het belangrijk dat bestuurders en ambtenaren altijd integer handelen en dit ook actief laten zien.
- **Ondermijning**  
Ondermijnende criminaliteit, wat is dat nou eigenlijk? De exacte definitie is moeilijk in een zin samen te vatten, maar grofweg betekent het de vermenging van de onderwereld en de bovenwereld. Het is een maatschappelijk probleem. Praktijkvoorbeelden zijn er te over: De buurman die wiet verbouwt op zijn zolder waardoor brand kan ontstaan, mensenhandelaren die hun slachtoffers dwingen tot prostitutie, maar ook overlastgevende hangjongeren op een pleintje die ervoor zorgen dat omwonenden geen aangifte durven te doen. Ondermijnende criminaliteit raakt ons allemaal.

#### Speerpunten

1. De inwoners en de BOA's zijn onze ogen en oren van de wijk voor veiligheid

Wat willen we bereiken?

- Inwoners helpen actief mee een buurt veilig te maken.

#### Wat gaan we daarvoor doen?

**Onze BOA's (Bevoegd OpsporingsAmbtenaar) en de politie doen de witte voetjes actie.**

Inwoners met open ramen en deuren krijgen een wit voetje (folder) om mensen te doordringen dat inbreken soms wel erg makkelijk is

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

- **Kwaliteit**  
In november 2018 is nog een witte voetjes actie gehouden.
- **Tijd**
- **Geld**  
We hebben minder incidentele uitgaven gedaan in dit programma. Dit leidt tot een voordeel van ongeveer € 10.000. Aan de batenkant zijn verbeurde dwangsommen verantwoord.

**We blijven ons inzetten om zoveel mogelijk mensen aan te sluiten bij burgernet en het burgerinitiatief WhatsApp groepen**

Als er veel mensen aangesloten zijn bij burgernet kunnen incidenten worden opgelost, maar ook toekomstige incidenten worden voorkomen. Door de WhatsApp groepen zijn inwoners alert op verdachte situaties en melden deze ook bij de politie

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum



**Kwaliteit**

Alleen Rietmolen en Eibergen beschikken nog niet over een WhatsApp groep buurtpreventie in de grote kern.

**Tijd**

**Geld**

**We ondersteunen de politie bij het inzetten van lokfietsen om het aantal fietsdiefstallen te verminderen.**

De gemeente ondersteunt hierin. Berkelland betaalt de track en trace systemen gezamenlijk met alle Achterhoekse gemeentes, omdat kleine criminaliteit vaak leidt tot oplossen van HIC (High Impact Crime). Deze HIC heeft grote impact op het leven van inwoners.

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

**Kwaliteit**

We ondersteunen niet alleen bij de inzet van lokfietsen, maar ondersteunen ook bij het creëren van sociale veiligheid op bijvoorbeeld de stations.

**Tijd**

**Geld**

**We versturen preventiebrieven in straten waar ingebroken is om het oplossingspercentage omhoog te krijgen en omdat er vaak meerdere keren in één buurt ingebroken wordt.**

Veiligheid heeft voor iedereen prioriteit. Om het oplossingspercentage omhoog te krijgen (sommige omwonenden hebben wel iets gezien) en omdat er vaak meerdere keren in één buurt ingebroken wordt. Veilig samen leven kan niet zonder zelf verantwoordelijk te zijn. Buurtpreventie is de verantwoordelijkheid van iedere inwoner. Bijvoorbeeld door op het huis van de buren te letten als die met vakantie zijn.

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

**Kwaliteit**

Alle mensen waarbij in de buurt is ingebroken, hebben een preventiebrieven gekregen.

**Tijd**

**Geld**

**2. Integere ambtenaren en bestuurders**

Wat willen we bereiken?

- Ambtenaren en bestuurders weten wat de regels en afspraken rondom integriteit zijn en handelen integer in alle gevallen.

## **Wat gaan we daarvoor doen?**

**Voor alle medewerkers bijeenkomsten organiseren over integriteit. De integriteitsrichtlijnen worden voortdurend gecheckt of ze bijdragen aan integer handelen.**

Het gaat vooral om houding en gedrag, bewustzijn. We zetten het onderwerp daarom hoog op de agenda. We maken ambtenaren bewust en bekwaam op het gebied van integriteit.

Dit doen we onder andere door:

- Communiceren over het geactualiseerde visiedocument Integriteit en de geactualiseerde klokkenluidersregeling.
- Het afnemen van de ambtseed of ambtsbelofte bij nieuwe medewerkers.
- Organiseren van een dilemmatraining bij de aanstelling van een nieuwe raad.
- Aandacht geven aan de herkenbaarheid van de vertrouwenspersonen in de organisatie.

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

**Kwaliteit**

Integriteit is een belangrijk onderwerp in de gemeente Berkelland. We hebben een klokkenluidersregeling en het visiedocument 'Zo gaan we om met integriteit in Berkelland'. In het visiedocument hebben gedragsregels en basiafspraken opgenomen. Hierover communiceren we actief naar de medewerkers en bestuurders.

Daarnaast legt iedere nieuwe medewerker bij indiensttreding persoonlijk de ambtseed of ambtsbelofte af. Tijdens deze bijeenkomsten schenken we aandacht aan het onderwerp integriteit o.a. door met hen in groepen te discussiëren over integriteitsdilemma's. Bij indiensttreding vullen medewerkers een geheimhoudingsverklaring in en moeten zij een VOG (Verklaring omtrent Gedrag) aanvragen. Daarbij wordt afhankelijk van de functie op bepaalde onderwerpen vooraf gescreend.

Bij de aanstelling van de nieuwe raad, krijgen de raadsleden een dilemmatraining aangeboden.

De leden van het college van Burgemeester en wethouders zijn verplicht om inzicht te geven in hun eventuele nevenfuncties. Een overzicht hiervan met het tijdsbeslag en of een nevenfunctie bezoldigd of onbezoldigd is, staat op de homepage van de gemeente Berkelland. Ook onze topambtenaren zijn verplicht om hun nevenfuncties aan ons te melden. Het overzicht van de nevenfuncties van de topambtenaren van de gemeente Berkelland staat ook op onze site.

Ook zijn er in de organisatie interne en externe vertrouwenspersonen voor ongewenst gedrag en integriteit aangewezen.

Medewerkers kunnen bij hen terecht voor ondersteuning. Informatie over hun beschikbaarheid voor onze medewerkers delen we actief via intranet. Deze vertrouwenspersonen verzorgen jaarlijks een geanonimiseerd jaarverslag van hun activiteiten.

**Tijd**

**Geld**

### 3. Veiligheid bij bedrijven is in orde

Wat willen we bereiken?

- Bedrijven doen zelf veel doen aan een veilige omgeving en preventie. Zo veel mogelijk bedrijfsterreinen vallen onder een KVO (Keurmerk Veilig Ondernemen).

## Wat gaan we daarvoor doen?

**Invoering Keurmerk Veilig Ondernemen ondersteunen, stimuleren en inkoopregistratie controleren in Digitaal Opsporingsregister ter voorkoming handel in gestolen goederen.**

Alle bedrijventerreinen zijn in 2015/2016 opnieuw gecertificeerd voor drie jaar. In Neede en Borculo zijn bedrijven al bezig met het opstellen van een KVO. Eibergen is ook aan het kijken of ze een KVO kunnen opstellen.

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

**Kwaliteit**

Alleen in Eibergen is nog geen KVO. In het buitengebied zijn we nu ook begonnen met het KVO (Rekken/Holterhoek).

**Tijd**

**Geld**

### 4. Terugdringen ondermijning

Wat willen we bereiken?

- Ondermijning wordt herkend en teruggedrongen. Ondermijning betekent grofweg de vermenging van de onderwereld en de bovenwereld. We willen dat ondermijning herkend en aangepakt wordt (Denk aan de buurman die wiet verbouwt op zijn zolder waardoor brand kan ontstaan, mensenhandelaren die hun slachtoffers dwingen tot prostitutie en winkels waar op papier een goede omzet wordt

gedraaid maar waar geen klanten aanwezig zijn in de winkel. Vaak worden deze winkels gebruikt om zwart geld wit te wassen).

## Wat gaan we daarvoor doen?

### **BIBOB (wet Bevordering IntegriteitsBeoordelingen door het Openbaar Bestuur) toets vaker uitvoeren**

Het uitvoeren van de BIBOB toets is hierbij geen doel op zich, maar ambtenaren moeten zich realiseren dat er meer mensen gebibobt kunnen worden dan de mensen/bedrijven met een horeca met een drank- en horecaverunning. De gemeente wil bijvoorbeeld geen vastgoed verkopen aan mensen met criminele bedoelingen of mensen die zwart geld wit wassen door aankoop van vastgoed.

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

- Kwaliteit**  
Er zijn veel meer BIBOB onderzoeken uitgevoerd. We informeren onze collega's over de mogelijkheid te BIBOB-en en we voeren deze toets dan ook daadwerkelijk vaker uit. Locaties die besproken zijn in het ondermijningsbeeld en een omgevingsvergunning (b.v. bouw) aanvragen worden per definitie gebibobt.
- Tijd**
- Geld**

### **Controleren inkoopregistratie in het Digitaal Opsporingsregister (DOR)**

BOA's en politie controleren of bedrijven (handelaren) de inkoop registeren in het DOR (Digitaal Opsporingsregister) ter voorkoming van handel in gestolen spullen. Het registeren van vaak gestolen goederen in het DOR is opgenomen in de APV.

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

- Kwaliteit**  
Deze controle is in 2018 steviger opgepakt. De bedrijven die een DOR register bij moeten houden zijn in beeld en bezocht door de wijkagent of/en de BOA.
- Tijd**
- Geld**

### **Het opstellen van een nieuw IVP (integraal veiligheidsplan)**

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

- Kwaliteit**  
IVP is vastgesteld door de raad
- Tijd**
- Geld**

### **Opzetten van een Veiligheidsknooppunt (VIK)**

Dit project voeren we samen met andere gemeentes en de VNG uit. Binnen de gemeentelijke organisatie is veel informatie beschikbaar (BAG gegevens, KvK gegevens, GBA gegevens). Gezamenlijk kan er gekeken worden of personen of adressen extra aandacht verdienen.

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

- Kwaliteit**  
Het veiligheidsknooppunt is begin 2019 helemaal afgekomen. Er worden in 2019 nog wel aanvullingen gedaan.
- Tijd**
- Geld**

## Wat mag het kosten?

Bedragen x1000

Exploitatie	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Primitieve begroting 2018	Gewijzigde begroting	Realisatie 2018
Lasten						
Onze BOA's en de politie doen de witte voetjes actie	-14	-15	-27	-42	-42	-29
Loonkosten van het programma Integrale Veiligheid	0	0	0	-78	-78	-78
Rente en afschrijving van het programma Integrale Veiligheid	0	0	-2	0	0	-2
<b>Totaal Lasten</b>	<b>-14</b>	<b>-15</b>	<b>-30</b>	<b>-120</b>	<b>-120</b>	<b>-109</b>
Baten						
Onze BOA's en de politie doen de witte voetjes actie	12	6	69	0	0	15
<b>Resultaat</b>	<b>-2</b>	<b>-9</b>	<b>39</b>	<b>-120</b>	<b>-120</b>	<b>-94</b>

### Onze BOA's (Bevoegd OpsporingsAmbtenaar) en de politie doen de witte voetjes actie.

We hebben minder incidentele uitgaven gedaan in dit programma. Dit leidt tot een voordeel van ongeveer € 10.000. Aan de batenkant zijn verbeurde dwangsommen verantwoord.

### Kaders die de raad heeft vastgesteld

Beleidskaders	Vastgesteld
Integraal Veiligheidsplan (2014-2018)	Raad 16 september 2014
Integriteitsbeleid	2016
Handhavingplan en Raadsbesluit Openbare ruimte 2016	2016

### Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	Berkelland	0,6	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
		2016	Nederland	2,3	
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	Berkelland	2,9	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
		2016	Nederland	5,3	
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	Berkelland	2	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
		2016	Nederland	3,3	
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	Berkelland	3	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
		2016	Nederland	5,6	
Verwijzingen Halt	per 10.000 inw.	2016	Berkelland	82,6	Bureau Halt
		2016	Nederland	137,4	
Hardekern jongeren	per 10.000 inw.	2014	Berkelland	1,2	Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)
		2014	Nederland	1,3	

## FINANCIËN

### Wat speelt er?

- In deze coalitieperiode hebben we een bezuinigingstaakstelling van € 4,8 miljoen.
- We hebben ruimte binnen onze liquide middelen. Met de lage rente op de kapitaalmarkt levert dit geen rendement op.
- De regelgeving rond de begroting is gewijzigd daardoor zijn een aantal extra overzichten verplicht

### Speerpunten

#### 1. Financieel structureel gezonde gemeente

Wat willen we bereiken?

- We willen zicht hebben op een sluitend meerjarenperspectief.

### Wat gaan we daarvoor doen?

**We beheren onze financiële middelen.**

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink



#### **Kwaliteit**

In het kader van het beheer van onze financiële middelen hebben we onderzocht welke mogelijkheden er zijn om onze overtollige middelen beter te laten renderen. Dit heeft in 2018 geleid tot het aflossen van een van onze leningen bij de BNG. Daarnaast zijn we eind 2018 weer in gesprek gegaan met Vuilverwerkingsbedrijf Noord Groningen over de overname van aandelen Twence. Tot slot zijn we benaderd met de vraag of we mogelijk interesse hebben in aandelen Alliander van een andere gemeente.

Hoe het verder gaat met de lening aan de BNG is nog onduidelijk. Zoals eerder gemeld zijn de verwachtingen dat de lening bij de eerste mogelijkheid zal worden afgelost. Mogelijk zal dit eerder zijn door een wijziging in het belastingstelsel zou de BNG kunnen beslissen eerder af te lossen. Op dit moment is daar nog geen duidelijkheid over.



#### **Tijd**

De lening bij de BNG is afgelost. Met Vuilverwerkingsbedrijf Noord Groningen hebben we onder voorbehoud van goedkeuring door de gemeenteraad, het algemeen bestuur van Vuilverwerkingsbedrijf Noord Groningen en de overige aandeelhouders van Twence overeenstemming bereikt over de overname van de aandelen in 2019.



#### **Geld**

De aflossing van de lening van de BNG leverde lagere structurele rente lasten op in 2018. Hier tegenover staat dat in 2018 wel sprake is van een eenmalige rentelast van € 4.700.000. We hebben de raad over de aflossing van de lening geïnformeerd met een raadsbrief. De eenmalige extra rentebetaling hebben we echter niet verwerkt in een tussentijdse begrotingswijziging. Het grotere verschil op deze moet gecompenseerd worden met de lagere laste op Rente en Afschrijving. Dit komt door een technische wijziging ten opzichte van de begroting waardoor de doorbelasting van de rente naar de producten niet meer als inkomst maar als negatieve last is verantwoord.

**We heffen andere belastingen en leges.**

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink



#### **Geld**

Er zijn grote verschillen te zien bij zowel de baten als de lasten. Dit komt doordat de doorbelasting van de uitvoeringskosten door het GBT bij de begroting zijn opgenomen als baten. Bij de jaarrekening zijn deze verantwoord als negatieve lasten. Per saldo maakt dit geen verschil. In zijn totaliteit zijn er iets meer leges en belastingen binnengekomen. De grootste uitschieters zijn de leges voor paspoorten en rijbewijzen.

### We heffen Onroerende zaakbelasting.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

#### Geld

De totale opbrengst voor de OZB is € 415.000 lager dan begroot. Dit bedrag komt overeen met de korting die voortkomt uit de resultaten over 2016. Dit 'tekort' dekken we uit de reserve bestuurlijke claims.

### We ontvangen een algemene uitkering.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

#### Kwaliteit

De algemene uitkering is de belangrijkste inkomstenbron van de gemeente. De hoogte van de algemene uitkering hangt af van de Rijksuitgaven en de wijze van verdelen. Als de Rijksuitgaven stijgen stijgt het totaal uit te keren bedrag aan de gemeente, dalen de Rijksuitgaven dan daalt het totaal uit te keren bedrag aan de gemeenten. Het uit te keren bedrag wordt verdeeld aan de hand van meer dan 40 maatstaven variërend van de oppervlakte van de gemeente tot het aantal uitkeringsontvangers. Een wijziging in een van de maatstaven leidt daarmee ook tot een wijziging van de uitkering. Omdat het totaal te verdelen bedrag niet wijzigt met een wijziging in een van de maatstaven is nauwelijks te voorspellen wat de algemene uitkering doet bij een wijziging in onze maatstaven.

#### Tijd

#### Geld

We hebben een klein voordeel op de algemene uitkering. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door nabetalingen over 2016 en 2017. De algemene uitkering over 2018 ligt €54.000 hoger dan berekend bij de najaarsnota.

### We ontwikkelen onze rendementsdoelstellingen.

We willen een hoger rendement halen uit ons geld. Dit kan door het realiseren van meer renteopbrengsten.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

#### Kwaliteit

De marktrente blijft onverminderd laag. Daarmee is het lastig om overtollige liquiditeiten goed te laten renderen.

#### Tijd

#### Geld

### We storten in en onttrekken aan reserves.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

#### Kwaliteit

Dit onderdeel kan pas worden ingevuld als alle toevoegingen en onttrekkingen zijn verwerkt.

#### Tijd

#### Geld

We hebben meer onttrokken aan de reserves dan begroot. Dit komt deels doordat we onttrekkingen hebben gedaan waarvoor in eerdere jaren al een besluit was genomen en waarvan de lasten pas in 2018 aan de orde kwamen. Hetzelfde geldt voor de stortingen in de reserves. Deze stortingen zijn vooral het gevolg van het besluit bij de najaarsnota. Voor een volledig overzicht van het verloop van de Reserves verwijzen we u naar de paragraaf reserves.

### Overige baten en lasten.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

#### Kwaliteit

#### Tijd

**Geld**

In 2018 hebben we op deze post lasten geraamd die nog niet direct waren toe te rekenen aan andere activiteiten of waarvan we nog niet precies wisten hoe we deze gingen invullen. We hebben hier nu een voordeel doordat het budget voor onvoorzien niet is gebruikt. Verder houden we over op prijsindexatie en zijn de budgetten voor de verhoogde asielstroom en wijk en buurt-budgetten niet gebruikt. Ook is het budget voor ict niet volledig benut.

**Bedrijfsvoeringskosten.**

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

**Geld**

De bedrijfsvoeringskosten moeten ook gezien worden in combinatie met de loonkosten van dit programma. Als we dat doen dan zien we dat er een voordeel is van ongeveer € 400.000. Dit voordeel ontstaat voor ongeveer de helft doordat de inhuur van personeel minder in beslag heeft genomen dan de vrijvallende loonkosten door niet ingevulde vacatures. De rest van het resultaat is het gevolg van lagere juridische kosten en lagere lasten voor onderhoud en ict.

**We dragen bij aan verbonden partijen**

Het gaat hier om bijdragen aan verbonden partijen die niet gekoppeld zijn aan een andere activiteit. Bijvoorbeeld de VNOG en de ODA. Ook enkele budgetten waarvoor we diensten inkopen bij deze verbonden partijen zijn hier opgenomen.

Verantwoordelijke:

**Geld**

De overschrijding komt voor rekening van de ODA en is een gevolg van de wijze van verrekening (outputfinanciering), een aantrekkende economie en enkele lastige handhavingszaken. Door het in rekening brengen van de bijdrage van de gemeente, op basis van de verrichte werkzaamheden, is het gevolg dat meer- en minder werk direct zichtbaar wordt. Fluctuaties zijn hiermee groter en mede afhankelijk van bij voorbeeld het aantal aanvragen van milieuvergunningen. Omdat voor milieuvergunningen geen leges geheven mogen worden staan hier geen directe extra inkomsten tegenover. Indirect heeft de gemeente wel voordeel bij een aantrekkende economie. Het onderdeel Specialismen is de beantwoording van aan de ODA gestelde vragen om advies. Dat kan informatie zijn over mogelijke bodenverontreiniging maar ook advisering of beoordeling in procedures van Ruimtelijke Ordening (R.O.). Informatie over bodemverontreiniging geeft inkomsten wanneer het bijvoorbeeld gaat om de verkoop van grond. Zo is de inkomst uit snippergroen aanmerkelijk hoger dan begroot. Sinds halverwege 2018 mogen leges geheven worden voor verrichte werkzaamheden voor het Bestemmingsplan Buitengebied en staan hier dus ook inkomsten tegenover de gemaakte kosten voor advies. Het betrokken team is van mening dat het aantal R.O. procedures over 2018 hoger ligt dan 2017.

De overschrijding bij het onderdeel Toezicht en handhaving is voor het grootste deel toe te schrijven aan een drietal handhavingszaken. Het overgrote deel van de klachten en meldingen hebben betrekking op deze zaken. Hetzelfde geldt voor het meerwerk, dit betreft voornamelijk juridische handhavingstaken in genoemde zaken.

**Overzicht Overhead (bedragen x € 1.000)**

De wijzigingen in het Besluit Begroting en Verantwoording schrijven een overzicht van de overhead voor. In dit overzicht staan alle inkomsten en uitgaven die de gemeente doet aan ondersteunende diensten en middelen die daarbij horen.

	Lasten	Baten	Saldo
11 Salarissen en sociale lasten	8.114.094,45	0,00	8.114.094,45
21 Belastingen	13.613,85	0,00	13.613,85
32 Duurzame goederen	96.788,22	0,00	96.788,22
351 Ingeleend personeel	3.296.849,09	0,00	3.296.849,09
352 Uitgeleend personeel	0,00	-855.669,98	-855.669,98
37 Leges en andere rechten	0,00	0,00	0,00
38 Overige goederen en diensten	4.290.021,02	-437.644,02	3.852.377,00
431 Inkomensoverdrachten - Rijk	8.599,45	0,00	8.599,45
432 Inkomensoverdrachten - gemeenten	0,00	-562.970,11	-562.970,11
438 Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen	6.635,70	0,00	6.635,70
448 Kapitaaloverdrachten - overige instellingen en personen	0,00	-22.193,45	-22.193,45
51 Rente	-129,00	0,00	-129,00
72 Mutatie voorzieningen	-20.916,00	0,00	-20.916,00
73 Afschrijvingen	405.411,86	0,00	405.411,86
74 Toegerekende reële en bespaarde rente	167.884,20	0,00	167.884,20
75 Overige verrekeningen	143.189,66	-312.852,01	-169.662,35
	<b>16.522.042,50</b>	<b>-2.191.329,57</b>	<b>14.330.712,93</b>

## Wat mag het kosten?

Bedragen x1000



Exploitatie	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Primitieve begroting 2018	Gewijzigde begroting	Realisatie 2018
<b>Lasten</b>						
Loonkosten van het programma Financiën	0	0	0	0	-11.948	-10.497
Rente en afschrijving van het programma Financiën	-85	-44	1.459	-3.899	-3.969	-181
We voeren de Wet onroerende zaken uit	-243	-36	-273	-255	-353	-325
We heffen Onroerende zaak belasting	0	-3	-3	-1	-1	-2
We heffen andere belastingen en leges	-516	-765	-573	-873	-914	-421
We storten in en onttrekken aan reserves	-14.454	-61.996	-8.181	-1.000	-1.383	-2.789
Bedrijfsvoeringskosten	-3.390	-21.402	-7.803	-4.536	-8.614	-9.690
We beheren onze financiële middelen	-9	-20	-3.127	-6	-6	-31
We dragen bij aan verbonden partijen.	-3.183	-2.869	-2.875	-3.075	-3.075	-3.401
Overige baten en lasten	-489	-50	-359	-3.386	-1.406	-152
<b>Totaal Lasten</b>	<b>-22.368</b>	<b>-87.184</b>	<b>-21.734</b>	<b>-17.031</b>	<b>-31.667</b>	<b>-27.488</b>
<b>Baten</b>						
We ontvangen een algemene uitkering	62.907	64.643	61.836	63.218	63.303	63.450
We voeren de Wet onroerende zaken uit	0	-15	-3	0	0	0
We heffen Onroerende zaak belasting	8.074	7.167	8.238	8.410	8.410	7.995
We heffen andere belastingen en leges	1.046	1.123	1.102	1.545	1.583	1.147
We storten in en onttrekken aan reserves	17.141	59.695	7.863	513	6.290	8.844
Bedrijfsvoeringskosten	2.268	252	4.101	2.514	2.514	2.566
We beheren onze financiële middelen	5.137	5.547	2.272	4.282	5.268	-3.066
We dragen bij aan verbonden partijen.	0	2	0	0	0	0
Overige baten en lasten	497	673	1.212	208	208	398
<b>Totaal Baten</b>	<b>97.070</b>	<b>139.088</b>	<b>86.622</b>	<b>80.689</b>	<b>87.575</b>	<b>81.335</b>
<b>Resultaat</b>	<b>74.701</b>	<b>51.905</b>	<b>64.888</b>	<b>63.657</b>	<b>55.908</b>	<b>53.846</b>

### Bedrijfsvoeringskosten.

De bedrijfsvoeringskosten moeten ook gezien worden in combinatie met de loonkosten van dit programma. Als we dat doen dan zien we dat er een voordeel is van ongeveer € 400.000. Dit voordeel ontstaat voor ongeveer de helft doordat de inhuur van personeel minder in beslag heeft genomen dan de vrijvallende loonkosten door niet ingevulde vacatures. De rest van het resultaat is het gevolg van lagere juridische kosten en lagere lasten voor onderhoud en ict.

### Overige baten en lasten.

In 2018 hebben we op deze post lasten geraamd die nog niet direct waren toe te rekenen aan andere activiteiten of waarvan we nog niet precies wisten hoe we deze gingen invullen. We hebben hier nu een voordeel doordat het budget voor onvoorzien niet is gebruikt. Verder houden we over op prijsindexatie en zijn

de budgetten voor de verhoogde asielstroom en wijk en buurt-budgetten niet gebruikt. Ook is het budget voor ict niet volledig benut.

### **We beheren onze financiële middelen.**

De aflossing van de lening van de BNG leverde lagere structurele rente lasten op in 2018. Hier tegenover staat dat in 2018 wel sprake is van een eenmalige rentelast van € 4.700.000. We hebben de raad over de aflossing van de lening geïnformeerd met een raadsbrief. De eenmalige extra rentebetaling hebben we echter niet verwerkt in een tussentijdse begrotingswijziging. Het grotere verschil op deze moet gecompenseerd worden met de lagere laste op Rente en Afschrijving. Dit komt door een technische wijziging ten opzichte van de begroting waardoor de doorbelasting van de rente naar de producten niet meer als inkomst maar als negatieve last is verantwoord.

### **We dragen bij aan verbonden partijen**

De overschrijding komt voor rekening van de ODA en is een gevolg van de wijze van verrekening (outputfinanciering), een aantrekkende economie en enkele lastige handhavingszaken. Door het in rekening brengen van de bijdrage van de gemeente, op basis van de verrichte werkzaamheden, is het gevolg dat meer- en minder werk direct zichtbaar wordt. Fluctuaties zijn hiermee groter en mede afhankelijk van bijvoorbeeld het aantal aanvragen van milieuvergunningen. Omdat voor milieuvergunningen geen leges geheven mogen worden staan hier geen directe extra inkomsten tegenover. Indirect heeft de gemeente wel voordeel bij een aantrekkende economie. Het onderdeel Specialismen is de beantwoording van aan de ODA gestelde vragen om advies. Dat kan informatie zijn over mogelijke bodenverontreiniging maar ook advisering of beoordeling in procedures van Ruimtelijke Ordening (R.O.). Informatie over bodemverontreiniging geeft inkomsten wanneer het bijvoorbeeld gaat om de verkoop van grond. Zo is de inkomst uit snippergroen aanmerkelijk hoger dan begroot. Sinds halverwege 2018 mogen leges geheven worden voor verrichte werkzaamheden voor het Bestemmingsplan Buitengebied en staan hier dus ook inkomsten tegenover de gemaakte kosten voor advies. Het betrokken team is van mening dat het aantal R.O. procedures over 2018 hoger ligt dan 2017. De overschrijding bij het onderdeel Toezicht en handhaving is voor het grootste deel toe te schrijven aan een drietal handhavingszaken. Het overgrote deel van de klachten en meldingen hebben betrekking op deze zaken. Hetzelfde geldt voor het meerwerk, dit betreft voornamelijk juridische handhavingstaken in genoemde zaken.

### **We heffen andere belastingen en leges.**

Er zijn grote verschillen te zien bij zowel de baten als de lasten. Dit komt doordat de doorbelasting van de uitvoeringskosten door het GBT bij de begroting zijn opgenomen als baten. Bij de jaarrekening zijn deze verantwoord als negatieve lasten. Per saldo maakt dit geen verschil. In zijn totaliteit zijn er iets meer leges en belastingen binnengekomen. De grootste uitschieters zijn de leges voor paspoorten en rijbewijzen.

### **We heffen Onroerende zaakbelasting.**

De totale opbrengst voor de OZB is € 415.000 lager dan begroot. Dit bedrag komt overeen met de korting die voortkomt uit de resultaten over 2016. Dit 'tekort' dekken we uit de reserve bestuurlijke claims.

### **We ontvangen een algemene uitkering.**

We hebben een klein voordeel op de algemene uitkering. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door nabetalingen over 2016 en 2017. De algemene uitkering over 2018 ligt €54.000 hoger dan berekend bij de najaarsnota.

### **We storten in en onttrekken aan reserves.**

We hebben meer onttrokken aan de reserves dan begroot. Dit komt deels doordat we onttrekkingen hebben gedaan waarvoor in eerdere jaren al een besluit was genomen en waarvan de lasten pas in 2018 aan de orde kwamen. Hetzelfde geldt voor de stortingen in de reserves. Deze stortingen zijn vooral het gevolg van het

besluit bij de najaarsnota. Voor een volledig overzicht van het verloop van de Reserves verwijzen we u naar de paragraaf reserves.

### Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Regio	Waarde	Bron
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2017	Berkelland	6,22	Eigen begroting
		2018		6,85	
		2019		6,9	
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2017	Berkelland	5,86	Eigen begroting
		2018		6,23	
		2019		6,78	
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2017	Berkelland	475,32	Eigen begroting
		2018		467,13	
		2019		500,51	
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2017	Berkelland	2,6	Eigen begroting
				2,9	
				2,5	
Overhead	% van totale lasten	2017	Berkelland	10,8	Eigen begroting
				8,9	
				12,06	

## BEDRIJFSVOERING

### Bedrijfsvoering

Berkelland goed georganiseerd!

### Wat speelt er?

#### Organisatieontwikkeling

In 2018 is met extra inzet gewerkt aan teamontwikkeling en organisatieontwikkeling. We hebben gewerkt in en aan de organisatie. Vanuit de gedachte van het ophalen en verbinden op verschillende niveaus zijn interventies gepleegd. Op operationeel niveau zijn teamsessies gehouden waarin met elkaar is gewerkt aan de doorontwikkeling van het betreffende team. Er is met ieder team een analyse gemaakt van zaken die goed gaan en knelpunten. Over de knelpunten zijn afspraken gemaakt om op te pakken. Op tactisch niveau zijn instrumenten beschikbaar gesteld om teams te faciliteren in hun ontwikkeling in zelforganisatie. Denk daarbij bijvoorbeeld aan periodieke informatie in de vorm van dashboards, individuele Discover-profielen en daarvan afgeleid teamwielen. Op strategisch niveau zijn de programma's Zelforganisatie en HR ingericht en in uitvoering genomen. Afgeleid daarvan is op concernniveau kennis opgedaan over de fasen van teamontwikkeling. In het najaar is de actuele organisatie- en besturingsfilosofie gemaakt, vastgesteld en gedeeld.

Leren, innoveren en samenwerken kreeg verder vorm.

De groep jong professionals -B-Young- is doorontwikkeld in hun rol als verbinders en ambassadeurs van organisatieontwikkeling en de praktijk. In november vond vanuit de Berkelland Academie i.o. de eerste editie plaats van de Mooi-werk-week. Een groep medewerkers is opgeleid in gebruik en trainerschap van het instrument Factor C (communicatie) dat bijdraagt aan omgevingsgericht werken en de gewenste vorm van houding en gedrag.

Via de perspectiefnota hebben we voor de komende jaren rekening gehouden met de doorontwikkeling van de organisatie. Daarin vragen we aandacht en budget voor leren, arbeidsmarktbenadering, mobiliteit en ambtelijk vakmanschap (mooi werk).

Als we een doorkijkje naar de toekomst maken, zien we dat doorontwikkeling nodig is rondom de visie op zelforganisatie, vasthouden aan de supportbeweging en teamfasen, verder vormgeven van opgavegericht teams, de inzet van Discover en periodieke ophaalsessies en thermometermomenten. Het rendement van leren en ontwikkelen zichtbaar maken door te monitoren, meten en de teams te ondersteunen in hun opleidingsvraagstukken.

Het proces van organisatieontwikkeling is een meerjarig traject waarbij telkens opnieuw ingespeeld dient te worden op actuele ontwikkelingen.

#### ICT innovatie

ICT kan een belangrijk hulpmiddel zijn om onze nieuwe gemeentelijke rol in de samenleving en organisatie te realiseren. De voortdurende ICT innovatie biedt veel nieuwe mogelijkheden en kansen om dienstverlening en bedrijfsvoering op een andere manier te organiseren. Het Digitaal Stelsel Omgevingswet is daarvan een voorbeeld en is opgenomen in het Ontwikkelprogramma Omgevingswet.

In 2017 hebben we ICT ontwikkelingen langs een aantal sporen verkend en de consequenties geïnventariseerd. We streven naar een moderne en voorspelbare dienstverlening en bedrijfsvoering. De vraag van inwoner en gebruiker staat centraal.

Gemeenten worden de komende jaren wettelijk verplicht gebruik te maken van een Generieke Digitale Infrastructuur (afgekort: GDI) De GDI bestaat uit digitale basisvoorzieningen waarmee overheidsorganisaties hun primaire processen kunnen inrichten, zoals Mijn Overheid, Idensys, eHerkenning.

Met de beoogde Wet Open Overheid wordt toegang tot publieke informatie een recht van inwoners. Daarbij worden gemeenten verplicht om uit eigen beweging bepaalde categorieën informatie openbaar te maken. We sluiten aan op bestaande landelijke ontwikkelingen en (regionale) samenwerkingen. Ambitie en ICT keuzes worden afgestemd op die van bestuurlijke keuzes en de organisatiedoelen.

De term datagedreven sturing horen we steeds vaker in gemeenteland. Want ook gemeenten ontdekken de grote waarde van gegevens. Verschillende gemeenten gebruiken deze gegevens al om het beleid te onderbouwen en te verbeteren. Beleid dat steeds meer is gebaseerd op feitelijke waarnemingen en veel minder op aannames en veronderstellingen. De vraag is wat de impact van datagedreven sturing zal zijn op de gemeentelijke organisatie, de dienstverlening en het werk.

### Privacybescherming en informatieveiligheid

Informatiebeveiliging wordt tegenwoordig strak gereguleerd door de Informatie Beveiligingsdienst (IBD) van KING/VNG. Gemeenten hebben zelfregulerende afspraken gemaakt om informatiebeveiliging bestuurlijk te verankeren. In 2018 zal voor de tweede maal een nieuwe en verscherpte ENSIA verantwoording worden afgelegd aan de gemeenteraad.

Specifiek aandachtspunt binnen informatiebeveiliging is de bescherming van persoonsgegevens. Vanaf 25 mei 2018 hebben gemeenten ook te maken met de Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). De AVG vervangt de Wbp vanaf deze datum. Deze nieuwe wetgeving moet zorgen voor een betere balans tussen de privacybescherming van burgers en de huidige wetgeving... in heel Europa. Hierbij staat digitale verwerking en uitwisseling van gegevens centraal.

Voor de bedrijfsvoeringsorganisatie blijft de ambitie om de dienstverlening aan de organisatie en externe partijen te verbeteren door voortdurend te professionaliseren en de klantgerichtheid van denken en handelen te vergroten.

## Speerpunten

### 1. Een professionele bedrijfsvoering

Wat willen we bereiken?

Een zelf organiserende organisatie waarin:

- We elkaar aanspreken op proces en resultaat
- De dienstverlening en onze participatie aansluit bij onze veranderde rol in de samenleving
- We resultaatgericht werken
- We het opdrachtgeverschap geprofessionaliseerd hebben
- Er een goed kwaliteit van de bestuurlijke ondersteuning is.

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Ontwikkelen opdrachtgeverschap.

- Het inrichten van contract- en leveranciersmanagement.  
Zo ontstaat meer grip op de kwaliteit, kwantiteit en tijdigheid van de prestaties die onze leveranciers ons leveren. Ook knelpunten signaleren we hierdoor eerder, waardoor we tijdig kunnen bijsturen.

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

### Professionaliseren projectmatig werken.

- Verdere versterking van de competenties binnen Team Projecten door middel van onder andere cursussen en onderlinge coaching zodat het team kan doorgroeien tot het 'expertiseteam' voor projectmatig werken in de organisatie.
- Verbeteren van de kennis en ondersteunen bij projectmatig werken breed in de organisatie.
- Het stimuleren van een projectmatige aanpak van taken en werkzaamheden in de hele organisatie. Dit vraagt om het optimaliseren van de bedrijfsvoering qua planning, begroting, monitoring en ICT.
- Het werken met bestuursopdrachten en projectformulieren ter ondersteuning van de besluitvormingsprocessen in de organisatie, de resultaatgerichtheid en de samenwerking tussen teams.

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

### Uitvoeren interne audits.

We organiseren jaarlijks een aantal audits om vast te stellen of onze processen goed verlopen en of we deze processen kunnen verbeteren. Uit uitkomsten van deze audits bespreken we met degene die bij de audit betrokkenen zijn, eventueel aangevuld met andere medewerkers uit de teams. Bij deze interne audits worden ook de resultaten van de verbeterpunten van het voorgaande jaar besproken.

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

#### **Kwaliteit**

In oktober - november 2018 zijn de interne audits uitgevoerd. Dit jaar ging het om 14 interne audits. Nieuw dit jaar was de gecombineerde controle van de salarisprocessen die de gemeente voor

andere bedrijven doet. Het gaat hierbij om de SDOA, de ODA, St. Achterhoek Toerisme, Werkbaan Oost, THC en de SW medewerkers van Oost-Gelre en Winterswijk.

De interne audits zijn goed verlopen. De resultaten geven het beeld dat de interne processen in het algemeen goed verlopen. De processen aanbesteden, subsidies en contractbeheer vragen onze extra aandacht. De resultaten van de interne audits worden gebruikt om de eigen interne processen te verbeteren. De resultaten worden ook doorgegeven aan de accountant om te gebruiken bij de jaarlijkse controles.

 **Tijd**

 **Geld**

#### Verbeteren juridische kwaliteit.

- We voeren audits uit om tot een betere kwaliteit van het eindproduct te komen.
- We organiseren gemeente breed cursussen om de juridische kennis van medewerkers te verbeteren.
- We organiseren lunchbijeenkomsten voor geïnteresseerden binnen de organisatie met onze huisadvocaat waarbij steeds een ander actueel thema op het programma staat.

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

 **Kwaliteit**

Team Juridisch heeft in 2018 een junior jurist aangetrokken speciaal voor de Juridische kwaliteitszorg. In 2018 heeft het Team Juridisch audits uitgevoerd. Dit naar aanleiding van eerdere audits. En ook door de uitkomsten van het jaarverslag van de bezwaarschriftencommissie. De vervolgaudits zijn gehouden voor de onderwerpen APV en de Jeugdwet. In 2017 waren die al eens onder de loep genomen. In 2018 is gekeken wat er met de verbeter tips uit 2017 is gedaan. Verbetering is opgetreden, maar aandacht blijft nodig. Vervolgaudits zullen plaatsvinden.

In 2018 zijn ook nieuwe audits gehouden. Voor de Wmo en de Omgevingsvergunning regulier voor de activiteit 'bouwen'. Ook hier zijn verbeter tips voortgekomen. Deze zijn met de betrokken collega's en het COO gedeeld. De voortgang houden wij in de gaten.

 **Tijd**

 **Geld**

#### Verminderen fiscale risico's.

Als gemeente krijgen we steeds meer met fiscale wetgeving te maken; btw, btw –compensatiefonds (BCF), Vennootschapsbelasting (VPB) etc. Dit brengt fiscale risico's met zich mee. Voor beheersing van de risico's ligt de focus in 2018 op:

- Horizontale toezicht meer inhoud geven.
- Kwaliteit slag maken rondom proces aangiftes.
- Duidelijker en inzichtelijker (in kader van horizontale toezicht) maken wat de fiscale positie is per activiteit
- Fiscale kennis verbreden binnen financiën.
- (interne) Klanten bewust maken van fiscale risico's en hoe dit tijdig en adequaat te beheersen.

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

 **Kwaliteit**

 **Tijd**

In 2018 is er meer vorm gegeven aan Horizontale Toezicht. De gemeente Berkelland heeft aan de Belastingdienst dienst een presentatie gegeven welke analyses we maken op de BTW aangifte en de maatregelen die we als gemeente hebben genomen om het BTW risico te beperken. Als gevolg van de gesprekken met de Belastingdienst is in overleg besloten een nul meting te houden over 2017 waarbij gebruik wordt gemaakt van ons eigen analyse op de BTW.

Rondom de aangifte Werkkostenregeling hebben we een verbeter slag gemaakt door gebruik te maken van een analyse tool en hebben we inzichtelijk gemaakt welke kosten onder de Werkkostenregeling

vallen. Als gevolg van deze maatregelen is de betrouwbaarheid van de werkkostenregeling aangifte verbeterd.

**Geld**

**We evalueren onze dienstverlening aan derden.**

- We evalueren onze dienstverlening
- We evalueren of de afspraken nog voldoen aan de wensen van contractpartners.
- We ondersteunen derden op personeel, financieel, ict en juridisch gebied.

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

**Kwaliteit**

De dienstverlening aan derden heeft in 2018 volgens de geldende Dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) plaatsgevonden. Periodiek hebben er gesprekken plaatsgevonden over de kwaliteit van de geleverde diensten. De dienstverlening is voor de SDOA en Werkbaan Oost uitgebreid met werkzaamheden van de Functionaris Gegevensbeheer.

Ook zijn de ultimo 2018 aflopende DVO's met de gemeenten Winterswijk en Oost-Gelre over het uitvoeren van de werkgeverstaken SW voor een jaar verlengd.

**Tijd**

**Geld**

De gemaakte uren zijn volgens de gemaakte afspraken gefactureerd en betaald.

2. ICT innovatie een belangrijk hulpmiddel dat leidt tot een moderne en voorspelbare dienstverlening en bedrijfsvoering.

Wat willen we bereiken?

- Aansluiten op de generieke digitale infrastructuur
- Het openbaar beschikbaar maken van informatie
- Mogelijkheden 'datagedreven gemeente' verkennen

## Wat gaan we daarvoor doen?

**Aansluiten op de generieke digitale infrastructuur.**

- We breiden de voorzieningen voor digitale dienstverlening uit met eHerkenning en Digid-machtigingen.
- We sluiten aan op MijnOverheid Lopende zaken en Berichtenbox.

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

**Kwaliteit**

We hebben - mede vanwege aanbesteding nieuw zaakstelsel - geen algemene voorzieningen voor eHerkenning en DigiD machtigen getroffen. Voor de aangifte door begrafenisondernemers zijn we aangesloten op een landelijk dienst waarbij eHerkenning mogelijk is. Aansluiting wordt in 2019 opnieuw overwogen.

**Tijd**

Start na de zomer 2019

**Geld**

**Het openbaar beschikbaar maken van informatie**

- We stellen een actieplan Open Berkelland 2018 - 2020 op.

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

**Kwaliteit**

**Tijd**

Project stond gepland voor 2e halfjaar 2018. Vanwege langdurig ziekte binnen ICT Informatievoorziening zal project opnieuw worden gepland in 2019

**Geld**

**Mogelijkheden 'datagedreven gemeenten' verkennen**

- We onderzoeken de mogelijkheden tot definitieve invoering van de VNG pilot veiligheidsinformatieknooppunt: experiment met data-analyse ter bestrijding van criminaliteit/fraude en ondermijnende activiteiten.

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

**Kwaliteit**

- Project gestart voor data-analyse in sociaal domein
- Organisatiebrede bijeenkomst / workshop op 23 oktober gepland voor kennismaking met het onderwerp: gereed
- Gesprekken over virtueel team zijn opgestart: gereed
- In 2018 gestart met data over wijken en kernen te visualiseren.

**Tijd**

De mogelijkheden voor data-gedreven werken zijn in 2018 ruimschoots verkend. In 2019 krijgen vele onderdelen een vervolg en nieuwe implus.

**Geld**

3. De gegevens die we beheren zijn goed beschermd en worden zorgvuldig behandeld.

Wat willen we bereiken?

- We voldoen aan de normen die worden gesteld in de Baseline informatiebeveiliging of leggen uit waarom we daarvan afwijken.
- We voldoen aan de eisen die worden gesteld in de AVG en bescherming van persoonsgegevens.

## Wat gaan we daarvoor doen?

**Voldoen aan de eisen die worden gesteld in de AVG en bescherming van persoonsgegevens**

- Vaststellen Handboek Privacybescherming
- Bijhouden register van gegevensverwerking

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

**Kwaliteit**

De meest noodzakelijke vereisten zijn geregeld, zoals aanwijzing Functionaris Gegevensbescherming, inrichten verwerkersregister, afsluiten verwerkersovereenkomsten en procedure datalekken.

**Tijd**

Gereed

**Geld**

**Voldoen aan de normen die worden gesteld in de Baseline Informatiebeveiliging**

- Opstellen meerjarenprogramma informatiebeveiliging 2018 - 2020.

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

**Kwaliteit**

100% beveiliging en voldoen aan de norm is niet haalbaar. Beleids- en beheerkaders zijn weer up-to-date en we voldoen aan DigiD- en Suwinet normen.

**Tijd**

**Geld**



## GRONDBELEID

### Grondbeleid

‘Het voeren van een actief grondbeleid waar dit mogelijk en gewenst is’

### Wat speelt er?

In 2015 is de Regionale Woonagenda voor de periode 2015-2025 vastgesteld. Het aantal nieuw toe te voegen woningen is met 10% verder verlaagd van 635 naar 570 in de periode 2010-2025.

In de periode 2017 tot 2025 is nog slechts ruimte voor 192 nieuwe woningen. Dit heeft ook gevolgen voor gemeentelijke plannen.

Het accent voor ruimtelijke ontwikkeling zal meer en meer verschuiven van nieuwbouw naar herstructurering en transformatie van bestaand vastgoed.

### Speerpunten

3. Een geactualiseerd Regionaal Programma Bedrijventerreinen

Wat willen we bereiken?

- Een beeld van het kwantitatieve en kwalitatieve vraag en aanbod van bedrijventerreinen.

### Wat gaan we daarvoor doen?

#### Actualiseren Regionaal Programma Bedrijventerreinen

In overleg met gemeenten Winterswijk, Aalten en Oost Gelre streven we naar een gezamenlijke visie op verantwoorde ontwikkeling van bestaande plannen.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

- **Kwaliteit**  
Op dit moment loopt het proces rondom een nieuw RPW. De bouwstenenrapportage is in concept gereed. Op basis hiervan zal een nieuw RPW op worden gesteld.
- **Tijd**  
RPW wordt opgesteld aan de hand van de bouwstenenrapportage. Tijdsplan is afhankelijk van bestuurlijk proces. We sturen aan op eerst helft 2019.
- **Geld**  
Kosten worden gedeeld met de provincie Gelderland. Overige kosten worden gedeeld door de 7 Achterhoekse gemeenten. De kosten per gemeente zijn gering.

1. Voldoen aan de regionale afspraken om minder woningen toe te voegen

Wat willen we bereiken?

- Nog maximaal 192 nieuwe woningen toevoegen aan de woningvoorraad
- Herstructureren en transformeren van de huidige woningvoorraad

### Wat gaan we daarvoor doen?

#### Opstellen van een structuurvisie wonen voor iedere kern

Om te kunnen voldoen aan de regionale afspraken om minder woningen toe te voegen analyseren we alle woningbouwplannen. Daarvoor gebruiken we het stoplichtmodel. Op basis van volkshuisvestelijke en ruimtelijke argumenten maken we keuzes tussen plannen.

We zoeken daarbij een evenwichtige balans tussen woningbouw door particuliere ontwikkelaars, woningbouwcorporaties en uitgifte van kavels door onze gemeente. De beleidsuitgangspunten en de kaders uit een structuurvisie vertalen we in bestemmingsplannen. Voor gemeentelijke woningbouwplannen kan dit betekenen dat we voor ingenomen grondposities een alternatieve invulling moeten zoeken. Dit kan leiden tot

verliezen. Met particuliere ontwikkelaars en woningcorporaties maken we afspraken over het terugdringen van het aantal te bouwen woningen. Het project Kernenfoto en de lokale ontwikkelagenda's dragen bij aan de beeldvorming over locaties die kansen bieden of extra aandacht vragen.

Verantwoordelijke: Maikel van der Neut

#### **Kwaliteit**

De structuurvisies Wonen voor de vier grote kernen zijn eind 2017 vastgesteld. In november 2018 is het plan van aanpak vastgesteld dat de basis biedt voor het doorvertalen van de structuurvisies naar bestemmingsplannen.

Voor de kleine kernen doorlopen we een traject om lokaal en gebiedsgericht de woonbehoefte in beeld te brengen. Daarbij ligt de focus op het aantonen van de vraag en het daarvoor beschikbare aanbod. Dit traject loopt in 2019 door.

#### **Tijd**

#### **Geld**

## 2. Optimale financiële resultaten

Wat willen we bereiken?

- Een positief resultaat op onze grondexploitaties.

#### **Stand van zaken**

##### **Jaarverslag grondexploitatie 2018**

Het resultaat van het product Grondexploitatie over het jaar 2018 laat een verlies zien van € 482.191. In 2017 werd € 919.797 winst verantwoord.

*De winst in 2017 is met name te verklaren door het effect van gewijzigde BBV voorschriften. In maart 2018 is een notitie verschenen die winstneming op basis van de "percentage of completion" methode voorschrijft. Afhankelijk van welk aandeel van de kosten en de opbrengsten per complex is gerealiseerd moet met ingang van 2017 tussentijds winst worden verantwoord. Het effect van deze methodiek heeft in 2017 tot € 763.000 "extra" winst geleid.*

Voorgesteld wordt om het verlies over 2018 in mindering te brengen op de Algemene Reserve Bouwgrondexploitatie. In deze paragraaf is dit voorstel van resultaatbestemming al verwerkt.

De inhoud van dit jaarverslag bestaat uit de volgende hoofdstukken:

- I Analyse van het resultaat 2018
- II Waardering grondposities per eind 2018
- III Reserves en voorzieningen ten behoeve van de grondexploitatie
- IV Risico analyse grondexploitatie
- V Korte beschouwing van de (financiële) stand van zaken van de afzonderlijke exploitaties.

##### I: Analyse van het resultaat 2018

Dit hoofdstuk behandelt de uitkomsten van de grondexploitatie over het jaar 2018. Het verantwoorde verlies over het boekjaar 2018 ad € 482.000 is als volgt samengesteld (afgerond op € 1.000):

Plan	Resultaat	Mutatie voorziening	Totaal resultaat
Bedrijfsterrein Everskamp Ruurlo	-	- 450.000	- 450.000
Bedrijfsterrein Kieftse Eibergen	53.000	-	53.000
De Garver Haarlo	22.000	-	22.000
Olland Noord Rietmolen	20.000	-	20.000
Hondelink Neede	- 200.000	154.000	- 46.000
ABCTA Beltrum	-	- 60.000	- 60.000
<i>Subtotaal Bouwgronden in exploitatie</i>	<i>- 105.000</i>	<i>- 356.000</i>	<i>- 461.000</i>
Ruilgronden Lintveldseweg Eibergen	17.000	-	17.000
Gebiedsonderneming Laarberg (ureinzet)	- 14.000	-	- 14.000
Bedrijfsterrein Russchemors Neede	11.000	-	11.000

Overige complexen	- 35.000 -	- <b>35.000</b>
<i>Subtotaal Materiële vaste activa</i>	- 21.000 -	- <b>21.000</b>
<b>Totaal resultaat (verlies)</b>	<b>- 126.000 - 356.000</b>	<b>- 482.000</b>

*Korte toelichting op het resultaat over 2018*

Het verlies wordt met name veroorzaakt doordat in 2018 een voorziening is gevormd voor een mogelijk toekomstig negatief resultaat voor het bedrijfsterrein Everskamp in Ruurlo. De afgelopen jaren is in Ruurlo met name geïnvesteerd in de invulling van leegkomende bestaande bedrijfspanden. De verkoop van nieuwe bedrijfskavels blijft mede daardoor achter bij de verwachtingen. In de bijgestelde begroting voor dit plan wordt de komende 10 jaar uitgegaan van een uitgifte van gemiddeld 1.500 m<sup>2</sup> per jaar. Na 10 jaar resteert dan nog circa 1 ha te verkopen terrein met een actuele verkoopwaarde van circa € 900.000. In lijn met de BBV voorschriften, die als uitgangspunt een maximale planperiode van 10 jaar hanteren, hebben we maatregelen getroffen om het langjarige risico te beperken. We hebben ten laste van 2018 een voorziening van € 450.000 gevormd voor toekomstige verliezen. En bij het bepalen van het weerstandsvermogen houden we rekening met nog eens € 450.000 risico. Daarmee is voldoende buffer opgebouwd om tegenvallende verkopen in dit plan op te kunnen vangen. Voor het woningbouwplan Hondelink in Neede is in 2018 verlies genomen. Deze afwaardering hangt direct samen met het door de raad vastgestelde Plan van aanpak voor de doorvertaling van de Structuurvisie Wonen naar bestemmingsplannen. Voor het plan Hondelink leidt dit tot het schrappen van 8 bouwrijpe kavels op het middenterrein. De afwaardering met € 200.000 wordt voor € 154.000 gedekt door de in het verleden gevormde “krimpvoorziening”. Deze voorziening bedroeg oorspronkelijk € 5 miljoen en is bedoeld om de effecten van de demografische ontwikkelingen voor de gemeentelijke grondexploitaties op te kunnen vangen.

Het verlies van € 21.000 op grondposities onder Materiële vaste activa (voorheen “Niet in exploitatie genomen gronden”) wordt vooral veroorzaakt doordat aan de investeringen geen kosten meer kunnen worden toegerekend. Het BBV schrijft voor dat gemaakte kosten alleen kunnen worden geactiveerd (toegevoegd aan de boekwaarde) als er een reëel en stellig voornemen bestaat om de gronden in de nabije toekomst te bebouwen. Uitgaven voor deze grondposities en rentelasten over de boekwaarde komen daarom direct ten laste van het resultaat.

Het activeren van kosten blijft beperkt tot de huidige marktwaarde, rekening houdend met de actuele bestemming. Alleen als er na een raadsbesluit meer duidelijkheid bestaat over de nadere invulling van de toekomstige bouwlocatie en de daarvoor nog te maken kosten, kan de verwachte marktwaarde in de toekomstige bestemming als toets worden gebruikt. De gemiddelde waardering van de grondposities onder de Materiële vaste activa (niet in exploitatie genomen gronden, erfpachtgronden en overige ruilgronden) bedraagt € 5,98 per m<sup>2</sup>.

II. Waardering grondposities per einde boekjaar

De waardering van de ingenomen grondposities per einde boekjaar is als volgt (in €):

	rekening	rekening
	2018	2017
Niet in exploitatie genomen gronden	915.796	915.796
Erfpachtgronden	69.750	69.750
Overige gronden	344.203	375.760
Subtotaal Materiële vaste activa	1.329.749	1.361.306
Voorraad Bouwgronden in exploitatie	5.286.437	5.945.072
Totaal boekwaarde	6.616.186	7.306.378
Af: voorzieningen voor kosten/verliezen	- 732.250	- 222.250

Af: voorziening voor gevolgen krimp	- 1.721.450	- 1.875.255
<b>Totaal balanswaarde</b>	<b>4.162.486</b>	<b>5.208.873</b>

De balanswaarde van de verschillende grondexploitaties is in 2018 afgenomen met € 1.046.387 van € 5.208.873 naar € 4.162.486. Deze afname is als volgt te specificeren (bedragen in €):

	rekening	rekening
	2018	2017
kapitaallasten (2,40% respectievelijk 5,00%)	155.432	175.459
uren eigen dienst	63.222	78.190
uitgaven op projectbasis	266.358	205.626
totaal kosten en investeringen	485.012	459.275
opbrengsten (verkoop / subsidie)	1.049.208	1.060.753
per saldo af- / toename investering	- 564.196	- 601.478
verantwoord resultaat (excl. bijdrage reserves)	- 482.191	865.620
<b>Totaal mutatie balanswaarde</b>	<b>- 1.046.387</b>	<b>224.720</b>

De afname van de balanswaarde in 2018 is hoofdzakelijk te verklaren doordat in 2018 meer opbrengsten zijn gerealiseerd dan dat er uitgaven zijn gedaan. De opbrengsten zijn gerealiseerd bij kavelverkoop in de plannen Kieft Eibergen (€ 71.000), Olland Noord Rietmolen (€ 277.000), Hondelink Neede (€ 337.000) en Leusinkbrink Ruurlo (€ 123.000). Ook is € 160.000 subsidie ontvangen voor de realisatie van het plan Kronenkamp in Neede.

Daarnaast is de balanswaarde afgenomen doordat een verlies van € 482.000 is verantwoord, met name als gevolg van het vormen van een voorziening voor mogelijk toekomstig verlies voor bedrijfsterrein Everskamp in Ruurlo.

Voor een nadere specificatie van de balanswaarden en de verantwoorde resultaten voor de lopende projecten verwijzen we naar de toelichting op de balans in de jaarrekening, onderdeel Bouwgronden in exploitatie onder voorraden.

### III: Reserves en voorzieningen ten behoeve van de grondexploitatie

In dit hoofdstuk komt het verloop van de reserve bouwgrondexploitatie aan bod. Vervolgens lichten we de mutaties en de stand van de gevormde voorzieningen toe. Binnen de grondexploitatie maken we onderscheid tussen voorzieningen voor individuele projecten enerzijds en een algemene voorziening voor de afwaardering van gemeentelijke grondexploitaties als gevolg van de demografische ontwikkelingen anderzijds.

#### *Algemene reserve bouwgrondexploitatie en voorstel resultaatbestemming 2018*

De algemene reserve bouwgrondexploitatie bedroeg per eind 2017 € 1.777.031. De winst over 2017 ad € 919.798 is conform het raadsbesluit bij het vaststellen van de jaarrekening 2017 ten gunste van de Algemene reserve bouwgrondexploitatie gebracht. Per 1 januari 2018 bedraagt deze reserve € 2.696.829.

Daarbij merken we op dat via het vaststellen van de begroting over het jaar 2018 is besloten om de reserve aan te vullen met € 1.000.000 om het weerstandsvermogen te versterken met het oog op schade ten gevolge van het terugdringen van de woningbouwcapaciteit in plannen die met particuliere partijen ontwikkeld worden.

Voorgesteld wordt om het verlies over het jaar 2018 ad € 482.191 ten laste van de Algemene Reserve Bouwgrondexploitatie te brengen. Daarmee blijft de reserve voor Bouwgrondexploitatie – die nodig is om normale risico's in het grondbedrijf op te vangen - op niveau.

#### *Voorzieningen individuele projecten grondexploitatie*

De voorziening voor individuele projecten is noodzakelijk om verwachte verliezen op dat specifieke plan in de toekomst op te vangen. De voorziening komt overeen met de hoogte van het verwachte toekomstige tekort, berekend tegen netto contante waarde. We berekenen deze waarde tegen een discontovoet van 2,0%.

De benodigde voorziening wordt jaarlijks geactualiseerd. Soms zijn looptijden van de planontwikkeling verlengd of is het uitgiftetempo van de kavels gewijzigd. Ook is gebleken dat de verwachte opbrengsten soms naar beneden moeten worden bijgesteld. Dit leidt ook tot hogere rentelasten. Als de nadelige effecten niet binnen de exploitatie van het plan kunnen worden opgevangen, dan moet hiervoor een verliesvoorziening worden gevormd. Eind 2018 zijn verliesvoorzieningen aanwezig voor het plan De Heuver in Gelselaar (€ 100.000), Everskamp in Ruurlo (€ 450.000) en ABCTA Beltrum (€ 60.000). Daarnaast is een voorziening gevormd voor mogelijke schade aan de woonstraten op het plan Schollenkamp Borculo (€ 75.000). Ook is een voorziening beschikbaar voor nagekomen kosten op terrein Overberkel Borculo (€ 47.250). Totaal bedraagt de voorziening voor verliezen op individuele projecten per eind 2018 € 732.250.

#### *Voorziening afwaarderen grondexploitaties door demografische ontwikkelingen*

Via het vaststellen van de jaarrekening 2010 is een voorziening van € 5.000.000 gevormd voor het afwaarderen van gemeentelijke grondexploitaties als gevolg van demografische ontwikkelingen. Gelet op de noodzaak om het woningbouwprogramma fors terug te brengen zullen een aantal gemeentelijke woningbouwplannen geen of slechts beperkt doorgang vinden. De hoogte van de voorziening is destijds bepaald op de boekwaarde van die plannen per 31 december.

De beschikbare voorziening per eind 2018 bedraagt € 1.721.450. De gevormde voorziening is volgens de nu beschikbare informatie toereikend om de gevolgen van het verminderen van woningbouwplannen voor gemeentelijke exploitaties op te vangen.

De gemeente Berkelland heeft zich gebonden aan de Regionale Woonvisie, waarin maximaal 635 woningen waren toegestaan voor de periode 2010 tot het jaar 2025 (oorspronkelijk 2020). In 2015 is de Regionale Woonagenda 2015-2025 vastgesteld. Dit heeft tot een verdere verlaging van het aantal toe te voegen woningen geleid (570 ipv 635). Over het woningbouwprogramma informeren we de raad afzonderlijk via de jaarlijkse voortgangsrapportages.

Om te komen tot een zorgvuldige afweging over het overschot aan woningbouwplannen wordt regionaal het zogenaamde stoplichtmodel gehanteerd. Voor de grote kernen Borculo, Ruurlo en Neede is in het najaar van 2017 een Structuurvisie Wonen vastgesteld als kader voor toekomstige bestemmingsplannen. In november 2018 heeft de raad een Plan van aanpak voor de doorvertaling van de Structuurvisie Wonen naar bestemmingsplannen vastgesteld. Voor de kleine kernen is een traject gestart naar het voorbeeld van de pilot in Beltrum. De uitkomsten van dit traject zullen de komende jaren gebruikt worden als input voor de beoordeling van nieuwbouw- en transformatieplannen voor de kleine kernen.

Genoemde ontwikkelingen zullen mogelijk leiden tot het herijken van het woningbouw-programma. Het kan zijn dat hierdoor gemeentelijke plannen bijgesteld moeten worden. De effecten hiervan zullen we verwerken in de jaarrekening over het jaar waarin de ruimtelijke kaders door de raad zijn vastgesteld.

#### Risico analyse grondexploitatie

Dit hoofdstuk maakt inzichtelijk op welke wijze de risico-omvang van projecten binnen de grondexploitatie is becijferd. De omvang van een risico is het product van het effect en de kans dat dit zich voordoet. Het risico wordt afgezet tegen de aanwezige mogelijkheden om tegenvallers binnen de projecten op te vangen. De risico's die niet binnen de projecten zelf kunnen worden opgevangen vormen samen de *benodigde* weerstandscapaciteit. Het bedrag dat beschikbaar is voor het opvangen van risico's noemen we de *beschikbare* weerstandscapaciteit. De benodigde capaciteit zetten we af tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De verhouding tussen deze beide termen – het weerstandsvermogen - bepaalt in welke mate de gemeente in staat is om de risico's af te dekken.

#### *Bepalen van de risico omvang grondexploitatie*

Voor het bepalen van risico's binnen de grondexploitatie is een model ontwikkeld. In dit model maken we onderscheid tussen twee typen risico's. We onderkennen marktrisico's en specifieke projectgebonden risico's.

Voor het bepalen van de omvang van marktrisico's hanteren we parameters voor kostenstijgingen, daling van opbrengsten en vertraging van de ontwikkeling. Uitgangspunt voor deze berekening is de geactualiseerde exploitatiebegroting per plan. In deze begrotingen is uitgegaan van zo realistisch

mogelijke ramingen voor nog te maken kosten en verwachte opbrengsten. Voor het bepalen van de omvang van risico's zijn vervolgens twee scenario's doorgerekend. Een scenario met tegenvallende ontwikkelingen en een scenario "kritiek". We achten het gelet op de huidige marktsituatie niet zinvol om een optimistisch scenario door te rekenen.

Voor de grondposities die sinds 2016 verantwoord worden onder de Materiële vaste activa (voorheen Niet in exploitatie genomen gronden) sluiten we aan bij de uitkomsten van de risicoberekening voor Bouwgronden in exploitatie. Het marktrisico voor deze plannen drukken we uit in een percentage van de boekwaarde.

In onderstaande tabel zijn de gehanteerde parameters voor de bepaling van de omvang van de marktrisico's weergegeven.

Effecten voor bepaling marktrisico	Bouwgrond in exploitatie		Materiële vaste activa
	tegenvallend	kritiek	tegenvallend
Kostenstijging	5%	10%	
Daling totale grondondbrengsten	5%	10%	
Vertraging looptijd in jaren	3	To	
Boekwaardewaardering (op basis van Bouwgrond in exploitatie)			16%
Kansen op gezamenlijk optreden bij doorlopende projecten	50%	33%	50%
	50%	33%	

De parameters voor de bepaling van het risico op kostenstijging en vertraging van de looptijd zijn ongewijzigd ten opzichte van 2017. De effecten worden per project opgeteld. Omdat het niet realistisch is dat al deze effecten zich in alle plannen tegelijkertijd en gezamenlijk voordoen, kwantificeren we het risico door het totale effect met een kans van 50% respectievelijk 33% te vermenigvuldigen. Deze percentages zijn de afgelopen jaren ook gebruikt.

Voor specifieke projectrisico's is een inschatting gemaakt van mogelijk negatieve effecten die zich binnen dat plan kunnen voordoen naast de al becijferde marktrisico's. Nadelige effecten met een kans groter dan 50% worden in de exploitatiebegroting zelf verwerkt en leiden daarom niet tot een extra risico.

De totale risico-omvang is in het tegenvallende scenario ingeschat op € 4.080.000. In het kritieke scenario komt de berekening op basis van bovengenoemde parameters uit op € 4.391.000.

#### *Van risico-omvang naar benodigde weerstandscapaciteit*

Een deel van de risico's kan binnen de projecten zelf worden opgevangen. Bijvoorbeeld doordat er een positief eindresultaat wordt verwacht of doordat er posten voor onvoorziene kosten in de exploitatiebegrotingen zijn opgenomen. We gaan in de analyse voorzichtigheidshalve niet uit van de totale verwachte dekkingsmogelijkheden, maar hanteren maximaal 50% van deze posten.

Het verschil tussen de risico-omvang en de verwachte ruimte om dit op te vangen binnen het project vormt de benodigde weerstandscapaciteit voor projecten. Daarnaast is weerstandscapaciteit nodig om het risico af te dekken dat ambtelijke uren niet langer aan de grondexploitatie kunnen worden toegerekend.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de uitkomsten van de analyse. Uit deze tabel volgt dat in het tegenvallende scenario een weerstandscapaciteit benodigd is van € 3.681.000. In het kritieke scenario is een capaciteit nodig van € 3.857.000.

Totaal benodigde weerstandscapaciteit in €	marktrisico		project	totaal risico	
	tegevallend	kritiek	specifiek	tegevallend	kritiek
Bouwgronden in exploitatie	703.000	1.026.000	3.130000	3.833.000	4.156.000
Materiële vaste activa	76.000	64.000	171.000	247.000	235.000
Subtotaal risicoomvang	779.000	1.090.000	3.301.000	4.080.000	4.391.000
				verwachte projectcapaciteit	
				tegevallend	kritiek
Bouwgronden in exploitatie				489.000	594.000
Materiële vaste activa					
Subtotaal weerstandscapaciteit binnen projecten				489.000	594.000
				Benodigde capaciteit	
				tegevallend	kritiek
Bouwgronden in exploitatie				3.344.000	3.562.000
Materiële vaste activa				247.000	235.000
Subtotaal benodigde weerstandscapaciteit voor projecten				3591.0000	3.797.000
Organisatie risico's				90.000	60.000
Totaal benodigde weerstandscapaciteit				3.681.000	3.857.000

(=omvang -/-  
projectcapaciteit)

#### *Beschikbare weerstandscapaciteit*

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit drie verschillende componenten. Allereerst is de Algemene reserve bouwgrondexploitatie beschikbaar om risico's op te vangen. Ten tweede kunnen risico's worden opgevangen door het niet benutte deel van de verwachte resultaten en de posten onvoorzien. Tot slot is binnen de gevormde voorziening voor afwaardering van exploitaties een buffer van € 26.000 beschikbaar. Overigens zal binnen enkele plannen de boekwaarde lager zijn dan de huidige marktwaarde. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de gronden die in erfpacht zijn uitgegeven. Deze zogenaamde stille reserves nemen we voorzichtigheidshalve niet mee bij het bepalen van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De Algemene reserve bouwgrondexploitatie bedraagt na de voorgestelde resultaat bestemming over 2018 € 3.215.000 (inclusief de verhoging die via de begroting 2018 is vastgesteld). Deze reserve is beschikbaar als capaciteit om risico's op te vangen.

Het totaal begrote positieve eindresultaat voor de Bouwgronden in exploitatie bedraagt € 1.482.000. Hiervan heeft € 370.000 betrekking op plannen die mogelijk aangepast worden als gevolg van de demografische ontwikkelingen. Deze theoretische winsten tellen daarom niet mee bij de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit. Per saldo resteert een winstverwachting van € 1.112.000. Binnen de projecten is voor onvoorzien posten € 146.000 opgenomen. Voor de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit wordt voorzichtigheidshalve maximaal 50% van beide posten meegenomen. Dit leidt tot een beschikbare begrote capaciteit van € 629.000. Daarvan is in het tegenvallende scenario € 489.000 benut voor risico's binnen de individuele plannen. Het niet benutte deel ad € 140.000 geldt als algemeen beschikbare weerstandscapaciteit. In het kritieke scenario is deze buffer € 35.000 (€ 629.000 - € 594.000).

Samengevat kan de beschikbare weerstandscapaciteit als volgt worden weergegeven:

Totaal beschikbare weerstandscapaciteit in €	tegenvallend	kritiek
Binnen algemene reserve grondexploitatie	3.214.638	3.214.638
Resterende capaciteit uit verwachte positieve resultaten en onvoorzien	140.000	35.000
Buffer binnen voorzieningen voor afwaardering gemeentelijke exploitaties	26.023	26.023
<b>Totaal beschikbare weerstandscapaciteit</b>	<b>3.380.660</b>	<b>3.275.660</b>

#### *Weerstandsvermogen grondexploitatie*

De verhouding tussen de beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit noemen we het weerstandsvermogen. In het tegenvallende scenario is deze verhouding per eind 2018 0,92 (2017: 1,20). In het kritieke scenario is de ratio 0,85 (2017: 1,08). Een ratio boven de 1,00 wordt als "voldoende" gezien. De beschikbare capaciteit is dan groter dan de benodigde capaciteit. Een ratio tussen de 0,80 en 1,00 geldt als "matig".

Het weerstandsvermogen binnen de grondexploitatie blijft, vooral gelet op de effecten van de demografische ontwikkelingen, onverminderd zorgelijk. Voor zover de capaciteit om risico's op te vangen onvoldoende blijkt, moet een beroep gedaan worden op de Algemene reserve.

#### *Overige risico's*

Alle gemeentelijke bestemmingsplannen zijn afgelopen jaren geactualiseerd. Daarbij zijn latente, nooit benutte woningbouw mogelijkheden niet langer opgenomen in het nieuwe bestemmingsplan. Dit kan komende jaren leiden tot het moeten uitkeren van planschade. Voor het risico op planschade als gevolg



van het schrappen van bouwmogelijkheden is binnen de grondexploitatie geen specifieke voorziening gevormd.

Naast het risico op planschade bestaat ook een risico op claims doordat plannen van derden alleen in aangepaste vorm – met minder woningen – kunnen worden uitgevoerd. De huidige mogelijkheden van het betreffende bestemmingsplan en de eventuele afspraken binnen een overeenkomst zullen bepalend zijn voor de hoogte van de claim. Voor deze mogelijke claims is geen voorziening getroffen. In nauw overleg met externe juridische en financieel deskundigen proberen we de schade voor de gemeente en de ontwikkelaars te beperken. Daarbij zetten we in op het vroegtijdig aankondigen van planologische procedures om de ruimte voor nieuwbouw van woningen te verminderen. Dit wordt het “creëren van voorzienbaarheid” genoemd. De ontwikkelaar heeft dan nog enige tijd om het plan in de huidige vorm te realiseren. Het publiekrechtelijke risico op planschade voor de gemeente vermindert hierdoor.

In een project heeft de gemeente ook vorderingen op de ontwikkelaar uit hoofde van overeengekomen financiering. Het verminderen van het oorspronkelijke woningbouw-programma kan er toe leiden dat de vordering niet volledig kan worden afgelost. Het kan ook betekenen dat eerder uitgekeerde winsten moeten worden teruggestort. Voor het gemeentelijk aandeel in dit risico zijn maatregelen getroffen. Wij verwijzen ook naar de passage in de toelichting op de balans, onderdeel vorderingen.

#### V Korte beschouwing van de (financiële) stand van zaken van de afzonderlijke exploitaties.

Hieronder volgt per complex een korte toelichting op het verloop van de boekwaarde in 2018 en de verwachte prognose voor komende jaren. Niet alle complexen komen daarbij aan bod, alleen plannen met een boekwaarde of mutaties boven € 500.000 worden genoemd. Voor een compleet overzicht van de gemeentelijke complexen verwijzen we naar de toelichting op de balans (onderdeel voorraden).

##### Bedrijventerrein Kieft IV Eibergen

De verkopen op dit terrein liepen afgelopen jaren enigszins achter bij de verwachtingen. In 2018 zijn enkele reststroken, gelegen tussen bestaande bedrijven en de nieuwe aansluiting op de N18, verkocht. Daarmee zijn de uitgaven en inkomsten in 2018 in balans (€ 71.000). De boekwaarde is per saldo wel toegenomen van € 2.552.000 tot € 2.605.000. Deze toename is het gevolg van een tussentijdse winstneming van € 53.000.

De verwachte winst op eindwaarde bedraagt per eind 2018 nog € 828.000. Het tracé besluit voor de N18 geeft aan dat deze rijksweg dwars over een aantal uitgeefbare en bouwrijpe kavels loopt. Eind 2015 is een compensatievoorstel van Rijkswaterstaat ontvangen. Pas in maart 2018 is mondeling akkoord bereikt over de voorwaarden van compensatie en de aankoop van ruilgronden van Rijkswaterstaat. Het traject om te komen tot definitieve financiële en notariële afwikkeling duurt helaas langer dan verwacht. In de begroting is nu verondersteld dat de gemeente in 2019 gecompenseerd zal worden voor het verlies aan grondverkoop.

##### Bedrijventerrein Everskamp Ruurlo

De boekwaarde van dit complex bedraagt eind 2018 € 1.594.000. Het tempo van verkopen blijft fors achter bij de verwachtingen. De in 2013 doorgevoerde verlaging van de gronduitgiftepreizen en het voorzichtige economische herstel heeft slechts in beperkte mate tot concrete belangstelling van bedrijven geleid.

Het uitgiftetempo volgens de begroting is daarom naar beneden bijgesteld tot gemiddeld 1.500 m<sup>2</sup> per jaar, zoals ook in hoofdstuk I van deze paragraaf is omschreven. Na 10 jaar is dan nog circa 1 hectare bouwrijp bedrijfsterrein uitgeefbaar. De uitgaven voor bouw- en woonrijp maken zijn wel volledig in de komende 10 jaar begroot.

De wijzigingen hebben tot gevolg dat er na 10 jaar begrotingstechnisch nog een boekwaarde van € 1.047.000 resteert. Gerekend met een disconteringsvoet van 2% is de actuele (netto contante) waarde hiervan € 860.000 per eind 2018. Globaal komt dit overeen met de waarde van 1 hectare bedrijfsterrein tegen € 90 per m<sup>2</sup>.

##### Hondelinkweg Neede (nabij sportvelden)

De boekwaarde van het plan bedroeg eind 2017 € 759.000. In 2018 zijn 3 kavels verkocht. Mede hierdoor is de boekwaarde – vóór resultaatbestemming – per eind 2018 gedaald tot € 447.000. Op grond van het bestemmingsplan en de daarbij horende verkaveling zijn er in theorie nog 14 kavels uitgeefbaar. Vanwege de demografische ontwikkelingen is de opbrengst van 8 kavels volledig geschrapt. Dat is in lijn met het door de gemeenteraad in november 2018 vastgestelde Plan van aanpak voor de doorvertaling van de Structuurvisie Wonen Neede 2017-2025. In de huidige prognose van

uitgifte wordt daarom nog slechts uitgegaan van de verkoop van 6 kavels in de periode tot en met 2024.

Op grond van de geactualiseerde begroting is het eindresultaat € 226.000 verlies. Dit komt overeen met een netto contante waarde van afgerond € 200.000. De boekwaarde is daarom in 2018 met dit bedrag afgewaardeerd. Hiervan is € 153.805 gedekt door een beroep te doen op de hiervoor gevormde "krimpvoorziening".

#### Leusinkbrink

De gemeente heeft een overeenkomst met Exploitatiemaatschappij Leusinkbrink BV voor de ontwikkeling van het gebied Leusinkbrink te Ruurlo. De gemeente deelt in de positieve resultaten en treedt op als financier van de vennootschap. Per eind 2018 heeft de gemeente een vordering van € 5.810.287 op de vennootschap. Wij verwijzen daarom ook naar de toelichting op de balans, onderdeel vorderingen.

Het aantal kaververkopen in de fases Zoomgebied en de zone Enkeerdlaan blijft sinds 2010 fors achter bij de verwachtingen. Er zijn in deze plandelen nog circa 90 kavels in de verkoop. Een ontwikkeling voor fase Zuid en Noord wordt met het oog op de demografische ontwikkelingen op dit moment niet langer realistisch geacht. Ook een verlaging van het aantal mogelijke woningen in het Zoomgebied lijkt op grond van de krimp en een verantwoorde ruimtelijke ordening onvermijdelijk.

Eind 2018 heeft de gemeente nog ruim 12 ha gronden in het gebied in eigendom met een boekwaarde van € 632.000. Het afgelopen decennium is door beide partijen elk circa € 2.700.000 voorschot op het winstaandeel ontvangen. Met mogelijke toekomstige verliezen is rekening gehouden binnen de voorziening voor afwaardering van gemeentelijke woningbouwlocaties als gevolg van demografische ontwikkelingen. Daarnaast is in de risicoanalyse rekening gehouden met verliezen die uitgaan boven de gevormde voorziening.

#### Regionaal bedrijventerrein De Laarberg

Gebiedsnderneming De Laarberg ontwikkelt het gelijknamige regionale bedrijventerrein. De gemeente Berkelland is samen de gemeente Oost-Gelre aandeelhouder in de opgerichte vennootschappen. Beide gemeenten hebben zich financieel garant gesteld voor € 12,5 miljoen. In de paragraaf "Verbonden partijen" is meer informatie opgenomen.

## LOKALE HEFFINGEN

### Lokale heffingen

"Lokale heffingen en lastendruk in beeld"

### Wat speelt er?

De belastingen en heffingen die inwoners betalen, verschillen per persoon. Toch bestaat de behoefte om gemeenten te vergelijken. Voor die vergelijking maken we gebruik van de gemeentelijke lastendruk. Hierbij gaan we uit van een standaardsituatie met de tarieven van een gemeente. In de berekening van de lastendruk houden we rekening met de Onroerende Zaak Belastingen, Afvalstoffenheffing en Rioolheffing. Voor Berkelland ziet de gemeentelijke lastendruk er als volgt uit:

Bedragen in €	Gebruiker van de woning geen eigenaar		Gebruiker van de woning eigenaar	
Belastingsoort	Tarief 2017	Tarief 2018	Tarief 2017	Tarief 2018
OZB gebruiker	0	0	0	0
OZB eigenaar	0	0	204,00	206,86
Reinigingsheffing	189,36	189,36	189,36	189,36
Rioolheffing gebruiker	201,60	201,60	201,60	201,60
Rioolheffing eigenaar	0	0	185,30	185,30
Totaal belastingdruk	390,96	390,96	780,26	783,12

Uitgangspunten voor de vergelijking zijn:

Huishouden van 4 personen

Woningwaarde van € 150.000

Groot pakket afvalstoffenheffing (380 liter)

Waterverbruik van 45 kub per persoon

### Kaders

- De onroerende zaak belastingen stijgt niet meer dan de inflatiecorrectie. Voor 2018 houden we rekening met een stijging van 1,4%.
- De Reinigingsheffingen zijn bedoeld om de kosten van afvalinzameling en –verwijdering te dekken. Wij streven naar 100 procent kostendekking bij de afvalstoffenheffing. Bij het berekenen van de kostendekking houden we rekening met de directe kosten, de kosten van overhead, BTW, en eventuele prijsstijgingen.
- De gemeente heeft de zorg voor het stedelijk afvalwater, hemelwater en de structurele nadelige gevolgen van de grondwaterstand. De kosten hiervan worden betaald uit de rioolheffing. Er is een bewuste keuze gemaakt om de heffing te splitsen in een gebruikersdeel en een eigenarendeel. De gebruiker betaalt, omdat hij/zij afvalwater op het riool loost. De eigenaar omdat de aansluiting op de riolering de gebruikswaarde van zijn pand verhoogt. De rioolheffing is kostendekkend. Bij het berekenen van de kostendekking houden we rekening met de directe kosten, de kosten van overhead, BTW, en eventuele prijsstijgingen.
- Iedereen die in onze gemeente overnacht in een hotel, pension, vakantiewoning of kampeersonderkomen en die niet in de gemeentelijke basisadministratie van onze gemeente is opgenomen, moet toeristenbelasting betalen. Het is praktisch niet uitvoerbaar de belasting te innen bij de personen die overnachten. Daarom heffen wij de belasting van degenen die gelegenheid tot overnachten bieden (de exploitanten). De exploitanten mogen de belasting doorberekenen aan de personen die overnachten. Voor kampeersonderkomens op vaste- en seizoenstandplaatsen op

campings kan een forfaitair tarief (vast jaarbedrag) worden gerekend op basis van het gemiddelde aantal personen en het gemiddelde aantal overnachtingen.

- Wij leveren diverse diensten en producten zoals paspoorten, rijbewijzen, uittreksels, bouwvergunningen en kapvergunningen, waarvoor wij een vergoeding (leges) vragen. Deze leges staan in de Legesverordening. Deze verordening voldoet aan de eisen die door de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en de Europese dienstenrichtlijn (EDR) zijn gesteld.
- De begraafrechten moeten in principe de kosten van het begraven en het onderhouden van de begraafplaatsen dekken. Omdat wij veel graven hebben uitgegeven voor onbepaalde tijd lukt het niet om de begraafrechten kostendekkend te krijgen.
- Marktgeden moeten de kosten van de markten dekken. Wij kennen één tarief voor de gehele gemeente Berkelland.
- Voor mensen met een minimuminkomen bestaat de mogelijkheid gehele of gedeeltelijke kwijtschelding te krijgen voor de volgende gemeentelijke belastingen:
  - a. OZB;
  - b. Reinigingsheffingen;
  - c. Rioolheffing.

Wij verlenen gehele kwijtschelding als er aan alle voorwaarden voor kwijtschelding is voldaan. In onze gemeente hanteren wij de zogenaamde 100 procent kwijtscheldingsnorm.

Dit betekent dat mensen met een inkomen op bijstandsniveau, zonder vermogen, altijd in aanmerking komen voor kwijtschelding.

## Speerpunten

### 1. Een verantwoorde gemeentelijke belastingdruk

Wat willen we bereiken?

- Een OZB die niet meer stijgt dan de inflatie
- Een afvalstoffenheffing die kostendekkend is
- Een rioolheffing die kostendekkend is

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Heffen Reinigingsheffingen

- Voor 2018 blijft het tarief gelijk aan dat in 2017.
- De verwachte opbrengst voor 2018 is € 3.393.573.
- De werkelijke opbrengst is € 3.565.029

Het tarief voor de reinigingsheffingen is als volgt opgebouwd

	Bedragen begroot	Bedragen werkelijk
Taakveld Afval	3.290.117	2.764.224,67
Taakveld Overhead (inclusief BTW)	751.281	123.627,17
Taakveld Overige lasten (inflatie)	5.875	
Correctie niet toe te rekenen lasten	-36.500	-40.000
Totaal lasten	4.010.773	2.847.852
Opbrengst belastingen	3.393.573	3.565.029
Overige opbrengsten	617.200	
Totaal opbrengsten	4.010.773	3.565.029
Dekking	100%	125%

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

### Heffen rioolheffing

- In 2018 blijft het tarief gelijk aan dat in 2017.

- De verwachte opbrengst in 2018 is € 6.010.207
- De werkelijke opbrengst is € 6.89.422

Het tarief voor de rioolheffing is als volgt opgebouwd

	Bedragen begroot	Bedragen werkelijk
Taakveld Riolering	5.161.990	4.863.999
Taakveld Overhead (inclusief BTW)	908.459	470.346
Taakveld Overige lasten (inflatie)	12.258	
Correctie niet toe te rekenen lasten	-36.500	-40.000
Totaal lasten	6.046.207	5.294.345
Opbrengst belastingen	6.010.207	6.389.422
Overige opbrengsten	36.000	
Totaal opbrengsten	6.046.207	6.389.422
Dekking	100%	121%

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

### Heffen van Onroerende zaak belastingen

Onroerende Zaak Belastingen (OZB) zijn de belastingen op de waarde van een woning of bedrijf. De hoogte van de OZB is afhankelijk van de waarde van de onroerende zaak. Voor de gemeente is het de belangrijkste vrij besteedbare gemeentelijke belasting. Sinds 2009 is het tarief van de OZB vastgesteld op een percentage van de waarde van de onroerende zaak.

Vanaf 1 januari 2008 zijn de maximaal toegestane tariefsverhoging en de maximale tarieven komen te vervallen. Voor 2019 stellen we voor de tarieven te verhogen met het inflatiepercentage 2,4% en daarnaast te corrigeren met de gevolgen van de waardeontwikkeling op de vastgoedmarkt. Op basis van de huidige WOZ-waarden zijn dit voor 2019 de volgende voorlopige tarieven

Categorie	Tarief 2018	Tarief 2019
Eigenaar woning	0,1382%	0,1415%
Gebruiker niet woning	0,1452%	0,1487%
Eigenaar niet woning	0,1849%	0,1893%

Voor 2019 verwachten we een opbrengst van € 8.611.840

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

## 2. Verantwoorde tarieven voor onze dienstverlening

Wat willen we bereiken?

- Recreanten in de gemeente dragen bij aan onze kosten
- De kosten van onze dienstverlening wordt betaald door de aanvrager
- De kosten van begraven en het onderhouden van begraafplaatsen worden zoveel mogelijk gedekt.

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Heffen begraafrechten

- Voor 2018 laten we het tarief voor begraafrechten gelijk aan die in 2017.
- We verwachten in 2018 een opbrengst van € 259.500
- De werkelijke opbrengst in 2018 is € 271.973

De tarieven zijn als volgt opgebouwd

	Bedragen begroot	Bedragen werkelijk
Taakveld Begraafplaatsen	287.805	301.800
Taakveld Overhead (inclusief BTW)	102.602	72.206
Taakveld Overige lasten (inflatie)	3.725	

Correctie niet toe te rekenen lasten	-36.500	-36.500
Totaal lasten	394.132	337.506
Opbrengst belastingen	265.728	271.973
Overige opbrengsten	4.843	32.646
Totaal opbrengsten	265.728	304.619
Dekking	67%	90%

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

Door toename van het aantal begravingen en asbijzettingen is de totale opbrengst over 2018 toegenomen. De verwachting is dat dit een trend is die meer dan 1 jaar duurt.

### Heffen Leges

- Voor 2018 verhogen we de tarieven met 1,4% .

De opbouw van de tarieven en de verwachte opbrengst per titel staan in onderstaande tabel

Hoofdstuk	Begroot	Taakveld	Toe te rekenen lasten	Overhead	Totaal lasten	Baten	Dekking
Titel 1	Algemene dienstverlening						
1	Burgerlijke stand	Taakveld Burgerzaken	71.226,00	11.425,00	82.651,00	40.000,00	0,48
2	Reisdocumenten	Taakveld Burgerzaken	371.948,00	129.563,00	501.511,00	351.000,00	0,70
3	Rijbewijzen	Taakveld Burgerzaken	153.810,00	79.852,00	233.662,00	212.000,00	0,91
4	Verstrekingen uit basisregistratie personen	Taakveld burgerzaken	18.930,00	9.482,00	28.412,00	30.000,00	1,06
5	Verstrekingen uit het kiezersregister	Taakveld Burgerzaken					
6	Verstrekingen op grond van Wet bescherming persoonsgegevens	Taakveld Burgerzaken					
7	Bestuursstukken	Taakveld overhead					
8	Vastgoedinformatie	Taakveld burgerzaken	39.044,00	9.634,00	48.678,00	21.000,00	0,43
9 t/m 19	Diversen	Taakveld Openbare orde en veiligheid	5.000,00	1.000,00	6.000,00	9.000,00	1,50
	Subtotaal		659.958,00	240.956,00	900.914,00	663.000,00	0,74
Titel 2	Omgevingsvergunning	Taakveld Wonen en bouwen	1.717.452,00	170.900,00	1.888.352,00	794.476,00	0,42

Werkelijk	Taakveld	Toe te rekenen lasten	Overhead	Totaal lasten	Baten	Dekking
<b>Titel 3 Dienstverlening</b>						
Totaal		18.930,00	1.000,00	19.930,00	6.000,00	0,30
		2.396.340,00	412.856,00	2.809.196,00	1.463.476,00	0,52
<b>Algemene dienstverlening</b>						
Burgerlijke stand	Taakveld Burgerzaken	81.807,38	26.372,76	108.180,14	50.744,00	46,91%
Reisdocumenten	Taakveld Burgerzaken	427.204,83	137.720,71	564.925,54	454.771,00	80,50%
Rijbewijzen	Taakveld Burgerzaken	176.660,11	56.951,03	233.611,14	256.623,00	109,85%
Verstrekingen uit basisregistratie personen	Taakveld burgerzaken	21.742,25	7.009,19	28.751,44	26.700,00	92,86%
Verstrekingen uit het kiezersregister	Taakveld Burgerzaken					
Verstrekingen op grond van Wet bescherming persoonsgegevens	Taakveld Burgerzaken					
Bestuursstukken	Taakveld overhead					
Vastgoedinformatie	Taakveld burgerzaken	44.844,40	14.456,77	59.301,17	27.374,00	46,16%
Diversen	Taakveld Openbare orde en veiligheid	5.000,00	1.000,00	6.000,00	17.117,40	285,29%
Subtotaal		757.258,97	243.510,46	1.000.769,43	833.329,40	83,27%
Omgevingsvergunning	Taakveld Wonen en bouwen	1.717.452,00	170.900,00	1.888.352,00	560.281,00	29,67%
Dienstverlening		18.930,00	1.000,00	19.930,00	11.411,60	57,26%
Totaal		2.396.340,00	412.856,00	2.809.196,00	1.463.476,00	52,10%

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

#### Heffen marktgeden

- Voor 2018 verhogen we de tarieven met 1,4%.
- De verwachte opbrengst in 2019 is € 54.250
- De werkelijke opbrengst is € 59.006

Het tarief is als volgt opgebouwd

	Bedragen begroot	Bedragen werkelijk
Taakveld Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	72.393	84.625
Taakveld Overhead (inclusief BTW)	31.172	10.868
Taakveld Overige lasten (inflatie)	340	

Correctie niet toe te rekenen lasten	-40.000	-40.000
Totaal lasten	63.905	55.493
Opbrengst belastingen	54.250	59.006
Overige opbrengsten	4.250	
Totaal opbrengsten	58.500	59.006
Dekking	92%	106%

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

#### Heffen Toeristenbelasting

- We verhogen het tarief voor de toeristenbelasting in 2019 met € 0,25
- Het tarief is € 1,25 per persoon per nacht
- We verwachten een opbrengst in 2019 van € 350.000

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

#### 3. Kwijtschelding van belasting voor mensen met een minimuminkomen

Wat willen we bereiken?

- Mensen met een minimuminkomen hoeven geen belasting te betalen

### Wat gaan we daarvoor doen?

#### Kwijtschelden gemeentelijke belastingen

Voor mensen met een minimuminkomen bestaat de mogelijkheid gehele of gedeeltelijke kwijtschelding te krijgen voor de volgende gemeentelijke belastingen:

- a. OZB;
- b. Afvalstoffenheffing;
- c. Rioolheffing.

Wij verlenen gehele kwijtschelding als er aan alle voorwaarden voor kwijtschelding is voldaan. In onze gemeente hanteren wij de zogenaamde 100 procent kwijtscheldingsnorm.

Dit betekent dat mensen met een inkomen op bijstandsniveau, zonder vermogen, altijd in aanmerking komen voor kwijtschelding.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink



## WEERSTANDSVERMOGEN

### Weerstandsvermogen

"Berkelland kan een stootje hebben"

### Wat speelt er?

De wereld om ons heen verandert snel. Dat betekent dat er altijd ontwikkelingen zijn waar geen rekening mee is gehouden. Deze ontwikkelingen kunnen de gemeente geld kosten. Het is daarom verstandig om geld te reserveren voor eventuele tegenvallers. Hoeveel geld we moeten reserveren hangt af van de risico's die we lopen. In Berkelland is een raadsbesluit genomen waarin staat dat we proberen € 5.000.000 te reserveren om risico's af te dekken. Overigens merken we dat het benoemen van de risico's al helpt bij het beperken van de gevolgen. We letten meer op de mogelijke risico's en proberen eerder in te grijpen.

### Speerpunten

1. Een weerstandvermogen dat voldoende is om de risico's op te vangen

Wat willen we bereiken?

- Een algemene reserve die voldoende is om de risico's af te kunnen dekken
- Een inzicht in de risico's die de gemeente loopt

### Wat gaan we daarvoor doen?

**Beoordelen weerstandsvermogen.**

Het weerstandsvermogen geeft aan of we de risico's die we lopen ook kunnen betalen. Daarom proberen we van de risico's die we lopen in te schatten hoe groot de kans is, en hoeveel het ons kost als het risico zich voordoet. Op die manier maken we een inschatting van het vermogen dat wij nodig hebben om de risico's die we lopen te kunnen betalen.

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

#### **Kwaliteit**

In 2018 hebben zich geen risico's voorgedaan die niet afgedekt zijn. De kosten van Wmo en Jeugdzorg zijn opnieuw gestegen, maar worden in 2018 nog gedekt uit de reserve nadelen decentralisaties. Op dit moment zien we geen reden om de geïnventariseerde risico's voor 2019 aan te passen.

Als we de algemene reserve van € 37.580.643 relateren aan de risico's die we voor 2019 hebben geïnventariseerd van € 6.825.167 dan komt het weerstandsvermogen uit op 5,5. Dit is uitstekend.

#### **Tijd**

#### **Geld**

**Inventariseren risico's.**

Als we ons verdiepen in risico's kunnen we eindeloze lijsten maken van alle mogelijke risico's. Dat is natuurlijk niet de bedoeling. We moeten ons beperken. Welke risico's nemen we niet mee:

- Alle risico's met een uiterst kleine kans.
- Alle risico's met een kleine kans en tegelijk ook kleine financiële gevolgen.
- Alle risico's die we als gemeentelijke organisatie onderkennen en waarvoor we afdoende interne beheersmaatregelen hebben genomen.
- Alle risico's die via verzekeringen voldoende afgedekt zijn.

Vooraf nog de volgende toelichting:

- We pretenderen niet volledig te zijn. Er zijn vast risico's die we nog niet onderkennen.
- Geschatte omvang: hoe groot is het financieel gevolg als dit risico zich op enig moment voordoet.
- Geschatte kans: hoe groot is de kans dat dit risico zich in dit begrotingsjaar voordoet. Als we inschatten dat een risico zich hooguit eens in de tien jaar voordoet, rekenen we met een kans van 1/10 (10 procent).

- De genoemde omvang en kans zijn inschattingen van de organisatie. Meerdere mensen binnen de organisatie hebben meegedaan aan deze schattingen.
- We hebben geen feitenmateriaal waarmee we deze keuzes kunnen onderbouwen. We vinden dat deze schatting voldoende is voor het doel van deze paragraaf: het bepalen van het weerstandsvermogen.

Risico	Geschatte omvang (€)	Geschatte kans	Financieel effect van de risico's (€)
Grondexploitatie			3.500.000
Samenwerkende partijen (GR'en/DVO's)	20.000.000	1/10	2.000.000
Klimaatveranderingen	6.000.000	1/25	240.000
Calamiteiten	5.000.000	1/100	50.000
Privacy/Datalek	820.000	1/20	41.000
Organisatorische risico's	250.000	1/10	25.000
Uitval ICT	150.000	1/5	30.000
Garantstelling Laarberg	12.500.000	1/75	166.667
Planschadeclaims	100.000	1/10	10.000
Beheer voormalige vuilstortplaat Langenberg	1.000.000	1/50	20.000
BTW verrekening gymzalen en sporthallen	100.000	2/5	40.000
Garanties	7.350.000	1/75	98.000
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVN)	745.000	2/5	298.000
Uitstaande gelden	26.000.000	1/100	280.000
Vennootschapsbelasting op lening BNG	160.000	3/4	120.000
VNOG	210.000	3/4	157.500
Totaal	80.385.000		7.076.167

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink



#### Kwaliteit

Van de in de begroting 2018 genoemde risico's hebben de meeste zich niet voorgedaan. We zien wel dat de ontwikkeling van de kosten voor de Jeugdzorg en Wmo nog niet is gestabiliseerd. Dit risico kunnen we in 2018 nog ondervangen door gebruik te maken van de reserve nadelen decentralisaties.

Bij de reserves gaan we hier iets verder op in.



#### Tijd

## Geld

Er is geen reden om voor 2019 de berekening van de risico's aan te passen op grond van de ontwikkeling van de risico's in 2018.

### Kengetallen financiële positie

Vanaf de begroting 2016 moeten we ook financiële kengetallen opnemen in de begroting en jaarrekening. Het gaat om 6 kengetallen die we hierna kort toelichten.

1. **Netto schuldenquote**  
De netto schuldenquote geeft aan of de gemeente haar schulden kan betalen met de inkomsten die ze heeft. De richtlijn van de provincie Gelderland is dat bij een netto schuldenquote van 90% een risico ontstaat. Bij een schuldenquote boven de 130% is de gemeente nauwelijks nog in staat de schulden te betalen.
2. **Netto schuldenquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen**  
Als je geld uitleent kost levert dat inkomsten op. Die inkomsten dekken een gedeelte van de schuld. Daarmee heb je in ieder geval al in staat een gedeelte van je schuld te betalen. Er zit natuurlijk wel een risico aan het uitlenen van geld. Degene die het geld leent kan misschien het geld niet terugbetalen. De provincie Gelderland hanteert dezelfde percentages voor de risicobepaling als bij de Netto Schuldenquote
3. **Solvabiliteitsratio**  
De solvabiliteitsratio geeft aan of de gemeente haar schulden kan betalen. Het gaat er hier dus niet om of de schulden betaald kunnen worden uit de inkomsten maar ook uit het bestaande bezit. De provincie Gelderland vindt een solvabiliteit van minder dan 50% al risicovol en een solvabiliteit van minder dan 20% erg risicovol. In het beleid bestemming overschotten hebben wij de grens gesteld dat we bij een solvabiliteit van minder dan 35% eerst de algemene reserve aanvullen.
4. **Structurele exploitatieruimte**  
Met dit kengetal kunnen we zien of we structureel in staat zijn de lasten die we als gemeente hebben ook te kunnen betalen. Dit kengetal is uiteindelijk het belangrijkste voor de vorm van toezicht waar de provincie Gelderland ons onder plaatst. Voor het repressief toezicht is het van belang dat of de begroting of de meerjarenraming een kengetal laat zien dat groter is dan 0%. Wij streven naar een situatie waarbij de begroting en de meerjarenraming een percentage groter dan 0 laten zien.
5. **Grondexploitatie**  
Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe de waarde van de gronden zich verhoudt tot de inkomsten van de gemeente. De provincie Gelderland vindt een percentage minder dan 20 weinig risicovol. Een percentage van meer dan 35 is volgens de provincie Gelderland erg risicovol.
6. **Belastingcapaciteit**  
Dit kengetal laat zien hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Het cijfer is er alleen op gericht om gemeenten te kunnen vergelijken op dit gebied. In het cijfer zijn alle gemeentelijke woonlasten meegenomen. Als het percentage onder de 100 ligt hef je minder belasting dan gemiddeld in Nederland. Is het percentage hoger dan 100 dan hef je meer belasting dan gemiddeld in Nederland. Er wordt geen rekening gehouden met de verschillen die er tussen gemeenten bestaan. De provincie Gelderland vindt een percentage van meer dan 105 erg risicovol.

Kengetallen	Jaarrekening	Begroting	Jaarrekening
	2017	2018	2018
Netto schuldenquote	29,61%	8,75%	42,31%
Netto schuldenquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-10,01%	-27,23%	0,50%
Solvabiliteitsratio	50,94%	59,64%	54,39%
Structurele exploitatieruimte	5,46%	2,82%	4,66%
Grondexploitatie	0,03%	0,01%	-0,02%
Belastingcapaciteit	107,50%	107,20%	107,20%

## VERBONDEN PARTIJEN

### Samenwerkingspartijen

"Partijen waarmee we samenwerken en hun kernactiviteiten"

### Speerpunten

Goede (nuts)voorzieningen door deelnemingen (vennootschappen en coöperaties)

Wat willen we bereiken?

- BNG: Het behalen van een zo hoog mogelijk rendement.
- Vitens: Het behalen van een zo hoog mogelijk rendement en het beïnvloeden van de drinkwatertarieven.
- Twence: Het behalen van een zo hoog mogelijk rendement en het verwezenlijken van duurzaamheidsdoelstellingen.
- Alliander: Het behalen van een zo hoog mogelijk rendement en het behouden en verbeteren van toegang tot het electriciteitsnet.
- Werkbaan Oost: Het bieden van werkplekken voor mensen die onder beschutte omstandigheden kunnen werken.
- Gebiedsonderneming Laarberg B.V.: Het beheren en exploiteren van Regionaal bedrijventerreinen de Laarberg.
- Gebiedsonderneming Laarberg C.V.: Het beheren en exploiteren van Regionaal bedrijventerreinen de Laarberg.
- AGEM coöperatie: Het stimuleren van duurzame energieopwekking in de Achterhoek.

### Wat gaan we daarvoor doen?

**Aandeelhouderschap van AGEM goed uitoefenen.**

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- De AGEM faciliteert het opzetten van energie-coöperaties.
- AGEM en Achterhoek Duurzaam Verbouwen ontwikkelen het verduurzaam energieloket verder.

<b>Aandelen</b>	Geen
<b>Geschat dividend 2018</b>	Niet van toepassing
<b>Kernactiviteiten van de organisatie</b>	Advies, kennisbundeling, energieproductie en levering
<b>Website / vestigingsplaats</b>	www.agem.nu / Doetinchem
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01</b>	
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12</b>	
<b>Coördinatie</b>	Medewerker Team Opdrachtgevers
<b>Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester</b>	Wethouder Teselink
<b>Begrotingskaders</b>	Dagelijks Bestuur
<b>Concept</b>	Algemeen Bestuur
<b>Definitief</b>	Commissie/Raadsleden

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

- Kwaliteit**  
Er hebben zich geen bijzonderheden voorgedaan in 2017.
- Tijd**
- Geld**

**Aandeelhouderschap van Alliander N.V. goed uitoefenen.**

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

	• Geen.
<b>Aandelen</b>	633.991 aandelen van € 2,00
<b>Geschat dividend 2018</b>	€ 350.000
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Activiteiten in het kader van het wettelijke netbeheer zoals aanleg en onderhoud van elektriciteits- en gasnetwerken.</li> <li>• Activiteiten die voor de klant logischerwijs bij regulier netbeheer behoren, zoals levering, installatie en beheer van trafo's en meters.</li> <li>• Activiteiten in de vrije markt, die kernversterkend werken zoals het ontwerpen, aanleggen en beheren van complexe infrastructuren (Liandon).</li> </ul>
<b>Kernactiviteiten van de organisatie</b>	
<b>Website / vestigingsplaats</b>	www.alliander.com / Arnhem
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 01.01</b>	€ 3.864.000.000 – € 1.778.000.000
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12</b>	€ 3.942.000.000 – € 1.989.000.000
<b>Coördinatie</b>	Financieel beleidsmedewerker Team financiën
<b>Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester</b>	Wethouder Teselink: afgevaardigde aandeelhoudersvergadering
<b>Begrotingskaders</b>	NVT
<b>Concept</b>	NVT
<b>Definitief</b>	NVT

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

 **Kwaliteit**

 **Tijd**

 **Geld**

Alliander heeft in 2017 € 79.000.000 minder winst gemaakt dan in 2016. Dit is vooral het gevolg van de eenmalige opbrengst in 2016 van de verkoop van Endinet aan Enexis. Het resultaat op de voortgezette bedrijfsactiviteiten was € 74.000.000 hoger. Het hogere resultaat is vooral het gevolg van de hogere gereguleerde tarieven. Het lagere resultaat leidt ook tot een lager dividend ten opzichte van 2016. Desondanks ontvangen we € 424.000 aan dividend €124.000 meer dan begroot. Dit hebben we via de voorjaarsnota 2018 verwerkt in de begroting.

#### **Aandeelhouderschap van BNG Bank goed uitoefenen.**

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Geen

<b>Aandelen</b>	305.877 aandelen van € 2,50
<b>Geschat dividend 2018</b>	€ 400.000
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde dienstverlening draagt BNG bij aan het zo laag mogelijk houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burgers.</li> <li>• BNG verleent financiële diensten op maat voor gemeenten, gemeenschappelijke regelingen, waterschappen, provincies en andere decentrale overheidsinstellingen.</li> </ul>
<b>Kernactiviteiten van de organisatie</b>	
<b>Website / vestigingsplaats</b>	www.bng.nl / Den Haag
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 01.01</b>	€ 4.486.000.000 – € 149.494.000.000
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12</b>	€ 4.953.000.000 – € 135.056.000.000
<b>Gerealiseerd resultaat</b>	€ 393.000.0000
<b>Coördinatie</b>	Financieel beleidsmedewerker Team financiën
<b>Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester</b>	Wethouder Teselink: Afgevaardigde aandeelhoudersvergadering
<b>Begrotingskaders</b>	NVT

**Concept** NVT  
**Definitief** NVT

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

De nettowinst van de BNG steeg in 2017 met 6,5% naar € 393 miljoen. Dit wordt vooral veroorzaakt door de gunstige tarieven voor herfinanciering en door het wegvallen van krediet- en liquiditeitsopslagen op rentedragende waardepapieren. Het opkoopprogramma van de Europese Centrale Bank heeft daaraan bijgedragen. De hogere winst leidt ook tot een hoger dividend. Daarnaast stelt de BNG voor om ook het uit te keren deel van de winst te verhogen van 25% naar 37,5%. Deze beide ontwikkelingen leiden ertoe dat wij ongeveer € 773.000 aan dividend krijgen. Dat is € 573.000 meer dan begroot. Dit hebben we via de voorjaarsnota verwerkt in de begroting 2018.

#### **Aandeelhouderschap van Gebiedsonderneming Laarberg B.V. goed uitoefenen.**

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- De regio Achterhoek werkt aan een nieuw Regionaal Programma Werklocaties. Daarbij wordt het bestaande aanbod aan bedrijventerreinen afgezet tegen de verwachte vraag, waar mogelijk ingedeeld in werkmilieus. De provincie toetst de uitbreiding van de bestaande harde plancapaciteit straks aan het RPW. Een eventueel overschot aan regionale capaciteit heeft mogelijk gevolgen voor de verdere ontwikkeling van het bedrijventerrein.
- De grondverkoop is mede afhankelijk van economische omstandigheden. De bestaande capaciteit is nagenoeg geheel uitgegeven. Een nieuw bestemmingsplan voor circa 15 ha is in voorbereiding.
- De afwikkeling van verkeersstromen via de Deventer Kunstweg is aandachtspunt.
- Binnen het bedrijventerrein is een historische Circumvallatielinie gelegen. Over de financiële consequenties hiervan moeten met de gemeente Oost Gelre nog afspraken worden gemaakt.

<b>Aandelen</b>	€ 9.000 (90 aandelen van € 100)
<b>Geschat dividend 2018</b>	Nihil
<b>Kernactiviteiten van de organisatie</b>	• Ontwikkelen van Regionaal bedrijventerrein Laarberg
<b>Website / vestigingsplaats</b>	www.laarberg.nl / Lichtenvoorde
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01</b>	€ 18.665 - € 14.941
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12</b>	€ 18.497 - € 19.838
<b>Coördinatie</b>	Planeconoom Team projecten
<b>Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester</b>	Wethouder Teselink
<b>Begrotingskaders</b>	Directie
<b>Concept</b>	Directie
<b>Definitief</b>	Vergadering van Aandeelhouders

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

#### **Aandeelhouderschap van Gebiedsonderneming Laarberg C.V. goed uitoefenen.**

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- De regio Achterhoek werkt aan een nieuw Regionaal Programma Werklocaties. Daarbij wordt het bestaande aanbod aan bedrijventerreinen afgezet tegen de verwachte vraag, waar mogelijk ingedeeld in werkmilieus. De provincie toetst de uitbreiding van de bestaande harde plancapaciteit straks aan

het RPW. Een eventueel overschot aan regionale capaciteit heeft mogelijk gevolgen voor de verdere ontwikkeling van het bedrijventerrein.

- De grondverkoop is mede afhankelijk van economische omstandigheden. De bestaande capaciteit is nagenoeg geheel uitgegeven. Een nieuw bestemmingsplan voor circa 15 ha is in voorbereiding.
- De afwikkeling van verkeersstromen via de Deventer Kunstweg is aandachtspunt.
- Binnen het bedrijventerrein is een historische Circumvallatielinie gelegen. Over de financiële consequenties hiervan moeten met de gemeente Oost Gelre nog afspraken worden gemaakt.

<b>Aandelen</b>	Niet van toepassing. Gemeente Berkelland heeft als commandiet, net als gemeente Oost Gelre, € 1 ondernemingsvermogen ingebracht.
<b>Geschat dividend 2018</b>	Nihil
<b>Kernactiviteiten van de organisatie</b>	Ontwikkelen van Regionaal bedrijventerrein Laarberg
<b>Website / vestigingsplaats</b>	www.laarberg.nl / Lichtenvoorde
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01</b>	€ 2 - € 24.127.262
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12</b>	€ 2 - € 22.553.765
<b>Coördinatie</b>	Planeconoom Team projecten
<b>Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester</b>	Wethouder Teselink
<b>Begrotingskaders</b>	Directie
<b>Concept</b>	Directie
<b>Definitief</b>	Vergadering van Aandeelhouders

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

 **Kwaliteit**

 **Tijd**

 **Geld**

#### **Aandeelhouderschap van Twence goed uitoefenen.**

Aandachtspunten en ontwikkelingen

- Dividend wordt uitgekeerd op basis van het aantal inwoners per 1 januari 2005 van de voormalige gemeente Neede.
- De Regio Twente heeft besloten dat Twence aan de gemeenten € 80.000.000 uitkeert. Twence keert eerst als basis € 2.500.000 dividend uit. Aanvullend wordt in 10 jaar om te beginnen in 2009 € 80.000.000 uitgekeerd. Kan dit niet in 10 jaar, dan in een langere periode. Voor de gemeente Berkelland betekent dit bij een periode van 10 jaar ongeveer € 130.000 per jaar.

<b>Aandelen</b>	14.282 aandelen
<b>Geschat dividend</b>	€ 150.000 (inclusief de tijdelijke uitkering van € 130.000 tot 2019)
<b>Kernactiviteiten van de organisatie</b>	Afvalverwerking en energielevering.
<b>Website / vestigingsplaats</b>	www.twence.nl / Hengelo ov
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01</b>	€ 126.072.000 – € 149.737.000
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12</b>	€ 126.072.000 – € 149.737.000
<b>Coördinatie</b>	Taakveldverantwoordelijke afval, Team opdrachtgeverschap
<b>Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester</b>	Wethouder Teselink
<b>Begrotingskaders</b>	NVT
<b>Concept</b>	NVT
<b>Definitief</b>	NVT

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

 **Kwaliteit**

In het voorjaar van 2017 hebben de aandeelhouders van Twence ingestemd met de toetreding van Stadt Münster als aandeelhouder. Vanwege verschillen in Duitse en Nederlandse wetgeving is een aandeelhouderschap van Stadt Münster nu nog niet mogelijk. Om die reden zijn we eind 2018 samen met een aantal aandeelhoudende gemeenten in Twence een communale samenwerking met Stadt

Münster aangegaan. Dit is een noodzakelijke tussenstap om Stadt Münster in de toekomst aandeelhouder van Twence te laten worden.

**Tijd**

**Geld**

Twence heeft meer winst gemaakt dan verwacht. Hierdoor keert Twence meer dividend uit. Wij ontvangen € 51.300 regulier dividend van Twence. Daarnaast ontvangen we € 28.400 als vergoeding voor een borgstelling aan Twence en € 139.646 als extra dividend dat Twence uitkeert aan de Regio Twente voor de uitvoering van de Agenda voor Twente. In totaal krijgen we €40.000 meer inkomsten van Twence. Dit hebben we via de voorjaarsnota verwerkt in de begroting 2018.

**Aandeelhouderschap van Vitens N.V. goed uitoefenen.**

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Geen

**Aandelen** 24.034 aandelen van € 1,00

**Geschat dividend** € 50.000

**Kernactiviteiten van de organisatie**

- Het leveren van drinkwater tegen lage operationele kosten.
- Internationaal is Vitens betrokken bij de drinkwatervoorziening van nog eens ruim 20 miljoen mensen, overal ter wereld.

**Website / vestigingsplaats** www.vitens.nl / Zwolle

**Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01** € 526.300.000 – € 1.223.800.000

**Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12** € 525.700.000 – € 1.233.900.000

**Coördinatie** Financieel beleidsmedewerker Team financiën

**Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester** Wethouder Teselink: Afgevaardigde aandeelhoudersvergadering

**Begrotingskaders** NVT

**Concept** NVT

**Definitief** NVT

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

De winst van Vitens valt iets lager uit dan in 2016. Dit leidt ook tot een lichte daling van het dividend. Het gaat om een daling van € 0,06 per aandeel. Ondanks deze daling krijgen we nog € 79.000 aan dividend van Vitens. €49.000 meer dan begroot. Toch is dit geen reden om de raming voor het dividend van Vitens te verhogen in de meerjarenbegroting. Door wettelijke voorschriften verwacht Vitens dat het dividend per aandeel de komende jaren zal dalen naar € 0,99 cent per aandeel. Voor 2017 was dat € 3,30 per aandeel. Via de voorjaarsnota hebben we dit verwerkt in de begroting 2018

**Aandeelhouderschap van Werkbaan Oost goed uitoefenen**

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Werkbaan Oost voert een gedeelte van het beschut werken voor SW medewerkers uit..

**Aandelen** 100

**Geschat dividend 2018** Niet van toepassing

**Kernactiviteiten van de organisatie** Verzorgen van werkplekken voor SW geïndiceerden die alleen in een beschutte omgeving aan de slag kunnen.

**Website / vestigingsplaats** www.agem.nu / Lichtenvoorde

**Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01**

**Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12**

**Coördinatie** Medewerker Team Opdrachtgevers

**Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester** Wethouder Teselink

**Begrotingskaders** Dagelijks Bestuur



**Concept**  
**Definitief**

Algemeen Bestuur  
Commissie/Raadsleden

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

Goede dienstverlening door andere partijen

Wat willen we bereiken?

- Gemeentelijk belastingkantoor Twente: Een goede uitvoering van de taken die verband houden met het opleggen en innen van gemeentelijke belastingen.

## Wat gaan we daarvoor doen?

**Afspraken maken over dienstverlening met het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT).**

Aandachtspunten en ontwikkelingen

- De overeenkomst met het GBT is aangegaan per 1 januari 2016 en geldt in eerste instantie tot 1 januari 2021. Daarna volgt stilzwijgende verlenging van nog eens vijf belastingjaren. Daarna geldt een stilzwijgende verlenging voor onbepaalde tijd. Voor iedere periode zijn opzegtermijnen afgesproken.
- In de FUIO (fiscale uitvoeringsovereenkomst) met het GBT is een bedrag van € 623.400,00 opgenomen voor structurele, jaarlijkse kosten.
- Jaarlijks wordt de FUIO aangepast naar de werkelijke aantallen

**Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)** € 623.400,00

**Overige bijdragen per inwoner** Niet van toepassing

- Heffen en invorderen van aanslagen gemeentelijke belastingen.
- Het vaststellen van de WOZ waarden (wet Waardering Onroerende Zaken).
- Het voeren van bezwaar- en beroepszaken tegen gemeentelijke heffingen en tegen de Wet Onroerende Zaken.

**Kernactiviteiten van de organisatie**

**Coördinatie**

Medewerker Team opdrachtgeverschap

**Bestuurszetel**

Niet van toepassing

**Website**

[www.gbtwente.nl](http://www.gbtwente.nl)

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink, Joost van Oostrum

### **Kwaliteit**

De afspraken over de dienstverlening met het GBTwente lopen goed.

Met ingang van 1 januari 2018 is de reclamebelasting toegevoegd aan de heffing en invordering door het GBTwente.

In de loop van 2019 zal de FUIO (fiscale uitvoerings overeenkomst) worden aangepast. Dit komt o.a. door het invoeren van de reclamebelasting, het wijzigen van de Wet Woz (van m2 naar m3)

### **Tijd**

### **Geld**

Door de uitbetaling van de teruggave OZB zullen de kosten die het GBTwente ons in 2018 in rekening brengt hoger zijn dan in 2017.

Ook zal het GBTwente door een wijziging van de wetgeving inzake de Wet WOZ in 2018 beginnen met het omzetten van de WOZ waarde in m2 naar m3. Dit brengt ook extra kosten met zich mee.

Het invoeren van de reclamebelasting brengt ook extra kosten met zich mee. Deze perceptiekosten brengen wij in rekening bij de Stichting Ondernemersfonds Berkelland.

## Goede dienstverlening door samenwerking (gemeenschappelijke regelingen)

### Wat willen we bereiken?

- Regio Achterhoek: Een krachtige samenwerking tussen ondernemers, organisaties en overheden (de drie O's) voor een vitale Achterhoek.
- GGD Noord- en Oost Gelderland: Een goede uitvoering van de taken op het terrein van volksgezondheid die van de GGD verwacht mogen worden.
- Recreatieschap Achterhoek en Liemers: Liquidatie van het Recreatieschap.
- Sociale Dienst Oost Achterhoek: Zoveel mogelijk mensen aan betaalde arbeid helpen.
- Stadsbank Oost-Nederland: Zo min mogelijk inwoners in de schulden
- Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland: Voldoende brandweezorg en een goed functionerende (geneeskundige) hulpverlening bij ongevallen en rampen.
- Openbaar Lichaam Crematoria Twente: Crematiemogelijkheden dichtbij Berkelland.
- Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers: Goed beheer van historische archieven en het versterken van de rol van historisch materiaal.
- Omgevingsdienst Achterhoek: Goede vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu en de beschikbaarheid van adviseurs voor Wabo specialismen (waaronder bodem-, geluids- en constructieadvies)

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers.

#### Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Het ECAL heeft een E-depot gerealiseerd. Dit is een digitale bewaarplaats voor permanent te bewaren digitale archiefstukken. Het doel is toekomstige waarborging van duurzaamheid en toegankelijkheid van digitale archieven. In 2019 wordt het E-depot verder doorontwikkeld.

**Bijdrage per strekkende meter (totaal gemeente)**

€ 131,75 (€ 256.178,65)

**Overige bijdragen per inwoner**

Niet van toepassing

- Het beheer en aan publiek open stellen van de historische archieven van de 15 gemeenten die deelnemen aan de Samenwerkingsregeling Regionaal Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers. Betreffende gemeentes zijn: Aalten, Berkelland, Doetinchem, Lochem, Oude IJsselstreek, Oost Gelre, Montferland, Winterswijk, Bronckhorst (taken en activiteiten Streekarchivariaat en de taken van de huidige Stichting Staring Instituut), Doesburg, Rijnwaarden, Lochem, Zutphen, Westervoort, Zevenaar, Duiven en de provincie Gelderland (de taken van de huidige Stichting Staring Instituut)
- Het beheren, verzamelen, ordenen en ontsluiten van historische informatie (gebaseerd op een wettelijke taak).
- Een groter en breder publiek voor streekcultuur aanspreken

**Kernactiviteiten van de organisatie**

**Website / vestigingsplaats**

www.ecal.nu / Doetinchem

**Deelnemers**

Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Lochem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk

**Wettelijke voorschriften**

Wet gemeenschappelijke regelingen, de Archiefwet 1995 en het Archiefbesluit

**Samenwerkingsvorm**

Openbaar lichaam

**Toegekende bevoegdheden**

Het vaststellen van verordeningen in het kader van de overgedragen archieftaak, inclusief de bevoegdheid om een verordening vast te stellen als bedoeld in artikel 229 van de Gemeentewet.

**Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01**

€ 34.290 - € 915.314

**Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12**

€ 91.072 - € 962.632

**Coördinatie**

Medewerker Team Opdrachtgevers.

<b>Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester</b>	Wethouder Bosman
<b>Planning behandeling begroting</b>	Toezending algemene financiële en beleidsmatige kaders vóór 15 april 2019
<b>Begrotingskaders</b>	Dagelijks Bestuur
<b>Concept</b>	Algemeen Bestuur
<b>Definitief</b>	Raadsleden / Collegeleden

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

- **Kwaliteit**  
Het erfgoedcentrum heeft in 2018 de taken uitgevoerd volgens de afspraken die gemaakt zijn.
- **Tijd**  
Het erfgoedcentrum heeft in 2018 de taken uitgevoerd volgens de afspraken die gemaakt zijn. Verantwoording wordt in maart 2019 in de vergadering van het Algemeen Bestuur afgelegd. Gemeente Berkelland wordt in dit overleg vertegenwoordigd door wethouder A. Bosman
- **Geld**  
Het erfgoedcentrum heeft 2017 afgesloten met een negatief resultaat. Het negatieve resultaat is wel iets lager dan begroot. Het negatieve resultaat komt ten laste van de algemene reserve. We hoeven naar verwachting geen extra bijdrage te betalen.

#### **Deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling GGD Noord- en Oost Gelderland.**

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- De GGD heeft een inspanningsverplichting op zich genomen tot het inverdiene van de indexering. Wij willen de ontwikkeling van de inwonerbijdrage baseren op de ontwikkeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Het AB van de GGD heeft op 9 juli 2015 besloten dat de essentie van de Achterhoekse indexeringsmethode onderdeel is geworden van de systematiek. Deze essentie is: let niet alleen op prijsstijgingen, maar ook op de inkomstenkant van de gemeenten. Als er op basis van de kostenontwikkeling versus de inkomstenontwikkeling aanleiding toe is, kan het AB besluiten tot een bezuinigingsopdracht. Op verzoek van de Achterhoekse gemeenten zal er nog een bestuurlijke discussie plaats vinden over de uitvoering van de indexeringsystematiek.
- De GGD sluit steeds beter aan bij de ontwikkelingen in het Sociaal Domein.

<b>Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)</b>	€ 14,00 (€ 620.957)
<b>Overige bijdragen per inwoner</b>	Afname op projectbasis <ul style="list-style-type: none"> <li>• GGD Noord- en Oost-Gelderland biedt actief 'Een gezond houvast' en bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de inwoners.</li> <li>• GGD Noord- en Oost Gelderland doet dat voor 22 gemeenten in Noord- en Oost Gelderland.</li> </ul>
<b>Kernactiviteiten van de organisatie</b>	
<b>Website / vestigingsplaats</b>	<a href="http://www.ggdnog.nl">http://www.ggdnog.nl</a> / Warnsveld Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Montferland, Oude IJsselstreek en Winterswijk, Apeldoorn, Brummen, Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk, Hattem, Heerde, Lochem, Nunspeet, Oldebroek, Putten, Voorst, Zutphen
<b>Deelnemers</b>	
<b>Wettelijke voorschriften</b>	Wet gemeenschappelijke regelingen, de Wet collectieve preventie volksgezondheid en de Gemeentewet
<b>Samenwerkingsvorm</b>	Openbaar lichaam
<b>Toegekende bevoegdheden</b>	Gemeentelijke bevoegdheden zoals deze voortvloeien uit de Wet publieke gezondheid
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01</b>	€ 2.156.000 – € 2.687.000
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12</b>	
<b>Coördinatie</b>	Adviseur sociaal domein (focus zorg en welzijn), Team opdrachtgeverschap
<b>Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester</b>	Wethouder Van Haaren: Algemeen Bestuur
<b>Begrotingskaders</b>	Algemeen Bestuur
<b>Concept</b>	Algemeen Bestuur
<b>Definitief</b>	Raadsleden / Collegeleden

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

**Kwaliteit**

De programmabegroting is geheel in lijn met de kaders en doelen uit de uitgangspuntennota 2018 en de Bestuursagenda 2014 – 2018. Deze doelen sluiten aan bij de ontwikkelingen binnen het Sociaal Domein.

**Tijd**

Bijna alle beleidsprioriteiten uit de programmabegroting 2018 zijn gerealiseerd. Er wordt nog gewerkt aan een paar prioriteiten. Deze worden binnen afzienbare tijd nog uitgevoerd.

**Geld**

**Deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Achterhoek.**

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Geen.

**Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)**

(€ 1.044.950)

**Overige bijdragen per inwoner**

Niet van toepassing

- De uitvoering van milieu vergunningverlening en handhaving en de Wabo-specialismen (o.a. advies over bodem, geluid, constructies en externe veiligheid).
- Onder de belangen van de deelnemers wordt tevens begrepen het belang van een goede samenwerking tussen de omgevingsdiensten in Gelderland (Gelders Stelsel).

**Kernactiviteiten van de organisatie**

**Website / vestigingsplaats**

www.odachterhoek.nl / Hengelo Gld

**Deelnemers**

Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Lochem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk en Zutphen en de provincie Gelderland.

**Wettelijke voorschriften**

Wet gemeenschappelijke regelingen, de Archiefwet 1995 en het Archiefbesluit

**Samenwerkingsvorm**

Openbaar lichaam

**Toegekende bevoegdheden**

De deelnemers hebben geen publiekrechtelijke bevoegdheden overgedragen aan het openbaar lichaam. De deelnemers beslissen ieder afzonderlijk over de verlening van mandaat, volmacht en machtiging aan het openbaar lichaam

**Eigen vermogen – vreemd vermogen 01.01**

€ 623.000 / € 326.000

**Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12**

**Coördinatie**

Team opdrachtgeverschap

**Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester**

Burgemeester Van Oostrum: voorzitter Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur

**Planning behandeling begroting**

Toezending algemene financiële en beleidsmatige kaders vóór 15 april 2019

**Begrotingskaders**

Dagelijks Bestuur

**Concept**

Algemeen Bestuur

**Definitief**

Raadsleden / Collegeleden

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**

In grote lijnen is het werk wat de ODA voor de gemeente doet op te delen in drie delen: Vergunningverlening, Handhaving en advisering. Ieder jaar wordt voor het onderdeel Handhaving een planning opgesteld met enige ruimte voor onvoorziene zaken. Bij de uitvoering is de ODA een aantal moeilijker zaken tegengekomen waardoor een overschrijding van het begrote aantal uren (en bedrag) ontstond. Vergunningverlening en advisering zijn moeilijker te begroten en te beïnvloeden en erg afhankelijk van de hoeveelheid aanvragen en activiteiten die plaats vinden. Ook op deze onderdelen heeft een flinke overschrijding plaats gevonden

### Deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling Openbaar Lichaam Crematoria Twente.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Geen.

**Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)**

Niet van toepassing

**Overige bijdragen per inwoner**

Niet van toepassing

- Het (doen) oprichten van en/of deelneming in een of meer vennootschappen, stichtingen of andere rechtspersonen tot stichting of exploitatie van crematoria.
- Het zorg dragen voor de continuïteit van een crematoria voorzieningen in de regio Twente en aangrenzende gebieden door het bezitten van aandelen in Crematoria Twente B.V (CT).
- Het handhaven van de kwaliteit van de crematoria voorzieningen op minimaal het bereikte niveau.
- Het uitoefenen van de wettelijke bevoegdheden op de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA) van CT B.V..

**Kernactiviteiten van de organisatie**

**Website / vestigingsplaats**

www.crematoriatwente.nl / Enschede

**Deelnemers**

Berkelland, Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hengelo (O.), Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Tubbergen en Wierden

**Wettelijke voorschriften**

Wet gemeenschappelijke regelingen, Wet op de lijkbezorging

**Samenwerkingsvorm**

Openbaar lichaam

**Toegekende bevoegdheden**

De bevoegdheden m.b.t. de stichting en exploitatie van crematoria als bedoeld in de Wet op de lijkbezorging.

**Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01**

Niet van toepassing

**Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12**

**Coördinatie**

Medewerker Team opdrachtgeverschap

**Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester**

Wethouder Bosman: Algemeen Bestuur

**Planning behandeling begroting**

Toezending algemene financiële en beleidsmatige kaders vóór 15 april

**Begrotingskaders**

Dagelijks Bestuur

**Concept**

Algemeen Bestuur

**Definitief**

Raadsleden / Collegeleden

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

 **Kwaliteit**

 **Tijd**

 **Geld**

Door de opening van een crematorium in Berkelland zal de betrokkenheid bij Crematoria Twente, en de winstdeling, afnemen.

### Deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Achterhoek en Liemers.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- De WGR blijft nog in stand vanwege de financiële afwikkeling. De procedure om het Recreatieschap te ontmantelen is grotendeels afgerond.

**Aandachtspunten en ontwikkelingen**

- Het Recreatieschap Achterhoek Liemers (RAL) heeft in 2014 alle activiteiten beëindigd conform het door het algemeen bestuur op 25 maart 2013 vastgesteld en op 23 september 2013 bekrachtigd Integratie- en ontmantelplan.
- Onderdeel van het Integratie- en ontmantelplan was de overdracht van het eigendom, beheer en onderhoud van recreatiegebieden, het routebureau en fietspaden en overige voorzieningen. De laatste overdracht heeft in 2014 plaatsgevonden.

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Per 1 oktober 2016 heeft het RAL geen personeel meer in dienst. Voor het afhandelen van de financiële en de personele, algemene en juridische aangelegenheden werd een overeenkomst gesloten met de gemeente Doetinchem.</li> <li>• In 2019 lopen de (personele) verplichtingen af en kan overgegaan worden tot definitieve ontmanteling.</li> </ul>
<b>Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)</b>	€ 0,00
<b>Overige bijdragen per inwoner</b>	€ 0,00
<b>Kernactiviteiten van de organisatie</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Het Recreatieschap Achterhoek en Liemers is een samenwerkingsverband van 13 gemeenten in de Achterhoek en de Liemers. Het recreatieschap is per 1 januari 2014 ontmanteld en is binnen vastgestelde kaders <i>afgebouwd</i>. Afgesproken is dat de gemeente Doetinchem het Dagelijks Bestuur van het RAL hierbij ondersteunt.</li> </ul>
<b>Website / vestigingsplaats</b>	www.recreatieschap.nl /Doetinchem
<b>Deelnemers</b>	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Montferland, Oude IJsselstreek en Winterswijk Duiven, Lochem, Rijnwaarden, Westervoort, Zevenaar en Zutphen.
<b>Wettelijke voorschriften</b>	Wet gemeenschappelijke regelingen
<b>Samenwerkingsvorm</b>	Openbaar lichaam
<b>Toegekende bevoegdheden</b>	Het behartigen van gemeenschappelijke belangen van de deelnemers op het gebied van openluchtrecreatie en toerisme.
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01</b>	€ 3.934.564 – € 1.126.000
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12</b>	
<b>Coördinatie</b>	Medewerker Team opdrachtgeverschap
<b>Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester</b>	Wethouder Van Haaren: Algemeen Bestuur
<b>Planning behandeling begroting 2018</b>	Er komt geen begroting meer
<b>Begrotingskaders</b>	
<b>Concept</b>	
<b>Definitief</b>	
Verantwoordelijke: Marijke van Haaren	
<input type="checkbox"/>	<b>Kwaliteit</b>
<input type="checkbox"/>	<b>Tijd</b>
<input type="checkbox"/>	<b>Geld</b>

#### **Deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling Regio Achterhoek.**

##### Aandachtspunten en ontwikkelingen

- De Achterhoek intensificeert de samenwerking tussen overheid, ondernemers en maatschappelijke organisaties.
- Doel van het nieuwe samenwerkingsmodel is de Achterhoek (economisch) te versterken door snellere besluitvorming, meer uitvoeringskracht en een sterker gezicht naar buiten.
- Dat gebeurt met de Agenda2030. Die is in de maak. De voorlopige naam van de samenwerking is Achterhoek2030.
- In de Achterhoek wordt samengewerkt in de volgende organen:
  - De Achterhoek Board: bepaalt de inhoud (Agenda2030)
  - De Achterhoek Raad (49 gemeenteraadsleden): bepaalt samen met de Board de Agenda 2030 voor de Achterhoek en controleert de voortgang.
  - Zes Thematafels: voeren deze agenda uit. Thema's zijn:
    - Smart werken en innovatie
    - Onderwijs en arbeidsmarkt

- Vastgoed en woningmarkt
- Mobiliteit en bereikbaarheid
- Circulaire economie en Energietransitie
- Zorginnovatie
- Regio Achterhoek (Wgr): voert de regie op de algehele samenwerking en zorgt ervoor dat de Achterhoek Agenda 2030, de jaarplannen en bijbehorende investeringsagenda worden opgesteld en uitgevoerd. Ze adviseert Board en Raad over de lobby en subsidies en levert hiervoor ook capaciteit.
- 
- Projecten worden uitgevoerd in wisselende samenstelling, met een eigen financiering en organisatorische vormgeving.

<b>Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)</b>	€ 6,58 (€ 286.354)
<b>Overige bijdragen per inwoner</b>	Afname op projectbasis <ul style="list-style-type: none"> <li>● Het adequaat behartigen van de regionale belangen van de aangesloten gemeenten;</li> <li>● de bovenlokale vraagstukken in de Achterhoek effectief en efficiënt regisseren;</li> <li>● coördinatie van de strategische agenda voor de uitvoering van Achterhoek 2020 met de door de gemeenteraden geprioriteerde speerpunten.</li> </ul>
<b>Kernactiviteiten van de organisatie</b>	
<b>Website / vestigingsplaats</b>	www.achterhoek2020.nl / Doetinchem
<b>Deelnemers</b>	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk. Montferland wil per 01012017 uit de gemeenschappelijke regeling.
<b>Wettelijke voorschriften</b>	Wet gemeenschappelijke regelingen.
<b>Samenwerkingsvorm</b>	Openbaar lichaam
<b>Toegekende bevoegdheden</b>	Archiefwet, Besluit Woninggebonden subsidies en Leemtetwet Stortplaatsen.
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01</b>	€ 1.165.086 - € 193.334
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12</b>	
<b>Coördinatie</b>	Medwerker Team Opdrachtgevers.
<b>Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester</b>	Burgemeester Van Oostrum: Algemeen Bestuur
<b>Planning behandeling begroting</b>	Toezending algemene financiële en beleidsmatige kaders vóór 15 april
<b>Begrotingskaders</b>	NVT
<b>Concept</b>	NVT
<b>Definitief</b>	NVT

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

#### Deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling Sociale Dienst Oost Achterhoek.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- De SDOA werkt aan een plan voor het nieuw beschut binnen.

<b>Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)</b>	Niet van toepassing
<b>Overige bijdragen per inwoner</b>	Beheerskosten € 4.429.000 Overige bijdragen cliëntgebonden: € 11.390.000 <ul style="list-style-type: none"> <li>● Uitvoering van wet- en regelgeving op het gebied van sociale zekerheid voor de gemeenten Berkelland, Oost Gelre en Winterswijk.</li> <li>● De dienst staat voor maximale zelfstandigheid van de klanten op het gebied van arbeid, inkomen en participatie.</li> </ul>
<b>Kernactiviteiten van de organisatie</b>	
<b>Website / vestigingsplaats</b>	www.socialiediensttoostachterhoek.nl / Groenlo
<b>Deelnemers</b>	Oost Gelre, Winterswijk en Berkelland

**Wettelijke voorschriften**

**Samenwerkingsvorm**

Wet gemeenschappelijke regelingen, Gemeentewet, Wet maatschappelijke ondersteuning, Participatiewet.

Gemeenschappelijk orgaan

Alle taken en bevoegdheden die op grond van de onder a tot en met j genoemde wetten en regelgeving aan het college toekomen worden, voor zover de wet het toelaat en de wet die het betreft niet is ingetrokken dan wel overdracht van bevoegdheden niet meer mogelijk is, aan het algemeen bestuur van de dienst overgedragen:

- a. Participatiewet.
- b. Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (Bbz).
- c. Wet Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze.
- d. Werknemers (loaw).
- e. Wet Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen.
- f. Zelfstandigen (loaz).
- g. Wet inburgering (Wi).
- h. Wet kinderopvang (Wk), voor zover het de uitvoering voor vastgestelde doelgroepen betreft.

**Toegekende bevoegdheden**

i. Voorzieningen en besluiten van algemene strekking die betrekking hebben op de onder a tot en met h genoemde wetten en overige regelgeving met betrekking tot die wetgeving waarvan de uitvoering aan gemeenten, al dan niet in medebewind, is opgedragen.

j. Nieuwe wet- of regelgeving die in de plaats treedt of samenhangt met de onder a tot en met h genoemde wetten en regelgeving.

2. De dienst wordt voorts belast met:

- a. De uitvoering van de schuldhulpverlening.
- b. De administratieve verwerking van de beschikkingen in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning.
- c. Uitvoeringstaken in het kader van de Wet sociale werkvoorziening, voor zover die niet zijn opgedragen aan de gemeenschappelijke regeling Hameland.
- d. Uitvoering van de gemeentelijke regelingen op het gebied van minimabeleid en bijzondere bijstand.

3. Het algemeen bestuur van de dienst is bij de uitvoering van deze taken gebonden aan het door de gemeenten vastgestelde beleid.

**Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01**

€ 4.593.000 – € 11.688.000

**Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12**

**Coördinatie**

Opdrachtgever Participatiewet Team opdrachtgevers

**Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester**

Wethouder Teselink: Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur

Wethouder Van Haaren: Algemeen Bestuur

**Planning behandeling begroting**

Toezening algemene financiële en beleidsmatige kaders vóór 15 april

**Begrotingskaders**

Dagelijks Bestuur

**Concept**

Algemeen Bestuur

**Definitief**

Raadsleden / Collegeleden

Verantwoordelijke: Anjo Bosman, Gerjan Teselink

 **Kwaliteit**

We nemen deel aan de Gemeenschappelijke Regeling Sociale Dienst Oost Achterhoek door actief te participeren in overlegvormen, nauwe verbinding te hebben met de beleidsadviseurs bij SDOA en waar nodig het management, klantmanagers en accountmanagers. We betrekken SDOA bij de vormgeving van ons beleid en we werken samen aan een sterke kwaliteit van dienstverlening. We zijn bezig met het ontwikkelen van een bredere dienstverlening waarin meer aandacht is voor mensen met een lange afstand tot de arbeidsmarkt. Er heeft een organisatieonderzoek plaatsgevonden naar de structuur van de SDOA en of deze nog past bij de huidige opgave. Hierin is onder andere naar voren gekomen dat



zowel de klanten als de gemeenten tevreden zijn over het functioneren van SDOA, dat er een keuze dient te worden gemaakt met betrekking tot de te hanteren financiële verdeelsleutel (aantallen werkzoekenden per gemeente zijn anno 2018 aanzienlijk anders dan bij de start in 2010) en dat er extra aandacht nodig is (herijking contactpersonenoverleg) voor de aansluiting van het participatie beleid van SDOA op de overige beleidsterreinen en visie op het sociaal domein van de afzonderlijke SDOA gemeenten.



#### Tijd

De deelname aan de Gemeenschappelijke Regeling loopt door in de tijd.

Er is door het DB besloten dat er een bestuursopdracht moet worden uitgevoerd. Hierin wordt gevraagd een voorstel met concrete adviezen te ontwikkelen voor de toekomstige positionering van SDOA in het brede sociaal domein (Wmo, Jeugdwet én Participatiewet). Sinds januari 2019 werken in de vorm van een proeftuin klantmanagers vanuit SDOA samen met de medewerkers van Voormekaar.



#### Geld

De te voeren discussie over de financiële verdeelsleutel zal naar verwachting in ieder geval gevolgen hebben voor de bijdrage van de gemeente Berkelland exploitatiekosten.

### Deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling Stadsbank Oost Nederland.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Verantwoording over de inhoudelijke taak van Stadsbank Oost Nederland ligt bij de gemeenschappelijke regeling Sociale Dienst Oost Achterhoek (SDOA).
- Een beleidsmedewerker van de SDOA heeft zitting in het ambtelijk platform en wordt betrokken bij het uitzetten van nieuw beleid.

#### Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)

Niet van toepassing

#### Overige bijdragen per inwoner

Overige bijdragen € 335.000 (via de begroting van SDOA)

- Stadsbank Oost Nederland levert bijzonder financiële dienstverlening aan consumenten.
- De bank ondersteunt de aangesloten gemeenten in hun sociale beleid, zonder winst oogmerk.
- Op een zowel maatschappelijk als zakelijk verantwoorde wijze voorzien in de behoefte aan geldkrediet, schuldhulpverlening, budgetbeheer, afgifte van verklaringen ex artikel 285 lid 4 Faillissementswet, de beschikbaarstelling van bewindvoerders ter uitvoering van bepalingen inzake de wettelijke schuldsanering natuurlijke personen.

#### Kernactiviteiten van de organisatie

#### Website / vestigingsplaats

[www.stadsbankoostnederland.nl](http://www.stadsbankoostnederland.nl) / Enschede

#### Deelnemers

Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Montferland, Oude IJsselstreek, Oost Gelre, Winterswijk, Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hellendoorn, Hengelo, Hof van Twente, Lochem, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holtten, Twenterand, Tubbergen, Wierden

#### Wettelijke voorschriften

Wet gemeenschappelijke regelingen, Burgerlijk Wetboek, Faillissementswet, Wet op het consumentenkrediet, Wet toezicht kredietwezen 1992, Wet werk en bijstand, Gemeentewet, Wet financiering decentrale overheden, Algemene wet bestuursrecht

#### Samenwerkingsvorm

Gemeenschappelijk orgaan

1. Krediettransacties binnen de Wet FIDO gegeven kaders.
2. Schuldenregeling.
3. Budgetbeheer.
4. Verklaringen op grond van de Faillissementswet.

#### Toegekende bevoegdheden

5. Bewindvoering en curatele op grond van de Faillissementswet.
6. Bewindvoering op grond van het Burgerlijk Wetboek.
7. Diensten in het kader van de beschikbaarheidsnuttigheid.
8. Preventie.
9. Het bevorderen van de spaarzin.
10. Harmonische en evenwichtige ontwikkeling van de onderneming.

#### Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01

€ 1.891.000 – € 3.748.000

**Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12**

<b>Coördinatie</b>	Opdrachtgever Participatiewet Team opdrachtgeverschap
<b>Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester</b>	Wethouder Teselink: Algemeen Bestuur
<b>Planning behandeling begroting</b>	Toezending algemene financiële en beleidsmatige kaders vóór 15 april
<b>Begrotingskaders</b>	Dagelijks Bestuur
<b>Concept</b>	Algemeen Bestuur
<b>Definitief</b>	Raadsleden / Collegeleden

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

 **Kwaliteit**

Er wordt meer ingezet op preventie en vroegsignalering. In dit kader is en wordt gewerkt aan een doorgaande lijn van schuldhulpverlening aan inwoners. Daarbij worden diverse netwerkpartners, zoals Schuldhulp Op Maat en Humanitas Thuisadministratie, betrokken.

Door twee studentes van de Hogeschool Arnhem Nijmegen is een onderzoek uitgevoerd naar de wijze waarop de gemeente Berkelland het schuldhulpverleningstraject kan inrichten, zodat de gestelde kwaliteitseisen van de schuldhulpverlening gewaarborgd worden.

 **Tijd**

 **Geld**

**Deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland.**

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- we hebben een signaal gekregen dat er over 2018 mogelijk een bekort gaat ontstaan. Mogelijk heeft dit gevolgen voor de bijdrage 2019.

<b>Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)</b>	€ 42,34 (€1.873.900)
<b>Overige bijdragen per inwoner</b>	Niet van toepassing <ul style="list-style-type: none"> <li>• Meer veiligheid in de regio.</li> <li>• Samenwerking tussen de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR) en brandweer.</li> </ul>
<b>Kernactiviteiten van de organisatie</b>	
<b>Website / vestigingsplaats</b>	www.vnog.nl / Apeldoorn
<b>Deelnemers</b>	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Montferland, Oude IJsselstreek en Winterswijk, Apeldoorn, Bathmen, Brummen, Deventer, Elburg, Epe, Ermelo, Gorssel, Harderwijk, Heerde, Hattem, Lochem, Nunspeet, Oldebroek, Putten, Voorst, Zutphen
<b>Wettelijke voorschriften</b>	Wet gemeenschappelijke regelingen, de Brandweerwet 1985, de Wet geneeskundige hulpverlening bij rampen, de Gemeentewet, de Wet rampen en zware ongevallen en de Wet Ambulancevervoer
<b>Samenwerkingsvorm</b>	Openbaar lichaam
<b>Toegekende bevoegdheden</b>	Alle taken en bevoegdheden op grond van de Brandweerwet 1985, de Wet geneeskundige hulpverlening bij rampen, de Wet rampen en zware ongevallen en de Wet Ambulancevervoer.
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 01. 01</b>	€ 1.385.000 - €45.693.000
<b>Eigen vermogen – vreemd vermogen 31.12</b>	€ 845.000 - € 45.360.000
<b>Verwacht resultaat</b>	€ 930.000
<b>Coördinatie</b>	Opdrachtgever Veiligheid Team opdrachtgeverschap
<b>Bestuurzetels Wethouder / Burgemeester</b>	Burgemeester van Oostrum: Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur
<b>Planning behandeling begroting</b>	Toezending algemene financiële en beleidsmatige kaders vóór 15 april
<b>Begrotingskaders</b>	Raadsleden / Collegeleden
<b>Concept</b>	Algemeen Bestuur
<b>Definitief</b>	Raadsleden / Collegeleden

Verantwoordelijke: Joost van Oostrum

**Kwaliteit**

De samenwerking met de VNOG is voldoende. Het is echter een samenwerking met 22 gemeentes waardoor je vaak te maken hebt met een meerderheid van stemmen. Op lokaal niveau is de samenwerking goed met de VNOG.

**Tijd**

**Geld**

VNOG heeft over 2018 een behoorlijk verlies die gedeeld wordt door 22 gemeentes. Het definitieve bedrag is nog niet duidelijk

Goede dienstverlening door samenwerking (stichtingen en verenigingen)

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Deelnemen in het samenwerkingsverband Stichting Achterhoek Toerisme.

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Samenwerking VVV's
- Achterhoek Toerisme heeft gesprekken met de VVV's en TIP's in de Achterhoek over intensievere samenwerking en de realisatie van inspiratiepunten. Op 4 en 5 september 2018 zijn er drie bijeenkomsten georganiseerd voor VVV's en TIP's in de Achterhoek. Met uitzondering van Ruurlo, Neede en Dinxperlo waren hierbij alle VVV's en TIP's aanwezig.
- Diverse VVV's ervaren knelpunten waar het gaat om kwaliteit, exploitatie, opleiden en werven van vrijwilligers etc. Op basis van de genoemde knelpunten is nagedacht over een manier om meer samenwerking te realiseren tussen de VVV's en TIP's in de Achterhoek. Met als doel om kennisuitwisseling en professionalisering te bevorderen.
- Voor dit proces is een kwartiermaker aangesteld.
- Tegelijkertijd zijn er gesprekken geweest met VVV Nederland over de afname van 1 VVV licentie voor de hele Achterhoek. VVV Nederland staat hier positief tegenover.

**Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)**

€ 1,50

1 cent per overnachting t.b.v. investeringen in innovatie en digitalisering

**Overige bijdragen per inwoner**

De vaste bijdragen voor beheer en onderhoud van routestructuren (fietsknooppunten- en wandelrouten netwerk) à € 8.000 zijn al eerder toegezegd (en dus begroot) en specifiek aan deze 2 doelen gekoppeld.

- Achterhoek Toerisme is een stichting met een algemeen maatschappelijke doelstelling (het bevorderen van toerisme en recreatie in de Achterhoek).
- De financiering van de AT vindt plaats door een vaste bijdrage per gemeente, maar AT genereert ook "eigen" inkomsten door het ontwikkelen van allerlei activiteiten.
- De AT is in beginsel vrij in het besteden van de gemeentelijke bijdrage, zolang ze deze besteedt in het kader van de algemene maatschappelijke doelstelling.
- Stichting beheer gelden routebureau Achterhoek is opgericht om te waarborgen dat de middelen afkomstig van de ontmanteling van het RAL beschikbaar blijven voor het routebureau. De beheerstichting is direct gerelateerd aan stichting Achterhoek Toerisme.

**Kernactiviteiten van de organisatie**

**Coördinatie**

Beleidsmedewerker Team opdrachtgevers

**Bestuurszetel**

Wethouder Van Haaren

**Website**

[www.achterhoek.nl](http://www.achterhoek.nl)

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

**Kwaliteit**

De subsidieovereenkomst met de Stichting Achterhoek Toerisme is verlengd tot en met 2021 na een evaluatie. De samenwerking met Achterhoek Toerisme is goed.

**Tijd**

**Geld**

**Deelnemen in het samenwerkingsverband Stichting Hambroek.**

Aandachtspunten en ontwikkelingen:

- Met Lap beheer BV is een intentieovereenkomst gesloten om de oude overeenkomst uit 1992 te gaan vervangen door een nieuwe overeenkomst.
- Leisurelands heeft een gebiedsvisie gemaakt waarmee wij hebben ingestemd en hen hebben gevraagd om de visie verder uit te gaan werken.

**Bijdrage per inwoner (totaal gemeente)**

Niet van toepassing

**Overige bijdragen per inwoner**

Niet van toepassing

- Zandwinning; vanaf 2012 niet meer in exploitatie.
- Het realiseren en exploiteren van het recreatiegebied Hambroek te Borculo.

**Kernactiviteiten van de organisatie**

**Coördinatie**

Medewerker Gebiedsteam

**Bestuurszetel**

Wethouder van Haaren / M.G. Mellink: medewerker Gebiedsteam

**Website**

Geen

Verantwoordelijke: Marijke van Haaren

**Kwaliteit**

Wethouder van Haaren heeft deelgenomen aan diverse vergaderingen van de Stichting Hambroek. Er wordt met de huidige grondeigenaren gesproken over de toekomst van het gebied. Hiervoor heeft de gemeente enkele onderzoeken laten uitvoeren op gebied van cultuurhistorie, natuur en stabiliteit. Ook worden plannen voorbereid voor de inrichting van het gebied en wordt gewerkt aan hernieuwing van de statuten van de stichting Hambroek

**Tijd**

**Geld**

## FINANCIERING

### Financiering

"Geld lenen kost geld!"

### Wat speelt er?

#### Regelgeving

De wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) verplicht gemeenten richtlijnen vast te stellen voor het beheer van de gemeentelijke geldstromen en de risico's die daaraan zijn verbonden (= treasury). Wij hebben dit gedaan in ons treasurystatuut.

#### Algemene ontwikkelingen (Rentevisie)

In het treasurystatuut zijn de randvoorwaarden voor het gemeentelijk beleid opgenomen.

Een belangrijk onderdeel hiervan is het verwachte en werkelijke verloop van de rente. Op grond van de huidige inzichten verwachten wij een lichte stijging van de korte rente (3 maands euribor) en de verwachting voor de lange rente (10 jaar) is dat deze licht gaat stijgen.

#### Gemeentefinanciering

In 2018 hebben we een van de leningen bij de BNG afgelost.

### Speerpunten

1. Beperken van de risico's op het te lenen en uit te lenen geld

Wat willen we bereiken?

- Het risico op lastenstijging door rentestijging minimaliseren
- Een zo hoog mogelijk rendement op ons bestaande geld

### Wat gaan we daarvoor doen?

#### Beoordelen koersrisico

Het koersrisico is het risico dat de (markt-) waarde van aandelen of obligaties daalt door koersontwikkelingen. Wij lopen weinig koersrisico, omdat wij onze gelden hebben uitgezet op spaarrekeningen of vastrentende waarden die voldoen aan de wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden).

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

#### **Kwaliteit**

In 2018 zijn er geen transacties geweest waaruit we kunnen afleiden dat onze aandelen minder waard zijn geworden. Anderzijds zijn er ook geen transacties geweest waaruit we kunnen opmaken dat onze aandelen meer waard zouden zijn.

#### **Tijd**

#### **Geld**

#### Beoordelen renterisico.

Er zijn twee normen die aangeven hoe groot het renterisico is. Wij lopen geen groot renterisico.

1. Een norm die aangeeft hoeveel geld we mogen lenen voor een periode korter dan 1 jaar. Volgens deze norm mogen we € 10.000.000 lenen. We verwachten dat we ruim onder deze norm blijven zoals uit onderstaande overzicht blijkt.

Bedragen in € 1.000	Liquiditeitspositie in relatie tot kasgeldlimiet	Kw 1	Kw 2	Kw 3	Kw 4
1	Vlottende schuld	16.059	15.912	15.859	153

2	Vlottende middelen	32.458	28.889	30.163	7.987
3	Netto vlottend (+) of overschot (-)	-16.399	-12.899	-14.305	-7.834
4	Kasgeldlimiet				
(4a) = (7>3)	Ruimte onder de kasgeldlimiet	25.326	21.915	23.232	16.761
(4b) = (7<3)	Overschrijding van de kasgeldlimiet				
Berekening kasgeldlimiet					
5	Begrotingstotaal	105.022	105.022	105.022	105.022
6	Percentage	8,5	8,5	8,5	8,5
7	Kasgeldlimiet = (5) x (6) / 100	8.927	8.927	8.927	8.927

Een norm die aangeeft of wijzigingen in de rente van huidige leningen, rente over nieuwe leningen en aflossingen passen bij de begroting.

Als de aflossingen en de renteherzieningen onder de € 24.000.000 blijven is het goed. Wij verwachten lasten voor renteherziening en aflossing van € 3.800.000 zoals uit onderstaand overzicht blijkt (bedragen x € 1.000):

Stap	Variabelen Renterisicnorm	2018	2019	2020	2021	2022
1	Renteherzieningen					
2	Aflossingen	20.722	2.747	2.747	2.747	2.747
3	Renterisico (1+2)	20.722	2.747	2.747	2.747	2.747
4	Renterisiconorm (4a x 4b/100)	21.004	23.301	23.301	23.301	23.301
	Ruimte onder risiconorm (4 >3)	282	20.554	20.554	20.554	20.554
	Overschrijding renterisiconorm (4<3)					
	Renterisiconorm					
4a	Begrotingstotaal	105.022	116.503	116.503	116.503	116.503
4b	Percentage regeling	20	20	20	20	20

De verdeling van de rente over de taakvelden levert het volgende renteresultaat op in de begroting

	Begroting	Werkelijk
Externe rente korte en lange financiering	2.914.823	2.255.167
Externe rente baten	-3.625	-3.625
Totaal door te rekenen externe rente	2.918.448	2.258.792
Rente grondexploitatie	69.905	155.431

Rente projectfinanciering	3.625	3.625
Saldo door te rekenen externe rente	2.844.918	2.099.736
Werkelijk aan taakvelden toegerekend	2.987.815	1.886.446
Renteresultaat	-142.897	213.290

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

**Kwaliteit**

In 2018 hebben we geen (kasgeld)leningen aan hoeven trekken. We blijven binnen de normen van de kasgeldlimiet en renterisiconorm

1. De kasgeldlimiet geeft aan hoeveel we per kwartaal mogen lenen voor een periode korter dan 1 jaar. Volgens deze limiet mochten we 8,9 miljoen euro lenen. In het overzicht is te zien dat we in 2018 ruim onder deze norm zijn gebleven

2. De renterisiconorm geeft aan of wijzigingen in de rente van huidige leningen, rente over nieuwe leningen en aflossingen passen bij de begroting. Ondanks de aflossing van een grote lening bij de BNG Bank zijn we onder deze norm gebleven.

**Tijd**

**Geld**

### Beoordelen uitstaande leningen

Om rendement te halen op onze liquide middelen lenen we geld uit aan daarvoor aangewezen instelling. De belangrijkste leningen zijn verstrekt aan de

- BNG (20 miljoen)
- VNOG (10 miljoen)

Verantwoordelijke: Gerjan Teselink

**Kwaliteit**

Om rendement te halen op onze liquide middelen lenen we geld uit aan daarvoor aangewezen instellingen. De belangrijkste leningen zijn verstrekt aan

BNG Bank: 20 miljoen euro

VNOG: 10 miljoen euro (saldo eind 2018: 6,2 miljoen euro)

**Tijd**

**Geld**

In 2018 hebben we de rente over de hybride lening van de BNG Bank en de lening van de VNOG ontvangen.

## ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

### Onderhoud kapitaalgoederen

"We zorgen goed voor onze kapitaalgoederen"

#### Wat speelt er?

In deze paragraaf staat hoe we met onze kapitaalgoederen omgaan. Kapitaalgoederen zijn goederen met een meerjarig nut. Denk aan wegen, gebouwen, riolering en openbaar groen.

Zoals wettelijk is voorgeschreven worden investeringen met een meerjarig nut afgeschreven. De afschrijvingstermijn die daarbij wordt gebruikt komt overeen met de economische levensduur van de investering. Wij hanteren wel een ondergrens. Wanneer de investering minder dan € 5.000 bedraagt, wordt het niet afgeschreven. De lasten worden dan in één keer afgeboekt.

#### Speerpunten

1. Een verantwoord beheer van onze kapitaalgoederen

Wat willen we bereiken?

- Een kwaliteitsniveau van de wegen volgens scenario 3 overwegend laag
- Een rioelstelsel dat wordt beheert overeenkomstig het Gemeentelijk Rioleringsplan
- Een gedifferentieerd onderhoudsniveau voor gemeentelijke gebouwen
- Een kwaliteitsniveau voor openbaar groen dat past bij het budget

#### Wat gaan we daarvoor doen?

**Onderhouden gebouwen.**

De gemeentelijke gebouwen zijn in 2014 geïnspecteerd. Hierdoor is er een goed beeld gekregen van de onderhoudstoestand van de gebouwen. Op basis van deze inspectie is de meerjarenonderhoudsplanung opgesteld.

Niveau 1	Uitstekend	Nieuwbouwkwaliteit en/of met nieuwbouw vergelijkbare kwaliteit
Niveau 2	Goed	Nieuwbouwkwaliteit met de eerste tekenen van feitelijke veroudering
Niveau 3	Redelijk	Het verouderingsproces is over vrijwel de gehele linie duidelijk op gang gekomen
Niveau 4	Matig	Het verouderingsproces heeft het bouwdeel duidelijk in zijn greep
Niveau 5	Slecht	Het verouderingsproces is min of meer onomkeerbaar geworden
Niveau 6	Zeer slecht	Een zodanig slechte toestand dat dit niet meer te classificeren onder conditie 5

Om een goed en veilig gebouw te kunnen bieden is ervoor gekozen om de gemeentelijke gebouwen in onderhoudsniveau 3 te houden/krijgen. Uitzondering hierop is het gemeentehuis en de gemeentewerf. Hiervoor is onderhoudsniveau 2 aangehouden

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

**Kwaliteit**

**Tijd**

**Geld**



### Onderhouden groen.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman



#### Kwaliteit

Door veranderingen in de organisatie en het droge weer zijn er wel enkele zaken blijven maar is het totale resultaat over 2018 positief.



#### Tijd



#### Geld

Door veranderingen in onder andere de organisatie was er in de loop van het jaar onduidelijkheid over de stand van zaken van de verschillende budgetten. Herschikking moet dit grotendeels verhelpen.

### Onderhouden van Riolering

We hebben steeds beter inzicht in de onderhoudstoestand van riolen en rioolgemalen. Hierdoor kan het risico op calamiteiten beter worden ingeschat. Hoewel er enkele zwakke plekken in het rioolstelsel zijn, is er geen groot risico zodat hierdoor problemen ontstaan.

Het Gemeentelijk Rioleringsplan is in 2013 voor vijf jaar vastgesteld. In dit plan wordt aandacht besteed aan het onderhoud en de noodzakelijke investeringen op korte en lange termijn. Op basis van dit plan worden onderhoudsplannen uitgewerkt. De kosten voor de riolering worden volledig gedekt uit het rioolrecht. Afgezien van onvoorziene omstandigheden kunnen alle werkzaamheden aan de riolering hierdoor worden uitgevoerd.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman



#### Kwaliteit

In 2018 zijn zowel de watervisie als het watertakenplan voor de komende jaren vastgesteld. De watervisie is samen met het Waterschap Rijn en IJssel opgesteld. Het watertakenplan is de gemeentelijke uitwerking van de watervisie.

### Onderhouden van wegen

We inspecteren regelmatig het kwaliteitsniveau van onze wegverhardingen. De kwaliteit van de wegverhardingen volgens de laatste inspecties is te zien in onderstaande tabel.

Gebrijksfunctie	Centrumgebied	Wijkontsluiting wegen	Woonstraten	Industriewegen	Ontsluitingswegen buiten de kom	Overige wegen buiten de kom
Asfalt						
Rijbaan	Hoog	Basis	Laag	Basis	Laag	Laag
Fietspaden	Hoog	Hoog	Basis	Zeer hoog	Laag	Basis
Voetpaden			Basis			
Overige		Basis			Zeer hoog	Laag
Elementen						
Rijbaan	Basis	Hoog	Basis	Hoog	Laag	Laag
Fietspaden		Hoog	Hoog	Zeer hoog	Laag	
Voetpaden	Hoog	Hoog	Hoog	Basis		

---

Overige	Basis	Hoog	Basis	Hoog	Laag
---------	-------	------	-------	------	------

---

De gemiddelde kwaliteit van de wegverhardingen scoort basis – laag. Industrierwegen scoren overwegend hoog. Dit komt doordat nog niet zolang geleden revitalisaties zijn uitgevoerd. Fietspaden scoren overwegend basis. Volgens het gekozen scenario zou dit hoog moeten zijn. Over het algemeen ligt de kwaliteit boven het gekozen scenario 'overwegend laag'.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

#### **Onderhoud water**

Het onderhoud van het gemeentelijk water maakt onderdeel uit van het watertakenplan dat in samenspraak met het waterschap is opgesteld.

Verantwoordelijke: Anjo Bosman

## RESERVES

### Wat speelt er?

Bij de nota Reserves en Voorzieningen 2016 zijn de reserves herschikt. Daarbij zijn nog 10 reserves in stand gebleven, waarvan 9 bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves zijn ingesteld om toekomstige lasten te kunnen dekken. Het idee daarachter is niet dat die lasten gelijk gemaakt moeten worden. De reserves zijn een spaarpot voor uitgaven die we verwachten. Hierna is per reserve nog eens aangegeven voor welk doel ze zijn ingesteld.

### Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Stand 1-1-2018	Toevoeging	Onttrekking	Verwacht saldo 31-12-2018
Algemene reserve	37.528	689	637	37.580
Bestuurlijke claims	12.197	1.363	4.240	9.320
Egalisatiereserve Afval	2.380	214		2.594
Egalisatiereserve investeringen	7.935		55	7.880
Algemene reserve bouwgrond-exploitatie	1.777	1.920		3.697
Inkomensreserves	5.638	5		5.643
Onderhoud wegen	5.848	152		6.000
Onderwijs-huisvesting	7.010		44	6.966
Herstructurering	6.221	611	431	6.401
Nadelen decentralisaties	11.300		3.437	7.863
Hameland	2.090			2.090
<b>Totaal</b>	<b>99.924</b>	<b>4.954</b>	<b>8.844</b>	<b>96.034</b>

## Algemene reserve

Algemene reserve	
Doel	Buffer voor het opvangen van nadelen
Plafond	Niet van toepassing
Vulling	Resultaatbestemming
<b>Stand 1 januari</b>	<b>37.528.389</b>
<b>Toevoegingen</b>	<b>689.310</b>
Resultaat 2017	689.310
<b>Onttrekkingen</b>	<b>637.056</b>
Onderzoekskosten N18	11.400
Vervolgproject Beltrum	29.961
Leader subsidie	97.208
Extra personeelskosten griffie	61.600
Overhevelen sloopbonusregeling	500.000
Overhevelen privatisering Sonders	87.000
Correctie teveel onttrokken EUP/energiescan	-150.113
<b>Stand 31 december</b>	<b>37.580.643</b>

## Bestuurlijke claims

Bestuurlijke claims	
Doel	Het dekken van projecten waarover een bestuurlijk besluit is genomen.
Plafond	Niet van toepassing
Vulling	Uitname uit andere reserves voor projecten
<b>Stand 1 januari</b>	<b>12.196.992</b>
<b>Toevoegingen</b>	<b>1.362.912</b>
Resultaat 2017	103.000
Overheveling plattelandsvernieuwing	114.330
Overheveling projecten toerisme en recreatie	19.306
Overheveling onderzoek Staring	40.000
Overheveling privatisering Sonders	87.000
Overhevelen Sloopbonus	500.000
Overhevelen Leef in Borculo	80.000
Overhevelen aankoop Hema	351.000
Resultaat Najaarsnota 2018	68.276
<b>Onttrekkingen</b>	<b>4.240.154</b>
Sloopbonusregeling	109.485
Energiescan bij bedrijven	67.263
Dekking project statushouders	306.076
Onderzoekskosten Staringcollege	24.638
Afkoop Nieuw Olthaar 3e tranche	61.412
Teruggaaf OZB	405.709
Nieuwe FUO GBT	19.764
Veranderbudget	344.830
Bijdrage N18	2.200.220
Wegenlegger	9.200
EUP	329.915
Subsidies glasvezel	17.288
Busplein Neede	70.965
t Stieltjen	31.300
Dorpsaccommodatie Rietmolen	8.000
Dorphoes Gelster	19.500
De Wanne	4.000
t Haarhoes	32.100
Zunnekamp	110.350
Omgevingswet	38.140
Inhuur bereik en beschikbaarheidsdienst	30.000
<b>Stand 31 december</b>	<b>9.319.749</b>

## Egalisatiereserve afval

De egalisatiereserve afval kent op dit moment geen plafond. Gedachte hierachter is dat de reserve gevuld wordt met de opbrengst van de afvalstoffenheffing. Deze opbrengst moet gebruikt worden voor de inzameling en verwerking van afval. Door de lage aanbestedingen in de vorige ronde was de verwachting dat de egalisatiereserve nodig zou zijn om bij een nieuwe aanbesteding de verhoging in tarieven op te vangen. Inmiddels zijn er ontwikkelingen waardoor de egalisatie van de tarieven minder groot lijkt te zijn.

Een plafond voor deze reserve van € 1.000.000 om nadelen gedurende enkele jaren op te kunnen vangen lijkt op dit moment reeel. We kijken in 2019 hoe het gaat met deze reserve. In 2020 geven we dan een het gedeelte boven de € 1.000.000 terug via de afvalstoffenheffing.

Egalisatiereserve afval	
Doel	Het egaliseren van het tarief voor afvalverwijdering en – verwerking door overschotten en tekorten te verrekenen met deze reserve
Plafond	Niet van toepassing
Vulling	Resultaatbestemming afval
<b>Stand 1 januari</b>	<b>2.380.405</b>
<b>Toevoegingen</b>	<b>214.179</b>
Resultaat afval	214.179
<b>Onttrekkingen</b>	<b>0</b>
<b>Stand 31 december</b>	<b>2.594.584</b>

### Egalisatiereserve investeringen

Egalisatiereserve investeringen	
Doel	Het dekken van kapitaallasten van investeringen.
Plafond	Niet van toepassing
Vulling	Bijdrage uit andere reserves ter dekking kapitaallasten
<b>Stand 1 januari</b>	<b>7.934.805</b>
<b>Toevoegingen</b>	<b>0</b>
<b>Onttrekkingen</b>	<b>54.601</b>
Dekking kapitaallasten	54.601
<b>Stand 31 december</b>	<b>7.880.203</b>

## Egalisatiereserve bouwgrondexploitaties

Algemene reserve bouwgrondexploitatie	
Doel	Het opvangen van verliezen van de bouwgrondexploitatie
Plafond	Niet van toepassing
Vulling	Resultaatbestemming bouwgrondexploitaties
<b>Stand 1 januari</b>	<b>1.777.031</b>
<b>Toevoegingen</b>	<b>1.919.798</b>
Begroting 2018	1.000.000
Resultaat 2017	919.798
<b>Onttrekkingen</b>	<b>0</b>
<b>Stand 31 december</b>	<b>3.696.829</b>

## Inkomensreserve

Deze reserve was ooit bedoeld om renteinkomsten te genereren. De renteinkomsten werden dan toegevoegd aan de reserves of aan de exploitatie. Na de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording wordt de systematiek niet meer gewenst. Wij passen deze ook niet meer toe. Daarmee is de reserve overbodig geworden. De reserve is hooguit nog nodig voor het inzichtelijk houden van het "Legaat Planten". Hiervoor is een plafond van € 15.000 voldoende.

Inkomensreserve	
Doel	Het genereren van rente die kan worden gebruikt als dekkingsmiddel in de exploitatie en het genereren van rente op het Legaat Planten dat vijfjaarlijks wordt uitgekeerd.
Plafond	Niet van toepassing
Vulling	Resultaatbestemming
<b>Stand 1 januari</b>	<b>5.637.867</b>
<b>Toevoegingen</b>	<b>5.000</b>
Resultaat 2017	5.000
<b>Onttrekkingen</b>	<b>0</b>
<b>Stand 31 december</b>	<b>5.642.867</b>

## Onderwijshuisvesting

Voor de uitwerking van de onderwijsvisie Primair Onderwijs wordt dit jaar de voorbereiding voor de realisatie van een school op 't Simmelink in Eibergen afgerond. Geschatte grove investering € 5 miljoen (incl. sloop en herinrichting)

In het najaar 2018 wordt het haalbaarheidsonderzoek toekomstbeeld Stichting Staring College in Berkelland VMBO afgerond waarna bestuurlijke besluitvorming volgt over locatie en financiële middelen.

Onderwijshuisvesting		
Doel	Het realiseren van investeringen in onderhoud van scholen en het afboeken van boekwaarden in combinatie met sloopkosten van schoolgebouwen.	
Plafond		7.000.000
Vulling	Resultaatbestemming	
<b>Stand 1 januari</b>		<b>7.009.977</b>
<b>Toevoegingen</b>		<b>0</b>
<b>Onttrekkingen</b>		<b>44.351</b>
Bijdrage Staring		40.000
Voorbereiding Simmelink		4.351
<b>Stand 31 december</b>		<b>6.965.627</b>

## Wegen

Onderhoud wegen		
Doel	Het onderhoud van wegen als aanvulling op het budget in de begroting	
Plafond		6.000.000
Vulling	Resultaatbestemming	
<b>Stand 1 januari</b>		<b>5.848.261</b>
<b>Toevoegingen</b>		<b>151.739</b>
Resultaat 2017		151.739
<b>Onttrekkingen</b>		<b>0</b>
<b>Stand 31 december</b>		<b>6.000.000</b>



## Herstructurering

Herstructurering		
Doel	Dekken van kosten die voortkomen uit herstructurering van ((bouw)grond)locaties daar waar woningbouw niet meer mogelijk of gewenst is.	
Plafond		7.000.000
Vulling	Resultaat bestemming	
<b>Stand 1 januari</b>		<b>6.220.823</b>
<b>Toevoegingen</b>		<b>611.251</b>
Resultaat 2017		296.819
Resultaat Voorjaarsnota 2018		314.432
<b>Onttrekkingen</b>		<b>431.000</b>
Leef in Borculo		80.000
Aankoop/Sloop Hema		351.000
<b>Stand 31 december</b>		<b>6.401.074</b>

## Nadelen decentralisaties

Nadelen decentralisaties		
Doel	Het opvangen van nadelen van de decentralisaties	
Plafond	Niet van toepassing	
Vulling	Resultaat bestemming	
<b>Stand 1 januari</b>		<b>11.300.177</b>
<b>Toevoegingen</b>		<b>0</b>
<b>Onttrekkingen</b>		<b>3.437.265</b>
Dekking tekort		3.147.000
Dekking combinatiefunctionarissen		123.183
Dekking algemeen maatschappelijk werk		167.082
<b>Stand 31 december</b>		<b>7.862.912</b>



# Jaarrekening 2018

ACTIVA	Ultimo 2018	Ultimo 2017
<b>Vaste activa</b>		
<i>Immateriële vaste activa</i>	4	2.263
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio		
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	4	63
Bijdragen aan activa in eigendom van derden		2.200
<i>Materiële vaste activa</i>	98.079	91.686
<i>In erfpacht uitgegeven gronden</i>	70	70
Investerings met economisch nut	43.341	43.795
Investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	31.981	30.117
Investerings in openbare ruimte met maatschappelijk nut	22.688	17.704
<i>Financiële vaste activa</i>	46.955	46.923
Kapitaalverstrekking aan:		
<i>Deelnemingen</i>	735	735
<i>Gemeenschappelijke regelingen</i>	72	72
<i>Overige verbonden partijen</i>	5.142	4.625
Leningen aan:		
<i>Openbare lichamen art. 1a wet fido</i>	6.203	7.177
<i>Woningbouwcorporaties</i>		
<i>Deelnemingen</i>	20.012	20.012
<i>Overige verbonden partijen</i>	5.151	3.663
Overige langlopende leningen	9.640	10.639
Uitzettingen in 's Rijks schatkist > 1 jaar		
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier > 1 jaar		
Overige uitzettingen > 1 jaar		
<b>Totaal vaste activa</b>	<b>145.038</b>	<b>140.873</b>
<b>Vlottende activa</b>		
<i>Voorraden</i>	2.855	3.848
Grond- en Hulpstoffen		
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	4.554	5.723
Gereed product en handelsgoederen	-1.700	-1.875
Vooruitbetalingen		
<i>Uitzettingen &lt; 1 jaar</i>	18.557	46.083
Vorderingen op openbare lichamen	6.161	5.197
Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen art.1a wet fido		
Overige verstrekte kasgeldleningen		
Uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar	4.739	32.802
Rekening-courantverhouding met het Rijk		
Rekening-courantverhouding met niet-financiële instellingen	5.810	6.860
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier < 1 jaar		
Overige vorderingen	1.846	1.224
Overige uitzettingen < 1 jaar		
<i>Liquide middelen</i>	691	104
Kas- en Banksaldi		
<i>Overlopende activa</i>	9.869	9.496
Nog te ontv. voorschotbedragen door voorfin. met spec.		
<i>Europese overheidslichamen</i>		
<i>Het Rijk</i>	258	368
<i>Overige Nederlandse overheidslichamen</i>	226	
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	9.385	9.128
<b>Totaal vlottende activa</b>	<b>31.971</b>	<b>59.531</b>
<b>Totaal generaal</b>	<b>177.010</b>	<b>200.404</b>

Recht op verliescompensatie krachtens de wet op de vpb  
1969

nvt

5

## Balans per 31 december (Bedragen x € 1.000)

PASSIVA	Ultimo 2018	Ultimo 2017
<b>Vaste passiva</b>		
<i>Eigen vermogen</i>	94.361	102.089
Algemene reserve	37.581	37.528
Bestemmingsreserves	58.454	62.396
Gerealiseerd resultaat	-1.675	2.164
<i>Voorzieningen</i>	12.385	11.622
Voorziening voor verplichtingen en verliezen	5.082	4.996
Voorziening voor risico's		
Voorziening voor het gelijkmatig verdelen van lasten		
Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven	7.303	6.627
<i>Vaste schulden &gt; 1 jaar</i>	46.702	67.423
Obligatieleningen		
Onderhandse leningen van:		
<i>Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen</i>		
<i>Binnenlandse banken en overige financiële instellingen</i>	46.702	67.423
<i>Binnenlandse bedrijven</i>		
<i>Openbare lichamen als bedoeld in art. 1a wet fido</i>		
<i>Overige binnenlandse sectoren</i>		
<i>Buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en</i>		
<i>Door derden belegde gelden</i>		
<i>Waarborgsommen</i>		
<i>overige leningen &gt; 1 jaar</i>		
<b>Totaal vaste passiva</b>	<b>153.448</b>	<b>181.134</b>
<b>Viottende Passiva</b>		
<i>Netto viottende schulden &lt; 1 jaar</i>	9.234	10.086
Kasgeldleningen bij openbare lichamen art. 1a wet fido		
Overige kasgeldleningen	6.400	7.100
Banksaldi		352
Overige schulden	2.834	2.634
<i>Overlopende passiva</i>	14.329	9.184
Verplichtingen die in een volgend jaar tot betaling komen	6.902	3.128
Ontv. voorschotten voor uitkeringen met specifiek bestedingsdoel van:		
<i>Europese overheidslichamen</i>		
<i>Het Rijk</i>	374	1.004
<i>Overige Nederlandse overheidslichamen</i>	1.224	942
<i>Overige vooruitontv. bedr ten bate van volgende begr. jaren</i>	5.829	4.110
<b>Totaal viottende passiva</b>	<b>23.563</b>	<b>19.270</b>
<b>Totaal generaal</b>	<b>177.010</b>	<b>200.404</b>

Gewaarborgde geldleningen

69.275

72.229

# Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

## Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft. Indien er sprake is van her-rubricering dan is hier melding van gemaakt in de toelichting en zijn de vergelijkende cijfers aangepast.

## Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen de nominale waarden.

De baten en lasten worden toegekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden als last genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baten genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

## Balans

### Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in max. 5 jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan bij ingebruikneming van het gerelateerde materiële vaste actief. Kosten van disagio worden niet geactiveerd.

Activa van derden zijn gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met de afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

# Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

## **Materiële vaste activa met een economisch nut**

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven over de verwachte gebruiksduur. Op grondbezit, niet zijnde sportvelden, met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden. Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijken.

Ingevolge de verordening 212 en de Nota Activerings- en afschrijvingsbeleid Gemeente Berkelland 2012 schrijven we lineair af. Bij wijzigingen in de gehanteerde afschrijvingstermijnen blijven de termijnen voor in het verleden gepleegde investeringen intact voor zover niet anders wordt besloten. Activa met een verkrijgingsprijs van minder dan vijf duizend euro worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Deze laatst genoemden worden altijd geactiveerd.

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs. De percelen waarvan de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht zijn tegen een geringe registratiewaarde opgenomen. Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut worden geactiveerd en lineair afgeschreven.

De nog niet in exploitatie genomen bouwgronden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, dan wel lagere marktwaarde.

## **Financiële vaste activa**

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering gelukkig niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

## **Vlottende activa**

### *Vorraden*

De als "onderhanden werken" opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken), alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten. Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Rekening houden met de "Percentage of Completion". Zolang daarvan geen sprake is worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

## Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

### *Vorderingen en overlopende activa*

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Eventuele voorziening voor oninbaarheid wordt in mindering gebracht op de vorderingen.

### *Liquide middelen en overlopende posten*

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

### **Vaste passiva**

#### *Reserves*

Naast de algemene reserve zijn er diverse reserves gevormd die voor een specifiek doel bestemd zijn. Het muteren van reserves vindt plaats op aangeven van de raad. Alle mutaties op reserves lopen via het taakveld mutaties reserves.

#### *Voorzieningen*

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter op contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.

#### *Vaste schulden*

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van langer dan één jaar.

### **Vlottende passiva**

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

### **Waarborgen en garanties**

Van de leningen waar de gemeente borg of garant voor staat, is het totaalbedrag van de geborgde of gegarandeerde schuldrestanten per einde jaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.



## Activa

### Immateriële vaste activa

De post immateriële vaste activa wordt onderscheiden in:

(Bedragen x € 1.000)

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 1-1-2018
kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio		
kosten van onderzoek en ontwikkeling	4	63
Bijdragen aan activa in eigendom van derden		2.200
<b>Totaal</b>	<b>4</b>	<b>2.263</b>

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2018:

(Bedragen X € 1.000)

	Boekwaarde 1-1-2018	Investerings	Desinves-teringen	Af-schrijvingen	Bijdragen derden /Af-waardering en	Boekwaarde 31-12-2018
kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio						
kosten van onderzoek en ontwikkeling	63	13		72		4
bijdragen aan activa in eigendom van derden	2.200			2.200		
<b>Totaal</b>	<b>2.263</b>	<b>13</b>		<b>2.272</b>		<b>4</b>

### Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

(Bedragen X € 1.000)

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 1-1-2018
In erfpacht uitgegeven gronden	70	70
Investerings met een economisch nut	43.341	43.795
Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	31.981	30.117
Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	22.688	17.704
<b>Totaal</b>	<b>98.079</b>	<b>91.686</b>

N.a.v. een opmerking bij de controlebevindingen van de jaarrekening 2017 is van een aantal investeringen de rubricering aangepast per 1-1-2018. Na controle van de activastaat zijn er investeringen verwijderd bij Grond-, weg- en waterbouwkundige werken EN ( 2.206) en Overige materiële vaste activa EN (384). Deze zijn opgeteld bij de rubriek Grond-, weg- en waterbouwkundige werken MN (2.590). Indien een actief daadwerkelijk wordt bestemd voor verkoop, dan moet overboeking plaatsvinden naar de voorraden. Daarom is een bedrag van (29) overgeboekt van Gebouwen EN naar Voorraden (zie vlottende activa). (genoemde bedragen x € 1.000)

## Activa

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de erfpachtgronden weer:  
(Bedragen X € 1.000)

	BW 1-1-2018	Vermeer- deringen	Verminder- ingen	Desinves- teringen	Af- schrijvingen	Bijdragen derden /Af- waardering en	Boekwaarde 31-12-2018
Erfpachtgronden	70						70
<b>Totaal</b>	<b>70</b>						<b>70</b>

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut weer:

(Bedragen X € 1.000)

	Boekwaarde 1-1-2018	Mutaties activasoort	Vermeerde- ringen	Verminder- ingen	Desinves- teringen	Af- schrijvingen	Bijdragen derden /Af- waardering	Boekwaarde 31-12-2018
Gronden en terreinen	4.489		90			27		4.553
Gronden en terreinen, Dekking d.m.v. heffingen	83					6		78
Woonruimten	206		33					239
Woonruimten, Dekking d.m.v. heffingen	3							3
Gebouwen	30.775	-29	2.816	581		1.098		31.882
Gebouwen, Dekking d.m.v. heffingen	5					2		4
Grond-, weg-, en waterbouwkundige werken *	2.158	-2.206				-58		11
Grond-, weg-, en waterbouwkundige werken, Dekking d.m.v. heffing	29.870		2.819	-571		1.573		31.686
Vervoermiddelen	673		748			136	47	1.238
Machines, apparaten en installaties	3.089		640			428		3.301
Machines, apparaten en installaties, Dekking d.m.v. heffing	16					3		13
Overige materiële vaste activa *	1.112	-384	335	35		172		856
Overige materiële vaste activa, Dekking d.m.v. heffing	140		85			28		198
Strategische gronden (voorm. NIEGG)	916			32				884
Strategische gronden (voorm. Grond en hulpstoffen)	376							376
<b>Totaal</b>	<b>73.912</b>	<b>-2.619</b>	<b>7.566</b>	<b>77</b>		<b>3.414</b>	<b>47</b>	<b>75.321</b>

## Activa

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut had het volgende verloop:

(Bedragen X € 1.000)

	BW 1-1-2018	Mutaties Activasoort	Vermeer- deringen	Vermi- deringen	Desinves- teringen	Af- schrijvingen	Bijdragen derden /Af- waardering en	BW 31-12-2018
Gronden en terreinen								
Gebouwen								
Grond-, weg-, en waterbouwkundige werken	17.613	2.590	3.807	853		540		22.616
Machines, apparaten en installaties	7							7
Ov. materiele vaste activa	85					20		65
<b>Totaal</b>	<b>17.704</b>	<b>2.590</b>	<b>3.807</b>	<b>853</b>		<b>560</b>		<b>22.688</b>

### Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2018 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

	BW 1-1-2018	Investeringen	Desinves- teringen	Aflossing- en/ Af- schrijvingen	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2018
<b>Kapitaalverstrekkings aan:</b>						
Deelnemingen		735				735
Gemeenschappelijke regelingen		72				72
Overige verbonden partijen		4.625	4.989	4.472		5.142
		<b>5.432</b>	<b>4.989</b>	<b>4.472</b>		<b>5.949</b>
<b>Leningen aan:</b>						
Openbare lichamen (art. 1 fido)		7.177		974		6.203
Woningbouwcorporaties						0
Deelnemingen		20.012				20.012
Overige verbonden partijen		3.663	1.946	459		5.151
		<b>30.852</b>	<b>1.946</b>	<b>1.432</b>		<b>31.366</b>
<b>Overige langlopende leningen</b>						
Overige langlopende leningen		10.639	6	1.005		9.640
Uitzettingen in schatkist > 1 jr						
Uitzettingen Ned. Schuldpapier > 1 jr						
Ov. uitzettingen met looptijd > 1 jr						
		<b>10.639</b>	<b>6</b>	<b>1.005</b>		<b>9.640</b>
<b>Totaal</b>		<b>46.923</b>	<b>6.942</b>	<b>6.910</b>		<b>46.955</b>

#### Kapitaalverstrekkings aan:

De investeringen en aflossingen verantwoord onder kapitaalverstrekking aan overige verbonden partijen betreft de rekeningcourant positie bij de Svn m.b.t. verschillende regelingen

#### Leningen aan:

De aflossing onder openbare lichamen (art 1 fido) heeft betrekking op de lening van de V.N.O.G. Onder overige verbonden partijen is het bedrag vermeld dat bij de deelnemers van de Svn leningen uitstaat.

#### Overige langlopende leningen:

De aflossing verantwoord onder de overige langlopende leningen heeft voornamelijk betrekking op leningen aan het personeel inzake de woningfinanciering.

## Vlottende Activa

## Vorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

(Bedragen X € 1.000)

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 1-1-2018
Grond- en hulpstoffen		
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	5.286	5.945
Voorziening voor mogelijk verliesgevend exploitaties	-732	-222
Voorziening waardering voorraden	-1.721	-1.875
Gereed product en handelsgoederen	22	
Vooruitbetalingen		
<b>Totaal</b>	<b>2.855</b>	<b>3.848</b>

#### Voorziening naar aanleiding van demografische ontwikkelingen.

De gemeente Berkelland heeft zich ten doel gesteld om in de jaren 2010 tot 2025 maximaal 635 woningen toe te laten voegen aan de woningvoorraad. In 2015 is de Regionale Woonagenda voor de periode 2015-2025 vastgesteld. Daarbij is ingezet op 10% verlaging van het aantal woningen tot 570. Dit heeft gevolgen voor de keuzes in de woningbouwprogramma's en daarvoor geschikte locaties. In december 2016 is een Lokale woonagenda vastgesteld. In lijn met deze kaders zijn voor de vier grote kernen Structuurvisies Wonen 2017-2025 vastgesteld waarin de gewenste ontwikkeling van nieuwbouwlocaties is opgenomen. Om tot een verantwoorde afweging en prioritering van plannen te komen werken de gemeenten in de regio met het zogenaamde stoplichtmodel. Daarbij worden volkshuisvestelijke en ruimtelijke argumenten gewogen en vertaald in een verantwoord geachte toename van het aantal woningen. Op welke wijze en voor welke plannen deze prognoses effect zullen hebben is op dit moment niet volledig uitgekristalliseerd. Via de jaarlijkse voortgangsrapportage Wonen wordt inzicht gegeven in de ontwikkelingen op de lokale en regionale woningmarkt.

Het totaal van alle harde en zachte woningbouwplannen van ontwikkelaars en gemeente bedraagt per begin 2019 nog 666 woningen, waarvan 63 woningen in aanbouw zijn. Sinds 2010 zijn netto 429 woningen gerealiseerd. Rekening houdend met de vermindering van 10% kunnen er vanaf 2019 nog circa 141 woningen worden toegevoegd. Om de doelstelling te realiseren zal de komende jaren ingezet worden op het verder verminderen van de plancapaciteit. De gemeente hanteert in haar afwegingen het uitgangspunt dat de "juiste woning op de juiste plek" moet worden gebouwd. Minimaal jaarlijks stemmen we alle bekende woningbouwplannen en de gemeentelijke exploitaties daarom op elkaar af. Gemeentelijke plannen waarvan de uitvoering door de demografische ontwikkelingen onzeker is, zullen moeten worden afgewaardeerd. Daarvoor is in 2010 een voorziening gevormd van 5 miljoen euro. Eind 2018 bedraagt deze voorziening nog € 1.721.450.

Eventuele schadeclaims die ontstaan doordat particuliere ontwikkelaars minder woningen kunnen bouwen zijn niet in deze voorziening meegenomen. De hoogte van de claims is afhankelijk van de planstatus, de onderhandelingsresultaten, uitkomsten van juridische procedures en mogelijke compensatie door hogere overheden. Deze claims vormen een risico. In de paragraaf Grondbeleid is dit aspect onder Overige risico's benoemd.

## Activa

### Verloop boekwaarde onderhanden werk (bedragen in € 1.000)

De boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie bedroeg per 31 december 2018 € 5.300.437. Van het verloop van 2018 is het volgende overzicht te geven:

	Boekwaarde per 1-1-2018	Uitgaven	Inkomsten	Resultaat- neming (winst = -)	Boekwaarde 31-12-2018	Voorziening 31-12-2018	Balanswaarde 31-12-2018 (BW -/- Vzd)
<i>Bedrijventerreinen</i>							
<i>Overberkel 4 Borculo</i>						47	-47
<i>Kieftte 4 Eibergen</i>	2.552	71	71	-53	2.605		2.605
<i>Everskamp Ruurlo</i>	1.558	40	4		1.594	450	1.144
<i>Woongebieden</i>							
<i>de Garver Haarlo</i>	-59			-22	-37		-37
<i>Voormalige school Gelselaar</i>	27	2			29		29
<i>Schollenkamp Borculo</i>						75	-75
<i>Zwilbroekseweg / Rekkenseweg Eibergen</i>	114	6			120		120
<i>Hofrichter Eibergen</i>	-17	2			-15		-15
<i>KTV Eibergen</i>	-275	28			-247		-247
<i>Vonderman Noordijk</i>	171	5			176		176
<i>Olland Rietmolen</i>	330	11	277	-20	84		84
<i>Hondelinkweg Neede</i>	759	25	337	200	247		247
<i>ABCTA terrein Beltrum</i>	-314	10			-304	60	-364
<i>De Mölle Haarlo</i>	-40				-40		-40
<i>De Heuver Gelselaar</i>	426	16			442	100	342
<i>Leusinksbrink Ruurlo</i>	713	42	123		632		632
<b>Totaal Onderhanden Werk</b>	<b>5.945</b>	<b>258</b>	<b>812</b>	<b>105</b>	<b>5.286</b>	<b>732</b>	<b>4.554</b>

Boekwaarde per 31 december 2018 na verwerking resultaat

Raming nog te maken kosten

Raming nog te verwachten opbrengsten

Verwacht eindresultaat exploitatie (-/- is voordelig)

	5.286
	4.077
	9.299
	<b>64</b>

## Activa

### Uitzettingen korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

(Bedragen X € 1.000)

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 1-1-2018
Vorderingen op openbare lichamen	6.161	5.197
Verstreckte kasgeldleningen aan openbare lichamen		
Overige verstreckte kasgeldleningen		
Uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar	4.739	32.802
Rekening-courantverhouding met het Rijk		
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	5.810	6.860
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier < 1jaar		
Overige vorderingen	1.846	1.224
Overige uitzettingen (Schatkistbankieren)		
<b>Totaal</b>	<b>18.557</b>	<b>46.083</b>

De vorderingen op openbare lichamen zijn ultimo 2018 licht toegenomen t.o.v. 2017. De uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar is fors lager. Dit komt o.a. door de aflossing van een vaste geldlening bij de BNG Bank. In 2018 is er geen geld geleend aan decentrale overheden. De overige vorderingen zijn licht gestegen

De mutaties in Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen hebben geheel betrekking op Exploitiemaatschappij Leusinkbrink BV. Wij zijn van mening dat er een reëel risico bestaat dat deze vordering in rekening courant op een particuliere ontwikkelaar niet (geheel) door deze vennootschap of haar aandeelhouders kan worden voldaan. De vennootschap moet haar verplichtingen aflossen uit de verkoop van kavels. Deze vertegenwoordigen eind 2017 een boekwaarde binnen de vennootschap van € 7.004.323. Als gevolg van een aantal kavelverkopen in 2018 zal deze boekwaarde eind 2018 circa € 1 miljoen lager zijn. De vordering van de gemeente op de ontwikkelaar uit hoofde van financiering bedraagt per 31 december 2018 € 5.810.287. Hiertegenover staat een gelijke verplichting van de gemeente jegens de BNG.

Wij plaatsen vraagtekens bij de afzetprognoses voor woningbouw kavels en de planologische haalbaarheid van nog te ontwikkelen plandelen. Wij beschikken niet over woningmarkt cijfers die de toegepaste waardering door de vennootschap onderbouwen. Op basis van de vastgestelde Structuurvisie Wonen Ruurlo 2017-2025 houden we rekening met een verlaging van het aantal te bebouwen woningbouw kavels. De ontwikkelaar heeft naar aanleiding daarvan een juridische procedure in gang gezet om enerzijds onverkorte nakoming van de overeenkomst uit 2001 te bepleiten en anderzijds schade te claimen. De rechtbank heeft in haar vonnis van 17 oktober 2018 de eisen van de ontwikkelaar afgewezen voor de plandelen Zuid en Noord en niet ontvankelijk verklaard voor de fase Zoomgebied en Zone Enkeerdlaan. De ontwikkelaar heeft hiertegen hoger beroep ingesteld. De gemeente onderzoekt in het kader van de Laddertoets voor duurzame verstedelijking hoe de behoefte aan nieuwbouw van woningen zich zowel kwantitatief als kwalitatief zou moeten vertalen in haalbare bestemmingsplannen en een daarop gebaseerde realistische begroting. Ondanks tekenen van een voorzichtig herstel op de woningmarkt blijft het perspectief voor de langere termijn zorgelijk vanwege het wegvallen van de regionale vraag door een daling van het aantal huishoudens.

## Activa

Voor het gemeentelijk aandeel in het risico zijn of worden de nodige maatregelen getroffen. Zo is binnen de gevormde voorziening voor demografische ontwikkelingen rekening gehouden met een verlies op de exploitatie van bouwgronden die in het bezit van de gemeente zijn. Ook is als onderdeel van de verantwoording over de gemeentelijke grondexploitatie een inschatting van de risico's en het weerstandsvermogen gemaakt. Op basis van de goedkeurende accountantsverklaring, die door Crop registeraccountants op 24 juli 2018 bij de jaarrekening 2017 van de vennootschap is afgegeven, achten wij een afwaardering van onze vordering op de vennootschap - voor haar aandeel in het risico en aanvullend op al getroffen voorzieningen - op dit moment niet aan de orde.

## Activa

Volgens artikel 52c van het BBV moet worden vermeld wat het drempelbedrag is voor het begrotingsjaar en het bedrag dat per kwartaal buiten 's Rijks schatkist is aangehouden. Dit is verwerkt in het overzicht hieronder.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (Bedragen X € 1.000)					
Verslagjaar 2018					
(1)	Drempelbedrag	787,7			
		Kw. 1	Kw. 2	Kw. 3	Kw. 4
(2)	Kwartaalcijfers op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden	90	139	48	69
(3a) = (1)>(2)	Ruimte onder het drempelbedrag	698	649	740	719
(3b) = (2)>(1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	105.022			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan 500 miljoen euro	105.022			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de 500 miljoen euro niet te boven gaat	0			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van € 250.000	Drempelbedrag	788			
(2) Berekening kwartaalcijfers op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kw. 1	Kw. 2	Kw. 3	Kw. 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist	8.116	12.627	4.404	6.333
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a)/(5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden	90	139	48	69



# Activa

## Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

(Bedragen X € 1.000)

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 1-1-2018
Kassaldi	2	2
Banksaldi	689	102
<b>Totaal</b>	<b>691</b>	<b>104</b>

# Activa

## Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

(Bedragen X € 1.000)

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 1-1-2018
Nog te ontvangen bedragen EU		
Nog te ontvangen bedragen van het Rijk	258	368
Nog te ontvangen overige overheid	226	
Overige nto en vooruitbet bedragen	9.385	9.128
	<b>9.869</b>	<b>9.496</b>

## Passiva

### Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen Eigen Vermogen bestaat uit de volgende posten:

(Bedragen X € 1.000)

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 1-1-2018
Algemene reserve	37.581	37.528
Bestemmingsreserves:		
Bestemmingsreserves voor egalisatie van tarieven	2.594	2.380
Overige bestemmingsreserves	55.860	60.016
Gerealiseerde resultaat	-1.675	2.164
<b>Totaal</b>	<b>94.361</b>	<b>102.089</b>

Het verloop wordt in onderstaand overzicht per reserve weergegeven.

(Bedragen x € 1.000)

	Saldo 1-1-2018	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat	Vermind. ter dekking afschr.	Saldo 31-12-2018
Algemene reserve	37.528	689	498		138	37.581
Bestuurlijke claims	12.197	1.363	4.063		177	9.320
Egalisatiereserve Afval	2.380	214				2.594
Egalisatiereserve investeringen	7.935				55	7.880
Algemene reserve bouwgrond- exploitatie	1.777	1.920				3.697
Inkomensreserves	5.638	5				5.643
Onderhoud wegen	5.848	152				6.000
Onderwijs-huisvesting	7.010		40		4	6.966
Herstructurering	6.221	611	431			6.401
Nadelen decentralisaties	11.300		3.437			7.863
Hameland	2.090					2.090
<b>Totaal</b>	<b>99.925</b>	<b>4.954</b>	<b>8.469</b>		<b>374</b>	<b>96.036</b>
Gerealiseerde resultaat						-1.675
<b>Totaal</b>						<b>94.361</b>

Onder "Bestemming resultaat" staan de toevoegingen die voortkomen uit de bestemming van het resultaat van het vorige dienstjaar. Onder de afschrijvingen staan de verminderingen vermeld in verband met afschrijvingen op activa. Deze afschrijvingen worden gedekt uit reserves.

### Algemene reserve

Deze reserve heeft een bufferfunctie en dient in eerste instantie als weerstandscapaciteit. Als het weerstandsvermogen groter is dan 2 en de solvabiliteit groter dan 35% dan kan de reserve gebruikt worden als incidenteel dekkingsmiddel.

# Passiva

## **Bestuurlijk claims**

Deze reserve heeft een bestedingsfunctie. De reserve bevat de gereserveerde bedragen voor dekking van genomen raadsbesluiten.

## **Egalisatiereserve afval**

Deze reserve heeft een bestedingsfunctie. De reserve wordt gebruikt voor het egaliseren van tekorten en overschotten op het product afvalverwijdering en -verwerking. Door gebruik te maken van deze reserve zorgen we ervoor dat betaalde afvalstoffenheffing ook gebruikt wordt voor afvalverwijdering en inzameling.

## **Egalisatiereserve investeringen**

Deze reserve heeft een bestedingsfunctie. De reserve dient ter dekking van de kapitaallasten van investeringen.

## **Algemene reserve bouwgrondexploitaties**

Deze reserve heeft een bufferfunctie. De reserve wordt gebruikt om verliezen in de bouwgrondexploitaties op te vangen.

## **Inkomensreserve**

Deze reserve had een inkomensfunctie. Nu geen rente meer aan de reserves wordt toegerekend is deze functie feitelijk vervallen en is deze gewijzigd naar een bestedingsfunctie.

## **Onderhoud wegen**

Deze reserve heeft een bestedingsfunctie. De reserve wordt ingezet voor het realiseren van onderhoud aan wegen.

## **Onderwijshuisvesting**

Deze reserve heeft een bestedingsfunctie. De reserve wordt ingezet voor het realiseren van investeringen in en afwaarderingen van onderwijshuisvesting.

## **Herstructurering**

De reserve heeft een bestedingsfunctie. De reserve wordt ingezet om kosten te dekken die voortkomen uit de herstructurering van (bouwgrond)locaties in Berkelland. Daar waar woningbouw niet meer mogelijk of gewenst is.

## **Nadelen decentralisaties**

Deze reserve heeft een bestedingsfunctie. De reserve wordt ingezet om de eventuele nadelen van de decentralisaties af te dekken.

## **Hameland**

Deze reserve heeft een bestedingsfunctie. De reserve wordt ingezet om de gevolgen van de transitie en liquidatie van Hameland te dekken.

## Passiva

### Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen wordt in onderstaand overzicht weergegeven.

(Bedragen X € 1.000)

	Saldo 1-1-2018	Toevoeging	Correctie	Vrijval	Aan- wending	Saldo 31-12-2018
<b>Personeelsvoorzieningen:</b>	<b>4.996</b>	<b>560</b>			<b>474</b>	<b>5.082</b>
Voorz. Pensioenen wethoud.	4.606	209			342	4.473
Wachtgeld wethouders	30	372			39	363
Voorz Spaarverlof	109	-21			0	88
Afwikk muziekschl. De Triangel						
	206	0			73	133
Personele lasten GBT	45	0			20	25
<b>Invest. met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.</b>	<b>6.627</b>	<b>676</b>				<b>7.303</b>
<b>Totaal</b>	<b>11.622</b>	<b>1.236</b>			<b>474</b>	<b>12.385</b>

In de kolom vrijval zijn de bedragen opgenomen welke ten gunste van de rekening van baten en lasten zijn vrijgevallen. Alle aanwendingen van de voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht.

### Personeelsvoorzieningen

De personeelsvoorzieningen zijn in het leven geroepen om toekomstige lasten die het gevolg zijn van personele ontwikkelingen op te kunnen vangen. Het gaat met name om de lasten die voortvloeien uit mobiliteitsvoorzieningen en de lasten voor pensioenen en wachtgeld van wethouders.

Met ingang van 2014 is een voorziening gevormd voor de wachtgeldverplichtingen van de voormalige medewerkers van muziekschool 'De Triangel'.

Met ingang van 2016 is een voorziening gevormd voor de afbouw personeelslasten van voormalige medewerkers die in dienst zijn getreden bij het GBT.

### Investerings met economisch nut

Er is een voorziening gevormd voor rioleringsinvesteringen. De grondslag hiervan vinden we in het watertakenplan

### Voorzieningen voor investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

In het najaar van 2014 heeft de commissie BBV een dwingend advies gegeven de lasten voor groot onderhoud en vervanging van riolering onder te brengen in een voorziening. Naar aanleiding van dit advies is de bestemmingsreserve riolering opgeheven en zijn de middelen toegevoegd aan deze voorziening.

## Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen vaste schulden is als volgt:

(Bedragen X € 1.000)

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 1-1-2018
Obligatieleningen		
Onderhandse leningen:		
-binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen		
-binnenlandse banken en overige financiële instellingen	46.702	67.423
-binnenlandse bedrijven		
-overige binnenlandse sectoren		
-buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en ov.sectoren		
Door derden belegden gelden		
Waarborgsommen		
<b>Totaal</b>	<b>46.702</b>	<b>67.423</b>

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden over het jaar 2018.

(Bedragen X € 1.000)

	Saldo 1-1-2018	Vermeer- deringen	Aflossingen	Saldo 31-12-2018
Obligatieleningen				
Onderhandse leningen:				
-binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen				
-binnenlandse banken en overige financiële instellingen	67.423		20.721	46.702
-binnenlandse bedrijven				
-overige binnenlandse sectoren				
-buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en ov.sectoren				
Door derden belegde gelden				
Waarborgsommen				
<b>Totaal</b>	<b>67.423</b>		<b>20.721</b>	<b>46.702</b>

Onderhandse leningen:

De totale rentelast voor 2018 met betrekking tot de vaste schulden bedraagt € 2.255.167,=. Een groot deel van de aflossing (17,9 miljoen euro) heeft betrekking op de volledige aflossing van een vaste geldlening bij de BNG Bank.

## Passiva

### Vlottende schulden

De in de balans opgenomen kortlopende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

(Bedragen X € 1.000)

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 1-1-2018
Kasgeldleningen bij openb lich. Art 1a fido		
Kasgeldleningen	6.400	7.100
Banksaldi		351
Schulden aan openbare lichamen	31	38
Overige schulden	2.803	2.596
<b>Totaal</b>	<b>9.234</b>	<b>10.086</b>

## Passiva

### Overlopende passiva

De in de balans opgenomen overlopende passiva kunnen als volgt gespecificeerd worden:

(Bedragen X € 1.000)

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 1-1-2018
Verplichtingen	6.902	3.128
Vooruitontvangen bedragen EU		
Vooruitontvangen bedragen van het Rijk	374	1.004
Vooruitontvangen bedragen van overige overheden	1.224	942
Overige vooruitontvangen bedragen	5.829	4.110
<b>Totaal</b>	<b>14.329</b>	<b>9.184</b>

### Vooruitontvangen bedragen

Onderstaand een overzicht het verloop uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel:

Vooruitontvangen bedragen van het Rijk	stand 1/1	bij- boeking	afboeking	stand 31/12
Vooruitontv. niet best.sp.uitsk.ond.achterst.beleid	21	14		35
Vooruitontv bedr statushouders (vluchtelingen)	65		65	0

Vooruitontvangen bedragen van overige overheden	stand 1/1	bij- boeking	afboeking	stand 31/12
Vooruitontv.n.bestprov subs centrEib: steeng benut	52	-21	31	0
Vooruitontv. bedr. fietsbanen Berkelland	39		36	3
Vooruitontv bedr Sterrenpalet		15		15
Vooruitontv. Niet bestede subs gezonde jeugd		15		15
Vooruitontv. niet best. subsidie landschapsregeling	36	35	28	43
Vooruitontv bedr POHO vrijetijdseconomie	751	632	495	888
Vooruitontv bedr Agenda Vitaal platteland		145		145
Vooruitontvangen n.best.subs.ISV3 geluid	44			44
Vooruitontv. Nbst prov subs geluidsan. B lijst woning	27		6	21



## Analyse resultaat

Het resultaat over 2018 is	€	<b>-1.674</b>	Negatief
Het resultaat bestaat uit			
Resultaat op grondexploitatie van	€	-478	Negatief
Resultaat op de bedrijfsvoering van	€	-1.196	Negatief
Totaal rekening resultaat	€	<b>-1.674</b>	Negatief

Het bedrijfsresultaat wordt gerealiseerd door de volgende ontwikkelingen:

Onderwerp	Incidenteel	Structureel	
1 College	-37,00	-111,00	
2 Personeelskosten	203,00	-	
3 Verkoop gebouwen	175,00	-	
4 SW	979,00	-154,00	
5 SDOA	407,00	40,00	
6 Wegen	211,00	-	
7 Openbare verlichting	104,00	-	
8 Onderwijs	149,00	-	
9 Leerlingenvervoer	-	113,00	
10 ODA	-327,00	-	
11 Bestemmingsplan buitengebied	160,00	-	
12 Bouwleges	-83,00	-	
13 Grondexploitatie	-478,00	-	
14 Rente	-5.037,00	-	
15 Algemene uitkering	119,00	-	
16 Onvoorzien	200,00	-	
17 Algemene baten en lasten	1.803,00	-	
18 Diverse	-110,00	-	
<b>Totaal</b>	<b>-1.562,00</b>	<b>-112,00</b>	<b>-1.674,00</b>

### 1 College

Door hogere loonkosten (68), reservering pensioen (43), alsook kosten i.v.m. de wisseling (afscheid/begeleiding/nieuw collegeprogramma) van het college (37) zijn de kosten in 2018 hoger uitgevallen dan geraamd.

### 2 Personeelskosten

De totale personeelskosten zijn binnen de raming gebleven. Er resteert een voordeel van € 203.000,=.

### 3 Verkoop gebouwen

Het oude gemeentekantoor in Eibergen is in 2018 verkocht.

#### 4 SW

Voor de sw medewerkers is er vanuit gegaan dat er lokaal geen vervoerskosten vergoed zou worden voor sw medewerkers. Er is een groep sw medewerkers die woonachtig is in Neede. Deze groep krijgt wel reiskosten vergoeding. Hiermee is geen rekening gehouden in de begroting. Daarnaast vallen de loonkosten gunstig uit. Dit komt door de bijdrage lage inkomensvoorziening, die we vanaf 2017 krijgen. In deze jaarrekening is de nabetaling over 2017 opgenomen en de bijdrage over 2018. Daarnaast is het aantal sw-ers ook lager dan verwacht waardoor de loonkosten meevallen.

#### 5 SDOA

Bij de SDOA zien we dat extra is ingezet op werk en activering. Dit zit hem vooral in het verstrekken van loonkostensubsidies en de 'nieuwe' groep beschermd werken. We zien ook dat we overhouden op de bijzondere bijstand doordat er minder aanvragen zijn dan mag worden verwacht bij de omvang van het klantenbestand. Op de bedrijfsvoering houdt de SDOA geld over als gevolg van minder inzet van personeel.

#### 6 Wegen

Het voordeel komt met name door lagere kapitaallasten. Vertraging in de uitvoering van werkzaamheden, maar ook een andere systematiek leidt dat deze kosten lager uitvallen dan geraamd.

#### 7 Openbare verlichting

Aanpassingen die in 2018 zijn doorgevoerd, zijn voor een groot gedeelte gedekt uit het daarvoor beschikbaar gestelde krediet Energie UitvoeringsProgramma 2016-2018. Hierdoor is dit budget minder aangesproken.

#### 8 Onderwijs

Het voordeel op dit product komt vooral voort uit de lagere rente die we betalen.

#### 9 Leerlingenvervoer

Het ingezette beleid om meer leerlingen gebruik te laten maken van regulier vervoer heeft ook in 2018 geleid tot een vermindering van het gebruik.

#### 10 ODA

Het tekort is het gevolg van de outputfinanciering. We hebben meer diensten afgenomen bij de ODA dan waar rekening mee was gehouden. Hierdoor zijn ook de kosten hoger dan verwacht. Met name een aantal handhavingzaken hebben geleid tot hogere kosten, samen met een stijging van het aantal milieuvergunningen.

#### 11 Bestemmingsplan buitengebied

De gemeenteraad heeft besloten eerst over een aantal onderwerpen keuzes te willen maken. Deze onderwerpen betreffen: Vaststellen structuurvisie Plussenbeleid (maart 2019). Vaststellen structuurvisie woningsplitsing (verwachting juni/juli 2019). Pas nadat beide structuurvisies zijn vastgesteld door de gemeenteraad kan er opdracht worden gegeven voor het maken van een nieuw voorontwerp bestemmingsplan Buitengebied.

#### 12 Bouwleges

De bouwleges blijven achter doordat een gedeelte van het jaar geen leges geheven mochten worden. De inschatting was dat dit in de tweede helft van het jaar ingelopen zou worden door extra bouwaanvragen. Die inschatting is niet juist gebleken.

#### 13 Grondexploitatie

Het resultaat wordt met name veroorzaakt door het vormen van een voorziening voor Everskamp in Ruurlo.

#### 14 Rente

In 2018 hebben we een lening afgelost bij de BNG. De rente die we daardoor vervroegd hebben betaald (boeterente) leidt tot het nadeel.

#### 15 Algemene uitkering

Het voordeel komt door de nabetalings over 2016 en 2017. Ten opzichte van de najaarsnota is het voordeel € 45.000.

#### 16 Onvoorzien

Er is geen gebruik gemaakt van de post onvoorzien. Dat levert een voordeel op van € 200.000.

#### 17 Algemene baten en lasten

Het voordeel ontstaat doordat geen gebruik is gemaakt van de begrote prijsindexatie. Daarnaast zijn de begrote budgetten voor verhoogde asieluitstroom, ICT en wijk en buurtbudgetten niet volledig gebruikt.

## **Voorstel voor bestemming van het resultaat**

In maart 2016 heeft de raad beleid vastgesteld hoe om te gaan met overschotten bij de jaarrekening. Een tekort wordt gedekt uit de algemene reserve.

## Overzicht van baten en lasten

Bedragen x € 1.000	Raming begrotingsjaar voor wijziging			Raming begrotingsjaar na wijziging			Realisatie begrotingsjaar		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Omschrijving programma									
Veranderende samenleving vernieuwd bestuur	-50		-50	-50		-50	-45		-45
Demografische ontwikkeling	-30	0	-30	-30	0	-30	-32		-32
Plattelandontwikkeling	-213	47	-166	-987	29	-958	-351		-351
Decentralisaties en transities	-23.681	802	-22.879	-26.009	697	-25.312	-26.578	785	-25.793
Economie en werkgelegenheid	-25.423	10.430	-14.993	-26.267	11.475	-14.792	-25.053	11.149	-13.904
Energie en duurzaamheid	-3.514	4.011	497	-3.939	4.011	72	-3.091	3.575	484
Cultuur	-577		-577	-50		-50	-38		-38
Sport	-1.913	43	-1.870	-2.211	43	-2.168	-2.360	80	-2.280
Recreatie en toerisme	-949	269	-680	-2.497	585	-1.912	-2.588	495	-2.093
Wonen	-612	2	-610	-641	2	-639	-574		-574
Leefomgeving	-2.589	1.800	-789	-3.120	1.800	-1.320	-2.983	1.792	-1.191
Integrale veiligheid	-15.610	6.673	-8.937	-15.827	7.199	-8.628	-17.397	7.787	-9.610
Doorlopende overige taken	-118		-118	-120	0	-120	-109	15	-94
Financiën	-24.180	80.184	56.004	-30.284	81.285	51.001	-25.497	73.288	47.791
Waarvan:									
Algemene dekkingsmiddelen	-9.033	80.184	71.151	-30.284	81.285	51.001	-25.497	73.288	47.791
Overhead	-15.147		-15.147						
Vennootschapsbelasting									
Gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten	-99.459	104.261	4.802	-112.032	107.126	-4.906	-106.696	98.966	-7.730
Mutaties reserves	-1.000	513	-487	-1.333	6.240	4.907	-2.789	8.844	6.055
Gerealiseerde resultaat	-100.459	104.774	4.315	-113.365	113.366	1	-109.485	107.810	-1.675

### Toelichting

#### Veranderende samenleving vernieuwd bestuur

#### Demografische ontwikkeling

#### Plattelandontwikkeling

Het voordeel op dit programma wordt met name veroorzaakt door het achterblijven van projecten die we in het kader van Leader co-financieren. Daarnaast blijft er ook wat geld over als gevolg van het nog niet afronden van de projecten vrijkomende agrarische bebouwing en astbestsanering. Deze overschotten worden allen verrekend met de reserves.

#### Decentralisaties en transities

Er is een nadeel op dit programma zichtbaar als gevolg van een aantal projecten uit het uitvoeringskader Samen denken samen doen. Deze lasten worden gedekt uit de reserve nadelen decentralisaties.

Een aanvrager van een voorziening, zoals hulp in de huishouding, ondersteuning of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op de grond van de WMO een eigen bijdrage verschuldigd. Het CAK is het publiekrechtelijk zelfstandig bestuursorgaan (zbo) dat door de wetgever is belast met de berekening, oplegging en incasso van de eigen bijdrage. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feit bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is en derhalve niet valt onder de reikwijdte van de rechtmatigheidscontrole door de accountant van de gemeente. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdrage kan worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht. In 2018 is voor € 448.000,- aan eigen bijdrage via het CAK verantwoord

# Overzicht van baten en lasten

## Economie en werkgelegenheid

Het voordeel op dit programma kent twee oorzaken. Aan de ene kant is er een voordeel op de 'Wsw' kant door lagere loonkosten en de teruggaaf in het kader van de lage inkomensvoorziening. Aan de andere kant is er een nadeel op de reïntegratie kant bij de SDOA omdat meer is ingezet op het aan het werk krijgen en houden van mensen.

## Energie en duurzaamheid

Het voordeel op dit programma is het gevolg van met name de lagere lasten op het gebied van afval.

## Cultuur

Het nadeel op dit programma wordt veroorzaakt door de maatwerkvoorzieningen die we hebben geboden voor dorpshuizen en kulturhuizen. Deze lasten worden gedekt uit de reserve.

## Sport

Het nadeel op dit programma kent twee oorzaken. De eerste is het betalen van het laatste gedeelte van de afkoopsom voor de sportaccommodatie in Lochuizen. De tweede is de achterblijvende huren voor sportaccommodaties.

## Recreatie en toerisme

Het voordeel op dit programma ontstaat doordat er minder projecten zijn ingediend die voor subsidie in aanmerking komen. Ook hebben we minder betaald aan de Regio Achterhoek.

## Wonen

Het resultaat van dit programma komt grotendeels voor rekening van de grondexploitaties. Het resultaat wordt negatief beïnvloed door het achterblijven van de leges als gevolg van het feit dat we een tijd geen leges mochten heffen voor oudere bestemmingsplannen.

## Leefomgeving

Er is een groot resultaat op dit programma. Dit kent een aantal oorzaken. Een belangrijke is dat in dit programma onze bijdrage voor de realisatie van de N18 is verwerkt. Dit gaat om een bijdrage van 2,2 miljoen. Deze bijdrage wordt gedekt uit de reserve. Daarnaast zien we op verschillende onderdelen dat het onderhoud afwijkt van de verwachting met de daarbij behorende ontwikkeling van de kosten.

## Integrale veiligheid

Het voordeel op dit programma wordt vooral veroorzaakt door de verbeurd verklaarde dwangsommen.

## Financiën

### Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen blijven over het algemeen iets achter bij de verwachting. Bij de OZB is dat het gevolg van de toegepaste korting in verband met het resultaat van 2016. Dit nadeel dekken we uit de reserves. De algemene uitkering valt iets hoger uit door nabetalingen over vorige jaren.

### Overhead

Het verschil in overhead wordt met name veroorzaakt door het aflossen van een lening bij de BNG begin 2018. De rente die we daarvoor nu in één keer betaalden is niet in een officiële begrotingswijzing verwerkt. Derhalve komt deze nu in het resultaat terecht.

### Vennootschapsbelasting

### Mutaties reserves

Het verschil bij de mutaties reserves ontstaat doordat we nu bedragen onttrekken aan de reserves die in eerdere jaren al geaccordeerd zijn door de raad. Door vertraging in projecten of omdat bij de laatste begrotingswijziging nog geen inschatting gemaakt kon worden van de omvang, zijn deze bedragen niet verwerkt in de begroting.

### Onvoorzien

We hebben geen gebruik gemaakt van onvoorzien in 2018.

## Overzicht van baten en lasten

### Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten
Veranderende samenleving vernieuwd bestuur		
Demografische ontwikkeling		
Onderzoek demografie		32
Plattelandsontwikkeling		
Overheveling budget		114
Sloopbonusregeling		109
Subsidies glasvezel		17
Decentralisaties en transities		
Dekking tekort		3.147
Dekking combinatiefunctionarissen		123
Dekking maatschappelijk werk		167
Economie en werkgelegenheid		
Statushouders		306
Onderzoekskosten Staringcollege		25
Energie en duurzaamheid		
Resultaat Afval		214
Energiescan bedrijven		67
Energie uitvoeringsprogramma		330
Cultuur		
Dorps en kulturhusen		205
Sport		
Afkoopsom Nieuw Olthaar		61
Recreatie en toerisme		
Overhevelen budget		19
Leader subsidies		97
Wonen		
Vervolg pilot Beltrum		30
Grondverkopen	81	
Leefomgeving		
N18		2.212
Wegenlegger		9
Busplein Neede		71
Verkoop Binnenmansdijk	443	
Verkoop parkeerplaats	8	
Verkoop Villa Smits	175	
Integrale veiligheid		
Verbeurde dwangsommen	41	
Financiën		
Financiën		4.292
Waarvan: Algemene dekkingsmiddelen		
Overhead		
Personeel		436
Personeel van derden		3.856
Af te dragen Vennootschapsbelasting		
Resultaat voor bestemming		1.680
Mutaties reserves	6	
Resultaat na bestemming		1674

## Niet uit de balans blijvende verplichtingen

### Niet uit de balans blijvende verplichtingen

#### Langlopende overeenkomsten

Naam Crediteur	Totaal	Einde looptijd
Contracten Jeugdzorg	€ 6.700.000	jaarlijks verlengd
Contracten WMO	€ 6.400.000	jaarlijks verlengd
SAB Catering BV	€ 54.021	jaarlijks verlengd
Centric Netherlands BV	€ 259.301	jaarlijks verlengd
Hacron vof	€ 513.864	jaarlijks verlengd
Twence Bioconversie BV	€ 171.488	2018
Novon	€ 264.940	2019
Ziut BV	€ 95.999	2019
GreenValley	€ 112.290	2019
Raetsheren van Orden BV	€ 138.441	2020
Start People BV	€ 372.810	2021
Driessen	€ 1.609.679	2021
Avi Twente BV	€ 183.513	2022
Ter Horst Milieu BV	€ 658.286	2022
HP Multifunctionals	€ 45.000	2022
DVEP (Energie)	€ 251.525	2023
GazProm	€ 117.400	2023
Zaaksysteem.nl	€ 100.000	2024
Cone Berkelland BV	€ 448.366	2034
	€ -	

#### Overige niet uit de balans blijvende verplichtingen

nvt



## Niet uit de balans blijvende verplichtingen

### Waarborgen en garanties

Het opgenomen bedrag voor verstrekte waarborgen en garanties aan natuurlijke- en rechtspersonen kan als volgt naar de aard van de geldlening gespecificeerd worden:

Bedragen x € 1.000

Aard/Omschrijving	Oor-spronkelijk bedrag	Saldo totaal leningen	Percentage borg-stellingen	Restant borg 1-1-2018	Restant borg 31-12-2018
Woningbouw	111.872	98.075	52,6%	54.045	51.600
Waterleidingbedrijf	215.008	6.807	3,4%	249	229
Hypotheke	3.232	2.866	78,2%	2.936	2.240
De Laarberg	29.500	23.400	50,0%	11.100	11.700
Plaatselijke instellingen	8.263	3.751	93,5%	3.899	3.506
<b>Totaal</b>	<b>367.875</b>	<b>134.899</b>		<b>72.229</b>	<b>69.275</b>

De gemeente participeert samen met de gemeente Oost Gelre in het regionale bedrijventerrein De Laarberg en is mederisicodragers voor de planologische ontwikkeling en financiële exploitatie. De onderneming heeft externe financiering aangetrokken bij de BNG Bank. Ten behoeve van de BNG is door beide gemeenten een garantstelling verleend van maximaal € 12,5 miljoen (€ 25 miljoen totaal).

In 2018 is er geen bedrag betaald wegens de verleende waarborgen en garanties.

### Gebeurtenissen na Balansdatum

Het college heeft op besloten om 30.969 aandelen Twence te kopen van Vuilverwerkingsbedrijf Noord Groningen. Dit onder voorwaarde dat de Raad geen bedenkingen heeft en ook de andere aandeelhouders akkoord gaan met de overdracht. Met de transactie is € 4.413.083 gemoeid

### Analyse begrotingsrechtmatigheid

In onderstaande tabel zijn de overschotten en overschrijdingen op de lasten per programma opgenomen. Bij een overschrijding is er formeel gezien sprake van begrotingsonrechtmatigheid. Van belang is echter te kijken naar de aard van de overschrijding om te bepalen of deze onrechtmatigheid ook meetelt voor het oordeel over begrotingsonrechtmatigheid

Programma	Constatering	Oordeel
Veranderende samenleving vernieuwd bestuur	Overschot van € 5.000	Akkoord
Demografische ontwikkeling	Overschrijding van € 2.000	Overschrijding hoger uitgevallen onderzoekskosten
Plattelandsvernieuwing	Overschot van € 636.000	Akkoord
Decentralisaties en transitie	Overschrijding van € 569.000	Akkoord gevolg van open einde regelingen
Economie en werkgelegenheid	Overschot van € 1.214.000	Akkoord
Energie en duurzaamheid	Overschot van € 848.000	Akkoord
Omgevingswet	Overschot van € 12.000	Akkoord
Cultuur	Overschrijding van € 149.000	Akkoord de overschrijding is het gevolg van maatwerk en wordt gedekt uit de reserve

## Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Sport	Overschrijding van € 91.000	Akkoord de overschrijding het gevolg van afkoop onderhoud en wordt gedekt uit de reserve
Recreatie en toerisme	Overschot van € 67.000	Akkoord
Wonen	Overschot van € 137.000	Akkoord
Leefomgeving	Overschrijding van € 1.570.000	Akkoord de overschrijding is het gevolg van afrekening N18 en wordt gedekt uit de reserve
Integrale veiligheid	Overschot van € 11.000	Akkoord
Financiën	Overschot van € 4.787.000	Akkoord
Mutaties reserves	Overschrijding van € 1.456.000	Akkoord de overschrijding wordt gelegitimeerd door het raadsbesluit bij de najaarsnota waarin toevoegingen aan de reserves wordt aangegeven.

### Conclusie

Naar het oordeel van het college is er in 2018 alleen sprake van een overschrijding bij het programma Demografische ontwikkeling die meetelt voor het oordeel maar niet van materiële betekenis is.

# Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

## Regeling bezoldigingscomponenten WNT

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de Gemeente Berkelland van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2018 voor de gemeente Berkelland is € 189.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband.

## Leidinggevende topfunctionarissen

Bedragen x € 1.000	J.A. Bannink	J.A. Wildeman	J. Harmsen	J. Harmsen	M.H.J. Broers
Functie	Griffier	Programma- manager	Loco- secretaris	wegens beeindiging dienstverba nd	Gemeente- secretaris
<b>Duur dienstverband in 2018</b>	1/1 -31/12	1/1 -31/12	1/1 - 31/12	sep-18	1/1 -31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,00	0,89	0,89	0,09	1,00
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee
Fictieve dienstbetrekking	Ja	Ja	Ja		Ja
Individueel WNT-maximum	189.000	168.210	168.210		189.000
<b>Bezoldiging</b>					
Beloning	66.240	76.219	86.245	66.668	119.836
Belastbare onkosten-vergoedingen	17.880				
Beloningen betaalbaar op termijn	12.372	10.998	11.948		18.008
Subtotaal	96.492	87.217	98.193	66.668	137.844
-/- Onverschuldigd betaald bedrag					
Totaal bezoldiging					
<b>Gegevens 2017</b>					
Duur dienstverband	1/1 -31/12	1/1 - 31/12	1/9 - 31/12		1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,00	0,89	0,89		1,00
<b>Bezoldiging 2017</b>					
Beloning	76	73.923	100.694		112.495
Belastbare onkosten-vergoedingen					
Beloningen betaalbaar op termijn	11	14.828	14.866		16.802
Totaal bezoldiging 2017	87	88.751	115.560		129.297
Individueel WNT-maximum 2017	181.000	161.090	161.090		181.000

## Gerealiseerde baten en lasten per taakveld

### Gerealiseerde baten en lasten per taakveld (x € 1.000)

Taakveld	Omschrijving	Baten	Lasten	Saldo 2018
0.1	Bestuur	61	2.315	-2.254
0.2	Burgerzaken	845	752	93
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	5	44	-39
0.4	Overhead	2.191	16.522	-14.331
0.5	Treasury	-2.269	413	-2.682
0.61	OZB woningen	6.911	344	6.567
0.62	OZB niet-woningen	1.086	0	1.086
0.63	Parkeerbelasting	0	0	0
0.64	Belastingen overig	168	10	158
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	63.450	0	63.450
0.8	Overige baten en lasten	866	409	457
0.9	Vennootschapsbelasting	0	60	-60
0.10	Mutaties reserves	8.844	2.789	6.055
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten			1.675
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1	2.351	-2.350
1.2	Openbare orde en veiligheid	102	217	-115
2.1	Verkeer en vervoer	246	7.577	-7.331
2.2	Parkeren	18	43	-25
2.3	Recreatieve havens	0	0	0
2.4	Economische havens en waterwegen	0	0	0
2.5	Openbaar vervoer	0	0	0
3.1	Economische ontwikkelingen	0	97	-97
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	167	589	-422
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	59	230	-171
3.4	Economische promotie	487	1.013	-526
4.1	Openbaar basisonderwijs	0	0	0
4.2	Onderwijshuisvesting	20	2.256	-2.236
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	161	888	-727
5.1	Sportbeleid en activering	0	1.352	-1.352
5.2	Sportaccommodaties	495	1.236	-741
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	498	-498
5.4	Musea	39	500	-461
5.5	Cultureel erfgoed	41	135	-94
5.6	Media	0	649	-649
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	190	3.345	-3.155
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	27	1.976	-1.949
6.2	Wijkteams	0	494	-494
6.3	Inkomensregelingen	8.619	9.540	-921
6.4	Begeleide participatie	1.922	12.053	-10.131
6.5	Arbeidsparticipatie	0	140	-140
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	55	10.470	-10.415
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	596	1.270	-674
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	123	10.593	-10.470
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	0	796	-796
7.1	Volksgesondheid	1	1.458	-1.457
7.2	Riolering	6.449	4.924	1.525
7.3	Afval	3.565	2.764	801
7.4	Milieubeheer	26	2.071	-2.045
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	305	302	3
8.1	Ruimtelijke ordening	123	955	-832
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.254	1.325	-71
8.3	Wonen en bouwen	560	1.719	-1.159
	<b>Totaal</b>	<b>107.809</b>	<b>107.809</b>	

SISA bijlage verantwoordingsinformatie 2018 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2019								
OCW	D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)  Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018  Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)		
			Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04		
			€ 102.289	€ 32.933	€ 0	€ 21.532		
		Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Eindverantwoording Ja/Nee		
		Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 05	Bedrag Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06	Bedrag Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 07	Bedrag Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 09		
		1				Ja		
100								
IenW	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaa  Subsidieregeling sanering verkeerslawaa  Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt		
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 06
		1	IenM/BSK-2016/185143	€ 3.750	€ 0	€ 0		
		Kopie beschikkingnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen	Correctie over besteding kosten ProRail 1/4 jaar T	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen	
		Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 07	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 09	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 10	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 12	
		1	IenM/BSK-2016/185143	€ 75.000	€ 0	€ 0	Ja	
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeente deel 2018  Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
		1	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	
		1.1 Participatiewet (PW)	1.1 Participatiewet (PW)	1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	
		Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12	
		1	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee	
		Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12	
		1	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	
		1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	1.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	1.7 Participatiewet (PW)	1.7 Participatiewet (PW)		
SZW	G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet totaal 2017  Gemeenten die uitvoering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoord hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SISA (jaar T-1) regeling G2B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G2A)	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Besteding (jaar T-1) algemene bijstand	Baten (jaar T-1) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) IOAW	Baten (jaar T-1) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) IOAZ
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 06
		1	061859 Gemeente Berkelland	€ 7.750.469	€ 110.799	€ 597.841	€ 1.563	€ 59.812
			1.1 Participatiewet (PW)	1.1 Participatiewet (PW)	1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	

		Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A / 01  In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen  <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A / 07</i>	Baten (jaar T-1) IOAZ (exclusief Rijk)  inclusief geldstroom naar openbaar lichaam  1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)  <i>Aard controle R Indicatornummer: G2A / 08</i>	Besteding (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen  inclusief geldstroom naar openbaar lichaam  1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)  <i>Aard controle R Indicatornummer: G2A / 09</i>	Baten (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen  inclusief geldstroom naar openbaar lichaam  1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)  <i>Aard controle R Indicatornummer: G2A / 10</i>	Baten (jaar T-1) WWIK (exclusief Rijk)  inclusief geldstroom naar openbaar lichaam  1.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)  <i>Aard controle R Indicatornummer: G2A / 11</i>	Besteding (jaar T-1) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet  inclusief geldstroom naar openbaar lichaam  Participatiewet (PW)  <i>Aard controle R Indicatornummer: G2A / 12</i>
		1 061859 Gemeente Berkelland	€ 0	€ 55.474	€ 1.652	€ 0	€ 108.339
		Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A / 01  In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen  <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A / 13</i>	Baten (jaar T-1) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)  inclusief geldstroom naar openbaar lichaam  Participatiewet (PW)  <i>Aard controle R Indicatornummer: G2A / 14</i>				
		1 061859 Gemeente Berkelland	€ 0				
SZW	G3	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)  <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01</i>	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)  <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02</i>	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Rijk)  <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03</i>	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)  <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04</i>	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)  <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05</i>	Besteding (jaar T) Bob  <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06</i>
		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)  <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07</i>	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004  <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08</i>	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee  <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09</i>			
		€ 0	€ 0	€ 0			
SZW	G3A	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)  Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen  <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3A / 01</i>	Besteding (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)  inclusief geldstroom naar openbaar lichaam  <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 02</i>	Besteding (jaar T-1) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)  inclusief geldstroom naar openbaar lichaam  <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 03</i>	Baten (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)  inclusief geldstroom naar openbaar lichaam  <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 04</i>	Baten (jaar T-1) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)  inclusief geldstroom naar openbaar lichaam  <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 05</i>	Besteding (jaar T-1) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)  inclusief geldstroom naar openbaar lichaam  <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 06</i>
		1 061859 Gemeente Berkelland	€ 75.852	€ 137.500	€ 17.329	€ 226.971	€ 28.363
		Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij G3A / 01  In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen  <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3A / 07</i>	Besteding (jaar T-1) Bob  inclusief geldstroom naar openbaar lichaam  <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 08</i>	Baten (jaar T-1) Bob (exclusief Rijk)  inclusief geldstroom naar openbaar lichaam  <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 09</i>	Besteding (jaar T-1) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004  inclusief geldstroom naar openbaar lichaam  <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 10</i>		
		1 061859 Gemeente Berkelland	€ 0	€ 0	€ 0		